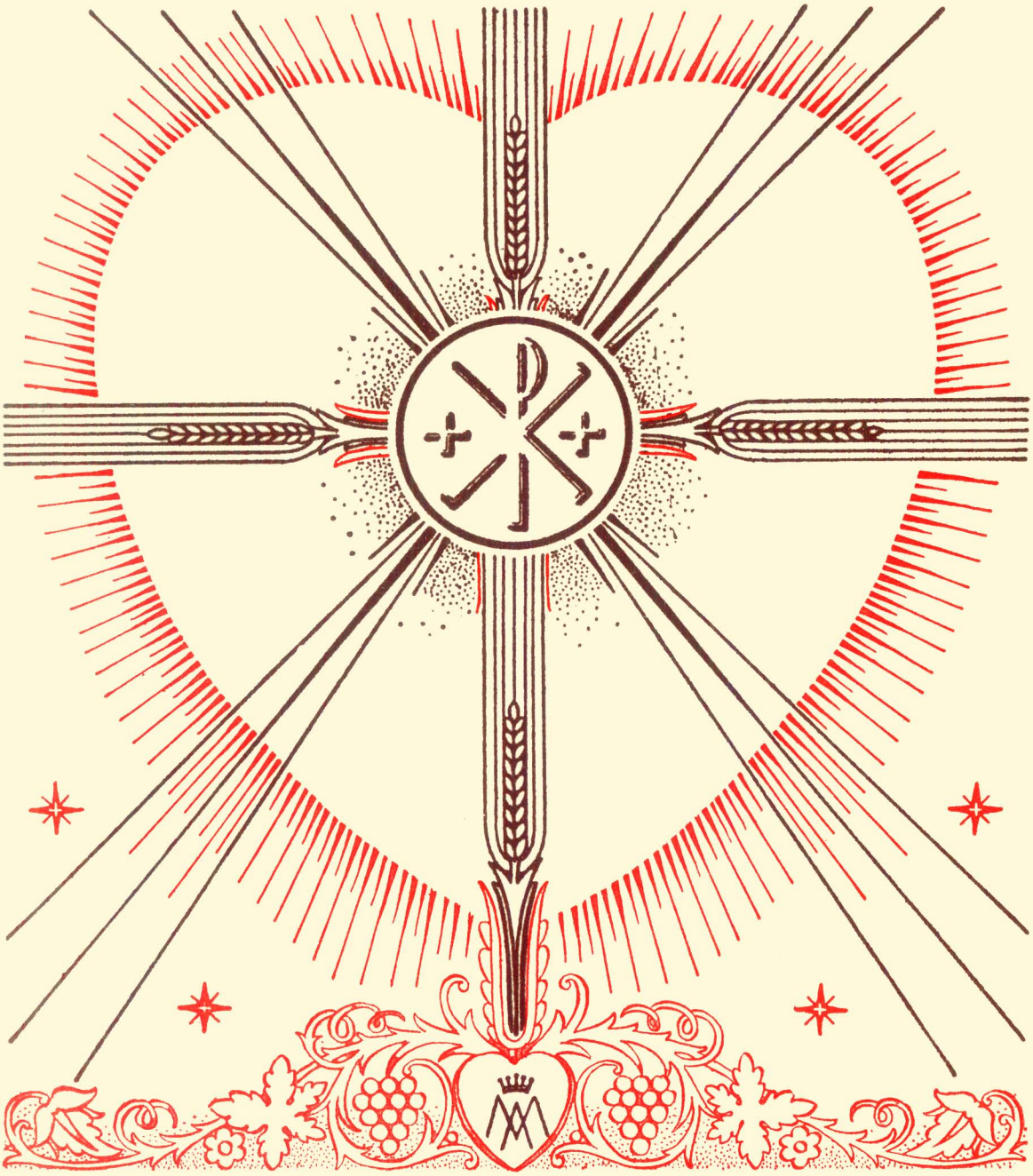

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SOROZAT

1. szám.

1941/42.

„PAPI LELKISÉG"

kiadványsorozat első számának tartalma:

Elismeréssel... (3) — Pro Ecclesia! — Pro Patria! (5) — Papi lelkiségért! (6) — Mai élmény az Egyházról (13) — Krisztus az Egyházban (15) — A Boldogságos, az Egyház és a pap (19) — Verhetetlen öntudat (23) — Krisztus Egyháza a szentek lelki életében (24) — Rövidebben és szebben (30) — Jézus Krisztus Egyháza az elmélkedő pap előtt (31) — „Az egy szükséges" (48) — Óda mint lelki tükör (49) — Megint kezdő vagyok (54) — Rövid elmélkedések a munkaév kezdetén (55) — Egészséges lelki gerinc... (57) — Eucharisztikus papi lelkület (59) — Papi szellem Bácskában (63) — Áldozat és félelem (66) — *Jópásztori szellem* — Egyházias stílus papi életünkben (67) — A papság és a nagytömeg (71) — „A világiak kívánságai a papokra nézve" (74) — Papi kisugárzás (77) — Vergődő Egyház — Diadalmas Egyház (78) — Az egyetlen harang (81) — A szórványból (82) — Eszmény? (83) — *Önképzés* — A papi önképzés alapelvei a szemináriumon túl (85) — A papi szaktudás és annak fejlesztése (94) — Lelkigyakorlatos mozgalom a francia papság körében (98) — *Egység* — Az Egyház egysége és a papi egység (102) — „Senki sem" (126) — Néhány adat (127) — *Confiteor* — Beszélgetés ft. Ernő atyával (128) — Jézus azt kívánja tőlem... (131) — Életformám (132) — Kongott a lelkem (132) — „Amit én kapok" (133) — „Nagyon üres volt" (133) — „Félszemmel, lélekkel" (134) — *Liturgia* — A pap lelki élete liturgikus szellemben (135) — Az egész Egyház a paténán (140) — A templom és pap viszonya a liturgia tükrében (144) — Liturgikus munkaközösség (162) — *Szerzetespap* — Min fordul meg lényegesen az egész értékű szerzetesi kifejlődés? (165) — Jézus szeretetviszonya Egyházához (171) — A lélek mélységeiből (178) — Naplórészletek (180) — *Magyar népünk papja* — Mit nyerne az Egyház, ha a népiség tiszta ereje érvényesülne papjaiban? (181) — Egyházszeretet és hazafiság (186) — *Szeminárium* — A reális kispap (196) — Az igazi kispap arca (197) — Kispapok népi tanulmánya (198) — Újra a szemináriumban (203) — Gondolatok az év elején (205) — Naplórészlet (206) — *Irodalom* — Harsányi Lajos: a „szent bölcseség" költője (207) — *Vegyesek* — Visszaemlékezések † Honti kanonokra (235) — Azok a szatmári papok! (238) — Bácskai papi emlékeim (242).

*

Egyházi jóváhagyással.

*

Gyakorlati tájékoztatás a boríték 3. lapján.

*

Megjelent 1941 szeptember 24-én.

Nagyméltóságú és főtisztelendő

DR. MÓRI GLATTFELDER GYULA

csanádi püspök úrnak

püspöksége harminc évének emlékére

szeretettel és hálával.

adózunk mindnyájan e vállalkozásnak, mely a papi lelkiség ápolását tűzte célul maga elé. Az értékek általános pusztulása idején nincs ennél nagyobb szükséglet, jelentősebb ügy, időszerűbb kérdés.

Minthogy nem szánt sem az Egyházi Lapok, sem az Evangélium mezsgyéjébe, hanem szorosan a papi lelkiséget építi, fejleszti, így hézagpótló, igen üdvös feladatot vállalt magára.

Az idők oly súlyosak, hogy csak az igazán Jézus Szíve szerinti papság birkózhatik meg vele sikeresen. A tömegek világszemlélete félelmetesen besötétedett, az „inimicus homo" konkolyvetése előtt nincs akadály. A gyűlölet és kegyetlenség, a szenvedés és halál, az ideálnélküliség és az anyagiak hajszája oly szertelen, mintha Európa haláltáncot járna. A kislelkűek már-már azt vélik, hogy a Lélek nem lebeg többé a káosz felett. Elűzték Őt a legújabb kor gépszörnyetegei.

Csak a „homo Dei" látja, hogy ma is az történik, ami annak-előtte: Isten malmai lassan őrölnek. Ami ma pusztul, talán pusztulásra érett. Egy azonban minden körülmények között megmarad, ez pedig: Krisztus indulata, hogy életünk legyen és bőségesen legyen.

Ez a hatalmas építő és teremtő indulat a papok lelkéből adja fényjeleit. Európa ugyan romokban hever, a romok közül azonban mint őrtornyok merednek fel a papok és a háborútól sem akadályoztatva feszítik ki a kereszténység huzalait.

De úgy van-e valóban, ahogy kellene? Úgy áll-e Krisztus papja a szomorú mában, hogy fejét Krisztus fényességébe emeli? Modern-e eszközeiben, de változatlan az alapindulatban, a világ üdvözítésének szenvedélyes kívánásában?

Ezt az emésztő tüzet rakta Krisztus a papok lelkébe s azt akarja, hogy belőlük lángoljon magasra. Minő nagyszerű a pap küldetése! De minő rejtélyes is! Miért is bízta Krisztus megváltó tüzének sorsát emberekre? Miért van az, hogy buzgóságunkon vagy hanyagságunkon, erőnkön vagy erőtlenségünkön múlik századokra kifolyólag a krisztusi ügy diadala vagy szégyenteljes összezsugorodása? Hajlandók vagyunk a franciával felsóhajtani: Ó, szegény Krisztus, aki az emberekre szorultál!

A tapasztalat mintha azt mutatná, hogy baj van a papi lelkiséggel. Ha ma válságról beszélünk, akkor a válság legnagyobbika az, hogy a papi lelkiség minimumra szállott alá, éppen akkor, amikor a rendkívüli viszonyok rendkívüli papi szellemet igényelnek. A ma pogányai, bolsevistái gyakran megszégyenítik fanatizmusukkal Krisztus apostolait.

Munusukat onusnak tekintik; úgy róják, mint robotot; pedig a nép a szentek sodró istenszolgálatát várja tőlük.

A rádió csodaszerszáma világrészek, országok, hatalmas egyéniségek vitáját szórja szét az éterben. Csak az ő szavuk erőtlen, nem jut el a szívek közepébe, nem támaszt tisztító vihart, mert nem szívük hevülete termelte ki azt.

Házat építünk magunknak, minden komforttal kibéleljük és jól felkészülünk az öregkorra, — abból a jövedelemből, amelyet az oltárról veszünk. S a felesleget nem juttatjuk vissza az oltárra, Isten országának építésére.

A katolikus sajtó és irodalom miattunk akár el is pusztulhat, nem olvassuk, nem támogatjuk előfizetésünkkel. Selejtes szellemi termékek elégítik ki igényeinket és pirulás nélkül adjuk át magunkat az üres szórakozásoknak.

A társaságban igen hasznosak vagyunk, férfiaknak jó cimborák, asszonyoknak kellemesen fecsegők, — csak a gyóntató- és szószékben vagyunk ügyefogyottak.

A papi lélek válságba került. Éppen ma, amikor a legszentebb, vértanúságra kész, krisztusi papok után kiált a nép.

A világiak keresik a papot. Nem a társaságbeli barátot, nem a politikai törzsfőnököt, nem a finom, szép lelket, hanem egyszerűen: az alter Christust, ki vállukról leveszi bűneik terhét, ki biztosan útbaigazít, ki eltört életeket felegyenesít, ki mindenkinek mindene.

Korunk legnagyobb igénye a papi lelkiség. Nincs ennél nagyobb szükséglet, jelentősebb ügy, időszerűbb kérdés. Áldott legyen, aki munkálja azt.

MIHALOVICS ZSIGMOND

Kiadványunk íróinak nevében.

PRO ECCLESIA! PRO PATRIA!

Milyen jó is lenne, ha érzéseink tengerhullámokká dagadnának, ha szavunk vesékig ható harsonahang lenne, ha meggyőződésünk ellenállhatatlan őserőként magával sodorna.

Bárcsak ennek a kis kiáltványnak teremtő lelke lenne!

*

Epedő vágyunk, hogy a *papi felelősség* egész súlya tudattá, érzéssé, akarássá váljék bennünk!

Mert meg vagyunk győződve, hogy csak akkor leszünk képesek egészen helytállni, úgy, amint hivatásunk kívánja tőlünk.

Ennek a teljes felelősségtudatnak és egész helytállásnak hatalmas alanyi, személyi belső feltétele van: *az erő!*

Tudjuk, hogy ez az erő Krisztus ereje, de tudjuk azt is, hogy ez a krisztusi erő nem tud érvényesülni bennünk, csak akkor, ha mi beleadtuk magunkat egészen ebbe az erőbe, mint a jól kezelt vadalany beleadja minden erejét a beléje oltott nemes szembe.

Tehát: *Beleadni magunkat egészen Krisztus erejébe!*

Ez a programm!

Nevezhetjük ezt enyhébben, ismerősebb kifejezéssel papi lelkiségnek.

Mondjuk ki, hogy ez a papi lelkiség más nem lehet, — ha életképes akar lenni — mint maradéktalan beáramlás Krisztus erejébe.

Éspedig nem öncélból! Hanem a legnagyobb közös célból: Krisztus ügyéért, Egyházáért, a lelkekért, népünk új, nagy, hatalmas életéért Krisztus Jézusban!

*

Ne vegye senki zokon ezt a hangot, ezt az érzést, ezt a meggyőződést, ezt a vágyat, ezt az akarást! Még akkor sem, ha fiatal papok hevülete van mögötte. A fiatalságnak mindig joga volt lelkesedni. Ma sem lehet kevésbbé joga.

Ha pedig a fiatal papság ezt az ő lelkesedését arra fordítja, amire Isten, Krisztus, Egyház, nép és haza kívánja tőle, és nem lappáliákra, ezt még kevésbbé veheti zokon bárki tőle.

Az ifjúság lelkesedésétől félni szoktak, hogy bajt csinál. Az a fiatalos lelkület, mely e kiadványnak lapjain találkozni és megnyilatkozni fog, nem akar és nem csinál bajt! Pont ebben akar eltérni az ifjúságnak sokszor légnemű lelkesedésétől.

Ezt az egyensúlyt és nemes mértéket annál könnyebb lesz tartani, mert a fiatalos papi lelkületnek és lelkesedésnek élemedett korú, érdemekben megőszült és érett, de szellemükben meg nem öregedett hordozói is vannak és lesznek!

Nincs egyéb tervünk, mint egész értékű papiság! Olyan, amilyent *ma* kíván tőlünk Isten, Krisztus, Egyház, nép és haza.

És addig nem akarunk nyugodni, amíg Krisztus erejében ilyenekké nem lettünk!

PAPI LELKISÉGÉRT!

Új kiadvány indul el, homlokán ezzel a két szóval: Papi Lelkiség.

E két szó: indíték, célkitűzés, programm, keret, szellem, eredmény, minden!

Mégis lehet e két szó mellé kérdőjelet írni, amely a papi lelkiséggel szemben is bizalmatlan, de még inkább egy ilyen kiadvánnyal szemben.

Mit akarunk vele? Most, a vajúdások világában? Nem erőltetés ez? Nem feszelgés ez? Alkalmasak vagyunk erre? Végeztünk gyakorlatot hozzá? Van tőkénk?

Mindezekre és még sok más lehetséges kérdésre nincs egyetlen felelet.

Megkísérlem részenkint világos képet adni.

Indítóokok.

A magasabbrendű személyi értékeknek, a lelkiség kincseinek őszinte igénye, sőt olykor epedő szomjúsága korunk egyik jellegzetes és egyben vigasztaló vonása.

Nem vallásos szentimentalizmus ez, nem a huszadik századbeli kultúrcsömörnek valamilyen kísérletbe vett gyógyszere, nem is a világégésektől megriadt, és a gazdasági élet zsákutcájában tanácstalanul vergődő mai lélek magasabbra nyúló tapogatása, hanem az emberi természet legmélyéről feltörő igény, mely előbb vagy utóbb, de feltétlenül érvényesülni akar. Nyugodtan mondhatjuk azt is, hogy a lelki erőknek olyan megmozdulása jelentkezik ma, amely teljes kifejlődést sürget egyedekben és közösségekben a világkatolicizmusnak olyan élete felé, melynek tengelyét alkotja a legkomolyabb és legöntudatosabb lelkiség.

Szerte a világban számtalan módon és számtalan eszközzel bontakozik ez a lelkiség.

Magyarország sem maradhat le. Amint a testi erők világbajnokságra törtető mérkőzéseiben sem maradhat le, éppúgy nem maradhat le a lelkiség világbajnokságában, mert alkalmas arra, hogy ezen a területen is az elsők között állja meg helyét.

Jól tudjuk, hogy ebben a fejlődési iramban a papok nem lehetnek útszéli nézők, még sebeiktől vérző hadnagyok sem, akik a lelki élet katonáit lankadva biztatják: „Csak előre, édes fiam!"

A papságnak abszolút joga és kötelessége az élen haladó vezérkedés. Ez a vezérkedés szavakkal el nem intézhető. Ide tettekből szövődő olyan élet kell, amely a krisztusi, evangéliumi szellemet könnyedén, ragyogva tükrözi.

És ez nem is érthetetlen beszéd a magyar papság számára. Sok közvetlen tapasztalatunk és sok biztos értesülésünk van arról, hogy a magyar papság jelentős része, nemcsak lelkes fiatalok, de buzgó idősebbek is, őszintén érdeklődnek az egészen komoly papi lelkiség iránt. Meglepő érdeklődés tapasztalható olyan — írásban vagy élőszóban adott — papi léleknyilvánulásokkal szemben, melyekben sajátos

őszinteség, a becsületesség gátlástalan hangja, a papi lélek meghitt közlékenysége tör utat magának, hogy eljusson a másik paptestvér szívéig.

Vajjon nem Isten Lelke lebeg-e ezek fölött a lélekkapcsolatok fölött? Vajjon nem a kegyelem sugallata mozgatja-e ezeket az önzetlenül papias és paptestvéries érdeklődéseket és vágyakat?

Mélyen őszinte papi igény: a kölcsönös lélekközlés, lélektalálkozás, lélekerősítés, minden papi kiállásra képesítő lélekizmosodás.

A Papi Lelkiség sajtótermékeinek sajátos indítóoka az a határozottan tért hódító meggyőződés is, hogy lejárt az az idő, amikor a papi tekintélynek és papi reverendának önmagában is volt egészen tiszteletreméltó hatékonysága a lelkek világa felé. Ma csak az élettel bizonyított tekintélynek, sőt az élettel hódító és leigázó tekintélynek van igazi hatékonysága. A papi tekintélynek ilyen megföllebbezhetetlen bizonyítéka és egyben hódító és leigázó ereje hordozóinak személyi értékében, abban a fejlett egyéniségben van, mely a tekintély minden életértékét éli és kincsekké alakítva közli másokkal. — A mai kor annyira reális, hogy az igazlelkűségnek és becsületességnek ezt a jellembeli egyöntetűségét és egyarcúságát föltétlen megköveteli. De ugyanakkor elég reális ahhoz is, hogy ahol ezt megtalálja, ott kész a középkornak hitével, lángoló lelkesedésével és gyakorlati kegyelmi életével kapcsolódni a papsághoz. Nem kell külön bizonyítanunk, mert mindnyájan tudjuk, hogy a papi jellemnek a lelkiség adja magvát és gerincét. Ezt a lelkiséget a legkomolyabb eszközökkel istápolni és fejleszteni ma legszentebb papi kötelesség. Ilyen eszköz akar lenni az induló kiadvány.

De segíteni akar a Katolikus Akciónak is. Hanuy Ferenc írja róla a Magyar Kultúra hasábjain: „Probléma, talán a legnehezebb probléma az A. C. körül az: lesz-e minden egyházközségben az A. C. világi apostolainak lelki vezetéséhez és bennük a természetfölötti érzület fenntartásához és fejlesztéséhez értő elegendő számú papság? Ennek a problémának a megoldását elsősorban a papnevelő intézetek biztosíthatják a jövendő papoknak aszkétikus és hitbuzgalmi, az eddiginél is intenzívebb nevelésével. De a már felszentelt papoknál önképzés útján folytatódnia kell ennek a munkának teológiai, aszkétikus és misztikus tartalmú olvasmányokkal és ilyen tárgyú és papi szellemű előadások meghallgatásával, — ezt célozzák a papi értekezletek is — de főleg az önmegtagadás, önmegszentelés (lelkigyakorlatok stb.) és a buzgó ima állhatatos gyakorlása útján." (XX. évf. 535. l.) — A Katolikus Akció egészen rátermett papjainak lelkiségi alakulásában akar támogatást nyujtani a most elinduló kiadvány.

Legfőbb indíték azonban elindulásához: a krisztusi szeretetparancs egészen buzgó szolgálata. Szeretetet, minél több és jobb szeretetet akarunk vinni a paptestvérekhez. Vagy talán csak ők nem szorulnak arra, hogy nagy gonddal gondoskodjanak számukra szeretetről, ők, akiknek hivatásuk mindenkinek szeretetet adni, két kézzel és túlcsorduló szívvel? Ha pedig rászorulnak, vajjon nem kell-e minden igyekezettel adnunk a szeretetet paptestvéreinknek, miután tudatossá vált bennünk, hogy adnunk kell? Többet nem adhatunk, mint amennyi van. De azt jó szívvel. Ha aztán néha kifogy, akkor legfőbb

ideje, hogy sokat könyörögjünk érte: Domine doce nos mutuam dilectionem! De nemcsak a megfogyatkozás idején, hanem mindenkor jót tesz a buzgó ima a paptestvéri szeretetnek.

Ez a szeretet ennek a kiadványnak főcélja. Minden írásával, de főleg azok szellemével akarja szolgálni ezt.

A világegyházban is fölkelőben van az a hajnal, mely a papság mérhetetlenül fontos hivatását a legkomolyabb és legmélyebb szakszerűséggel tapintja ki, gondozza, építi, tökéletesíti, őrzi és azzal a lélekkel veszi körül, mellyel teremtette Isten: valami egészen csodálatos szeretettel... Ez a szeretet a papi lelkek teljes kibontakozásának egyetlen élenydús levegője.

*

Indítékaink sorát azzal zárjuk, hogy rámutatunk egy könnyen felhangzó ellenvetésre is: nem ártunk-e vállalkozásunkkal az Egyházi Lapoknak? Az Egyházi Lapok alcímében, amely így hangzik: „Egyházpolitikai, hittudományi és lelkipásztori havi folyóirat", világosan ki van fejezve a cél és a munkairány. A „Papi Lelkiség" nem ezekkel a célkitűzésekkel foglalkozik. Viszont ha valaki azt jegyezné meg, hogy az Egyházi Lapok szívesen közölnek papi lelkiségre vonatkozó cikkeket is, méltán válaszolhatjuk, hogy ez a terület az Egyházi Lapoknak nem sajátos területe, ha pedig be akarná ezt vonni saját területébe, sohasem volna *képes* ezt a területet alaposan művelni a többiek, az elsődlegesen sajátosak komoly hátránya nélkül. — Különben megalapozott a reményünk, hogy a papi lelkiségnek behatóbb irodalmi művelése az Egyházi Lapok megrendelését, olvasását és pontos előfizetését — épp komoly lelkiségi alapon — csak fejleszti.

Célkitűzés.

A „papi lelkiség" fogalmi tartalmához kevés magyarázat kell.

„Lelkiség" gyüjtőfogalomként szerepel itt. Magában foglalja a jellemet, lelkületet, lelki életet; ezek eszközeit, művelését, eredményeit.

„Papi" lelkiség jelenti az előbbieknek a paphoz való viszonyát, aztán a papi hivatásnak, papi rendnek, szentségi karakternek a lelkiségre való hatását.

Mit akarunk tehát a meginduló kiadvány célkitűzése alá fogni? Csakis a papi lelkiséget és mindazt, ami azzal szorosan összefügg.

Nem célunk tehát szétágazó hittudományt adni még lelkiségi indokolással sem; nem célunk a lelkipásztorkodás kérdéseivel foglalkozni; legkevésbbé célunk egyházpolitikát adni. Általában pedig mindentől óvakodunk, ami kissé is elvonna a papi lelkiségnek szoros célkitűzésétől.

Ha közelebbről akarnánk rávilágítani arra, hogy e kiadvány hasábjain évről-évre milyen határozott, egységes célkitűzés lelkesít bennünket, akkor röviden ezt mondhatnók: egész értékű és hivatása munkáiban egészen rugalmas, életerős magyar papság. Minthogy pedig ebben a roppant valóságban Krisztus istenemberi ereje a döntő,

épp azért ez erő belénk áramlásának és bennünk életté válásának teendőiről, módozatairól és eszközeiről lesz szinte mindig szó.

Úgy gondoljuk, hogy ehhez a célhoz azáltal is közelebb jutunk, hogy kiadványunk egy-egy számában lehetőleg egységes tárgykört dolgozunk fel a papi lelkiség területéről. Igy pl. az első évnek négy számában ez a négy tárgykör kerül feldolgozásra: I. Egyház és papi lelkiség. II. Papi hivatás. III. Papi aszkézis. IV. Papi jellem. — A tárgynak ezt az egységét nem gondoljuk kizárólagosan, mert hiszen előtérben kell állnia folyton a papi lelkiség lényeges és aktuális kérdéseinek. A tárgyi egység mégis átütő lesz.

Iróink.

Világi és szerzetespapok minden különbségtétel nélkül jutnak szóhoz. Ritkábban papnövendékek és világiak.

Különös gondot fordítunk arra, hogy a kiadvány hasábjain eltűnjék minden olyan különbség, amely a nagy közös papi testvériséget gyöngíthetné. Ez azonban egyáltalán nem jelenti azt, hogy világi papoknak és egyes szerzetesrendeknek sajátos, különleges lelkiségi kincsei egészen megkülönböztetett gonddal is tárgyalásra ne kerüljenek.

A kiadványnak még nincs megállapodott írógárdája. Előtérbe jutnak majd azok, akik írásukkal bizonyítják a nagy magyar papi célokkal való eljegyzettségüket.

Irói tiszteletdíjat általában nem tudunk adni. Ha anyagi fedezetünk megengedi, annyiban adunk, amennyiben valaki igényt tart rá.

Irásaink szelleme.

Röviden: *a papok lelki segítésére irányuló nagylelkű szeretet és realizmus.*

Először tehát *nagylelkű szeretet.* Amint már említettük az indítékok között.

Ennek erejében igyekszünk a lehető legjobbat nyujtani a paptestvéreknek. Ami nem lesz legjobb, sőt olykor talán silány, azt is úgy fogadják, mint ami igaz szeretettel van adva, csak éppen ott és akkor nem telik több ettől a szeretettől.

A szeretet szelleméből következik az, hogy — ceteris paribus — előnyben részesítjük azokat az írásokat, amelyek inkább megközelítik a testvéri szeretet szellemét. Ha szükséges lesz kérdéseket, fogalmakat tisztázni, akkor is elkerüljük a vitázás élét. Polémia nem lesz a kiadványban.

A fogalmazványokat tehát csakis a megértés és paptestvéri szeretet szellemében készítsük. Kerüljük el teljesen a szeretetlen hangot és tartalmat.

Ebből következőleg bizonyára nem veszi senki zokon, hogy az írásokban már az érdes hang is tompítva lesz, annál inkább a tartalomnak a paptestvéri szeretettel össze nem egyeztethető jellege javítva lesz, — ha a szerző a javítást megengedi, egyébként vagy

visszaküldjük javítás céljából, vagy pedig nem nyomatjuk ki. Jó lesz tehát íróinknak cikkeiknél jelezniök, hogy engednek-e írásaikon legalább csekély módosítást, mondjuk, a hangban, ha e módosítás szükségesnek látszik.

Meg kell itt természetesen jegyeznünk, hogy éles különbséget teszünk szeretetlen és bátor hang között. A legbátrabb hang sem szükségképen szeretetlen.

Írásaink szellemének másik jellemzője a *realizmus.*

Úgy értjük ezt, hogy a kiadvány egész iránya realis akar lenni. Sehol sem lehet ugyanis bővebben mellébeszélni vagy semmitmondóan szavakat görgetni, mint a jámborság területén. Ott a legtöbb érző ember felkészültnek véli magát mások tanítására. Pedig sehol sem kell talán pontosabb kifejezésbeli szabatosság, nagyobb meggondoltság és hozzáértés, mint a vallás területén, ha igazságokat akarunk közölni.

A realizmus megköveteli, hogy írásaink biztos fogalmi és gondolkozási mederben haladjanak, vagyis tartalmuk ne legyen szétfolyó és elmosódott. Fontos az is, hogy kerüljük az édeskéshangú vagy túlérzelmes jámborságot. Ezzel azonban egyáltalán nem mondottam, hogy ne írjunk le benyomásokat, élményeket, melyek talán erősebb hullámzást is váltottak ki bennünk. Az ilyen írások sokszor jellegzetesek és nem ritkán értékesek is. Általában igen előnyös az egyéni hang, egyéni beállítás, ha az nincs a tárgyi igazság rovására.

A realizmus megköveteli, hogy írásainknak általában legyen meg az az egységes iránya, hogy pontosan számol a kor igényeivel, a magyar papság helyzetével, lelki rugalmasságával, számol pedig mindenekfölött a katolicizmusnak, a katolikus és papi lelkiségnek lényeges elemeivel.

A realizmus miatt tesszük kiadványunkban első helyre azokat a rovatokat, amelyek a lelkészkedő papság számára gyakorlatilag fontosabbak: lelki élet, jópásztori szellem, önképzés stb.

Még valamit a stílusról a realizmus nevében. Törekszünk a stílus tökéletességére, de méginkább a világosságra és a tartalom igazságára. Nem feledjük Szent Pál szavait sem: „Fratres: misit me Christus evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur Crux Christi." (I Cor. 1, 17.)

Az anyag elrendezése.

Irányító szempont az, hogy minél közvetlenebbül és minél többet használjunk a papság, főleg a lelkészkedő papság lelkiségének. Ezért lesznek mindig előtérben a konkrét lelki életet segítő írások. Lesznek rovatok, illetőleg fejezetek, amelyek az igazságok elmélyítését és elemzését célozzák, de ezeknek feldolgozásában is érvényesülni fog a végső gyakorlati célirány a papi lelkiséggel kapcsolatban.

Az elrendezésnek rövid vázlata ez:

1. Lelki élet.
2. Jópásztori szellem.
3. Önképzés.
4. Egység.
5. Confiteor.
6. Liturgia.
7. Szerzetespap.
8. Magyar népünk papja.
9. Világiak a papokért.
10. Szeminárium.
11. Irodalom.
12. Dolgozatok.

Ez a beosztás nem azt jelenti, hogy mindegyik rész mindig ki lesz töltve megfelelő anyaggal, hanem inkább a keretet jelöli meg, amelyben az anyagot elhelyezzük.

Lehet, hogy a fejezetek közül egyik-másik magyarázatra szorul. Ezt a magyarázatot a kiadványnak szeptemberi első száma is megadja már részben s a többi számok majd még világosabbá teszik.

A „Confiteor" rovatban őszinte papi lélekföltárások kerülnek szóba, amennyiben az okosság ilyenek közlését megengedi. Lehet, hogy ami itt napvilágot lát, annak nem minden része találkozik minden paptestvér helyeslésével, aki elolvassa. Kérném, az ilyenek legyenek tekintettel arra, hogy a törekvőbb, fiatal papok körében az őszinte lélekföltárás nemcsak lelkivezetőikkel szemben komoly gyakorlat, hanem bizonyos mértékben egymás között folytatott komoly megbeszéléseikben is gyakorlat. Ilyesmin ők nemhogy megütköznének, hanem ellenkezőleg, többnyire igen nagy lelki haszonnal hallgatják a paptestvérnek lelke mélyéről feltörő őszinte beszédjét, amelyről talán mondanom sem kell, hogy nem egy másiknak megszólását tartalmazza. Ennek védelméül csak azt hozom föl, hogy már az általános emberi jellemesség szempontjából is alapvetően fontos az önismeret. Annál inkább fontos ez a beképzeltségektől mentes lelkiség kialakításában. Mennyire fontos tehát a papi lelkiség kialakításában, amelynek igaz és talpig becsületes jellegétől függ százak és ezrek földi és örök üdvössége!

A „Szeminárium" címszóval kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy ott csakis a kispapsággal kapcsolatban van szándékunkban anyagot hozni.

Egyébként a részek elhatárolódását és tartalmi kitöltését már az első évnek számai világosan fogják mutatni.

Előállítás.

Nem „Folyóirat"-ként jelenik meg. Ennek magyarázata a különféle sajtótörvényekben van. „Kiadvány-sorozat" névvel jelöljük, lévén a nyelv elég szegény a különböző sajtótermékek elnevezésére. — Ez az oka, amiért kerülnünk kell a folyóiratoknál szokásos „évfolyam" megjelölést, a megjelenésnek szinte naphoz kötött pontosságát stb.

A Papi Lelkiség egy év leforgása alatt négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony előtt, húsvét előtt és az iskolaév vége felé.

Kiállítására komoly gondot fordítunk, főleg arra, hogy a minél tökéletesebb egyszerűséget a kifogástalan ízléssel és tekintélyes külsővel egyeztessük össze.

Terjedelme számonként átlag tíz ív lesz, vagyis 160 lap. Természetesen ezen határ mentén ingadozás lehetséges.

Költség. — A kiadvány egészen önmagából él. Nincs semmi tőkéje. És nem áll mögötte semmiféle szerzetes rend vagy egyházmegye, még intézmény sem, — sem tőkével, sem tulajdonjoggal, sem irányítással. Valahogy nagyon egyszerűen születik, a papság, főleg a világi papság magasabb lelkiségre törekvő igényéből. Ugyanilyen egyszerűséggel akar majd tovább is létezni. — Minthogy tehát a kiadvány önmagából él, azért ne vegyék rossz néven, akik óhajtják ezt a kiadványt, hogy már az első számtól kezdve csak előfizetés ellenében küldjük a számokat. Lehet egész évre, vagyis négy számra, és lehet egy-egy számra előfizetni. Egy-egy szám ára 3.— P és postaköltség. Az előfizetést lehetőleg a Papi Lelkiség csekkjén eszközöljük.

A siker?

A Papi Lelkiség kiadványsorozatának megindítása előtt a meggondolásoknak jelentős része arra irányult, hogy a vállalkozás teljesen megegyezik-e Isten szent akaratával és lehet-e igazi haszna a papok lelkében. Miután e két lényeges kérdésre a felelet biztosan igenlő lett, fogtunk hozzá a munkához. E szerint tehát a lényeges siker az lesz, hogyha a kiadványokkal kapcsolatos minden munkában szem előtt tartjuk állandóan Isten szent terveit és azokat minden kis munkánkkal valósítani akarjuk, és szem előtt tartjuk minden munkánkban a papság lelki hasznát. Ha ettől az iránytól el nem térünk, akkor a vetés munkáját úgy végeztük el, hogy Isten megadhatja a termést az ő tetszésének mértéke szerint.

Ez a mi siker-elméletünk.

Irodalmi sikerekre, bírálók elismeréseire, különösen lelkes fogadtatásra, nagyszámú előfizetőkre, különösebb erkölcsi és anyagi támogatásokra, köszönetekre nem számítunk.

Számítunk azonban a munka nehézségeire és az élet mostohaságaira. De a munka és küzdelem előtt nem csüggedünk, hanem bátorodunk.

„Quo difficilius, eo magis!" dobta ki lelkéből lelkesen, mint saját jelszavát az idei júniusvégi érdi papi tábor egyik ifjúlelkű prelátus-kanonokja. Ezt a jelszót megérti sok pap és meg fogja érteni mindaz a pap, aki Európa most vajúdva születő világában, az Anyaszentegyház életerőtől duzzadó új korszakában és magyar népünk minden eddiginél értékesebb föltámadásában élni akar és az élen haladni akar.

A magyar papság még nem jegyezte el magát az enyészettel. Akármilyen világosan vélik is látni ezt az eljegyzést a szélsőbal és szélsőjobb oldalon.

Nekünk hivatásunk van: papi és magyar! Ezt be akarjuk tölteni! Éspedig nem akárhogyan!

A magyar papságnak van mondanivalója és van adnivalója még a világegyház számára is!

Magyar katolikus papnak lenni: minden eddiginél szentebb hivatás, öntudat, akarás és — fönséges jövendő!

Hunya Dániel S. J.

MAI ÉLMÉNY AZ EGYHÁZRÓL.

Az élmény a legszubjektívebb életnyilvánulás, mondhatnók: maga a kikristályosodott szubjektivitás. Itt a hangsúly mindig a tudatos vagy tudatalatti kívánságon van. Mindent ennek a vágynak szemszögéből ítélünk meg. Azért kellemes vagy kellemetlen az élmény, mert a vágyott dolognak jelenlétét vagy hiányát érzem. Egész természetes ezek után, ha azt mondjuk, hogy a mai egyházélmény elsősorban a korszükséglet határozmánya.

A közszükséglet mindig hiányérzet s ez a mai időkben hihetetlenül megnövekedett néhány dologgal szemben. Gondolok itt főleg a vallásra és a kollektív egymásrautaltságra. Nem itt a helye, hogy firtassuk, honnan és miért ez a hiányérzet, mi szerepe van benne a szélsőséges individualista szellemiségnek s a szabadverseny okozta emberi nyomornak. Valóság azonban az, hogy hatalmasan számolnunk kell az embernek önmagából való teljes kiábrándulásával. Odalett a megtörhetetlennek hitt individualista önbizalom és a magára hagyatkozó, törvényeket önkényesen fölrúgó érvényesülniakarás. Olyan a mai emberiség, mint a megriadt nyáj: összebújik s a fölszakadt egymásrautaltság-érzet másoknál remél csak menedéket. Csak egyetlen vezéregyéniség akadjon: mindenki elhisz mindent, mert magában már nem hisz, s valamiben mégis csak hinnie kell. Fonákul hangzik s mégis igaz az, hogy korunk nagy mozgalmai, még az istentelenség is hitvalláson nyugszanak: századunk a vallás százada.

A közösségérzet éppen a leggyámoltalanabb egyedekben a legerősebb. A tigris magánosan jár, viszont a jámbor, félénk kérődzőket el sem tudjuk képzelni másként, mint nyájban. A modern kollektív irányzatnak is a magunkból való kiábrándulás, az önbizalomhiány az alapja jórészt.

A mai ember egyházélményében ez a kettős hiányérzet dolgozik. Kézzelfoghatóan figyelhetjük ezt az irányzatot az egyháztörténelemben a mult század elejétől kezdve, először csak nyomokban, majd mind élesebben és mindenütt párhuzamosan a kiábrándulás intenzitásával.

A vallás, a hit iránti különös korigényt a pápaság történetében figyelhetjük meg először, amikor a mult század közepétől kezdve mind jobban elhanyagolta világi hatalmát és tisztán szimbolikussá zsugorította, minden erejét az Egyház lelki hatalmának, hitéletének erősítésére fordítva. Segítségére sietett a vallásos koráramlat is, s az eredmény nem is maradt el: az első századokéval vetekedik a mai egyházi hitélet. Mi, mai emberek az Egyházat mint egy vallásos vagy még inkább mint „a" vallásos valóságot éljük meg, a politikai jelleg teljes háttérbe szorulásával.

A modern ember felfokozott közösségérzetének is megvan a sajátos hatása egyházszemléletünkre: a Corpus Christi Mysticum nagy titka lép a dogmatika érdeklődési középpontjába. Szent Pál mintha csak a modern ember számára írt volna. Némi magyarázatát adja ennek

az a történelmi tény, hogy az ő kora nagyon sokban hasonló volt a mi korunkhoz. A titokzatos Krisztus-testről szóló tanítása is hálás talajra talált a mai idők emberében.

Csodálatos perspektívát ad ez a tan.

Az Egyház: Krisztus teste. Éspedig élő teste. Az élő testekben az egész uralkodik a rész fölött s nem megfordítva, az egész jelen van a részekben s ezek mint az egész részei hatnak, az anyagot az egyed szuverén akarata szerint választják ki, veszik föl vagy taszítják el. Az Egyházban is ugyanez a jelenség. A földi anyag szorgalmas válogatása és átformálása közben híven megőrzi a maga sajátos formáját, belső alkatát, mint akármilyen más élőlény. Oly nagy földi tárgytömeget, emberit, politikai, szociális gondolatot és jelenséget, kultúrértéket, bölcseleti és vallásos sugalmazást vett föl magába az Egyház, hogy felölelte az egész tárgyi világot. S mindezt a benne dolgozó szerves élet folytán, önmagától. Lényegében nem változik; változása nem más, mint az egészben s annak minden részében jelenlévő formatörvény szerint való kibontakozás.

Krisztus alakjának is sajátos színezést ad ez az Egyház-élmény. Élesebben látjuk benne a végtelen Életet, az erőtől duzzadó Akarást, a Világmozgatót. Pusztán történeti emlékek és írott emlékezések nyomán sohasem élhettük volna meg így, ilyen erővel a hozzánk ennyire közelálló Krisztust. Az Evangéliumon keresztül Krisztus-élményünk tudományos színezetű lenne és hiányoznék belőle a személyi, vallásos életjelleg.

A dogmatikában tehát ez az Egyház-szemlélet lép előtérbe. J. A. Möhler indítja el a sort 1825-ben (Die Einheit in der Kirche), majd Fr. Pilgram, Scheeben, Guardini és Neundörfer írnak e téren irányítólag. Utánuk egészen lavinaszerűen jönnek a legjobb nevű dogmatikus és aszkétikus egyházi írók. Írnak az Egyház csodálatos szerves egységéről, a természetfölötti életfolyamról, mely összeköt tagot a fejjel és tagot a taggal. Az ezerkilencszázas évektől kezdve az Egyházat egységesen mint a titokzatos Krisztus-testet látja mindenki. A modern egyházélmény: életélmény az Egyházában konkréte jelenlévő és ható Krisztusról.

Mintha csak egyenesen a XX. századnak szólna a bennünk élő és természetfölötti hivatásunkban gyengeségünket támogató Krisztus valósága. Az első keresztény századok nagyon értették ezt; aztán mintha feledésbe merült volna ez a legvigasztalóbb keresztény igazság és ezeréves megpróbáltatások sorának kellett következnie, hogy *elérjen* a kereszténység oda, ahonnan indult, az Egyházában, híveinek szívében élő Krisztushoz, aki ilyen természetfölötti, titokzatos módon valósítja a fáradt, magabizonytalan XX. század idealista vágyát, az istenfiak egymást szeretetben segítő, támogató testvériségét...

Fodor György

KRISZTUS AZ EGYHÁZBAN.

Az Egyház első tekintetre hatalmas csupa-szervezetnek tűnik, amelyben minden személyiség pusztulásra van ítélve. Akár a hívők nagy tömegét nézzük, akár a 2000 éves Egyház sokezernyi papját, mintha csak minden a rendszer érdekében volna s a személyek csak eszközök lennének az Egyház épületének továbbépítésében. Az emberek jönnek-mennek, de az Egyház épülete ugyanaz, s valami csodálatos erő építi tovább egységes terv szerint. Az a benyomásunk, hogy még a pápai hatalom birtokában lévő legerősebb egyéniség sem hagyott érdemleges egyedi nyomot az Egyház rendszerén, nem is szólva arról, hogy a krisztusi alapvonalak változhatatlanok.

Ugyanakkor a rendszer fókuszában ott áll Jézus Krisztus személye, akinek az egész rendszer nemcsak létét, értékét, de azt az isteni hatalmat is köszönheti, amellyel lelkiismeretben is kötelezhet. A Krisztushoz való vonatkozás azonban elképzelhető tisztán személytelen, történeti, racionális vonatkozásként, mert elég egyedül Krisztus akarata is ahhoz, hogy az ilyen értelemben vett Egyház létrejöjjön. Nincs tehát föltétlenül szükség valami személyi viszonyra. S valóban, elég sokan építik egyházias szellemüket és engedelmességüket erre a tisztán történeti-racionális parancsra.

A valóság egészen más. A legmélyebb különbség Egyház és más földi intézmény között éppen abban áll, hogy az Egyház élete nem ilyen személytelen, rideg, értelmi alapokon nyugvó és tudományos. Tragikus jellemzéke ugyanis minden emberi munkának, hogy időben és térben távolodva az alkotó személytől, lassan elveszti az attól nyert személyi erőt, s mindinkább dologi, szkematikus, a való életre csak nyomasztó nehezékké válik. Ez lett volna az Egyház sorsa is, ha nem maradt volna mindvégig sajátos, egyedülálló viszonyban az alkotó személyiséggel.

Ezzel párhuzamosan le kell szögeznünk azt, hogy minden látszattal szemben az Egyházban a személyiség, az egyediség a fontosabb, ennek kezében van a hatalom s nem a rendszer, a hivatal ül rá a személyiségre. Igaz ugyan, hogy az Egyházban alkotmány, jog, szervezeti alak állandóak, de erre szükség van a történeti szilárdság érdekében, és senki sem állíthatja, hogy az Egyházra annyira jellemző élő, alkotó munka nem a személyi erőknek, hanem az alkotmánynak, a hivatalnak köszönhető.

Az Egyház mindíg tág lehetőséget nyujtott az egyedi kibontakozásra. Mindazt, amit az Egyház tanítás, nevelés, szeretetszolgálatok, Isten dicsőítése, sőt a profán kultúra terén tett, apostolai, misszionáriusai, papjai, imádkozói és gondolkodói, vértanúi és hitvallói, bölcs és tetterős pápái kezének köszönhette. Még a szürke tucatembereknek is megvolt a maguk szerepe: ők képezték azt a lelki-szellemi közösséget, a talajt, ahonnan újra és újra kinőtt egy-egy nagy lelki ember, hősi lélek.

Az egyháztörténelem is azt mutatja, hogy a lelkes, érett, erős egyéniségeknek volt befolyása a továbbfejlődésre. Igaz, hogy a rend-

szert nem változtathatták meg, nem is akarták, sőt hűséges tisztelettel tekintettek rá: nagy segítség, kitűnő eszköz volt ez a kezükben.

Szemben áll itt a megváltoztathatatlan szervezet, jogfölfogás, hivatalkomplexum az egyházi életben mégis döntősúllyal bíró s a rendszert csak eszközként kezelő egyéniséggel, egyediséggel.

Ide kapcsolódik a harmadik nagy igazság: ezek az emberek, akiknek kezében az egyházi szervezet csak alkalmas eszköz, szintén eszközei egy fölöttük álló nagy személyiségnek. Lelki életük, tudatos vagy tudatalatti cselekvésük egyaránt Jézus Krisztus személyében gyökereznek a bennük élő hit által. Minél inkább lefoglaltjai Krisztusnak, annál eredményesebb az Egyházban végzett munkájuk, mert annál szorosabban fűzik oda magukat az Egyházhoz s az Egyház is annál készségesebb eszköz a kezükben. Legnagyobb szabadság a világon ezeknek az „istenfiaknak" a szabadsága, ezeké az „Egyházbasemmisülteké". Ebben a Krisztus-viszonyban pedig nem a történelem, a mult Krisztusának parancsa a lényeges, hanem a személyi közelség ereje, az egészen személyi szeretet. Ezek számára Krisztus nem elmult történelmi nagyság, hanem élő, szívükben lakozó valóság, gyöngéd, meleg erő és bensőség, aki ott van pap és hívő szívében egyaránt. Ha ez a hívő szeretetviszony párosul nagyadottságú kegyelmies lelkülettel, akkor megindul a világmozgató alkotó munka. Heroikus hivatások, áldozat, caritas mind, mind ebből a Krisztussal való szeretetviszonyból származik.

Ime, az egyed személyisége a „te-viszonyban" teljesedik ki és a személyi szeretetviszony teszi élettől duzzadóvá az élettelent, hajlítható, alkalmazható szellemmé a merev mechanizmust. Erre gondoljunk, amikor vizsgálat alá veszünk nagy egyházi hivatásokat.

Szent Pál minden apostoli munkája, szervezése, törvényhozása, amivel a hívőket a legaprólékosabban köti a személytelen formához (ő maga is egész szívvel csüng a mózesi törvényen!), az egész erejével szervezetben, rendszerben élő, gondolkodó embert mutatja. Lelke mélyén azonban minden szeretete a szervezetet alapító isteni hatalomnak szól. Szent Pál Isten fiainak szabadságáért harcol ismét csak törvényekkel és „anathemákkal", azonban nem a szabadság, a törvény áll lelke centrumában, hanem a szívében lakozó Krisztus iránti szeretet. Minden tette csak túlcsordulása, kiáradása a szeretett, imádott személyre irányzott tiszta, szent, egészen személyi jellegű bensőségének.

Talán senkiben sem volt annyira tudatos ez a Krisztus és Egyháza közötti viszony, mint éppen Szent Pálban. Hasonlatokkal igyekszik megvilágítani a hívek számára ezt a titkot. Csodálatos mélységek nyílnak e hasonlatok nyomán. Nem pillanatnyi szeszélyből fakadó alkalmi hasonlatok ezek, hanem az Apostol egyházias gondolkozásának és hitének végső forrásából, mélységéből, a Krisztustól kapott kinyilatkoztatásból erednek.

A vőlegényről vett hasonlat még csak a Krisztus—Egyházviszony szétválaszthatatlanságát és termékenységét árulja el. Krisztusnak, a vőlegénynek szeretete hívta életre a menyasszonyt s tette társnőjévé.

E jegyesviszonynak mélységeit azonban a fejről vett kép világítja meg. A fej itt az egész testet irányító erőt jelzi. A sok testrész, érzékszerv, erőnyilvánulás mind egyetlen irányító erő alá tartozik s ennek megtestesítője a fej. (I Kor. 12, 11.) Ugyanígy beszélhetünk Krisztus irányító és uralkodó jelenlétéről az Egyházban. „Ime, Én veletek vagyok nap mint nap a világ végéig."

Még tökéletesebb a krisztusi jelenlét ábrázolása abban a képsorozatban, ahol az Egyház, a test, a láthatatlan belső erővel, életelvvel, Krisztussal egy. (Ef. 4, 11—13; 15—16.) Küszködik ugyan a szavakkal az Apostol, de mindent elmond, amit csak kifejezhet szavakkal, főleg, ha hozzávesszük a János-evangéliumban (15, 5.) mondottakat: „Én vagyok a szőllőtő, ti vágytok a venyigék." Mintha csak azt mondaná: Bennem gyökereztek, növekedtek és hoztok virágot meg gyümölcsöt. Krisztus lelke életelv, földöntúli módon és természetfölötti rendben közli magát az Egyházzal s mint az állati vagy növényi életelvnek, három irányú a testhez való viszonya: számára a test 1. a működési terület, alakítandó tárgy és hatáskör, 2. a munkásságának szerve, 3. a megtestesülése, személyi láthatóvá levése: a test maga a lélek látható formában.

Az Egyház embertömege először tehát formátlan anyag, melyet Krisztus alakít művészkézzel. De minden anyagban van ellenálló erő, tehetetlenség s így rögtön kész az összeütközés a formáló erővel. Jézus munkája meg éppen arra irányul, hogy ezt az ellenállást legyűrje. Az egyháztörténelem így egész új színben jelenik meg előttünk: az egyháztörténelem szakadatlan nagy csatamező, hol két ellentétes elv harcol, olyan, mintha nagy káosz volna s ebből csak lassan alakul ki a rend, a szépség. Ezért nincs teljes harmónia az Egyházban: örök az ellentét az isteni és emberi elem között. Szembenállnak ezen a harcmezőn a szentségek tiszta bensősége az üres külső formákkal, csodás lelki szépségek üres ajakimával, vallási eszmény és hősi indítóokok emberies, vastagon természetes kicsinyességgel. Ezektől nem szabadulhat a küzdő Egyház, sohasem lehet csak a szentek birodalma, tiszta békeparadicsom, hiszen mindig újabb formátlan, neveletlen emberanyag keveredik a megneveltek, a szentek közé, hogy Krisztus kezében ez is átalakuljon. Ennek azonban csak örülni lehet: a tökéletességre a tökéletesedés, tisztaságra tisztulás vezet, a szentségre pedig a megszentülés.

Mint mondottuk, a test a lélek eszköze. A test szervei azt célozzák, hogy a léleknek a testben való és a testen kívüli munkájában segítségére legyenek. Az Egyház is sok-sok szervből áll, ezekkel munkálja Krisztus az egyes anyagrészeket. Az Egyház tulajdonképen Krisztus munkaeszköze, ezzel tekint, avatkozik be Krisztus a földi világba a tanító, kormányzó hatalom és a papság útján.

Az éltető lélek harmadik funkciója: új jelenlét alkotása a maga számára a testben. A testtel együtt van jelen és egy létet alkot vele, annak számtalan atomját egységgé, valami új lénnyé fogja össze. Ugyanígy lesznek Kriszusban a hívek egyetlen testté, az Egész részeivé. Könnyű e tan a hitnek, nehéz az értelemnek. Itt ugyanis többre kell gondolnunk az egyesület, szervezet erkölcsi egységénél: Krisztus és miközöttünk fizikai egység áll fönn (éppen ebben a hatá-

sában üt el az Istenember iránti szeretet minden földi szeretettől). Ez a fizikai egyesülés bizonyos Szent Pál szavaiból, aki a keresztségnél újjászületésről, fizikai és tárgyi változásról beszél. Szerinte a Krisztussal való közösségünk egyúttal sorsközösség is mind a keresztfán, mind az örök életre. (Róm. 6, 3—5.) Ennyire valós és tárgyilag igaz egységről van szó. — Másrészről nem lehet Krisztussal való egységünk hiposztatikus egység, mint ahogy test és lélek egyesül egyetlen egyeddé, hiszen akkor az egyháztest összes hiányai, az egyes tagok erkölcsi fogyatékossága árnyat vetne Krisztusra is.

Leghelyesebb, ha Szent Tamás tanítását tartjuk (De veritate, q. 29.): A Szentlélek átjárja az egész Egyházat, szilárd összefüggést biztosít neki. A szentségek (elsősorban a keresztség!) kiszolgáltatásánál a Szentlélek valós újjászületése következik be lelkünkben s ez új élet minden földitől különbözően Istenből magából ered. Ezzel isteni életet nyerünk, így leszünk Isten fiai, ha nem is úgy, mint Krisztus, de mégis valós és betűszerinti értelemben. A lélekben tárgyi és valós változás, természet fölé való emelkedés megy végbe, amihez a természetes lét csak a távoli alapokat adhatta. (Róm. 5, 5.) A Lélek csak egyetlen szeretetfolyam s ebből minden más lélek csak részesedik, egyetlen fénysugár ez, de mindenkit átvilágít és végigsimogat melegével. Ez az egy Oszthatatlanban való részesedés adja a hívekben a közös vonást, az egységest, az Egyháznak pedig az egységet Krisztusban. Igen, Őbenne! Hiszen az Igazság Lelke is, kit Krisztus ígért s küldött nekünk (Ján. 15, 26; 16, 14.), tulajdonképen annak a hullámverésnek szeretetmelege, amelyből Krisztus csapódott ki és ömlött közénk. Valóban Krisztus a kehely, kiben egy bor, egy vér vagyunk; egy kenyér és egy test; új egész, új, „istenfajta" emberiség. Ha Krisztus az Isten Báránya, akkor az Egyház Isten gyermeke. Most már értjük a szentpáli képeket a gyermekről, menyasszonyról s testről!

Az Egyház maga az emberekből alkotott, testben látható Krisztus. Az Ő életműve. Életműve történeti szempontból, amennyiben az apostolok kiválasztásában és szétküldésében hozzánk szóló isteni akarat műve, maga formálta, alakította és öntött bele életet, létrehívta s most is állandóan létrehívja és mindvégig lételve marad. A mi munkánk csak az alkotás pillanatában igazán a mienk, az Ő munkája, műve mindvégig Reá szorul, mindvégig az Övé...

Lippert gondolatai alapján:

Fodor György

A BOLDOGSÁGOS, AZ EGYHÁZ ÉS A PAP.

A loretói litániának ötven fohásza egyáltalában nem meríti ki mindazt a címet, amelyen a keresztény ember a Szűzanyával szemben le van kötelezve, s mihelyt behúnyjuk szemünket az érzéki világ elől s belépünk a hitnek ragyogó sötétjébe, azt látjuk, hogy tulajdonképen mindennel Őneki tartozunk. Hiszen még maga az a természetfölötti élet is, melynek csodaszép fényét saját lelkünkön szemléljük: még az is az Ő ajándéka, mint minden egyéb kegyelem, mely bennünket életünk folyamán vagy megóvott, vagy pedig újra életre támasztott. Hiszen Ő minden kegyelem közvetítője. Tőle tehát sokkal többet kaptunk, mint földi édesanyánktól, kinek testi életünket köszönhetjük. Csupán csak jóhiszemű nemtudás menthet föl tehát a Mária-kultusz kötelezettsége alól.

A Boldogságos szerepe az Egyházban.

A Boldogságos szerepét az Anyaszentegyházban a dogma és az Egyház tanításának Őreá vonatkozó és előbb-utóbb hitcikkelyekké avatandó részletei nagyon világosan határozzák meg. Hasonló ahhoz, amelyet az édesanya játszik a családban, de több annál, már csak azért is, mert az Anyaszentegyház, Jézusnak misztikus teste több a családnál. Élő szervezet, melyről nem lehet leválni; melytől nem távolodhatik el senki, még csak egy lépésnyire sem a nélkül, hogy meg ne szakadna benne az a kegyelmi vérkeringés, mely az egészet élteti. S ebben az élő szervezetben tölti be a Szűzanya szent Fia után a legfontosabb szerepet. Amint a család csak romja marad önmagának, ha az édesanya meghal, úgy az Anyaszentegyházból sem marad más, mint valami hideg, racionalista istentisztelet, ha kihagyjuk belőle a Szűzanyát. Nézzünk körül: láthatjuk.

Először is a Szűzanya szüli az Egyház tagjait, amennyiben minden kegyelemnek közvetítője lévén, ő árasztja a megkeresztelendő lelkébe a természetfölötti életet. Ez a tudat egymagában elegendő, hogy mindenegyes lelket elszakíthatatlan hálakötelékkel fűzzön hozzá az egész földi élet tartamára és azon túl mindörökre. Másodszor pedig amint Jézus áthidalja a végtelen távolságot az Isten és az ember között, s mintegy emberi nyelvre lefordítva állítja szemeink elé a mennyei Atyát, úgy Mária „a híd köztünk és az Istenember között. Igaz, Jézus elég közel áll hozzánk; az Ő Szíve, mely az embereket annyira szereti, közvetlenül is elérhető, de miért mennénk be hozzá oldalajtón, mikor Ő azt óhajtja, hogy az ő pazar fényű előszobáján át lépjünk be. „Qui totum me vult habere per Mariam."

De meg azután az „édesanya" dúsgazdag fogalom. Az atya lehet a lehető leggyöngédebb szülő: nem pótolhatja. Nem pedig azért, mert ők ketten együvé tartoznak, egymást kiegészítik. Az a mindig-megbocsátás, az a szende szelídség, a gyermeknek az a melengető becé-

zése, mely olyan *jól áll* az édesanyának, visszatetszenék az atyában. Őtőle, minden jósága mellett, szilárdságot, erélyt, szigort várunk. Hasonlóképen Jézus és Mária elválaszthatatlanok egymástól. Egymást kiegészítik. Mária elképzelhetetlen volna Jézusnak örök-bírói szerepében, s azok a szavak: „Távozzatok tőlem, átkozottak..." — nem illenének az ő ajkaira, sőt stílszerűtlenek volnának, visszatetszenének azokon. Ellenben annál jobban illik hozzá az a gyöngéd, forrón szerető, eltévelyedett gyermekét ölelő, karjaiba fogadó jellem, mely az Anyaszentegyház imáiban, például a „Sub tuum praesidium"-ban olyan szépen van megrajzolva.

A Szűzanya köti össze a fejet — Jézust — a törzzsel, az Egyházzal, s rajta keresztül érvényesíti a fej éltető befolyását.

Akárhogyan legyen is a dolog a fogalmakat illetőleg, az Egyház dísztelen csonk volna Nélküle, s hiányoznék belőle a melegség. Aminthogy a családban is az édesanya tartja a hőmérsékletet az éltető fokon. Viszont azonban éppen az Ő tisztelete fejleszti ki az érzéket ezen melegséggel szemben és képes egyeseknek lelki életét a szeretet jegyébe helyezni. Mert hát, hiszen szép a kötelesség jegyében való járás, de azért nehéz és lassú. Mennyivel könnyebb a repülés a szeretet sztratoszférájának fényözönében. „Vias mandatorum tuorum cucurri, quum dilatasti cor meum."

A Boldogságos szerepe a pap életében.

A Mária-kultuszt illetőleg a papnál csak arról lehet szó, hogy milyen fokban kell neki azt gyakorolnia, s miképen kell azt saját életébe gyakorlatilag beleillesztenie. Erről a kérdésről könyvtárszámra írtak már, s világos, hogy egy rövid cikk keretében annak csupán egy-két lényeges vonását fejtegethetjük.

Magától értetődik, hogy nem nevezhetjük igazában Mária-kultusznak azon néhány Üdvözlégy-nek elmondását, melyre a papot a Breviárium kötelezi. Mondjuk ki magyarán, mi a Szűzanyával való együttélést tekintjük a magasabb lelki élet föltételének. Ennek pedig alapja a hit. „Az igaz a hitből él" — mondja az Apostol. Istenben „van, él és mozog", éspedig nem csupán fizikailag, mint bármely oktalan élő teremtmény, hanem tudatosan. Az ő társalkodása az égben van. Ha ennek állnia kellene minden keresztény emberre nézve, még inkább meg kell lennie abban, akit az Úr a föld sójának rendelt.

Hogy habituális synbiozisban lehessünk a Szűzanyával, látnunk kell őt a hit szemeivel, tehát életünket a hitnek síkjain kell berendeznünk, s az érzéki világ fölé emelkedve az érzékfölöttiek sztratoszférájában kell mozognunk. Nem könnyű dolog, mert hiszen a papnak, főleg a világi papnak a saját egyénisége és munkaereje százpercentjét kell az érzéki világgal való érintkezésre fordítania, s vészes dolog volna, ha elvesztené a vele való összeköttetést; de azt hiszem, csak látszólag beszélek fonákul, ha azt mondom, hogy ugyancsak a maga teljes szívével, teljes lelkével, minden erejével és egész elméjével kell élnie a hit életét. Önmagának ezt a megkettőzését bízza az isteni ke-

gyelemre. Az elvégzi azt. Csak imádkozzék állhatatosan érte. A szentek, mondja egy szellemes író, napi 25 órát tudtak dolgozni.

Mikor az Úristen megteremtette az első embert s elvezette eléje az állatokat, kiderült, hogy köztük egy sincs, aki neki méltó párja lehetett volna. Az élőlényektől nyüzsgő földtekén Ádám egyedül állott. Márpedig, mondotta az Úr, „nem jó az embernek egyedül lennie". A pap is, ha igazán pap s nem mindenkinek pajtása, értjük, ha lelki ember, akkor nagyon, de nagyon egyedül van, nem egyszer olyasformán, mint Szent Pál remete a pusztaságban. Ha jól emlékszem, a nagy angol lelki író, Páter Faber, éppen az egyedüllétnek ezt az érzését tekinti a lelkiség egyik főjellemvonásának. Körülötte nyüzsög az élet, s ő annak egyik főirányítója. Oktatója tekintélyes számú hívőseregnek, melynek minden tagját atyailag szereti; letéteményese sokak bizalmának és szívük titkainak; tanácsosuk a legkülönbözőbb dolgokban; vigasztalójuk gyászukban; némi csekély fokban részes örömeikben; és így tovább, mert hiszen a lelkipásztorkodás, főleg falun, csoda érdekes és változatos dolog, s nekem is legdrágább személyes emlékeim közé tartozik. Azonban annak a papnak magának is van szíve, van lelke, vannak belső élményei. Vajjon ki előtt tárja fel őket? Kivel közölje? Aki őt igazában megértené, papi jóbarátja, rendesen nincs a közelben, s még jó, ha évenkint néhányszor találkozhatnak s kibeszélhetik magukat.

Pedig hát, nem jó a papnak egyedül lennie.

Azért gondoskodott róla az Úristen, s odaadta neki a Szűzanyát. „Ecce Mater tua." — Ime a te Anyád.

Igen sok s számos esetben vészes, talán helyrehozhatatlan eltévelyedéseknek forrása az, ha a pap azt a meleget, mely után minden emberi szív áhítozik, ezen a földön keresi. Nem beszélünk az ő saját édes szüleiről. De ha más család körében találja azt fel, az, még a legjobb esetben is nagy kerékkötője a lelki életben való haladásnak. Pedig ez a „legjobb eset" nagy ritkaság. Nagy hiba, igen nagy hiba az, ha a római katolikus pap a saját családi életéről való lemondását nem úgy értelmezi, hogy egyáltalában lemondott minden családi boldogságban való osztozkodásról is, s pillangó módjára szálldogál földi virágról földi virágra. Magára vessen, ha mérget szív magába. Azt hisszük, hogy ezzel rámutattunk a mai kor világi papi életének egyik legnagyobb veszedelmére. A pap szeresse híveit. Szeresse a családokat; szeresse valamennyit, de ne egyet-kettőt különösebben. Szeressen nagyon-nagyon, de sokakat. Szeressen önzetlenül, viszontszeretetre való számítás nélkül. Egy kiváló szellemű francia női szerzet szabványaiban olvastam, hogy nem szabad fogadalomra bocsátani olyan ujoncot, aki „tapadós szívű". Kitűnő elv. Minden szemináriumban be kellene vezetni. El az olyannal, aki nem tud elmenni egy rokonszenvesebb lény mellett a nélkül, hogy hozzá ragadna, mint a légy a lépes papiroshoz.

Hogy ezt megtehesse, azért adta neki az Úristen anyául a Boldogságos Szűzet. Őt szeretheti határtalanul. Az ő szűzi tisztasága tisztán fogja tartani az ő lelkét is; el fogja venni kedvét attól, hogy kevésbbé tiszta pótmeleggel elégedjék meg.

De vajjon miképen alakul ez a Szűzanyához való bensőséges viszony a gyakorlatban? Vajjon nem üres szólam, nem érzelgősség-e az egész?

Semmiesetre sem. Mert hiszen a hit biztosít bennünket arról, hogy a Szűzanya bennünket a természetfölötti életre szült, s a leggyöngédebb szeretettel viseltetik irányunkban; olyan szeretettel, melynek minden földi anyai szeretet csupán halvány árnyéka. A szentatyáknak egész sorát lehetne ezen állítás mellett felvonultatni. Igaz, testi szemeinkkel nem látjuk, de tudjuk, hogy valahányszor lelki szemeinket Őhozzá emeljük, tekintetünk találkozik az Övével, s hogy a legbensőbb anyai érdeklődéssel hallgatja, amit neki akár élőszóval, akár gondolattal mondunk. Válaszát nem halljuk ugyan a testi fülünkkel, de önkénytelenül megszerkesztjük azt mi magunk, s a jó érzésünk megmondja, hogy mennyiben teszi Ő azt magáévá. Igy azután misem könnyebb, mintŐvele lelki párbeszédet folytatni, vagy ha nem is, némán, hallgatagon tekinteni az Ő szemeibe.

Gyerekesség! — mondhatná valaki, s talán tényleg az is, de vajjon nem az isteni Üdvözítő mondotta-e, hogy ha csak nem leszünk olyanok, mint a kisdedek, nem megyünk be a mennyek országába. Hiszen éppen a Szűzanyához való ez a gyermeki viszony adja meg lelki életünknek azt a vonást, melyet az édes Jézus ezen szavaival követel, s amely lelki embereknél olyan gyakori. Hiszen még a földi édesanyához való viszony is, olyan esetben, amikor ez mindkét oldalon igazán gyöngéd, megadja a jellemnek ezt a kedves színezetet. A szentéletű Batthyány-Strattmann László herceg örökítette meg fiáról, a szintén szentség hírében elhalt Batthyány Ödön grófról, azt a bájos vonást, hogy minden este meg szokta gyónni hibáit édesanyjának. Coppée pedig, a híres francia költő és író, a szenvedésről írt gyönyörű művében külön fejezetet szentel édesanyja emlékének, s abban elmondja, hogy az őt már élemedett ember korában is sokszor úgy kezelte, amint gyereket szokás, s hogy ez neki mennyire jól esett. Igen, éppen a Szűzanyához való gyöngéd viszony helyezi lelki életünket a lelki gyermekség jegyébe.

Sőt tovább megy s kifejleszti bennünk azt a lelki rabszolgaságot, melyről Boldog Grignon de Montfort könyvet irt. A gondolata az, hogy ha az ember szokásszerűleg a Szűzanya jelenlétében érzi magát, önkénytelenül is leolvassa arcáról és szemeiről, hogy mi van kedve szerint és mi tetszik neki vissza. (Nem kell mondanom, hogy én itt, mint az előzőkben is, nem misztikus látomásról, tehát nem valódi látásról beszélek, hanem csak arról, amit a hit szemeivel észlelünk.) Ha tehát valaki igazán szereti édesanyját, képtelen lesz a kedve ellen cselekedni olyankor, amidőn a szeme előtt van; mivel pedig a Szűzanyának mindig a szeme előtt érzi magát, odáig jut, hogy nem tud többé olyasmit tenni, ami Őneki visszatetszenék, sőt szemeiről olvassa le kívánságát s a szerint cselekszik. Ennél kívánatosabb állapotot papra nézve képzelni sem lehet. Gondoljuk csak el, milyen gyöngéden fogja az ilyen pap kezelni az édes Jézust a legméltóságosabb Oltáriszentségben, ha tudatában van annak, hogy a Szűzanya a „Virgo Sacerdos" aggódva nézi, hogyan bánik az Ő szemefényével. Vajjon ki ne

vigyázna egy csecsemőre, akit a szerető édesanya karjaiba adott, mint tette a Boldogságos Szűz az öreg Simeonnal?

Az ilyen lelkület természetesen nem alakulhat ki máról-holnapra. Ezt fokozatosan kell kifejleszteni Isten kegyelmének segítségével. Mivel azonban kétséget nem szenvedhet ennek üdvös volta, állhatatos ima árán föltétlenül megszerezhető. Ha valamire, úgy az ilyenekre vonatkozik az Úr ígérete: „Bármit kérjetek is az Atyától az én nevemben, megadja nektek." Ha mi megtesszük a magunkét; ha beleolvassuk magunkat a mariologiába; ha gyakoroljuk és terjesztjük a Mária-tisztelet különböző, egyházilag jóváhagyott formáit, a skapulárét, az olvasót, a májusi ájtatosságot, és így tovább, akkor remélhetjük, hogy hamarosan belekerülünk a Szűzanya bűvös erőterébe, s a lelkünk ellenállhatatlanul tapad Őhozzá, általa Jézushoz és Jézus által Istenhez.

Ernő atya
sarutlan kármelita

VERHETETLEN ÖNTUDAT.

„Lehet, hogy ez a világ még sokezer évig él. Lehet, hogy ezalatt a technika ma még nem is álmodott magaslatokig jut fel. Lehet, hogy tömérdek, ma még divatos eszme jut azalatt végleg és réges-régen lomtárba. Lehet, hogy népek tűnnek el a föld színéről, hogy Európa s a földrészek politikai és földrajzi térképe a felismerhetetlenségig megváltozik és késői korok történelemtanuló gyermekei nagy fejtöréssel tanulgatják majd a mai ország- és nyelvhatárok rég letűnt vonalait. Lehet, hogy a felekezetek ezalatt részben az Egyházba szívódnak vissza, részben elsikkadnak az új meg új címeken előtörő paganizmusokban. De ha százezer évig él is még az emberiség, egy bizonyos: hogy százezer év multán is lesz Róma, lesz Halászgyűrű, lesz Tiara, lesz — talán Száztizenegyedik Pius és Kétszáztizenharmadik Leó, a név mellékes — de lesz egy Hatalom, mely Krisztus nevében s az ő küldetése alapján tanítja és kormányozza a lelkek millióit, akik Krisztus örök igazságait s kegyelmeit áhítják. Lesz egy Birodalom, amelynek, mint az Isten országának, vége nem lesz — a világ végezetéig."

(Bangha: Róma lelke. 215—216. l.)

KRISZTUS EGYHÁZA A SZENTEK LELKI ÉLETÉBEN.

Valami csodálatos termékenyítő erő árad a lelkekbe abból a forrásból, melynek neve *Egyház* — és egészen sajátos módon indítja, befolyásolja őket. Ez a befolyás mintha finoman különböznék attól, amit magától Jézustól, az Oltáriszentségtől, vagy egyes erények szépségétől kapnak.

Úgy kell felfognunk — és erre maga a Szentírás jogosít fel bennünket: „... jöjj, és megmutatom neked a menyasszonyt, a Bárány jegyesét" — mondja az Apokalipszis 21, 9. — mintha titokzatos személy volna a mi édes Anyaszentegyházunk, Sancta Mater Ecclesia, aki eleven hatással nyúl bele az egyesek lelki életébe. Nemcsak társaság, nemcsak szervezet, nem csupán hierarchia: eleven, titokzatos valóság, személyiség, melyet átélni és szeretni lehet.

A szentek sokkal mélyebben élték át ezt a valóságot és sokkal igazabban szerették, mint az átlag-keresztény. Éppen mert teljesen önzetlenek voltak, maradt tágas hely a lelkükben az Egyház szándékai, szenvedései, szükségei iránt s nekik jobban fájtak a szeplők és ráncok Krisztus tökéletes Jegyesén, mint közülünk bárkinek — éppen mert nagyon tudták szeretni Egyházukat. Emlékezünk még talán Boldog Margitunk legendájára: „... hallja vala és érti vala az Anyaszentegyházat, — olvassuk — nemcsak Magyarországnak különbkülönb részében, de bizonnyal még ennek felette, sok egyéb, keresztény országoknak részében is kemény fejedelmeknek, pogányoknak miatta elnyomattatni és szaggattatni... Mindezeket hallván e szent szűz, sír vala nagy bőséggel és az ő testét ösztövéríti vala bőjtökkel és felöltözék cilíciumba... Mikoron az ő nagy keserűségét látnák a sororok, mintegy ő rajta könyörülvén, úgy mondanak vala ő neki: Mi teneked benne? Mit gondolsz te vele?... Szent Margit asszony az ő szívének mélységéből vonván nagy fohászkodást, ezenképen felele: Anyaszentegyház, minden hű kereszténynek anyja az ő drágalátos tagiban metéltetik és ő igen keményen gyötretik. És ti azt mondjátok énnekem: Mi tenéked benne? Nemdenem ő szült-e keresztvíznek miatta újonnan engemet tiveletek együtt? Nemde az ő leányi közül való vagyok-e én? Bizonnyal az vagyok!"

— „Szívének mélységéből vonván" — ő nem marad a felületen, nem éldegél, vagy akár kertészkedik, dolgozgat csak amúgy nagyjából az Egyház kertjében, mintha bizony az csak valami gyönyörűségek kertje volna. Az is; de hite és önzetlensége nagyobb mélységekbe kalauzolja: Krisztus vérén gyüjtött lelkek, Krisztus misztikus teste, az Egyház, véresen komoly dolog, melyet lelkében kell hordoznia. Az Anyaszentegyház komoly tényező lelki életében.

Itt azonban eltéréseket látunk. A szentek országa beláthatatlan — s ahány lélek, körülbelül annyi lelkiség. A megpróbáltatások majdnem ugyanazok, a lelki fejlődés egyes állomásai szintén — mondja Kis Szent Teréz — és mégis: minden lélek különbözik a másiktól és egyéni kezelést igényel. Ezerszínű a természet — ezerszínű a rá épülő

kegyelem világa, s a szenteknél is „mindenkinek külön útja van; oly igazság ez, melyre nem lehet elég nagy súlyt fektetni". (Néri Szent Fülöp.)

Vannak, akiket a *lelkek megmentésének* gondolata fog meg, mint a misszionáriusokat általában, mint Don Boscót, Vianneyt, a szent papokat. Vannak, akik a *pápasághoz* való ragaszkodásban fejezik ki egyháziasságukat, mint egy Sziénai Szent Katalin, aki a pápát „földi Jézus Krisztus"-nak szólította — ismét tudjuk, hogy a francia lelkiség a *„corpus Christi mysticum"*-ot érzi magához legrokonabbnak — a *liturgikus mozgalom* egyháziassága hagyományos és bensőséges: forró egyesülés az Eucharisztiával s lelki táplálkozás a szent szövegek kincseiből — és így tovább...

Mégis azt kell mondanunk, hogy az Egyház a szent lelkekre tett hatásában elsősorban mint Édesanya szerepel. Ez a leglelke Anyaszentegyházunknak, a misztikus anyaság, melynél fogva képes természetfölötti életre szülni a lelkeket, nekik új természetet adni — táplálja őket papsága közreműködésével s a legbensőségesebben egyesíti gyermekeit Istennel az Eucharisztiában — vezeti, irányítja, kormányozza őket az egy szükséges, a természetfölötti cél elérésére — egyszóval az édesanya feladatát látja el a lelkek körül, s e mellett a magasztos működése mellett mennyire eltörpül minden, ami hiány, ránc és szeplő Krisztus Egyházában, ami nagyon is emberi, téves vagy elkésett dolog: mégis, mindörökre *isteni erők* birtokában van és semmi sem vehet erőt rajta; kősziklán épült. A lélek és az Egyház között éppen az anyaság révén szövődik a szeretetviszony. Anyjával szemben az ember mélységes, örök hálára van kötelezve, anyánkhoz ragaszkodni szoktunk. Scheeben, a mély és eredeti teológus párhuzamot von a Boldogságos Szűzanya és az Anyaszentegyház között, másrészt Jézus és a Misztikus Test között: megkapó, termékeny, igaz hasonlatosság.

Abercius, aki 180 körül volt Jeruzsálem püspöke, Rómába megy Krisztus parancsára, hogy szemlélje az aranystólával, aranysarukkal ékes Királynőt, — a római Egyházat — a népet, mely fényes gyűrűvel ékeskedik. „A hit volt mindenütt vezérem, — írja — s mindenütt ellátott élelemmel: hatalmas és tiszta Hallal, melyet a forrásból tiszta Szűz fogott ki és adott állandóan barátainak ételül — s kiváló borral, melyet kenyérrel elegy kínált..."

Királynő, édesanya, tele szent vággyal, hogy „feltárja csodáit s az Istentől rábízott boldogító titkok körébe vonja" az embert (Gertrud von Le Fort) — *misztikus anya,* „akinek több az értelme, mint közülünk bárkinek, és az Egyház ez. Valaki, akinek több erénye van, mint egy embernek... s ez a teljes Egyház." (Claudel.) E nagy költők teljes zengésű himnuszai ünnepelik azt a titokzatos, termékeny befolyást mireánk, szegény, egyedülvaló emberekre, amely befolyást most akarunk éppen elemezni.

Ezt a fínom utánanyomozást egyes szentek lelki világában szűk keretek között amúgy sem végezhetnők el kimerítően; ezért körülhatároljuk feladatunkat és három típust emelünk ki a szentek közül, tekintettel az Egyházzal való szeretetviszonyukra. Az elsőbe tartoznának az aktív természetek, a küzdők, a helytállók; a másodikba

inkább az elfogadók, akik az Egyház kincseiből mohón szívják magukba a természetfölöttit; — a harmadik legyen a rejtett áldozatoké, akik szeretetéletet élnek; tehát:

a lovagi típus,
a gyermeki típus és az
azonosult lelkület.

I.

A lovagias lelkület jellemzője — gondoljunk csak a középkor Frauendienstjére — a tiszta lángú lelkesedés, a becsület, vállalkozás és védelem az ideál szolgálatában. Legtisztábban katonai típus; nem lehet csodálni, ha volt katonában, *Loyolai Szent Ignácban* találjuk megszemélyesítve. Az ő Úrnője, ideálja az Egyház volt.

Korán lebegett már szeme előtt a rendalapítás eszméje. Ezt a rendet ő egészen az Egyház szolgálatába akarta állítani és különös módon a pápa rendelkezésére bocsátani. Igy tehát oly szabályokat kellett alkotnia, amelyek megfeleljenek ennek a célnak: kitűnően felszerelni hadseregét, hogy ezt a helytálló, vállalkozó és védőmunkát, vagy ha kell, hódítást — minden misszionárius hódító — könnyen, eredményesen és megbízhatóan elvégezze. Ő így szerette volna magát kifejezni: rendjén, alkotásán keresztül. Egész lelki világát rányomta erre az alkotásra.

Egész lelki világát vajjon? — Belevitte volna azt az érzékeny szívet is teljesen, amely úgy fel tudott lobbanni, amely emberölésre is rá tudta volna venni egy szeretett Lény védelmében? Azt a szívet, mely éjtszakákat tudott eltölteni az imádság mélységeiben, mely könnyekre indította szentmiséiben? — A misztikus vonást háttérbe kellett szorítania Ignácnak az értelmi, akarati vonásokkal szemben, mert hiszen ő életét egy nagy hadsereg szervezésére tette fel, ahol az ilyen misztikus elemek kidomborítása nem lett volna célszerű, sőt akadályul szolgálhatott volna. A Lelkigyakorlatok könyve óta a benső élet jelenségeit kérlelhetetlenül az értelem ítélőszéke elé hívjuk.

Tudjuk azt is, mennyire szerette a zenét, mennyire habozott, hogy a liturgia szépségeit rendjében is meghonosítsa-e. Betegségeiben is zenével vonták el figyelmét fájdalmairól. A vecsernye alatt vagy ha más egyházi zenét hallott, könnyebben és gyorsabban tudott egyesülni Istennel. Általában ez az egyesülés nála igen gyorsan ment s vigyáznia kellett, hogy napjában csak egyszer engedjen szabadkezet Istennek, mert különben fizikuma nem bírta volna sokáig ezeket a szent izgalmakat. La Stortában látomása volt, — igen gyakran volt képzeleti látomása — mely alkalommal a mennyei Atya őt szent Fiának társául adta, hogy mélyen bevésse szívébe Jézus szent Nevét. Oly mélyen volt szívében ez a név, mint bármely misztikus szent szívében.

Mégis: hogy tehát azt a bizonyos lovagi szolgálatot Hölgye, az Egyház védelmében akadálytalanul elvégezhesse, magát teljesen személytelenné kellett átformálnia. Ime, milyen mélyen nyúlt bele az Egyház ennek a lovagnak lelki világába... nem ment ez hosszas megfontolások, vívódások, ima és könnyek nélkül. A kész szenten —

akit oly sokan tartanak hidegnek, szigorúnak, az értelem emberének — már látjuk ezt a teljesen kiegyensúlyozott lelkületet, mely mindig nyugodt, megfontolt, de mindig tettrekész. A jezsuita lelkivezetőkről írja Consummata, a fiatalon elhalt francia leány, hogy „életszentségük, erényük sohasem személyes jellegű... annyira háttérbe vonulnak, hogy egészen Neki engedjék át a teret". (Idézi E. Przywara a Jezsuiták c. cikkében. Vigilia, 1935.)

Második jellemző belenyúlása az Egyháznak Ignác lelki életébe természetesen az engedelmesség hangsúlyozása. A középkori életszentség inkább a külső önmegtagadások és vezeklések révén szembetűnő; Ignác korszakalkotó érdeme a belső erények sürgetése a lelki vezetésben, különösen az engedelmességé, az önakarat megtöréséé. „Az Egyház a jezsuita rendet — írja Przywara — mint rendet is, alapvetően a magáénak igényli. Ez a rendigénylés, mely anyagi értelemben megvolt már a kolduló rendeknél is (hisz minden javuk az Egyház tulajdona) — a jezsuita rendben szellemivé és lelkivé lett. Szimbolumszerűen a pápának közvetlenül tett engedelmességi fogadalomban nyilvánul ez meg. Ezzel a fogadalommal a rend puszta eszközként van kiszolgáltatva az Egyháznak." Nem is lehet másként, — de mennyire félreértik, akik ebben ridegséget látnak — *szellemi és lelki* ez az engedelmesség, a lovag nemeslelkű gesztusa Hölgye szolgálatában. Ha az Egyház azt mondaná valami fehérre, hogy fekete, — írja Szent Ignác a Lelkigyakorlatos könyvben — akkor nekem azt feketének kell elfogadnom. Ez mindjárt nagyon észszerű lesz, ha meggondolom, hogy az Egyházat a Szentlélek vezeti, s a szentek ösztönszerűen is azért húznak az Egyházhoz minden vonalon, mert érzik, természetfölötti fínomsággal, a Szentlélek fújdogálását legkisebb rendeletében is, érzik, hogy ezen az úton találják meg Jézust — más út nincsen.

Nem véletlen, hogy éppen Ignác alkotja meg az „egyházias lelkület" fogalmát, a sentire cum Ecclesia erényét. Tulajdonképen kívülről kellene tudnunk; nem más, mint „ítéletünk felfüggesztése s szellemünk hajlandósága, hogy Krisztus igaz Jegyesének, az Egyháznak engedelmeskedjünk".

Ennek az érzületnek csodálatos virágát akarjuk most szemügyre venni Néri Szent Fülöp vonzó, napfényes lelkében.

II.

Ha a lovagi lelkület az Egyházzal szemben abban áll, hogy nagy tettekre neveljük magunkat egyéniségünk háttérbeszorítása és az engedelmesség által, akkor a gyermeki lelkület lényegét abban kell látnunk, hogy az elsősorban *táplálkozik* az édesanyai kincsekből s nem annyira azzal apostolkodik, amit tesz, hanem azzal, ami. Jónak és szépnek talál mindent az otthonában; neki elég az édesanya s jobban szereti minden más asszonynál, szebbnél, gazdagabbnál is. Harmonikus lélek s magában a sajátosan katolikus vonásokat tünteti föl: az alázatosságot, a vidámságot, az áhítat szellemét. Csupa kegyelem, csupa szabadság. Nem érzünk rajta semmi izzadtságszagot, pedig tudjuk, hogy életszentség nincsen erőfeszítés nélkül.

„A természetfölötti mohó belélekzése" (Mihalovics Zs. szava) jellemzi *Néri Szent Fülöpöt.* Mindig valami olvasmány van kezeügyében, — bár teológiai továbbképzéséről lemond az imaélet érdekében — vagy beszélget a lelkiekről tanítványaival, — imádkozik. „Még semmi jót sem tettem ma, — jön haza estefelé apostoli munkája után — hagyjatok imádkozni!" mondja bájos szellemességével — s hogyan imádkozik! Az egész épület mintegy vele reszket, holtat támaszt fel kitartó imája. — Szentmiséjének első része védekezés az ekszt ázis ellen; kulcsokat csörget, fel-alá jár az oltáron, nehogy megfogja Jézus és a körülállók szentnek tartsák — de mindhiába! Jön a konszekráció... kelyhét színültig telíti borral s ma is látni a kehely peremén fogainak nyomát, melyekkel valósággal belemart elragadtatásában. Csak *táplálkozni az isteni javakkal* — minden eszköz jó, melyet az Egyház nyujt, legyen az muzsika, vagy a zarándoktemplomok látogatása — mindegy! Minden szabad, kivéve a bűnt! Gyermeki egyszerűség, hófehér tisztaság árad belőle — mindenki szereti s ezzel lesz Róma apostolává s minden idők egyik legnagyobb lelkivezetőjévé. Még ma is tele van gyermekekkel templomának, a S. Maria in Vallicellának környéke; egy Goethe sem tudja magát varázsa alól kivonni...

Nem törekszik eredetiségre, s nincs nála eredetibb szent. Mint tudjuk, fiatal korában a firenzei dominikánusok képezték s az ő összefoglaló módszerüknek köszönheti Fülöp, hogy a szent tudományokat össze tudta egyeztetni a világi tudománnyal és művészetekkel — nem határokat húzott, hanem békített. Később aztán kijárta a bencés iskolát; ott imádkozott egy kis kápolnában Monte Cassino közelében, ahol egy nagy feszület lábainál lerakta könyveit, hogy ezentúl a természet és kegyelem könyvét lapozza. Szeretett a katakombákba járni, éjjel imádkozni, bőjtölni. Mint érett szent, a belső erények becsülését és az elmélkedést Loyolai Szent Ignáctól tanulta, tehát jezsuita táplálékot is vett magához. Hogyan szívta mindezt magába az Egyház talajából, milyen tiszta forrásokból ivott! Nem csoda, hogy alakja oly makulátlan tökéletes, hófehéren tiszta...

Alázatossága elragadó. „Nagy a te oldalsebed, Jézusom, de ha nem tartasz erős kézzel, én még kitágítom azt" — hangzik fohászainak egyike. „Nem ígérek már semmit, mert úgysem tartom meg" — „elveszett reménység vagyok" vallja magáról, s azt, hogy soha semmi jót sem tett. S mégis: rejtetten, csendben, nem egy Savonarola lángoló szóostoraival, reformátor és apostol lett ez a csodálatos szent — nem írt, alapítani is inkább szándéka ellenére alapított: ő volt, és ezzel hódított.

Önkénytelenül is eszünkbe jut a kis Guy de Fontgalland, aki felfrissítette üdeségével az Egyház levegőjét: mennyire egyházias érzületről tanúskodik három nagy áhítata: a pápa, a Szűzanya, a kis Jézus iránt!

Néri Szent Fülöp minden ízében egyházias; amit egyesek sajnálatos módon szakadás által igyekeztek elérni, a szabadságot, azt ő otthon, az Egyházban valósította meg utolérhetetlen szépséggel.

III.

„Ó Jézus! Szívem egyetlen Szerelme! Tehát végre felismertem, megtaláltam hivatásomat! Ez pedig nem más, mint a *szeretet,* az égő, izzó, lángoló szeretet! Megtaláltam helyemet az Egyház misztikus testének tagjai között és Te magad voltál az, aki ezt számomra kijelölted: azt kívánod tőlem, hogy az Anyaszentegyháznak, az én Anyámnak szívében én legyek a szeretet!... Így aztán minden leszek; így aztán betelnek összes álmaim..."

Ezek Kis Teréz sorai; minden szavuk súlyos. Leírják a „hátrábbvaló tagnak" (Szent Pál kifejezése), vagyis a belső szerveknek fontosságát az Egyház organizmusában. Ez is sajátos katolikus gondolat, és csak az egyházias érzületű ember képes megérteni. Itt már nem arról van szó, hogy lovag módjára valamit tegyünk az Egyházért, — arról sem kizárólag, hogy csak belőle táplálkozzunk és lelki életünket tökéletesen kialakítsuk, ami szintén apostolkodás: itt arról volna szó, hogy magunkat egészen azonosítsuk az Egyházzal, kicseréljük mintegy a lelkünket vele, hogy csak érette szenvedjünk és érte is szeressünk. Ezt csak az érti meg, aki tudja, hogy az Egyháznak elsősorban kegyelemre, szeretetre van szüksége külső munkájához, bármiféle apostolsághoz; ezért írta a mi Banghánk is — nagy magyar apostol, lovagi tipus — hogy még egy Avilai Teréz, Keresztes Szent János, Kis Szent Teréz is áttörték magányuk falát és szervezőmunkájukkal, irataikkal igazi apostolok lettek — ámbár a lényegig hatolva azt kell mondanunk, hogy szeretetükkel és áldozataikkal voltak azok.

Lisieuxi Szent Teréz az Egyházért élt, testvéreiért, a kis lelkek megszámlálhatatlan csapatáért — a papokért lett szerzetes. Az már hivatás kérdése, hogy *milyen módon* volt apostol — Jézus a számára azt jelölte ki, hogy legyen *a szív, a szeretet!* Mindazokért, mindazok *helyett* akart szeretni az Egyházban, akik ezt elmulasztják, vagy akik nem jutnak hozzá — adni bőségesen, ingyen minden tagnak szeretetet, valósággal dömping áruként: majd én szeretek helyetted is! Minden gyengédsége Jézussal szemben, minden kíméletlen heroizmusa önmagával szemben értünk is van: szentek egyessége! Krisztus misztikus teste! Anyaszentegyház! Nem lehetünk meg szeretet nélkül, — s amíg ezt be nem látjuk, mindíg csodálkozni fogunk a katolikus akciók — cselekedetek — gyümölcstelenségén. Szeretetből kell történniök, a kegyelem állapotában...

Szenvedéssel és szeretettel lettek a szentek az Egyház nagy rezervoárjai, aranyfedezetei. *Michelet,* a mult század liberális levegőjében megdöbbenve veszi észre, hogy az Egyház mindennek ellenére is él, zöldel, frissen virul — s nem értette, miért? Nem is érthette; nem láthatta a titokzatos kegyelmi erőket, rejtett forrásokat, vagyis az Egyház szentjeit és kis lelkeit, akik révén az Egyház állandóan ifjú marad. Nagy körforgás ez: az Édesanya életet ad, táplál, de azután táplálkozik is: az életszentség az ő tápláléka. Ezért kell helyeselnünk Szent Ignác szerint a fogadalmakat, szerzeteket, a szemlélődő szerzezeteket is: ezek a leggyorsabb, legkeményebb iskolái az életszentségnek. A mi hivatásunk a szeretet, — mondják a karthauziak.

Éppen egy szigorú szemlélődő kolostorban hallgattam egyszer húsvét hajnalán szentbeszédet, — idősebb, nagyon kiváló szerzetes-elöljáró tartotta, színtelen hangon, gesztusok nélkül, hiszen az ilyen helyen a hatás külső eszközeiről lemondanak. Mégis megrázott a szavakban rejlő virtuális pátosz ereje. Témája ez a két szó volt: Amen, alleluja. Beszélt a húsvéti győzelemről, Krisztus feltámadásáról és azt mondotta, hogy a végső húsvétot még nem ünnepelhetjük, az csak akkor lesz, ha Krisztus *Misztikus Teste* is feltámad, az idők végén, mikor már minden tag együtt lesz és a választottak megüdvözültek. Addig nincs megállás, amíg a Bárány nem ünnepli menyegzőjét a Jegyessel... el kell képzelnünk az Apokalipszis hatalmas látomását, a lelkek hódolatát Jézus előtt. Addig teljesítsük hivatásunkat: haljunk meg önmagunknak és egyesüljünk Istennel a tevékeny élet vagy a szenvedés szeretet-útján; a végső húsvétig, amikor mondhatjuk majd: Amen, alleluja.

Severinus a Verbo Divino
O. C. D.

RÖVIDEBBEN ÉS SZEBBEN

alig lehet lélektani elemzést adni arról, hogy az Egyház mélyebb ráhatásától idegenkedő, saját önös világában és világából élő lélek hogyan kerül az Egyház átalakító behatása alá és miként változik át e hatás alatt: ezt az elemzést egyszerűbben és tökéletesebben alig lehet adni, mint ahogyan adja Gertrud von Le Fort: „Hymnen an die Kirche" című kis művének bevezetésében.

Ime:

„Az Isten után vágyódó léleknek az Anyaszentegyház hangján keresztül válaszol Isten."

„A saját önös világában még mélyen fogva tartott lélek az ő elmélkedéseiben úgy veszi ezt a hangot előbb, mint az Egyház természetfölötti, a lélek egyéni korlátait szétfeszítő igazságának és szeretetének elcsodálkozó és megrémülő belső élményét. A lélek belsejében harc bontakozik ki, amely a léleknek az Egyház természetfölötti igazsága és szeretete iránt való bizalomteljes önátadásával végződik."

„Csak ettől kezdve képes a lélek az Egyházat igazán megismerni, szeretni és magasztalni. Az ijedelem átalakul köszönetté és ujjongássá. Az Anyaszentegyház maga kezd a lélekhez szólni, őt lényege felől megvilágosítani és a reá bízott boldogító isteni titkok körén át vezetni. A lélek ezalatt mindinkább visszahúzódik saját hangjával, egészen addig, míg a Szentegyházzal teljesen egyesülve már csak annak hangjára figyel." (5. l.)

De jó is lenne, de nagy dolog is lenne s kihatásában micsoda szédítő eredményekre vezetne, ha mi papok az Egyház iránt való szeretet és odaadás tekintetében sohasem maradnánk el a legjobb hívek mellett, ha mi is értenők mindnyájan ezt a művészetet: önfeledten csak az Egyház hangjára figyelni...

JÉZUS KRISZTUS EGYHÁZA AZ ELMÉLKEDŐ PAP ELŐTT.

Megindítom gondolkodásomat a hit bátor aktusával: Credo unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam! — S ezzel a hittel itatom át lelkem . . . mignem eljutok oda, hogy credomat a lelkesedés tüzében mondom.

I. prelúdium: A genezáreti tóparti jelenettől, amikor Krisztus Péternek átadta Egyházát, áttekintem mintegy látomásban röviden az Egyház fejlődését.

II. prelúdium: Add Krisztus, Főpapom, hogy Egyházadat igazán megismerjem, igazán szeressem és holtomig dolgozzam érte!

I. MI AZ EGYHÁZ?

1. Az Egyház Jézus Krisztus nagyszerű alkotása!

Ez az a mustármagból fejlődött csodálatos fa, melyről Jézus beszélt és amelynek hivatása, hogy ágai között és árnya alatt minden nép és egyén megpihenjen.

a) Az Egyház Jézus Szívének végtelen szeretetében fogant és alakult; az Ő mindentudásával és bölcseségével méretezett; az Ő erőinek tőkéjével lett izmossá, őserőssé.

b) Fenséges célkitűzés élt Jézus lelkében az Egyház számára: Biztosítsa minden ember üdvét e földön és az égben, és teremtse meg az összemberiség közös, meleg testvériségét.

c) A valósítás eszközei:

Jézus önmagát teljesen feláldozza Érte: Testét odaadja, Vérét kiontja, Lelkét kileheli.

Élete munkájával, de főleg keserves kereszthalálával valami felfoghatatlan kegyelmi tőkét halmozott fel Jézus és ezt átadta Egyházának. Nincs ilyen tőkéje több a teremtett világnak! Nem fogható ehhez az egész világnak aranyvalutája. Micsoda hozomány ez! Micsoda jegyesi ajándék ez!

Jézus szentségeket alkotott, újjászülő, tisztító és erősítő szentségeket, amelyek szinte állandóan árasztják a kegyelmi kincseket.

Sőt Önmagát is szentséggé és étellé tette, és teszi mindennap, miután titokzatos módon előbb feláldozta magát az oltáráldozatban ugyancsak Egyházáért.

Egyházának adta tanítása kincsét, a depositum fideit, a csalhatatlanság karizmájával.

Átadta a hármas nagyhatalmat: tanítási, kormányzási és megszentelési hatalmat.

Adta az Egyház szervezetét az alapkővel, a petrával, melyen a pokol kapui soha nem fognak erőt venni.

Belekapcsolta a Szentlélek Úristen átható működését: lásd a pünkösdi kezdetet, a Szentlélek bemutatkozását! a csodálatos karizmákkal.

Jézus Krisztus végül is ígéretet tett, hogy Egyházával marad egész a világ végéig.

Ime az Egyház mint Krisztus műve! Szédítően nagyszerű!

S ennek így kellett lennie! Mert ha Istenember járt a földön és Önmaga folytatásaként művet hagyott hátra, annak Őhozzá méltónak, szinte isteni rangúnak kell lennie! Valóban csodálatos alkotás Krisztus Egyháza! Mi ehhez képest egy növényi, állati vagy emberi organizmus?! Vagy mi az egész világrend ehhez képest! Nem is beszélve arról, hogy mi hozzá képest akármilyen emberi alkotás, pl. egy építmény vagy intézmény, vagy irott, festett, vésett mű, vagy politikai hatalomra épített világbirodalom.

Nagyszerű műalkotások előtt elragadtatva áll meg az, akinek érzéke és értelme van műalkotások becsülésére. Van-e nekem ilyen lelkem? És kinek legyen, ha nekem nincs, Krisztus papjának?! — Imádjam Jézus Krisztus tudását, művészetét, hatalmát, Önmagát művébe foglaló jóságát és azt a végtelen szeretetet, mellyel mindezt nekünk készítette.

Túl boldog öntudattal vallhatom meg, hogy ennek az isteni műalkotásnak, az Egyháznak, én is egyik *alkateleme* vagyok. Krisztus kezében. Alkotó művészetének tárgya!

2. Az Egyház Jézus Krisztus országa.

Megjegyzés: Itassam át lelkem ezekkel az ismeretekkel! Öntözzem imával minden fogalmát!

a) Legbelső természete: Megvilágosodik előttem Krisztus Király miséjének praefatiójából: regnum veritatis et vitae, regnum sanctitatis et gratiae, regnum iustitiae, amoris et pacis. Ha van ebben az országban, ami nem veritas, ami nem vita stb., az mind olyan, mint a tengerben a szenny: állandóan kidolgozására, kidobására törekszik.

Nincs több ilyen ország! És mégis milyen különös az, hogy jóllehet minden ország békére, igazságosságra és igaz életre szomjúhozik, mégis az intéző hatalmaknak luciferi vaksága, csökönyössége oly távol tartja az országokat az igazi békétől, a tiszta igazságosságtól, a valódi élettől! És ezek forrásától, az Egyháztól.

b) Fő ismertetőjegyei:

Az egység, a szentség, az egyetemesség és apostoli leszármazottság. (Exclusiv jegyei az Egyháznak.)

c) Igazi kormányzója a Szentlélek Úristen, akinek működése mindent átfog, elér minden egyént, lenyúl a legmélyre és szelíd erőszakkal terel a végcél felé. — Nincs vízözön, nincs vihar, nincs forradalom, melyből Ő ki ne tudna kormányozni újabb, még szebb és még egyháziasabb életre. (Óriási öntudatot ad ez! Mindenből csak jó jöhet az Egyházra!)

d) Méretei: szédítőek!

Kiterjedésben is: hozzátartozik a föld mindenestől, a tisztítóhely és a mennyország.

Mélyreható ereje pedig elér a lélek legbelsőbb rezdüléséig.

e) Jóléte (gratia miatt): tökéletesen és megzavarhatatlanul biztosítva van. Nem kell fogyatkozástól tartani, csődtől, ínségtől, mert az abszurdum. (Minden földi ország jóléte cérnaszálon függ.)

f) Erőssége: dacol minden ellenféllel játszi könnyedséggel. A „portae inferi", vagyis a legnagyobb ellenerő, non praevalebunt. Ezt a két szót lehet mennydörgő öntudattal is mondani, lehet mosolyogva is. (Az erő legnagyobb foka, mikor valaki mosoly mögött birtokolja az erőt.) A támadás visszahull róla a támadóra, mint Hunyadi János emlékművéről a török lövése. Támadta a zsinagóga és a támadás visszahullt rá és benne kő kövön nem maradt. Támadta Róma világhatalma és a támadás visszahullt rá és a világhatalom szétesett.

Applicatio:

Vannak országok, földek, hazák. Lángol értük lelkesedés, szeretet és az áldozatok tüze is. Hull gyakran az áldozatos vér is, jókedvvel, a sírig. S jól van ez így!

Azonban van egyetlenegy ország, mely minden más országnál nagyobb és értékesebb ország: a legfőbb királynak országa, Jézus Krisztus országa. Hát vajjon ezért ne lángoljon a lelkesedés, a szeretet, az áldozatok tüze? És ne annyival inkább, amennyivel értékesebb ez az ország minden más országnál? Vajjon érette ne hulljon, ha kell, az áldozatos vér is, jókedvvel, a sírig? És ne annyival inkább, amennyivel értékesebb ez az ország minden más országnál?

Leborulva adok hálát a legfőbb Királynak azért, hogy alattvalója lehetek! Pedig tudom, hogy ez a szó: alattvaló, nem is kifejezés. Én ennek a Királynak édes testvére vagyok! Országának rész-birtokosa! Végtelen örökségek vároményosa! Harcainak választott vezére! És legbelsőbb titkainak és terveinek sáfárja!

Ha ezt megértettem egyszer, úgy igazában: akkor lett nekem az Egyház mindenem és lettem én az Egyházé mindenestül.

3. *Az Egyház Krisztus jegyese.*

a) Az igazság.

Szentírási adatok már magukban is világosan tanúskodnak e fönséges igazság mellett, hogy az Egyház Krisztus jegyese. Maga Jézus Krisztus szívesen beszélt példabeszédeiben: násznépről és vőlegényről (Mt. 9, 15.); beszélt Krisztus a királyemberről, aki menyegzőt szerzett fiának (Mt. 22, 2). Keresztelő Szent János is örül a vőlegény szavának (Jo. 3, 29). A Titkos Jelenések könyve is beszél jegyesről és menyegzőről. Így 19, 7; és 21, 2. 9. Szent Pál a lehető legvilágosabban beszél e nagy igazságról az efezusi levélben, az 5. fejezet 23. versétől kezdve és II Kor. levél 11. fejezetének 2. versében.

A Szenthagyomány tökéletesen vetíti elénk ugyanezt az igazságot. Itt most csak ennyit vegyünk: Denzinger 480 száma alatt Con-

cilium Viennense nyilatkozata: „. . . (Christus) emisso iam spiritu perforari lancea sustinuit latus suum, ut exinde profluentibus undis aquae et sanguinis formaretur unica et immaculata ac virgo sancta mater Ecclesia, coniux Christi, sicut de latere primi hominis soporati Eva sibi in coniugium est formata . . ."

Ennek a titokzatos igazságnak lényege a szeretet. Jézus Krisztus szeretete Egyháza iránt. Minden emberi fogalmon túl. A jegyesi viszony végtelenül gyönge hasonlat. De többet mi nem tudunk kifejezni hasonlatban sem.

b) Magatartás az Egyházzal szemben, melyet ez igazság megkíván. Ennek a magatartásnak valami nagystílű és roppant tiszteletteljes lovagiasságnak kell lennie.

Legyen ehhez halvány mintánk a középkori lovagoknak úrnőkultusza. Valóban előkelő és sokszor megcsodálni való az a magas öntudat, az a fínomság, az a gyöngédség, az a szeretet és az a mindenrekészség, mely ezeknek a lovagoknak lelkét eltöltötte úrnőjükkel szemben! Pedig az ő lovagiasságuk valóban csak halovány minta lehet ahhoz a lovagiassághoz, mely Krisztus jegyesére vonatkozik. Mert mik voltak azok az úrnők az Egyházhoz képest?!

Dehát legalább annyi lovagiasság legyen bennünk, főleg bennünk papokban, Krisztus Egyházával szemben! Ne szégyenítsen meg bennünket egyetlen középkori lovag sem!

Úrnőnk, Királynőnk, Anyánk, Boldogságos Szűz Mária, taníts meg bennünket erre a fönséges lelkületre!

c) Krisztusnak és Egyházának jegyesi viszonya szeretetben akar kivirágozni és gyümölcsbe érni az egyes lelkekben. Abban a csodálatos nagy szeretetben, melyért Szent Pál könyörög: „Ez okból hajtom meg térdemet a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja előtt . . .: Adja meg nektek dicsőségének gazdagsága szerint, hogy megerősödjetek benső emberré az ő Lelke által, hogy Krisztus a hit által szívetekben lakjék; s a szeretetben meggyökerezve és megalapozva legyetek, s fel tudjátok fogni az összes szentekkel együtt, mi a szélesség és a hosszúság, a magasság és a mélység és megismerhessétek Krisztusnak szeretetét is, mely meghaladja a megismerést, beteljetek az Istennek egész teljességével." (Ef. 3, 14—19.)

Szent Pál e szavakat a hívekhez intézte. Vajjon milyen fokozást kellene alkalmaznunk, ha azt a szeretetet akarnók kifejezni, amelynek a papok szívében kell kivirágoznia és gyümölcsbe érnie!

4. *Az Egyház Krisztus teste.*

a) Az igazság: Krisztus és Egyháza egyetlen élő kegyelmi organizmus. Ebben az organizmusban Krisztus a fej és a többiek a tagok. Ez a fönséges és végtelenül boldogító igazság annyiszor és oly világosan van letéve a Szentírásban, hogy aziránt józanul senkinek kétsége nem lehet. Csak néhány idézetet veszünk:

I Kor. 10, 17: „Egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk."

I Kor. 12, 12—27: „Amint a test egy, bár sok tagja van, a test-

nek pedig minden tagja, bár sok, mégis egy test, úgy van Krisztus is . . . egy testté kereszteltettünk . . . a test sok tag . . . Ti pedig Krisztus teste vagytok és egyenként tagjai . . ."

Efez. 4, 4: „Egy test és egy lélek."

Efez. 5, 30: „Mert mi az Ő testének tagjai vagyunk, húsából és csontjaiból valók."

Kol. 2, 19: „ . . . (Krisztus a fő) amely az egész testről gondoskodik az egybekötések és az ízületek segítségével és azt összetartja, hogy gyarapodjék az Isten akarata szerint való növekedésben."

b) Az igazság veleje: Jézus Krisztusban a lehető legszorosabban összetartozunk. Éspedig életszerűen. Egységünk egy isteni élettevékenység egysége. Egy életelv erejében, egy célra, egyetlen örök boldogságra.

c) Ez igazságból fakadó vigaszok:

A nagyszerű egységi viszony Krisztussal és minden szentjével.

A krisztusi, isteni életközösség, amely értékesebb, mint a testi organizmusok életcirkulációja.

A fejnek gondoskodása a tagokról.

Ez a legigazibb arisztokrácia: Az isteni fővel való szinte egyrangúság. Azért mondta Krisztus Saulnak: Én vagyok Jézus, akit te üldözesz.

Ez a legigazibb demokrácia: A fejnek alárendelten, egyenrangúan.

d) Ez igazságból fakadó kötelességek:

A testvériség mindenekfölött való elvi és gyakorlati érvényesülése. Minden tag minden tagnak testvére — a test és vér szerint való testvériségnél sokkal magasabban.

A kölcsönös értékelés, megbecsülés, szeretet és jótett, mint a közös élet vérkeringése.

Szolidaritás egymással, egymásért. Összetartani, összedolgozni, együtt és egyet akarni. Megosztani a terhet. Vállalni a közmunkát.

Áldozatban megrövidülni, sorvadni, sőt emésztődni, ha a közérdek követeli.

Gyakorlati kérdés:

Vajjon miféle szociális problémák létezhetnek ezen az alapon?!

Applicatio:

Így jutunk el ahhoz a fönséges hivatáshoz, amely lényegesen és csúcsszerűen papi: az áldozati hivatáshoz. Emlékezzünk a gabonaszemről szóló krisztusi példázatra. Mi papok vagyunk az a gabonaszem, melynek a krisztusi test talajában áldozattá kell lennünk, hogy százszoros új élet sarjadhasson rajtunk keresztül.

Ha ezen a saltómortálén, ezen a kis halálon átment a pap, akkor alkalmas egészen arra, hogy az Egyház roppant közösségi föladatát betöltse.

Ez az egyházi papi vonatkozás a leghomályosabb, pedig a leglényegesebb. Ez a legnehezebb, pedig a legsürgetőbb. Ez a legszétágazóbb, pedig egy markolással kell megfogni. Ez a legfelemésztőbb, pedig benne van minden épségünk, erőnk, termékenységünk és diadalunk!

Mennyei Atya! Add meg nekünk az egy Krisztus-testben való roppant papi hivatásunk öntudatát és cselekvő erejét!

II. A PAPI MAGATARTÁS LEGFŐBB TÉNYEI AZ EGYHÁZZAL SZEMBEN.

1. Szeretet.

A) Elvek:

a) Táplálkozzék ez a szeretet elsősorban és lényegesen Jézus szeretetéből; másodsorban az Egyház ismeretéből és értékeléséből.

b) Ez a szeretet legyen Jézus iránt való szeretetem után szívemnek, lelkemnek legerősebb lángja.

Ellenvetés: Mi lesz Szűz Mária, a szenteknek és rokonoknak szeretetével?

Ezek éppen számomra kiemelkedő tagjai az Egyháznak. Szűz Máriát is úgy kell felfognom, mint az Egyház szívét, vagy legalább is mint első személyt abban.

c) Legyen ez a szeretet gyakorlati és igazán tevékeny.

Imádkozzam már most buzgón ezért a nagyértékű szeretetért.

B) Nehézség: Rengeteg fogyatkozást látok az Egyházban és rengeteg ijesztő embertípust, főleg ha az Egyház egyetemes történetét nézem.

Felelet: 1. Nagyon különböztessem meg az Egyházat és az egyháziakat, vagyis az isteni és az emberi elemet; a hibátlant, nagyszerűt, csupaértéket és a nehézkes, lusta és csökönyös húsembert, akin nehezen lesz úrrá az isteni.

2. Lássam az Egyházban elsősorban a kegyelmi organizmust és annak életét és érvényesülését minden emberi gyarlóság és fogyatkozás ellenére, sőt éppen azokon keresztül! Ez sokkal nagyobb művészetet kíván a Gondviseléstől, sokkal nagyobb és átütőbb erőt kíván a kegyelemtől és sokkal nagyobb harci kedvet a küzdő embertől.

3. Szeressem értékei alapján igazán az Egyházat és akkor nehézségem elfogy. „A szeretet elfödi a bűnök sokaságát." Ez a szent igazság áll valahogy itt is. Lásd különben az anya szeretetét családjával szemben.

Nb. Egyébként megjegyezhetjük, hogy nincs ember, aki semmi teremtményt soha nem szeretett volna, kezdve az anyagi javaktól föl a személyekig! Vajjon ezekben talán semmi tökéletlen nincsen? És mégis lehetett és lehet őket szeretni! Hát akkor hogyne lehetne olyan értéket, mint az Egyház?! Biztosan kimondhatjuk, hogy az Egyház Jézusnak legfönségesebb alkotása. Messze magasan minden anyagi és emberi érték felett. Mármost ha a nála jóval kisebb értékű dolgokat is lehet igazán szeretni, pedig van bennük elég tökéletlenség, akkor vajjon az Egyházat nem lehetne-e igazán szeretni, melynek értékei sokkal magasabbak?!

Boldogságos Szűz Mária, ki ez Egyház szíve vagy, taníts meg bennünket az Egyháznak igazi szeretetére.

C) Az Egyház iránt érzett aktív és gyakorlati szeretet irányulásai:

I. *A módot illetőleg, ahogyan történjék:*

a) Bizonyos a priori melegség és lelkesedés az Egyházért és mindazért, ami Vele összefügg.

Ennek analógiái pl. a magyar lelkesedés; a törzslelkesedés: Árpádház; a testületi lelkesedés akár jó értelemben, akár rossz értelemben.

Hogyha ezeket a lelkesedéseket megértjük és helyeseljük, akkor mennyivel inkább kell megértenünk és helyeselnünk az Egyház iránt való lelkesedést.

Mennyiben tárgyilagos az egyházias lelkesedés, eltekintve az előbbi analógiáktól?

Objektíve, vagyis az Egyházat tekintve annyira tárgyilagos, hogy soha nem lelkesedhetünk érte százszázalékosan méltóan.

Szubjektíve akkor tárgyilagos lelkesedésünk, ha igazán rendezett, vagyis olyan, hogy az Egyházhoz valóban méltó.

b) Mindig szorosabb viszony az Egyházzal és mindazzal, ami Vele összefügg. Olyan szoros viszony, hogy bennünk ráismerjenek az Egyházra. Ez a szoros viszony összetevődik együttérzésből, együttgondolkodásból, együttakarásból, együttcselekvésből az Egyházzal.

c) Optimista gondolkodás, beszéd, dícséret az Egyházra vonatkozólag.

Akár a benne érvényesülő igazságosság, okosság és méltányosság látószögéből; akár a benne érvényesülő jóakarat, irgalom, megbocsátás, szeretet és áldozatkészség látószögéből; akár végül a benne létező természetfölötti és természetes, kulturális és művészi értékek látószögéből.

Éspedig elsősorban azon a mélységes meggyőződésen, hogyha van valahol igazság, okosság és méltányosság, akkor elsősorban az Egyházban van. Ha van valahol jóakarat, irgalom, megbocsátás, szeretet és áldozatkészség, akkor elsősorban az Egyházban van! Ha van valahol érték, kultúra és művészet, akkor az elsősorban az Egyházban van.

II. *A vonatkozási alanyokat illetőleg.*

Ez a szeretetbeli irányulás vonatkozik: dolgokra, intézményekre és személyekre.

a) Dolgok.

Idetartoznak elsősorban a földnek legszentebb dolgai, úgymint a szentmise, szentségek, szentelmények, kegyelmek, szent könyvek, templomok és templomi felszerelések.

Idetartozik rengeteg, már kevésbbé szent dolog, amilyenek pl. a plébániai épület, egyházi vagyon, egyházi rangok, kitüntetések, rangjelvények stb.

b) Intézmények.

Értjük itt azokat az alkotásokat, amelyeket az Anyaszentegyház hozott létre (tehát nem az isteni intézményeket). Sok van ezekből! Megemlítjük a főbbeket: bíborosi, pátriárkai, prímási, érseki intézmények, római kongregációk, diplomáciai testület, szerzetesi intézmény,

káptalani intézmény, tanügyi, hitterjesztési, szervezkedési intézmények (pl. Actio Catholica).

Mindezek a dolgok és intézmények az Egyházéi, és rendesen zseniális alkotóktól valók, fönséges célok szolgálatában állanak és nagyszerű eredményeik is vannak.

Applicatio: papok viszonya ezekhez.

Akikben megvolt, megvan vagy meglesz a tökéletes egyháziasság, azok az Egyháznak minden dolgát és intézményét igazán gyermeki és gyermekded tisztelettel veszik körül és meg vannak győződve arról, hogy ezeknek megváltoztatása, annál kevésbbé meddő kritizálása, nem az ő feladatuk.

Általánosságban azonban kevés az Egyház iránt való nagy szeretetből fakadó akarás, mely értékelni és megbecsülni kész mindenkor az Egyház dolgait és intézményeit még áldozatok árán is.

Megjegyzés: Legnehezebb ebben a pontban megbecsülni és megvédeni (szükség esetén) olyasmit, ami legbelsőbb meggyőződésünkkel nemigen egyezik, pl. egy mélyen szociális lelkű vagy pedig nagy egyszerűségre beállított, puritán papnak megbecsülni és megvédeni az Egyház rangintézményeit és a különböző jelvények hordását. Pedig ez is lehetséges, még a legszociálisabb ember számára is, ha rendezett gondolkodása van.

A szenvedélyeinket (hiúságunkat, kevélységünket, érzékiségünket és lustaságunkat) esetleg tápláló egyházi dolgoktól és intézményektől való okos tartózkodás a lehetőség végső határáig: minden pap számára az igazi papi szellemnek ismertető jele. Kár, hogy ebből aránylag kevés van!

Sajnos, rengeteg önzés fejlődhetik ki papokban azon egyházi dolgokkal és intézményekkel kapcsolatban, amelyek hízelegnek az emberi szenvedélyeknek. Az ilyen önzés könnyen átfejlődhetik irígységbe, amikor valakinek kevés már az érvényesülési reménye, viszont mellette másoknak már sikerült befutniok. Az invidia clericalisnak, mely olyan nagyon közismert tény, itt van a legfőbb gyökere. Gyakran találkozunk az önzésnek és irígységnek azzal a sajátos megjelenésével, mely leszólásban és kritizálásban áll és egyeseknél reformálási ösztönökben.

Mindezektől ments meg, Uram, minket!

Nb. Fontossága miatt külön kiemelendő:

A plébániai otthon.

Ez az én meleg otthonom, fészkem, melyet Isten készített számomra. Lehet az ósdi és rozoga. Lehet új, szép, esetleg jól berendezett.

Lássam benne elsősorban ennek az épületnek az én lelkemhez kapcsolódó természetfeletti hivatását. Fogadjam és vegyem körül azzal a melegséggel, mellyel Isten szeretete adja, mellyel az Egyház adja.

És gondozzam szívesen.

Ez az én erős váram, elsősorban lelkem vára.

Jézus templomán kívül semmi sem véd meg úgy, mint ez!

Értékeljem így! Használjam véderejét: legyek szívesen határain belül, főleg este, éjjel.

Ne tűrjem e várnak rombolóit, vagyis mindazt, ami sérti belső erkölcsi érintetlenségét.

Ez az én nevelőintézetem fiatal papságom éveiben. Sok minden hat ott rám. Ha jól fogom fel a hatásokat, igen nevelnek.

Becsüljem meg a nevelést, legyek hálás érte és dolgozzam fel magamban!

c) Személyek:

1⁰ Papok.

Becsüljük meg őket!

Van ehhez éppen elég indítóokunk!

Ha megbecsüljük őket, akkor majd nem fogunk gyönyörrel pletykázni róluk, nem fogjuk éles nyelvvel szabdalni őket és nem fogunk durvák lenni irántuk.

Szeressük őket! (de nem bűneiket, hibáikat!)

Nem lehetetlen ez!

De nagy lélek kell hozzá!

Nem nagyobb azonban, mint az igazi emberszeretethez.

E szeretet majd nem engedi meg, hogy velük szemben savanyúak legyünk, érdeklődéstelenek, haragtartók, irígyek, gyöngéik miatt türelmetlenek, vendég-papokkal szemben hidegek; nem engedi meg e szeretet, hogy félvállról érintkezzünk velük, vagy goromba, alpári, korcsmai hangon.

Tartsunk össze velük!

Belsőleg: érzelmekben, gondolkodásban, akarásainkban! Ez az alapvető az összetartás munkájában. Fogjuk meg konkréte a dolgot: mikor ellentétes érzelmeink, gondolataink stb. vannak: íme ezek azok, melyeket ki kell küszöbölni és az ellenkezőket valósítani.

Külsőleg: erősítsük a kapcsokat szavakkal, magatartással, tettekkel, tervszerű összmunkával.

És ne legyünk féltékenyek, hogy jaj, övé lesz a dicsőség, őt tartják ügyesnek, okosnak, engem pedig megfordítva. Hogy jaj, övé lesz a haladás, én pedig lemaradok; övé lesz a püspök jóindulata, az enyém pedig semmi.

Nb. A közös szeminárium növendékeinek összetartása.

Ezt a tényt senki sem veheti zokon, hiszen mindenütt így van.

Miben álljon ez az összetartás?

Főleg tartalmi értékekben. Elsősorban lelki értékekben, amilyenek a kölcsönös kegyelmi támogatás, vigasz, serkentés, egyforma lelkiség és egészséges verseny. Azután anyagi segítésekben is, amelyeknek azonban mindig lelkies indítékuk és céljuk legyen. Amennyiben az ilyen összetartásban bizonyos formalitások is érvényesülnek, azok is lehetőleg mindig értékeket takarjanak és fejlesszenek. Teremtsük meg az összetartás szellemét már a szemináriumban.

Legyen érzékünk a papok jogai, igényei és testi, lelki gyöngéi iránt. Ez az érzék majd fogékonnyá, megértővé, tapintatossá, készségessé tesz bennünket.

Ez az érzék nagyon gyönge a valóságban. Látunk és érzünk egy élet folyamán ezernyi ezer összeütközést, keserűséget, lemondást, letargiát, mely ilyesmiből fakad.

Megbocsátani x-szer a rajtunk esett sérelmeket!

Megbocsátani és eltakarni a paptársak hibáit, bűneit, amennyiben képesek vagyunk. Jó családon belül mennyire tudják takarni legalább kifelé az egyesek fogyatkozását. Legalább ne hallgassuk meg szívesen a pap-szidást, a pap-marást. De valamelyes védelem is lehetséges mindig, talán direkte is, indirekte pedig könnyen. Pl. így: Mondja, uram, azt hiszi, hogy a papoknak angyaloknak kell lenniök? — Tudja-e, hogy milyen nehéz a papi élet? Imádkozott-e már papokért?

Jegyezzük meg, Testvérek, hogy egészen más a papi hivatásnak és a papi életnek értéke, íze, színe, szerető paptestvérek között. Ezt a szeretetet méltán igényelheti egy mindenről lemondó pap. Ennek a szeretetnek is híján az egyedülvaló élet és a külső meg belső keresztek valóban megemészthetnek egy papot lelkileg, de még testileg is.

Jézus szentséges Szíve, adj igaz szeretetet a paptestvérekkel szemben.

2⁰ Hívek az Egyházban.

Egyforma értékelés.

Indítóokai: Jézus testén tagok ők és amennyiben tagok, egyformán tagok; a jézusi szőllőtőn vesszők ők és amennyiben vesszők, annyiban egyformák. Tehát a legalapvetőbb és leglényegesebb keresztény adottságban mindannyian megegyeznek.

Épp elég súlyos ok az egyforma értékelésre.

Kimutatása: Súlyos gátlásokat jelentenek az egyforma értékelés kimutatásában a következő problémák:

Nemzetiségi probléma. Ez képes a legélesebb nemzeti ellentéteket szítani és egymásra uszítani az Egyházon belül is.

Osztály- vagy kaszt-probléma.

Úr- és nem-úr probléma.

Intelligens és nem intelligens ember problémája.

Foglalkozási ág problémája (favágó, bankember, festő, utcaseprő).

Végezzünk egy kis meggondolást tőlünk telhető legjobb akarattal. Szedjük össze okosságunkat és mondjuk őszintén:

Vajjon valóban komolyan súlyos problémák ezek az egyforma értékelés útjában objektíve is, vagy pedig csak ösztöneink és korlátoltságunk teszik azokká?

Vajjon elhanyagolhatók-e ezek a problémák vagy pedig feltétlenül megoldandók, ha boldogítani akarunk embereket?

Vajjon nem a pap köteles-e elsősorban megoldani ezeket a problémákat?

Vajjon képes lesz-e valaha is megoldani e problémákat, ha önmaga számára nem oldotta meg azokat?

A megoldás erős elvekben és azok követésében van. Ilyen elvek pl.: az elnyomottakat mindig védem! A legalacsonyabb néposztállyal legszívesebben foglalkozom!

Különbséget tevő értékelés szempontjai legyenek:

A nyomor. Éspedig elsősorban a lelki nyomor, vagyis a bűn, a rossz szokások, a terheltség. Azután a testi nyomor, vagyis a betegség, sorvadás, ínség és éhség.

A lelki érték. De csak így: aki biztosan kedvesebb Jézus előtt, az legyen előttem is — ceteris paribus — kedvesebb. De ne enged-

jem magam becsapni a tetszetős külsővel és az érzelmes jámborsággal. És ne higgyem, hogy akármilyen kis buzgóság-többlet roppant különbséget jelent Jézus értékelésében.

Képezzük ki magunkban a hívekkel való közösségnek tudatát.

Hogy mindnyájan a legszorosabb egységbe vagyunk fűzve Isten ölén és Jézus Szívén. Hogy ezt jelenti az, hogy katolikusok vagyunk. Egy szent családot alkotunk.

S ebben a csodálatos egységben és közösségben nekem a papnak még sajátos összetartó és éltető szerepem van.

Álljon pedig mindenekfelett a készség mások segítésére.

Akikhez küld az isteni tekintély és engedelmesség, oda szívesen megyek.

Könnyen buggyan ki szívemből a kérdés: melyik testvérnek van szüksége reám.

Úton-útfélen így gondolkozzunk a katolikusokról, így érezzünk velük szemben és így cselekedjünk értük.

3⁰ Lelkek az Egyházon kívül.

Mind Istenéi természetüknél fogva.

Mind Jézuséi a megváltásnál fogva.

Mind az Egyházéi jogánál fogva rájuk s az ő kötelességüknél fogva belépni az Egyházba és Benne üdvözülni.

Vajjon a hottentotta is? A cigány is? A mohamedán is? A zsidó is? A falum szatócsa is? A galiciai is?

Igen!

Tudom tehát velük szemben kötelességeimet, akár missziós buzgólkodás alakjában, akár önfeláldozás tekintetében.

2. Odaadó készség,

vagyis teljes elfogadása annak a keretnek, melyet az Egyház jelent tagjai, főleg papok számára.

(„Keretnek" mondjuk, mert jobb szót nem találunk rá. Értjük keret alatt mindazt a megkötést, amit hivatásánál fogva az Egyház végez rajtunk.

Az igazi egyháziasságnak e megkötés nagylelkű elfogadásában kell jelentkeznie.)

A) Az Egyház elsősorban mint tekintély lép elénk.

a) Miben áll az Egyház tekintélye?

A tekintély általában bizonyos hatalom, mely hivatott arra, hogy másokat irányítson, akaratilag kössön.

Az Egyház tekintélye ugyanez a legmagasabb síkon, az erkölcsi és vallásos élet síkján.

Az Egyház hatalma a legmagasabb és a legteljesebb ezen a földön minden hatalom között és benne csodálatosan dolgozik állandóan Krisztus érdeme és ereje a Szentlélek által.

b) Minden igazi tekintély egyetlen végső forrása: az isteni tekintély. Csakis ez kötheti meg az emberi szabadakaratot.

Tehát nem lehet ott szabadakaratot kötő tekintély, ahol nincs meg az Istentől való leszármazása a tekintélynek.

c) A tekintély fontossága.

A tekintély nagyszerű iránytű szellemünk számára.

Olyan isteni vezér, mint a zsidók előtt volt a fényoszlop, sőt több, mert minden tekintély szorosan isteni valami.

Az emberi természetnek nagyszerű támasza ez a helyes fejlődés útjain.

Talaj és keret, amelyben leszünk azzá, amivé Isten elgondolása szerint lennünk kell (pl. papok).

Világos a tekintély fontossága a tekintély rombolásából is.

Ebből a rombolásból fakad: rengeteg tévedés, pl. eretnekségek; az emberi társadalom megingása alapjaiban; társadalmi, állami, erkölcsi és vallási szétzüllés; végül az egyéni fejlődés befulladása. Mert ha nem fogadok el tekintélyt, akkor kizárólag tapasztalatomra és okoskodásomra vagyok utalva. Ezzel pedig a fejlődés munkájában szinte semmire nem megyek. Kiemelem magam a talajból és keretből és akkor azzá leszek, amivé a földjéből kiemelt növény.

d) Az egyházi tekintélynek kijár:

Tisztelet. Ha a hit szemén át nézzük, szinte istentisztelet, mert a tekintély Istentől való és szorosan Istenbe kapcsol.

Tehát a tekintélynek hordozói iránt is bizonyos, az előbbiből leszármaztatott tisztelet jár. Amint a kelyhet, cibóriumot, monstranciát vagy ereklyetartót is oly igazán megtiszteljük, pedig csak a miatt, ami benne van, éppúgy vagy még inkább a tekintély hordozóit. Hogy a tekintély méltatlan hordozójának kijár a tisztelet a tekintély miatt, arra a Szentírás egészen éles példákat szolgáltat: gondoljunk csak Noé részegségére, két fiának tiszteletére és egynek tiszteletlenségére. Noé megátkozta.

Akarati hajlékonyság, készség.

Ez természetes, hiszen a tekintély épp arra van hivatva, hogy az akaratot befolyásolja, éspedig a legmagasabb javak érdekében.

Önalárendelés, ha megnyilatkozik.

Az Úr Jézus ezt úgy fejezte ki még az akkori zsidó tekintélyekre vonatkozólag is, hogy „Mózes székén az írástudók és farizeusok ülnek, amiket tehát mondanak, tegyétek meg, cselekedetük szerint pedig ne cselekedjetek."

e) Nehézségek a tekintéllyel szemben:

Lehetnek elvi nehézségek, melyek abban állnak, hogy valaki nem képes belátni a tekintély kérdését vagy pedig a tekintély egyes rendelkezéseinek helyességét.

A jóakaratú ember számára nem nehéz a megoldás. A megoldás elsősorban fogalmakkal történik. Vagyis ki kell oktattatni magát. E mellett és még inkább radikálisan történik a megoldás áldozatos akarattal, amellyel az ember sok megfontolás nélkül beledobja magát az engedelmességbe. Tapasztalás szerint csodálatos átlátások támadnak nyomában.

Személyi nehézségek.

A tekintély hordozójában:

Fölszabadíthat benne és ránk szabadíthat egy sereg rémet; ezek: uralomvágy, uralkodási kór, parancsolgatási mánia, tiszteletvágy, kevélység, önzés, kíméletlenség, belső nyomor (bűnök, érzékiség . . .),

igazságtalanság, tudatlanság, kiskaliberűség, a tekintély fölhánytorgatása, a jogarral való hadonászás . . .

Szent Bernát IV. Jenő pápához: „Nullum tibi venenum, nullum gladium plus formido, quam libidinem dominandi."

Szent Benedek az elöljárónak: „Sciat se oportere prodesse magis, quam praeesse . . . Noverit se infirmarum curam suscepisse animarum, non super sanas tyrannidem."

Ellenkezőleg pedig: *báb,* amely kihasználható vagy félretolható.

A tekintély elfogadójában:

Szenvedélyek, főleg a tekintély hordozójával szemben,
hamis fogalmak,
hit fogyatékossága,
természetfeletti erők, főleg az önmegtagadási erő hiánya.

f) Vigaszok a tekintély útjain:

Az a tudat, hogy Isten útjain járok és tévedéstől sokkal inkább mentve vagyok, mint ha magamban bizakodnám.

Az a remény, hogy a tekintély útján Isten kegyelme különösen támogat.

Bizonyos gyermekded gondtalanság.

Vigaszos az a körülmény is, hogy erős és önzetlen tekintélytisztelet, készség stb. igen előnyös, megértő, barátságos helyzetbe hoz és rengeteg nehézséget, esetleg összeütközést elsimít. Ez a hasznossági szempont azonban lehetőleg utolsó érvünk legyen a tekintélyhez való viszonyunkban.

Nb. Igazi tekintélytisztelet nem használhatja fel indokul a hiúsági előnyöket, anyagi előnyöket, emberies, világias, érvényesülési előnyöket.

g) Önvizsgálat.

A jelenre vonatkozólag: Vajjon megvan-e nálam a tekintélynek és személynek bölcs megkülönböztetése, főleg olyan értelemben, hogy a tekintélyt nem személyi magatartások és személyi tulajdonságok miatt értékelem és fogadom el, hanem önmaga miatt?

Vajjon megvan-e bennem az egyházi tekintélyt hordozó személyek megbecsülése elsősorban a tekintély miatt és nem megfordítva, vagyis a tekintély megbecsülése csupán a személyi értékek miatt?

És ha nincs meg, van-e legalább elszánt akaratom az ilyen lelkület kialakítására?

A jövőre vonatkozólag:

Veszélyek körülbelül ezek:

Fiatalos hevülések a tekintéllyel szemben, főleg belsőleg.

Okoskodás túlhajtása a meghajlás rovására.

Nyugtalan igénylése a kitűnő személyi tulajdonságoknak a tekintély hordozójában.

Lelkiismereti kiélezések a tekintély helytelen használatával szemben vagy a tekintély hordozójának hibáival szemben.

Kivédés: Önmérsékléssel és önlefékezéssel. Jelszó: ne túlozzunk és vegyük elő eszünket!

Túlzás, ha azt akarjuk, hogy a tekintély hordozója általában a mi szájunk íze szerint igazodjék.

Túlzás maximális bölcseséget igényelni.

Túlzás, ha a tekintély hordozójában mindenáron a szentet akarjuk látni.

Túlzás, ha minden visszaélést ki akarunk küszöbölni, sőt már az is túlzás, ha azt hisszük, hogy minden ilyen visszaélést ki lehet küszöbölni.

Legyen elszánt álláspontom elvek alapján. Ilyen elvek:

Csak saját tekintélyem használatáért felelek Isten és emberek előtt, nem pedig azért, hogy főnököm hogyan használja tekintélyét.

Ne kritizáljak soha tekintélyt. Jogos véleményt formálhatok a szeretet szellemében, és ha komoly ok kívánja, elmondhatom.

Megbecsülöm, tisztelem és védem a tekintélyt mindig, ha szükség van védelemre. A személyi hibákat is menteni fogom, amennyire lehetséges.

Hízelgő azonban sohasem leszek! De ugyanakkor nem törődöm idegesen és félénken azzal, hogy a tisztelet, szeretet és engedelmesség őszinte megnyilvánulásainál vajjon hogyan néznek rám paptársaim. Vajjon nem tartanak e hízelgőnek? Semmi emberfélelem!

A tekintélyt nem a szent, okos, tehetséges, előkelő, művelt, kedves, engem kedvelő emberen keresztül fogadom el, hanem önmagában. És viszont nem vetem el vagy rúgom meg azért, mert hordozója igazságtalan, durva, szeretetlen, méltánytalan volt velem szemben, vagy mert bűnös, korlátolt stb.

B) Az Egyház másodsorban mint törvényhozó, mint törvényeivel irányító hatalom vesz körül bennünket, akik hozzá tartozunk.

a) A törvénynek, parancsnak, rendeletnek, irányításnak nagyszerű jellege az, hogy az örök, végtelenül isteni akaratnak közvetítése, vagyis minden jogos törvény, parancs, rendelet, irányítás az Isten végtelenül szent, jóságos és mindenható akaratával köt össze bennünket.

Tehát a törvény, a parancs, a rendelet, az irányítás nem börtönfal, nem kaloda, nem ostor, nem szabadságunk elleni merénylet, hanem a legértékesebb támogatás a mindent igazgató és boldogító Akarat felé. Annak a felfogásnak, mely a törvényben, parancsban stb. csak szorítást és korlátozást lát, végső gyökere: a „non serviam!" amelyet Lucifer mondott ki először.

b) Ennek a most jelzett nagyszerű jellegnek sajátos értéke van már a mindennapi emberi szempontból is, hiszen megmutatja a leghelyesebb eligazodást.

Életszentségi szempontból pedig — tekintve értelmünknek roppant fogyatékosságát az életszentség kibontakozásának útján — egyszerűen felbecsülhetetlen a törvények, parancsok, rendeletek és irányítások által kiszabott menetelés. E kiszabottság nélkül nem létezik életszentség.

Apostoli szempontból pedig roppant megnyugvást jelent, hogy készen kapjuk, vagy pedig bármikor megkérdezhetjük az üdvözítő Istennek akaratát. Nagy vigasztalás az is, hogy ez akaratnak pontos végrehajtása az Isten elgondolta sikernek biztos záloga.

c) Most valamit még az *engedelmességről* a felsőbb akarattal szemben. — Nincs józanabb, okosabb, szerencsésebb, célravezetőbb és könnyebb út a legteljesebb emberi kibontakozáshoz, a legbiztosabb üdvözüléshez és a legsikeresebb lélekmentéshez, mint az engedelmesség útja. — Szentlélek Úristen! Minden akaratnak és akarásnak legnagyobb mestere, taníts meg bennünket a legértékesebb és legszentebb akarásra, és ez az engedelmesség. (Pontos kifejtését máskor.)

C) Az Egyház elénk áll, mint regnum veritatis, mint columna et firmamentum veritatis.

Bevezető megjegyzés: Roppant igazság-kincseket őriz az Egyház: ez a depositum fidei. De ezentúl őrzője a nem hitbeli igazságoknak is.

Fönséges hivatás ez, mellyel szemben tudnunk kell a mi szent kötelességünket, főleg ha papok vagyunk.

a) Az igazságok, melyeket őriz az Egyház.

Már előbb érintettük, részletezni pedig itt nincs szükség rá. Inkább jegyezzük meg, hogy az Evangéliumban és a Szenthagyományokban elhelyezett igazságkincs Jézus szentséges Szívének igazi isteni adománya az emberiség számára!

b) Egy pár szót az igazságbirtoklás jelentőségéről.

Igazságnak, különösen pedig az életre kiható nagy igazságnak birtokában lenni: világosság a sötétségben, olyan, mint a kikötői fényszóró a hajó számára. Igazi életirány és nyugvópont a kételyek forgatagában.

Az emberi lélektan számára a legelső és legfőbb tény.

Veritas! Mi vagy te?! Nem Pilátussal kérdem, hanem az igazságnak lelkes szeretetével. Mi vagyok én nélküled és mi lennék, ha elhagynál?

Hát még a veritas supernaturalis: az Istenre közvetlenül irányító igazságok. A kegyelem csodálatos fényével, édes világosságával körülvett igazságok.

De csodálatos volt ez a világ a szentek számára.

Uram Jézus Krisztus, ki Magad vagy a Világosság, az Igazság, nyisd fel lelkemet annak megértésére, hogy mi az igazság!

c) Az igazság közlése.

ha nekünk közölnek:

Magatartás:

Negatíve: ne a közvetítő személyén keresztül mérlegeljük az igazságot — személyi tulajdonságain, értékein keresztül — hanem iparkodjunk magát az igazságot megfogni.

Nagyon válasszuk el az igazságot a forma dicenditől és a forma scribenditől.

Pozitíve: lelkünkkel igyuk az igazságot, mint a növény a napsugarat és legyünk tudatában annak, hogy mint fénysugár a napból, úgy minden igazságsugár az örök Igazságnapból ragyog lelkünkbe.

Ha éreznők, hogy az igazság sugárzatában mi tuskószerűek vagyunk, annál több okunk lenne lelkünket bizonyos elszántsággal emelni az igazság napja felé. Ha pedig azt éreznők, hogy állóvíz vagyunk, akkor a legfőbb teendőnk lenne ezt az állóvizet lecsapolni és helyét az igazság friss vizével megtölteni.

Ha mi közlünk:

Ne játsszunk az igazsággal. Hiszen olyan nagy felelősség a közvetítés.

Közvetítsük mindig az igazi tant, az orthodox tant és ne térjünk el tőle jottányira sem!

Közöljük imádságos lélekkel és alázatos egyszerűséggel.

Végül mondjuk a lelkeknek, ami *nekik* kell.

d) Az igazság elfogadása:

Legerősebb a kötelező hitaktus a biztosan kinyilatkoztatott hitigazságokkal szemben. Roppant nagy ténye ez értelmünknek és akaratunknak. Gyakoroljuk szívesen! Tételek tanulásakor is.

Másik csoportba tartoznak a vallásos gondolkodásnak és érzületnek tényei a hivatalos egyházi tanítással szemben. Csodálatos ez a vallásos magatartás a jó híveknél, amelynek lelke a sensus catholicus.

Idetartozik még a docilitas, a tanulékonyság, vagyis az igazsággal szemben való gátlástalan fogékonyság. Minden jó léleknek, különösen pedig minden nagy szellemnek sajátos vonása ez.

Az igazság elfogadásánál gondoljunk arra, hogy Jézus tanít bennünket az emberek által. Ugye, ha Jézus Krisztus megjelennék olykor előttünk és tanítana bennünket, mekkora készséggel hallgatnók. Valami hasonló értelmi készséggel hallgassuk azoknak tanítását, akik Általa küldettek a mi tanításunkra. Még ha nagyobb áldozatokat kíván is az igazság elfogadása, hozzuk meg. Gondoljunk nagy példákra: egy Fénelon, Prohászkának példájára.

e) Az igazság megemésztése.

Kell hozzá egészséges lélek, rendezett ész és rendezett gondolkodás, az összeszedettség csöndje és nyugalma, az igazságok forgatása a lélekben, az ima segítőereje és végül jól megalapozott lelki élet.

Csodálatos az igazságnak fejlődő világa a papnövendékekben és papokban. Mennyi kegyelmet fordít erre Isten, hogy az igazán kibontakozzék. Nagy kincsünk ez a fejlődő világ. Ébredjünk ennek tudatára!

D) Az Egyház mint az igazi élet forrása.

a) Milyen életről van szó?

Természetfölöttiről — amely végső kifejlődésével Istennek színrőlszínre való látása, ebből fakadó nagy szeretet és boldogság. Ez a természetfölötti élet csírájában nem más, mint a kegyelem. Ez a természetfölötti élet, mint legszorosabb járulékait hozza magával a harmóniát és a békét.

Természetes életről is van szó: tudniillik a rendezett és megszentelt szellemi életről, a rendezett és megszentelt valláserkölcsi életről, a rendezett és megszentelt testi életről és végül a rendezett és megszentelt gazdasági életről.

Valami fönséges nagy dolog az igazi élet mind természetes, mind természetfölötti síkon. Lényünk legbelsőbb törekvése e felé az élet felé irányul. Csak sejtelmünk van arról, hogy mi az az élet, amelyről Krisztus szólt, amikor mondotta, hogy Ő azért jött e világra,

hogy az embereknek életük legyen és bővebben legyen. Ha az Egyház nem oktatna ki bennünket erre az életre, örökre tévelyegnénk. Az Egyház azonban nemcsak tanítja ezt az életet, hanem közli is.

b) Az Egyház az igaz életnek valóban forrása.

Nem állóvíz, mint ahogy a protestantizmus szeretné gondolni, hanem élővízforrás, gyógyforrás, a mesebeli megifjító forrás, a fons aquae salientis in vitam aeternam.

Ez a forrás egyetemesen a keresztről fakad, közvetlenül pedig a szentmiséből, mint a keresztáldozat folytatásából, aztán fakad a szentségekből, amelyek a forrásvíznek legfőbb továbbítói, és fakad a szentelményekből. — Legfőbb kerete ennek az életforrásnak a liturgia.

Legyen igazi érzékünk az Egyház mint *életforrás* iránt. Tapadjunk egész lelkünkkel ehhez a forráshoz és igényeljünk és merítsünk minél többet belőle magunk számára és közvetítsünk mások számára. De legyen érzékünk az iránt is, hogy az élet forrásvize semmiféle keverést és szennyet nem tűr. Tehát sohase keverjük és sohase szennyezzük, és őrködjünk híveink életében is az Egyház élő vizének tisztaságára.

Jézusunk, adj nekünk Egyházadból igazi életet és adj a mi híveinknek is.

3. *Munka.*

(Az Egyház iránti magatartásunk harmadik nagy ténye.)

a) Értjük munka alatt

1⁰ a pontos kötelességteljesítést, vagyis mindannak megtevését, amit az Egyház kíván tőlünk.

2⁰ a hivatását megtalált embernek önlatbavetését, aki szívvel-lélekkel ott van munkájában. Ilyen az igazi munkáslelkület.

3⁰ a lendületet a kötelességeken túl, vagyis az összes erőknek rugalmas latbavetését az Egyház javára: „Egészen pap és semmi más!"

b) Az Egyházért és Egyháznak végzett munka célja:

objektíve: Krisztus (Krisztus a szónoklásban, a pasztorációs átgondolásban = aedificatio corporis Christi; nevelésben és szentségkiszolgáltatásban = incrimentum corporis Christi). Valami fönséges nagy dolog ez, hogy minden papi munkámnak és vergődésemnek objektív célja Krisztus nemcsak úgy, hogy Neki dolgozom, hanem úgy, hogy az Ő misztikus testének építésén dolgozom.

Szubjektíve: önzetlen felemésztődés Krisztusért! Ez a gabonaszemnek alanyi célja a szántóföldben. Ez az égő gyertyának alanyi célja az oltáron.

A célsugallta ima: Lásd Szent Ignác imáját a nagylelkűségért.

Örök Ige, Isten Fia, Jézus! Taníts meg engem igazi nagylelkűségre. Taníts meg engem, hogy úgy szolgáljak Neked, amint megérdemled! Hogy adjak Neked számlálás nélkül, hogy harcoljak Érted sebek számontartása nélkül, hogy dolgozzam pihenés keresése nélkül, hogy magamat feláldozzam jutalom nélkül; csak azt a tudatot add meg, hogy szent akaratodat teljesítettem!

c) Az Egyháznak és Egyházért végzett munka módja:

Tartsuk szemmel állandóan az isteni akaratot, már amennyire felismerhetjük. Kérjük is sokat a világos felismerést.

Tartsuk szemmel az Egyház igényeit. A sorrendet is. Mit kíván első-, másod-, harmadsorban . . . stb.

Ne akasszuk szegre soha józan eszünket sem. Ha nem világos Istennek és az Egyháznak akarata, akkor józan értelmünk a döntő.

Ne zavarodjunk meg soha az eredmények hiánya miatt. Ha mindent megtettünk, legyen ez nekünk elég, az eredményt bízzuk Istenre! Hiszen neki dolgoztunk.

Hunya Dániel S. J.

„AZ EGY SZÜKSÉGES."

Mindnyájunk számára a lelki élet az egy szükséges. Benső lelki világunk kultúrája fontosabb számunkra, mint értelmi, tudományos, irodalmi, művészeti kultúránk. Mert az előbbi a lélek mélyeiből fakad, az utóbbiak csak egyik vagy másik tehetségünk kivirágzásai. És maga az értelmi élet is sokat nyerne, ha nem akarna a lelkiség helyébe lépni, hanem elismerné annak szükséges voltát, nagyszerűségét és élvezné jó hatásait. Hiszen a lelkiségen keresztül az istenies erények és a Szentlélek adományai tökéletesítenék. A pusztán értelmi élet, az eszeskedés lelkiség nélkül mily üres és hiábavaló! De az is bizonyos, hogy komoly lelki élet nélkül tartós és értékes társadalomalakulásról sem lehet szó.

(Garrigou-Lagrange O. P.—Ervin: A megkezdett örökélet. 7—8. l.)

ÓDA MINT LELKITÜKÖR.

Sik Sándortól 1932 nyarán a Nemzeti Ujságban egy költemény jelent meg, melynek címe volt: *Óda az Egyházról.* Ajánlotta: *A szegedi kispapoknak.* Előzmény az volt, hogy a szegedi kispapok annak az évnek tavaszán, általuk rendezett nyilvános ünnepélyen, szavalókórussal (Galamb Sándor művészi alakításában) előadták Sik Sándor: A Krisztus-Királyhoz című költeményét. A siker reményen felül volt. De meg is dolgoztak érte. Nyáron tehát írt nekik a nagyszívű költő egy ódát, egyenesen szavalókórusra. Természetesen ezt is előadták következő tavasszal.

Ez emlékek hatása alatt jött az a — talán barokk — gondolatom, hogy ha már az Egyházról akarunk beszélni, a „Papi Lelkiség" bevezető számában, akkor ez a szép emlékű óda szerepeljen ezeken a hasábokon egészen imádságosan. S ez nem is erőltetés, mert az „Óda az Egyházról" formai szépségén is túlmenően olyan tartalmi szépségeket nyujt az Egyházra vonatkozóan, hogy abból igazán könnyen lehet imádságot alakítani.

Hogy is mondta Henri Bremond a Francia Akadémián székfoglaló beszédében, melyet az imádságról tartott? Körülbelül így: az ima a művészetek csúcspontja... Az én imámról ezt nem mondta volna Bremond, de azért Sik Sándor bizonyára nem veszi rossz néven tőlem szép műve darabolását. Jól tudja ő, hogy kispapjaink miatt hálás vagyok neki egyébként is. Márpedig mindenki úgy hálálkodik, ahogyan tud.

Ezt az imádságos elmélyedést *lelkiismeretvizsgálatnak* is szántam.

Hozzuk előbb az egész költeményt.

ÓDA AZ EGYHÁZRÓL.

Anyánkat énekeljük,
Akinek kebléről le nem téphet semmi,
Akinek csókja fogadott a földön,
Akinek keblén akarunk elpihenni.

I.

Ó édes otthon!
Mindenkinek való!
Hány beteg árnyék oldalog körülted;
Minden fél-ember elkerülget,
De tárt karokkal lelkendez feléd
Minden, ami életre való.
A törpe-torz, a darabban-maradt
Holtig keresi benned a helyét;
Aki épségnél horgasabbra nőtt,
Gerendáidba veri a fejét.
Ám aki épp embernyi ember,

Azt két arkangyal vezeti feléd:
Emberösztön és emberértelem;
S zörgetnie sem kell, mert a kegyelem
Feltárja előtte az otthon küszöbét.
Az otthonét,
Amelyben gyereknek gyönyörűség lenni,
Amelyért küzdeni férfinak érdemes,
Amelynek kebelén édes elpihenni.

II.

Anyánkat énekeljük,
A szomorú édesanyát,
Akinek szívét szüntelen
Hétszer-hét tőr veri át.
Ó, nézzétek a vérrel-festett,
Tejtől és szeretettől áradó anyatestet,
Hogy omlik pirosan belőle,
Ahol átjárja fiai tőre,
Annyi eleven vérpatak!
Ó jaj, miattunk omlanak!
Ismeritek a tőröket?
Evvel a tőrrel azok verik át,
Akik nem ismerik benne az édesanyát!
Ez a másik tőr még elevenebbre szaggat:
Akik anyamelléről elszakadtak.
Amannak millió döfése:
A minden ember minden szenvedése.
A betegség, a nyomor, az éhség
Elállítja nagy szíve pihegését.
Mikor az ember emberre támad,
Sikoltva szakad zuhogni vére
Az egyetlen anyának.
Mikor a milliók kenyeret kérnek,
És nincs kenyér,
Kataraktái lepik el a vérnek,
S égre kiált az anyavér.

De leggyötrőbb gyötrelmei,
Kétélű kardok, fűrészfogú tőrök
(Darabokban szakad ki szíve tőlök!)
Az édes fiak vétkei.
Leghóhérai mi vagyunk:
Feltűzött lámpák, akik pislogunk;
Kik kenyér helyett, kérő véreinknek,
Kövekkel irgalmaskodunk;
Magunk előtt kürtöltető imádkozók,
Mosdottkezű, mosdatlanszívű áldozók,
Mammont udvarló leviták,
Cézár-lakája Áronok,

Maguk-bálványa Mózesek:
Ó fogyhatatlan szent sebek!
Ó vérrel csorgó drága Test,
Titokzatos és isteni,
Mely végignyúlsz a téren és időn
Világ végezetéig vérzeni!

III.

Anyánkat énekeljük,
Az Isten Országának Asszonyát,
És az országot, mely bennünk vagyon,
A Krisztus vére csíráztatta Fát.
Énekeljük Szenteknek Egyességét:
Mert minden a mienk:
Ott fenn és idelent.
A nap alatt, a föld felett
Örökségünk a Nyugat és Kelet.

A földön vannak kunyhók és vannak paloták,
De mi vagyunk a Ház.
Vannak mecsetek, vannak pagodák,
De mi vagyunk a Templom.
Múlnak a multak, a jövendők jönnek:
Mi vagyunk az időtlen Élet.
Vannak fehérek, feketék, együgyűek és bölcsek,
De mi vagyunk az Ember.
Forrásból iszik a folyó,
De a folyó célja a tenger.
Forrásnak felhő ád vizet,
De a felhőnek a tenger.
Folyó a földön sok csobog,
Itt is csapong, ott is csacsog:
De mi vagyunk a Tenger.
Jubileum van, világforduló.
A titokzatos kapcsok ereszkednek,
Az óceán színe alatt
Ismeretlen vulkánok berzenkednek,
Süllyedő kontinensek inganak.
De itt is, ott is fölfehérlenek
A mélyből már új koráll-szigetek:
A Tenger új életet ringat,
S a kibukkanó szirtek szűz fején
Már kelni látjuk ifjan és üdén
Oszlopainkat.
Üdvözlégy, új emberiség!
Testvéri szívek köszönnek eléd.
Már bontja csorgó emlejét
A nagy Közös Édesanya,
Egyetlen anyja a jövendőségnek,

Akinek csókja emberré avat,
S aki felnyujtja csókra arcodat
Az Istenségnek.

LELKIISMERETVIZSGÁLAT.

1. *Mi vagy Te nekem, Krisztus Egyháza?*

Ha föl akarom mérni Hozzád való viszonyomat, előbb Jézusra kell néznem.

Mert Te egészen az Övé vagy. Egészen Belőle vagy. Hozzá teljesen hasonló vagy. Szépséges vagy.

Jézus pedig annyira szeret Téged! Hogyisne, hiszen oldalsebéből lettél és Vele olyannyira egy vagy?!

Ha pedig csak Reád tekintek, erre a kérdésre: mi vagy Te nekem? — a felelet oly kedvesen egyszerű:

„Édesanyánk,
Akinek kebléről le nem téphet semmi,
Akinek csókja fogadott a földön,
Akinek keblén akarunk elpihenni."
„Édes otthon,
Amelyben gyereknek gyönyörűség lenni,
Amelyért küzdeni férfinak érdemes,
Amelynek kebelén édes elpihenni."

2. *Mi vagyok én Neked, Krisztus Egyháza?*

Talán oszlop? Talán ékesség? Talán reménység? Talán aggodalom? Talán teher?

Bizony nem sok vagyok!

Egyébként takargatom Előtted éktelenségeimet, de most, hogy színed előtt őszintén jelenek meg számadásra, becsülettel fölfedem őket. Megkérdezlek:

Mi fáj Neked bennem?

Az fáj-e, hogy nem vagyok „életrevaló" egész ember, „épp embernyi ember", hogy „félember" vagyok?

Pedig Te egész embereket akarsz.

Az fáj-e, hogy nem vagyok egész keresztény, hanem olyan se hideg, se meleg? Hogy nekem is botrány a kereszt, mint a zsidóknak, ha rám nehezedik és nemcsak szószékről kell hirdetnem? Hogy nekem is ostobaság, stultitia a kereszt, mint a görögöknek, ha elevenemre tapint?

Az fáj-e, hogy nincs nagy katolikus szívem, amelyben elfér minden ember képe, hogy jótéteményre megjegyezzem, szeretetre számon tartsam? Nincs nagy katolikus szívem, melyből jutna éhesnek kenyér, szomorúnak mosoly, csüggedőnek jó szó, bűnösnek fölkeltő melegség, hitetlennek fény, télben megdermedtnek tavaszi élet?..

Vagy az fáj-e leginkább, hogy nem vagyok az, aminek elsősorban és lényegesen kell lennem: Krisztus papja? — Nem vagyok mások szeme, füle, mankója, mindene? Nem vagyok igazán Jézus he-

lyettese, az Ég követe, Isten mosolya, csupa kegyelem, erő, élet? A jószándékú hívő sem találja meg bennem az utat, az igazságot, a bátorítást, az életet, talán még akkor sem, ha keresi azt bennem!?

Nem vagyok igazi *offertórium*, egészen fölajánlott, semmit visszsza nem tartó adomány Istennek.

Nincs bennem igazi *transsubstantiatio:* nem lényegülök át Jézus szerint, Jézusba, Jézussá.

Nem vagyok *communio:* jóízű, tápláló eledel Jézussal együtt a lelkeknek. Belém sem kóstolnak. Már alakom is fanyar.

S végül hol van meleg, önfeledett lelkiségem, mely a sacerdotium húrjain művészien zenél — mindig csak másoknak?

Meleg, önfeledt lelkiségem, amely kibontja a sacerdotium fényét, tüzét, mint égő csipkebokor, hogy az Isten vándora tőle elveszítse minden homályát és bágyadtságát?

Megremegek arra a gondolatra, hogy talán én is „beteg árnyék" vagyok, aki „oldalog körülted", aki a „szomorú Édesanya szívét" szintén „tőrrel veri át". Talán semmit sem enyhítek Rajtad, amikor

„A betegség, a nyomor, az éhség
Elállítja nagy szíve pihegését.
Mikor az ember emberre támad,
Sikoltva szakad zuhogni vére
Az egyetlen anyának.
Mikor a milliók kenyeret kérnek,
És nincs kenyér,
Kataraktái lepik el a vérnek,
S égre kiált az anyavér."

Talán az én vétkeim is „kétélű kardok, fűrészfogú tőrök"?

Vajjon sohasem voltam-e a hóhérok sorában, akik elmondhatják:

„Leghóhérai mi vagyunk:
Feltűzött lámpák, akik pislogunk;
Kik kenyér helyett, kérő véreinknek,
Kövekkel irgalmaskodunk;
Magunk előtt kürtöltető imádkozók,
Mosdottkezű, mosdatlan szívű áldozók,
Mammont udvarló leviták,
Cézár-lakája Áronok,
Maguk-bálványa Mózesek . . ."

3. *De lelkiismeretem védeni is próbál.*

Becsületes akartam lenni mindig, aki miatt ne szégyeld Magad soha! Erős ember. Kegyelemből élő ember. Egészen a Tied. Egy darabból való emberként. Nem megosztott ember!

Kinek arca fénylett valaha eszményien lelkemben Jézusé mellett, ha nem a Tied?!

Kinek udvaroltam én valaha Jézuson és Rajtad kívül?!

Nem tettem-e rá magamat mindenestül papi hivatásomra? Nem őröltem-e magam? S nem vagyok-e hajlandó őrölni tovább hívekért, papokért, míg van bennem egy morzsányi erő és élet?

4. *Mi lehetnék én Neked?*

Mégis úgy érzem, hogy ha tökéletesen földbe hulló gabonaszem lettem volna mindig, akkor bontakoznék belőlem a százszoros termés.

Mi hiányzik a gabonaszemnek ebből a tökéletes magatartásából? Talán csak a századik százalék? De ami a legnehezebb?

Tegyem erre még rá minden maradék erőmet! Szeressek az izzásig! Dolgozzam a teljes önfeláldozásig! Boldogítsak úgy, hogy minden boldogságomat más boldogságában lássam!

Akkor lesz eget kérő és lehozó erő bennem ez az öntudat: „Mi vagyunk a Ház". „Mi vagyunk a Templom." „Mi vagyunk az időtlen Élet." „Mi vagyunk az Ember." „Mi vagyunk a Tenger."

Mi! A testvérszeretetnek csodálatos szent Egysége! Egy-Ereje! Egy-Akarata! Egy-Munkája! Egy-Harca! Egy-Diadala!

Ne féljek, ne töprengjek semmit! Jézussal csak győzni lehet.

Az Egyház erre a legvégső győzelmére készül.

Sarjadnak az új nagy fiak. A jövő vezérei. Ezekért halni is a legnemesebb tett: a legutolsó, a legszebb vallomás az Egyháznak: Csak Te élj, csak Te győzz, csak Te boldogíts minden embertestvért! Amen.

Hunya Dániel S. J.

MEGINT KEZDŐ VAGYOK.

Mintha apró gyermek volnék, aki szeretne menni, futni, de még gyenge, s mégis erős a vágya, folyton nő a vágya: erősen lépni, férfiasan járni, győzőként befutni!

Mintha sikertelen tegnap embere volnék, aki rosszul aludt, mert tegnap vesztett, ha nem is kártyán pénzt, de eredményt, sikert. Pedig nem is volt lusta, dolgozott, fáradt. De talán két balkeze volt? Vagy a sors mostoha?! — Összeszedem maradék erőmet és újra kezdek!

Mintha népem építőmunkása volnék. Krisztus pedig a Mérnök. Ő gondolkozik a tervről. Én munkás vagyok. Dolgozom. Napról-napra egyformán élek: építek.

*

Előttem az új iskolaév. Papi sikere attól függ, van-e bennem igazi papi lélek, lendület, amely elég egy évnek becsületes munkájához. Van! — Ha tudok igazán férfias, fiatalos lendülettel kezdeni!

RÖVID ELMÉLKEDÉSEK A MUNKAÉV KEZDETÉN.

Start.

A papi élet startja: a legfönségesebb babérok jelöltjei indulnak itt.

Mégis kevesen indulnak ezen a mezőnyön. Kevesen edzik magukat, hogy alkalmassá legyenek a legszebb versenypályán.

Ez a legnehezebb verseny. Itt van a legbiztosabb kezű indító, a legpontosabban mérő versenybíró. Itt vannak a legönzetlenebbül lelkesedő drukkolók.

A legfönségesebb győző maga Jézus Krisztus. Mögötte ragyogó sereg indul a biztos győzelemért. A célbaéréshez csak kitartás kell. A legbiztosabb öntudattal lehet indulni és haladni, mert a győzelem biztos annak, aki kitart. Nem akadály itt még a gyönge test sem —

csak legyen lelki élet!

A lelki élet startja:

Indulója csak a célt ismeri, de nem tudja, mennyi idő alatt futja be az utat.

Komoly, kitartó küzdelmet jelent. Nem tűri az egyenetlen versenystílust. Az élet fordulópontjainál nem lassít le. Nem ismeri a kiállást a versenyből. Nem keresi a közönség tapsát. Nem nézi, hogy hol lehetne csalva rövidíteni, könnyíteni a pályán. Eszménye a tökéletes stílus.

Az ilyen startoló az emberek szemében gyakran mint lemaradott szerepel. De ez sem zavarja őt. Tudja, hogy az ilyen ítélet vádlólag esik vissza arra, aki hozta, mert a lelki élet startja minden emberre kötelező volna.

Conclusio: a Krisztustól tanult stílus változtatása nélkül, öntudatos küzdelemmel és öntudatos célratöréssel kell a papi élet lelki startját futnom! Felelőtlen kiállás, szünetelés nem lehetséges számomra, mert elindultam ezen az úton és elindulásommal köteleztem magamat arra, hogy a célba akarok futni.

Tehát egyenletesen és kitartóan küzdök és haladok!

Tiszta lelkiismeret.

A legértékesebb kincsek egyike.

Ez adja meg a léleknek azt az egyensúlyát, amely a lelki békének és boldogságnak is gyökere, melyet nem tud nyugtalanítani a szenvedélyek zavaró hulláma, amelyet bűn nem mételyez.

Az életkedvet, lelkesedést, munkaszeretetet csodálatos erőkkel fokozza. Emeli az önértékelésnek nemes mérlegét. A tiszta lelkiismeret által megalapozott öntudaton minden külső támadás, minden rágalom és gyalázás megtörik.

Isten a tiszta lelkiismeretet szeretettel öleli magához, kegyelmeinek árjával halmozza el és megáldja azt az életet, amely belőle nő ki.

A helyes önismeretnek, biztos erkölcsi irányulásnak, reális életszemléletnek, lelki haladásnak és önzetlen apostoli munkának legértékesebb alapja.

Megszerzésének eszközei:

Elszánt küzdelem a halálos bűn ellen, általában pedig minden bűn ellen, minden megalkuvás ellen.

A szenvedélyek megzabolázása.

Pontos kötelességteljesítés. Apró dolgok komoly kezelése.

Az önmegtagadás gyakorlatainak napirendbe állítása.

A kegyelmi élet gondos őrzése és ápolása. A kegyelmi eszközök (elmélkedés, napközi szentséglátogatás, heti gyónás stb.) állandó használata.

A naggyá-, sőt szenttélevés világos öntudata, célkitűzése, munkálása.

Conclusio: föltétlenül megszerzem ezt a kincset és kitartóan harcolok állandósításáért. Ami pedig lelkiismeretemet mocskolni vagy némítani akarja, az ellen tervszerűen küzdök.

Felelősségem.

Isten előtt.

Rám bízta a lelkeket, hogy az ő jó gyermekeivé neveljem, szeretetére segítsem, buzdítsam, minden vésztől óvjam. Krisztus helyett, Krisztus szerepében, Isten követe gyanánt. És én vállaltam eskü alatt ezt a nagy föladatot és lepecsételtem erre lelkemet és életemet.

Isten számon tartja, figyeli minden rám bízott lélek sorsát percről-percre. Előtte nem titkolhatok el semmit soha.

Micsoda felelősség: lelkek örök sorsát tartani kezemben!

Micsoda égbekiáltó botrány: megrontani a lelkeket, bemocskolni őket, kiölni belőlük a kegyelem életét, az istenszeretet tüzét, elszakítani őket az Istentől, örök boldogságuktól és örök kárhozatra taszítani őket.

A papi rendnek, az Egyháznak botrányköve lenni: ez az a felelősség, amelynél rettenetesebb holt teher nem lehet papi lelken.

Bárcsak hordozhatnám felelősségemet az erős embernek biztos és győzelmes öntudatával és Istenhez símuló baráti hűséggel!

Emberek előtt.

Ők bennünk keresik a közvetítőt Istenhez. A mi segítségünkkel akarnak Istenhez jutni. Ránk bízzák lelküket és gyermekeik lelkét nyugodtan, reményteljesen. Meg vannak győződve arról, hogy lelki orvost, nevelőt, atyát, Isten emberét találják bennünk.

Micsoda felelősség vezérüknek vállalkozni, nevelőnek lenni. Istent, Krisztust, Egyházat képviselni előttük — méltóan!

Micsoda égbekiáltó botrány kibontakozni előttük, mint lelkük megrontója, életük zátonya, a gyermeki ártatlanság kioltója!

Bárcsak tudnánk emberek előtt való felelősségünket úgy hordozni, hogy az utolsó ítéleten bizonyságot tehessenek a ránk bízott lelkek arról, hogy valóban Isten emberei és követei voltunk.

Conclusio: ez a felelősségtudat hassa át cselekedeteimet, imáimat, másokkal való érintkezéseimet! S ennek a felelősségtudatnak élet, olykor talán gyötrő hatását, ne engedjem eltompulni soha!

Árnyas Gyula

EGÉSZSÉGES LELKI GERINC NÉLKÜL NEM TUDOM BETÖLTENI PAPI HIVATÁSOM.

Az egészséges testi gerincnek testi életemben való nélkülözhetetlensége egészen világos. Egészséges testi gerinc nélkül nem lehet rendes testi életem. Ha tbc. támadná meg gerincemet, vagy durva kézzel egyetlen csigolyát szakítanának is ki gerincemből, menthetetlenül elpusztulna testem.

A testi életben világos tehát az egészséges, kórmentes testi gerincnek nélkülözhetetlen szükségessége.

Jézus sok kegyelmével, sok áldozat árán, világossá válik előttem a még nagyobb tény: csak akkor beszélhetek igazi papi lélekről, ha egészséges, kórmentes lelki gerincem van. Egészséges gerinc a testi élet oszlopa; egészséges, tehát kegyelembe ágyazott lelki gerinc a papi lelki életem oszlopa.

A testi gerincoszlop csigolyákból tevődik össze. A testi élet alapföltétele, hogy egyetlen csigolya sem hiányozzék. A testi szervezethez hasonlóan a papi lélek gerincoszlopa is csigolyákból, lelki csigolyákból tevődik össze. Ezeket a csigolyákat egy életen át kell építenünk a lelki gerincbe. Nap mint nap építjük a lelki csigolyákat a lelki gerincoszlopba. Ilyenformán:

misézés előtt legalább egy órával fölkelek;

szentmise előtt elvégzem a kiszabott imádságot;

legalább félóráig elmélkedem;

a szentmisét a legnagyobb áldozathoz méltóan végzem;

breviáriumomat, hacsak lehet, szétosztom lélekemelőnek napközben;

kötelességemet komolyan teljesítem;

legalább egynegyed órán át naponként adorálok;

mind a 24 óra alatt az Eucharisztia bolygója vagyok, s a szentséges Szív erejében minden lehetséges áldozatot meghozok a lelkek üdvéért.

Mindezekkel egy-egy lelki csigolyát építek a lelki gerincoszlopba...

Tovább futok a lelki teendők során:

hetenként elvégzem a szentgyónást;
havonként a rekollekciót;
közös papi összejöveteleken résztveszek;
évenként lelkigyakorlaton (lehetőleg 8 naposon) ott leszek;
nem keresek ezekkel szemben kibúvót!!

Mindezekkel oldozom különösen fő lelki problémámat.

Igy gyarapodik majd a lelki csigolya, s épül a lelki gerincoszlop.

Mozog majd bennem a lélek nagy papi tervek iránt és szociális apostoli teendők iránt.

Ha megtorpanás nélkül építem a lelki gerincet, a szentséges Szív átalakít alkalmas eszközzé tervei számára.

Viszont e lelki gerinc nélkül nevetséges figura leszek.

Furcsa volna a gerincnélküli ember, ha így egyáltalán lehetne élni. Nagy élethalálharcot kívánhatnék az ilyen embertől? Nem! De attól sem, akinek egyetlen csigolyája hiányzik.

A halálos bűn következtében a lelki gerinc összeomlik. Mit lehet az ilyen paptól kívánni? Ha föl nem emelkedik a szennyből: semmit!

Egészen gerinctelen papok talán nem sokan vannak, de lelki csigolyahiányosak annál többen: hányan hanyagolják el a reggeli szent elmélkedést?... Mily sokan nem találnak időt az adorációra?... Szentgyónást addig tolják ki, míg a halálos bűn nem kényszeríti őket!...

Nem csodálkozhatunk ezek után, hogy nem emelkedik a papság lelkéből az egészséges, szilárd lelki gerincoszlop!... Ezért nem tudunk Krisztus országáért a szentséges Szív szándéka szerint harcolni!...

Külön kell gondolkoznunk a veszedelmes lelki gerinckórról, amely különbözik a lelki csigolyahiánytól.

Vannak papok, akik elvégzik ugyan nagyjából lelki dolgaikat, de nem mernek bátran szembenézni főproblémájukkal és nem intézik el gyökeresen.

Borzalmas a csont-tbc., különösen ha a gerincet támadja meg. Rengeteg szenvedést, halált okoz. Még borzalmasabb ennél az el nem intézett főprobléma a lélek szempontjából. Rágja, szétszedi a lelket, szerencsétlenné teszi az emberiséget, s csak a jó Isten tudja, hány pap lelkét öli meg.

Jézusunk, Főpapunk! Meggyőződésem, hogy csak szentséges Szíved segítségével tudom az egészséges lelki gerincoszlopot egy életen át megtorpanás nélkül építeni. Sokszor kérem adoráció alkalmával, sikerüljön e nagy munka, s ennek minden részletét nagyon komolyan vegyem akkor is, ha bármilyen nehéz és ha olykor nem is látom egy-egy lelki teendő nagy jelentőségét! *N. J.*

EUCHARISZTIKUS PAPI LELKÜLET.

Mint a trienti szent zsinat tanítja, Jézus Krisztus az utolsó vacsorán alapította az újszövetségi papságot és az áldozatot. „A mi Urunk és Istenünk önmagát a kereszt oltárán a halál által a mennyei Atyjának egyszer föláldozni akarta ugyan, hogy ezáltal örök váltságot szerezzen: mivel azonban az ő papi mivolta a halállal meg nem szűnhetett s mert kedvelt jegyesének — az Egyháznak — az emberi természet által megkívánt látható áldozatot akart adni, amelyben a kereszten egyszer bemutatott véres áldozat megújíttassék, annak emléke a világ végéig fennmaradjon, és hatása az általunk naponkint elkövetett bűnök bocsánatára alkalmaztassék... az utolsó vacsorán, azon az éjtszakán, amelyen elárultatott, magát Melkizedek rendje szerint való örök papnak nyilvánította, és saját testét és vérét a kenyér és bor színe alatt az Atyaistennek feláldozta s ugyanazon színek alatt az apostoloknak nyujtotta, hogy magukhoz vegyék, s az apostoloknak, akiket akkor az újszövetség papjaivá avatott, valamint a papságban utódaiknak meghagyta, hogy az áldozatot ők is bemutassák. Parancsát e szavakkal közölte: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre."

Tehát ekkor kezdődik a Malakiás próféta által megjövendölt tiszta áldozat! Tehát ekkor kezdődik az újszövetségi papság! Tehát már az alapítás is arra figyelmeztet minket, hogy a pap és az Eucharisztia a legszorosabban összefügg, hogy a pap és az Eucharisztia korrelatív fogalom. Pap nélkül nincs Eucharisztia és Eucharisztia nélkül nincsen pap!

Kicsiny dolgozatunkban éppen azért most föl akarjuk újítani ezeket a gondolatokat annál is inkább, mert e gondolatok úgyis ott élnek lelkünkben, de még inkább azért, mert ez a viszony az, amely a legfenségesebben mutatja a pap Istenhez való tartozását.

Az oltár a legméltóságosabb Oltáriszentséggel az egyedül birtokolható örömforrása lehet a coelibatusban élő papnak, mely bensőségét és meghittségét tekintve egyedülálló ezen a földön!

A papi lélek itt erősödik meg a küzdelmekre!

Ez a sensus eucharisticus a papban, melyet Prohászka püspök az ő misztikus lelkével oly teljes mértékben birtokolt, adja meg a papi léleknek egyedül biztos értékét! De ha ezt nagy fokban nem is lehetne elsajátítani, arra mindenkinek el kell jutnia, hogy a monstranciában megérezze Krisztust!

Ha ezt elértük, akkor nincs tovább probléma, hogy szentpáli lelkünk legyen, akinek Krisztus a minden.

Ha ez a Krisztus-élmény elragadott valakit, akkor nincs probléma, hogy alázatos lélekkel kinyissa a templomajtót, és a Domine salve me fohásszal ajkán az oltár előtt térdre hullva nézze az Urat.

Erre a kihallgatásra szüksége van a papnak.

Olyan ez, mint a parancskiosztás. Pl. gazdaságokban, ahol minden este a munkavezetők a gazdatisztnél megjelennek parancskiosztásra. És ez olyan természetes, hogy számot vetnek. Hát csak az Isten gazdaságában, a legnemesebb gazdaságban nem volna szükség számadásra!?

Örvendezzünk, testvérek, mert mi abban a korban élünk, amikor mindig több és több templom ajtaja nyílik meg. Mert valami lehangoló látvány az, amikor a templom ajtaja zárva van. Boldog az a pap, akinek a templom az otthona, akinek a templom a legkedvesebb hely, mert ott lakik az ő Isten-barátja, aki azt mondotta neki, mikor bevette papjai közé: Jam non dicam vos servos, sed amicos meos...

Ő elvárja barátait, elvárja, hogy ha valahova megérkeznek, első vizitük neki szóljon. De ez olyan természetes, hiszen önként mond le minden pap az élet jogos örömeiről egyedül Krisztusért. S ez olyan fölséges, — mint maga a pápa mondja — mikor ifjú leviták, mielőtt magukat teljesen az Isten és oltár szolgálatára szentelik, az alszerpapi rend előtt szabadakarattal lemondanak a világ öröméről és boldogságáról, amelyre jogosan számot tarthatnának, ha világi életpályát választanak. Szabadon mondanak le, mert a szentelés után nem szabadok többé, de a papi rendet szabadon veszik föl. A szív két kamrája azonban a papi rend fölvétele után is megmarad. S ha csak az egyikben adunk helyet Krisztusnak, és a másikba bebocsátjuk a világot minden hiúságával, akkor harc keletkezik, harc a világ és Jézus között. Jézus most is szerény, bár joga volna, de nem erőszakoskodik. Ő kopogtat, ha beeresztik, bemegy, ha tiszta a szív lakása, marad, míg szívesen látják, ha nem, távozik. S ha ilyenkor tud valaki az Eucharisztia előtt gondolkozni, akkor az Oltáriszentség értékét fölfogó ember lelkében megjelenik a különbség, érzi a távolságot a teremtmény és Teremtője között. Érzi, hogy a kegyelem nem hagyja el soha egészen az embert, habár magára hagyja is, hogy a maga lábán járjon. De nem is lehet ez másként. Isten kegyelme nélkül az ember soha nem egyenesedhet föl teljesen: nem láthat világosan. Amikor azt véli magáról, most már fellebbentette az isteni titok fátyolát, lát mindent a maga valóságában és nincs előtte titok a természetben, akkor szenved a legnagyobb színvakságban az isteni igazságok iránt. Amikor azt hiszi, hogy most már képes minden járszalagot nélkülözve, saját lábán biztosan járni, akkor bukik legmélyebbre.

Hasztalan, Isten kegyelme nélkül nincs világosság, nincs áhítat, nincs jószándék, nincs jócselekedet, az ember messze esik Krisztustól: „Elszakadtatok Krisztustól, kik a törvényben keresitek a megigazulást, kiestetek a kegyelemből." — S azért inti Szent Pál a híveket: „Törekedjetek a megszentelődésre, mely nélkül senki sem láthatja meg az Istent." S ezt súgja felénk a tabernákulumi Jézus: Sine me nihil potestis facere. Az igazi papi lélekben fölragyog Krisztus és az Egyház iránt való szenvedélyes szeretet. Az ilyen lelkek kielégítik az isteni Megváltónak vágyát: Simon diligis me plus his? Domine tu scis, quia amo te. Az ilyen szeretet valóságos ihletet inspirál. Tőle tanulunk szeretni. Nem nehéz Őt szeretnünk, hiszen Ő ezt nagyon megkönnyítette nekünk. Nem nehéz az Úr Jézust szeretni, miután Ő egy lett közülünk, beleállt életünkbe, viszonyainkba és olyan közel van hozzánk, hogy szinte lehetetlen, hogy szívünk fel ne melegedjék közelségétől. Jónéven veszi Ő, ha a legnagyobb figyelmet tanúsítjuk iránta, ha lábujjhegyen járunk körülötte, tiszteletből, szeretetből; ha virágot törünk le és odatűzzük az oltárra, ha röpimával feléje emelkedünk, ha bizalmasan elmondjuk keserveinket, Ő megvigasztal. Jónéven

veszi, ha szeretni lát bennünket, szenvedő embereket érette. Az Ő iránta tanúsított szeretetet a felebaráton mutathatjuk ki. Ha megyünk feléje ezekkel, már nagyon vár minket. Az ilyen pap élete egy bontakozó nagy Introibo. S ez találkozik Krisztussal, a történeti Krisztussal, az élő, a reális Krisztussal, aki az erény páratlan fönségével, az egyenességnek és őszinteségnek minden kételyt kizáró benyomásával, a legnagyobb hűségnek, az áldozatos szeretetnek hódító erejével lép elé. A valóság — igazi papi lélekkel mondja Prohászka: a valóság nem fogalom, nem kép, nem képlet, hanem konkrét lét és konkrét akció. Az Eucharisztia a krisztusi életközösségnek, az egységes életnek, az életnek róla reám-való s tőle belém-való ömlésnek szimboluma. Ezen szimbolum alatt a krisztusi élet folyama lüktet és vágtat, mint a Lánchíd alatt az eleven Duna. Nekünk nem a hidat, a szimbolumot kell nézni, hanem le kell ereszkednünk az élő, a lejtő áramhoz... Minden szimbolum valami forma, valami, amit megcsináltak, megkonstruáltak, valami, ami szilárd keret s állandó jel; ilyenek az Eucharisztiában is a kenyér és bor színei, amelyek előttünk állanak s amelyeket látunk: de a krisztusi élet, a belénk ömlő s minket elragadó élet — az más! Az nem álló, merev forma, hanem akció! Akinek Eucharisztiája van, annak nem szabad keserűséget beengedni szivébe az emberek ellen; az eucharisztikus lelket közvetlenség, üdeség, bensőség, odaadás jellemzi. Annak minden szava bizalmat és odaadást ébreszt. Ez a lélek megérzi, hogy az Úr mennyire szereti, mennyire szerette őt. Hiszen meg is mondja az Úr: „Ha nem volna így, megmondtam volna nektek." Hogyne; az egész természetes, hogy aki szeret, az meg nem csal. — Ha nem volna így, megmondta volna nekünk. Aki ezt hallotta, azt a szót az Úrtól, az mindent biztosra vett, s azt hallották ők, az apostolok mindnyájan és kiérezték, hogy igaz. S továbbadták nemzedékről-nemzedékre: a szerető Krisztus azt mondotta, elhihetitek. S a tanítványok ezért életüket adták. Tehát a szeretet és az áldozat az, amely összeköti a papot az Eucharisztiával. A kettő olyan szorosan összetartozik, hogy elválasztani alig lehet. A szeretet tesz képessé bennünket az áldozatra, de az áldozat a legnagyobb szeretet. Mint az Üdvözítő mondotta: „Nagyobb szeretete senkinek nincs, mint aki életét adja barátaiért." Ez a szeretet, s csakis ez a szeretet teszi képessé a levitákat, hogy legyenek tabernákulumkulcsok, mellyel berozsdásodott tabernákulumokat nyitnak meg, legyenek senkitől nem ismert senkik, kik osztják az életet a népnek, melyet zúgva-zajongva keres az Istenéhező tömeg.

Kemény munka berozsdásodott zárakban kulcsnak lenni, különösen akkor, ha a kulcs nem illik egészen bele és nem akar engedni forgatójának. De ha egyszer megfordult, tovább játék az egész. Itt lehet különösen megtapasztalni Szent Ignác szavainak igazságát: „... minél szorosabban adja magát valaki Istennek s minél bőkezűbben viselkedik ő szent Fölsége iránt, annál jobban fogja az isteni bőkezűséget önmagán tapasztalni s maga is napról-napra alkalmasabb lesz bővebb kegyelmek és lelki adományok befogadására."

Az Oltáriszentség szeretetétől átitatott lélek biztosítja a papi nőtlenség tisztaságát, melyen áll vagy dől a magasabb papi eszmény! Mert a papi szellem megköveteli, hogy a pap csak az Isten embere

legyen! A papnak csak Istenért, csak az Isten Szívénél szabad és kell hevülnie. S hol lehetne ezt legkönnyebben, mint az eucharisztikus Jézus közelében! Szent Kázmér, mikor nevelője szórakozást ajánlott, azt válaszolta: „Nem találok sehol jobb szórakozást, mint a templomban, az oltár előtt. Ha hosszasabban időzhetem, az kedvesebb nekem, mint akármi más mulatság." Ha nekünk is ez él lelkünkben, akkor biztosan kialakul az igazi papi lelkület, melyet látunk nagy szent papi egyéniségnél, s melyre Prohászka Soliloquiaja, melyet mindannyian szeretettel forgattunk és forgatunk, fenséges példát mutat.

Boldog az a pap, aki rátalált az Oltáriszentségben Arra, Kit lelke szeret s többé el nem ereszti, hanem vele egybeforrva éli le egész életét. Ez a pap elmondhatja Szent Pállal: „Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él énbennem." Az ilyen Istent kereső lélek egész élete egy nagy találkozás Krisztussal. Ez a pap szereti az Egyházat, mint Szent Pál szerette. Mihi vivere Christus est! Ezt minden pap jelszavai közé iktathatja. Ezek a papok tudnak és csak egyedül ők Oltáriszentség szeretetében embereket nevelni, akik vele a régi idők heroizmusát megújrázzák.

A mai korban fanatizmus kell! Legyen a mi fanatizmusunk a szeretet fanatizmusa az Oltáriszentség iránt! Az Oltáriszentségben életté akarjuk a szeretetet fokozni! Hogy áldozatos szeretet legyen belőle. Mert csak így valósíthatjuk meg az Úr szavait: Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre!

Ha ez a szeretettől átitatott lélek kialakulna a keresztény papság lelkében, akkor megváltozna rövid idő alatt a világ képe.

Pedig az Oltáriszentség, a nagy energiaforrás ott van, de kevesek, akik azt fölfogják, mint fölfogta azt pl. Ségur, mikor megvakult és fájlalta, hogy nem tarthat szentséglátogatást. Elkerült IX. Piushoz. Három kegyelemért hálát akarok adni, — mondotta — kettőt már kaptam, a harmadikat kérem. A kettő: pap, azután vak lettem. Most a harmadikat kérem, hogy az Oltáriszentséget tarthassam. A pápa azt mondotta: az sok, az rendkívüli kegy, nem lehet. Ségur mélyen szomorú lett. Ekkor a pápának megesett a szíve s mondá: megadom — ad consolationem tuam. Ségur ezt behímeztette a tabernákulum velumára: ad consolationem tuam.

Milyen óriási tudat s mily közvetlen nagy adat: ad consolationem nostram van itt az Úr közöttünk!

Julius Caesarról beszélik, hogy a tengeren átkelve azt mondta hajósának: „Vigyázz, Caesart viszed és a szerencséjét!" És ez erőt adott a hajósnak!

Reátok is, magyar katolikus papság a Caesarok Caesara néz a tabernákulumból és azt mondja: „Vigyázzatok, Krisztust viszitek és az Egyházat rajtatok keresztül ítélik meg!"

Balogh Imre

PAPI SZELLEM BÁCSKÁBAN.

Április 11-én, nagypénteken, a hajnali órákban érkeztünk meg a volt trianoni határra, Katymár község mellett. Feszült várakozásban leírhatatlan érzelmet váltott ki bennünk legfőbb Hadurunk parancsa: „Honvédek! Előre az ezeréves határokig!" Az első napok kemény küzdelmeiben, csetnikharcok izgalmaiban boldogan hoztunk minden áldozatot, mert fűtött bennünket a gondolat: Bácska újra a miénk! Az eltelt néhány hónap alatt sokat írtak Bácskáról. Sokféle szempontból méltatták már. Jómagam csak néhány benyomást szeretnék most küldetésem végefelé összegezni, melyeket nem kritikus szemmel, hanem a fiatal pap tanulnivágyó lelkületével szereztem délvidéki oltártestvéreinkről.

Több mint négy hónapig tartó délvidéki szolgálatom alatt igen sok helyen fordultam meg. Rendszerint a plébániákon voltam beszállásolva, vagy ha nem, azonnal kerestem a kapcsolatot a paptestvérekkel. Régóta leomlott már az első találkozás kimértségének válaszfala... egybeforrott már szívünk... lassan egymásba láttunk, megismertük egymást. Nyugodtan állíthatom: igen előnyös benyomást nyertem róluk és lélekben gyarapodtam közöttük.

Úgy mondom el benyomásaimat, amint azok rám hatottak.

Úgy éreztem, sokat küzdött, megpróbált, nem egyszer igazságtalanul meghurcolt, szenvedett papsággal állok szemben... Nemcsak az államhatalom, hanem igen sokszor saját híveik nyujtotta keresztek súlya alatt éltek. Bácska nemzetiségi papjai két malomkő között őrlődtek... De ez a harc, küzdelem acélozta jellemüket, kristályosította ki papiságukat és forrasztotta őket össze, talán — nyugodtan mondhatom — nálunk eddig nem tapasztalt papi egységbe. A sok küzdelem, szenvedés lelki beérést eredményezett. A sok közös probléma összekovácsolta őket. Az élet és a körülmények megtanították őket óvatosságra, higgadt mérlegelésre, de ugyanakkor kiváltották lelkükből a határozottságot, vaskövetkezetességet és igazuk mellett való bátor kiállást! A csalódások pedig nem elkeseredést, a gáncsolások nem a vállalt feladatok abbahagyását eredményezték, hanem lelkükből mindinkább kiváltotta a szándék egyedül helyes útját: Krisztusért mindent!

Papjaink lelkületére sokszor vet fényt a templom rendje és tisztasága. A bácskai templomokból nemcsak a hívek jómódjára, hanem papjaik eucharisztikus lelkületére is joggal következtethettem. Rend, tisztaság mindenütt. Milyen más képet nyujtott ez, mint a keleti részek* nem egy helyen tapasztalt piszkos oltárai, melyek nem a szegénység, hanem a nemtörődömség jelei voltak. Szentséghházak, oltárok, miseruhák ragyogó tiszták. Ilyen helyeken biztos, hogy Krisztus áll a papi élet központjában. Még most is előttem van annak a plébánosnak boldogságtól sugárzó arca, aki szegényebb plébániáján az újonnan szerzett művészi díszítésű szentséghházát mutatta be. — A reggeli

* E sorok írója Kelet visszatérésekor is hadiszolgálatot teljesített a bevonuló csapatoknál.

gyóntatások, valamint az istentiszteletek percnyi pontossággal kezdődnek. Az ilyen pontosságnak a hívek lelkére gyakorolt hatását is megfigyelhettem. Mise kezdete előtt 5 perccel csak siető embereket láthattam az utcán. A beharangozás itt valóban a papnak szólt, mert a hívek, a jó alföldi szokástól eltérően, nem ácsorogtak beharangozásig a templom körül, még kevésbbé akkor indultak el hazulról... Ugyanez a rend uralkodik a híveknek a templomban való elhelyezkedésén is. Elöl a gyermekek a kismisén. Nagymisén a nagyleányok állnak az áldoztatórács előtt. Padban ülő nagyleányt nagyritkán lehet csak látni, de talán az is idegen. „Kemény munka volt, de elérhető" — mondta szerényen a plébános úr, midőn érdeklődtem, hogy sikerült ezt az eredményt elérnie. És ma egy-egy vasárnapi misén 80—150 nagyleány áll és énekel az oltár előtt. Igen bevált egyik helyen például a külön férfi-mise. Természetes ez csak ott valósítható meg, hol erre a papok kellő száma módot nyujt. Meglepett a ministráns fiúk egyöntetű, szabályos ministrálása is. Mindezeknek, mondanom sem kell talán, forrása a mindennap adoráló, eucharisztikus papi lelkület. Sokszor találtam a templom csendjében egyedül adoráló plébánosokra és káplánokra. Egy alkalommal az egyik községben a plébánost kerestem. Pénteki nap volt. Az öreg harangozó ad felvilágosítást: „Ilyenkor a templomban szokta járni a keresztutat minden héten; ott tessék keresni!" Nem csodálkoztam ezek után a hívektől hallott áldozatokról sem, melyeket papjuk hoz értük. Hiszen eucharisztikus lelkület és áldozatos papi lélek egy.

A plébániákra belépve meglepett azoknak ízléses, egyszerű berendezése. Nem nagyon találtam itt eldugott káplánszobát, de fényesen berendezett, 4—5 szobás plébánosi lak is ritkább. Egyik helyen például úgy fest az egész plébánia, mint egy szerzetesi ház. Hosszabb folyosón, mint cellák nyílnak a plébános és káplánok szobái. Az épület másik szárnyában van szerény ebédlő, vendégszoba és elkülönítve a konyha és a személyzet lakosztálya. Minden a legpraktikusabban elhelyezve. Ilyen körülmények között természetesen könnyű a szociális igazságok hirdetése, mert láthatják a hívek, hogy papjuk éli is, amit mond. Több helyen tapasztaltam azt a bevett szokást, hogy a plébános a templomában misező papokat reggelin látja vendégül. A figyelmen túl ismét jó alkalom ez a paptestvéri szellem ápolására. Különösen ott, hol például a szülői otthonba visszatérő papokkal nem egyszer 6—8 pap is találkozott reggelenkint a plébánián.

Az ebédlőben kis füzeteket láttam az asztalon: a breviárium étkezés előtti és utáni imái. „Igen, mi ezt szoktuk közösen végezni" — nyujt rövid felvilágosítást a plébános úr. Mélyebb lelkiségüket tükrözte vissza az asztali beszédtéma is. Mily ritkán tapasztaltam itt mások megszólását, de annál többször esett szó az események papi szemszögből történő tárgyalásáról, lelkipásztori témákról és nem egyszer a papi összetartás, szeretet ápolásáról.

Plébánosok anyagi helyzete jó. A káplánoké fizetést illetőleg a mi legszegényebb kápláni helyeinkkel azonos. Bár sokszor hallottam említést tenni anyaországunkban a jó zsíros bácskai plébániákról, mégis sehol sem találkoztam itt anyagba temetkezett, pénzharácsoló papokkal. Ugyanígy „gazdálkodó" papi típusokat sem találtam.

Plébánosok részéről sok megértést és jóakaratú támogatást láttam a fiatal papok lelkesedésével és lendületével szemben. A felmerülő tervek szeretet szellemében történő átvitatása után nem maradtak tervek, mert megvalósításukban atyai segítőt találtak a plébánosban.

A németajkú papság sok előnyös vonásával is volt alkalmam megismerkedni. Szervező képességük, vas, szívós akarásuk, következetes ragaszkodás elveikhez a legjobb benyomást váltotta ki bennem. Cselekvéseikben nem a dolgok kerülgetése, elkenése, hanem azok megragadása és megvalósítása a jellemző. Sok akarnámságunk közepette nem ártana, ha mi is cselekvéseinkben elvünkké tennénk, amit az egyik plébános hangoztatott, midőn arról volt szó, mikor és hol beszéljék és hajtsák végre a teendőket: „A hely itt, és az idő most!" Az ilyen lelki beállítottság természetesen igen bő gyümölcsöt terem az egyházközség életében.

Lelkipásztori munkájukban a kevés rendelkezésre álló világi erőt igen ügyesen alkalmazták és szép eredményeket mutattak fel velük.

A papi műveltség továbbfejlesztése nem merül itt ki a napilapok szorgalmas átolvasásával. Egyik plébánián például az irodában, a plébánia könyvtárában, nemcsak az ősi salabaktereket találhattam meg, hanem ott díszlett a legmodernebb lelkipásztori könyvek egész sorozata. A Herder-cég legújabb kiadványainak kötetei kitűnő segédeszközt jelentenek munkáikhoz. Mindez a plébánia tulajdona. Elgondolkoztam, ha ilyen források állnának nálunk is rendelkezésére egy újmisés vagy kezdő káplánunknak, mennyivel megkönnyítené ez a szerény könyvtárral rendelkező újmisés munkáját.

Egyes vidékek túlfűtött nemzeti alapon való nem egyházi szervezése a legkomolyabb lelkipásztori problémák felmerülését eredményezi. Mind világosabb lesz, hogy itt csak egy egységbe tömörült, vállvetett munkával küzdő, imádságos és áldozatos lelkű papság veheti fel a küzdelmet. Talán a Gondviselés útja, hogy ilyen nehéz időkben és körülmények között, midőn a hívek életében sorsdöntő eltolódási lehetőségek merülnek fel: apostoli lelkű, buzgó papokat állított. E küzdelemben csendül ki a jobbak ajkáról mindinkább a vágy egy szoros papi egység után, mely mint megdönthetetlen fal állana a viharok között, de amely egy emberként tudná magát a küzdelembe vetni, ha az Egyház érdeke, a hívek boldogulása és talán nem egyszer a paptestvér becsülete forog kockán. E téren igen komoly eredményeket láthattam. Nemcsak baráti találkozásokról van itt szó, hanem azokon túl komoly, egységes célkitűzések, egységes állásfoglalások és végrehajtott tervek tanúja lehettem.

Annál inkább esett ez jól, mivel láttam, hogy nem hiábavaló tehát a papok között sem az erőlködés, fáradozás az annyira óhajtott papi egység megteremtésén. Elért eredményeikből mi is új lelkesedést merítünk, vállvetett közös munkánkkal pedig tovább dolgozunk, hogy régi álmunk valóra váljon, hogy legyünk mi papok: cor unum in Corde Jesu!

Csak néhány, külsőleg látható jelből, csak a kontúrokat próbáltam megrajzolni. És befejezésül úgy gondolom, nekünk papoknak bőségesen van okunk hálát adni nemcsak azért, hogy Bácska visszacsatolásával hazánk éléstára, aranykalászos búzatáblái, dúsan termő, acélos földje tért vissza, hanem azért is, mert papjaiban igen értékes, krisztusi lelkületű papságot nyertünk.

Magyar Károly

ÁLDOZAT ÉS FÉLELEM.

Vianney Szent János életrajzát olvastam. Ösztönös lényem megremeg titkon attól az áldozatos, önmagát gyötrő élettől. De ez csak egyik oldala földi életének. A másik: Istennek leáradó sok-sok kegyelme.

Az életrajz alapján megsejtem, hogy e miatt az áldozatos élet miatt Vianney Jánosra és híveire Isten nemcsak hullatta, de szinte öntötte a kegyelmet.

Mennyire átérezte a papi élet felelősségteljes voltát Vianney!

Városokban a nép megfelelő izgatás után agyonveri kapával és ásóval a polgármestert, ha az csak henyél, lumpol és nem képviseli a nép érdekeit.

Öntudatos vezér képes agyonlőni külügyminiszterét, ha az nem jól képviselte népe érdekét megbizatásában.

Ha elvállalnám egy városban a polgármesteri széket, vagy egy országban a külügyminiszteri tárcát: vagy egész lényemet beleadnám az elvállalt munkába, vagy becsülettel lemondanék, s ha pogány maradtam volna: agyonlőném magam, ha nem tudnám megbizatásomat betölteni.

Pedig Isten papjának felelősségéhez képest a polgármesteri és külügyminiszteri felelősség csekélység!

Ha él bennem igazi papi öntudat, akkor nem futok meg a felelősség elől, hanem alá állok. De nem negyed vállal, nem is csak vállal, hanem egészen. Hadd nyomjon a felelősség saját kegyelmeimért és a népnek szánt kegyelmekért. E kegyelmek oly óriási értékek, hogy ehhez képest kicsi lényem kicsiny szempontjai nem jöhetnek tekintetbe. — Hanem egész lényemet minden áldozatra átadom az Istennek. Istenem, vedd kezedbe egész lényemet. Ne sajnálj engem félpercig sem. Ha én nem sajnálom magamat, Te ne sajnálj!

Csak egyet kérek, de azt igazán kérem, hogy ami kegyelmet akarsz juttatni nekem és a rám bízott falunak, azt add meg. S ha ezért viszonzásul csak értelmem fényét kell feláldozni vagy erőimet elveszteni vagy egész testemben szenvedni — Istenem, ez semmi; olyan nagy értéknek tartom kegyelmeidet.

Áldott felelősség, képesíts arra, hogy egész lényemet az áldozat serpenyőjébe dobjam. Tudom, hogy csekélység ez a Tőled ígért kegyelmekért. De ez a legtöbb, amit én adhatok. *Sz. J.*

JÓPÁSZTORI SZELLEM.

EGYHÁZIAS STILUS PAPI ÉLETÜNKBEN.

Minden használati tárgytól megkívánjuk, hogy céljának, rendeltetésének feleljen meg. Rossz szerszámmal jó munkát szinte lehetetlen végezni.

Ha ez áll az élettelen tárgyakra, az emberi kézimunka eszközeire: mennyivel inkább áll magára az emberre. Kell hogy céljának, rendeltetésének, feladatának megfeleljen működésében; tehát létében, benső lényegében is. Ugyanis „operari sequitur esse": azaz a tevékenység szükségszerű következménye, folyománya a létnek, a létezésnek. Továbbá „omne agens agit sibi simile", azaz: minden cselekvő tényező az ő sajátságának, tulajdonságainak, egyéniségének megfelelő ténykedést fejt ki.

Az Egyháznak feladata az embereket Istenhez vezetni, nekik az isteni kegyelmet közvetíteni. E kegyelmi munkának emberi tényezői pedig a katolikus tan szerint elsősorban és kiváltképen a papok.

Minden és mindenki torz, ami vagy aki céljának, rendeltetésének, feladatának nem felel meg.

A maga nemében, a saját hivatása szempontjából torz a kőműves, aki nélkülözi a kézügyességet. Torz az orvos, aki nem szereti szakmáját és betegeit. Torz a katona, aki híján van a bátorságnak és fegyelmezettségnek. Torz a tanító, aki nem szereti tanítványait és tantárgyát. Torz a művész, aki nem szereti a szépet stb.

Hasonlóképen torz a pap, aki nem azonosítja magát gondolkodásában és életében az Egyházzal, annak tanaival és feladataival.

Az Egyház rendeltetése és vele együtt a pap feladata változatlan a világ végezetéig. Ami feladata volt Krisztus Urunk első tanítványainak, apostolainak, ugyanaz lesz a feladata e világ fennállása utolsó pillanatában az utolsó papnak: segíteni az embereket Istenhez, csatornájává lenni az isteni kegyelemnek.

Ennek főkellékét az Egyházi Törvénykönyv 124. kánonja úgy fejezi ki, hogy „Clerici debent sanctiorem prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducere, eisque virtute et recte factis in exemplum excellere."

Tehát mindazon fenséges erényt, amelyet a keresztény erkölcstan tanít, nekünk papoknak fokozott mértékben és példát adó módon kell gyakorolnunk, életünkben megvalósítanunk.

Ez az örökké változatlan egyházias stílus lényege. Ez alapja, gyökere, forrása papi hivatásunk gyakorlásának, mindenkori papi teendőink végzésének és az arra való előkészületnek.

Amíg ezt szem előtt tartjuk, amíg erre törekszünk, addig hivatásunk, rendeltetésünk útján vagyunk.

Az ember testből és lélekből áll. Teste hatást (igaz, hogy sokszor zavaró, bénító hatást) gyakorol lelkére. Lelke, lelkülete pedig hat a testére. Kisugárzik egész egyéniségéből.

Az Egyház feladata lelki ugyan, azonban az egyházias stílushoz mint a lélekhez a test, bizonyos külső megnyilvánulás és magatartás is hozzátartozik.

Ezzel kapcsolatban négy gondolatot, ha úgy tetszik, négy jelmondást szeretnék itt röviden felemlíteni.

Az első a görög szó: καλοκαγαθια (kalokagathia). Magyarban egy szóval nem fejezhetjük ki. A szépségnek és jóságnak kapcsolata, magasabb egybeforrasztása és egységes kisugárzása és megvalósítása. Rendezettség, jóízlés külsőnkben is: arckifejezésünkben, testtartásunkban, járásunkban, mozdulatainkban, ruházkodásunkban, embertársainkkal való érintkezésünkben stb.

Mégpedig — és ez a legfontosabb — olyan külső rendezettség, jóízlés, amely belsőnkből jön, lelkünkből fakad: belső jól rendezettségünkből, jószándékunkból, Isten- és emberszeretetünkből (vagy legalább is az erre való komoly törekvésből). — Ez lélektanilag is a legerősebb vonzó- és hatóerő az emberekre.

A második az elsőnek mintegy papi kiegészítése, a *liturgikus magatartás*. Ahogyan torz és szánalmas lenne, mondjuk egy csoszogó katona, akire egyenruhája, fegyvere rendetlenül van csak ráhányva (nem is látunk ilyent hadseregünkben!): úgy torz és szánalmas az olyan pap is, akinek testtartása, fej- és szemtartása, mozdulatai, egész külseje a szent tényked ések alatt nélkülözi azt a bizonyos, hogy úgy mondjam, fokozott rendezettséget, jóízlést és a külső magatartásban is megnyilvánuló fegyelmezettséget, amely szent tényked ésekné l szükséges. Mily kínos benyomást teszünk, ha szertartási tényked ésekné l magunkat hanyagul, ferdén tartjuk, kezünkkel túl gyors, túl szögletes, kapkodó, vagy túl lassú, lomha és ügyetlen mozdulatokat teszünk, testsúlyunkkal egyik lábunkra támaszkodunk és nem mindkettőre, valamely tárgyhoz odatámaszkodunk, vagy ha a szertartást ülve kell végeznünk, ferdén ülünk, vagy keresztbe vetett, vagy túlságosan előretolt lábakkal, továbbá ha ruhánk rendetlen, testünk ápolatlan, ha a szertartás szavait hadarva, túl gyorsan vagy vontatottan, túl lassan, vagy valami különös hanghordozással ejtjük ki stb.

Szokjuk meg a liturgikus magatartást olyan hivatásos tényked ésünknél is, amelyet nem a nyilvánosság előtt végzünk, például, ha szobánkban egyedül zsolozsmázunk vagy elmélkedünk. Ha erre törekszünk, akkor ennek a liturgikus magatartásnak bizonyos finom, alig észrevehető diszkrét árnyalata jólesően hatja át hivatalon kívüli magatartásunkat is.

Azonban sohase feledjük, hogy e kettőt, a καλοκαγαθια-t és a liturgikus magatartást egybe kell kapcsolni. Üres, sőt ellenszenves alakoskodássá válik a pusztán külsőséges „liturgikus" magatartás, ha annak nem az Isten és embertársaink iránti őszinte szeretet és általában a belső lelki elrendezettség, vagy legalább is az ezekre való komoly törekvés az alapja és lelki rúgója.

Azonban a valóban helyes egyházias (de egyébként általános emberi) stílushoz egy harmadik kellék is szükséges. Ez *a mesterkélet-*

lenség, a közvetlenség, a természetesség: e szónak persze nem azon értelmében, amely a természetfelettiségnek az ellentéte, hanem a természetellenességnek, mesterkéltségnek, póznak.

Az ilyen, helyes értelemben vett természetességnek a hiánya a mesterkélt magatartású egyén és embertársai közé a feszélyezésnek, feszélyezettségnek, a kínos megközelíthetetlenségnek, feszességnek, fagyosságnak, tartózkodásnak, sőt bizalmatlanságnak és ellenszenvnek olyan dermesztő légkörét teremti, amely a lelki hatást, tehát a lelkipásztori hatást is szinte lehetetlenné teszi, vagy legalább is lényegesen megnehezíti.

Az ilyen mesterkéltségnek, természetellenességnek egyik következménye, hogy az illetőben még a benne meglevő értékek sem tudnak kifelé zavartalanul kibontakozni és kisugározni. A liturgikusnak szánt magatartásból pedig torzképet alkot, amely az ilyen mesterkélt személyen át mintegy az egész papságot nem rokonszenves módon mutatja be. Ez az a „paposság", vagy helyesebben mondva, ál-paposság, azon „kenetesség", vagy jobban mondva, ál-kenetesség, amely minket papokat a világiak előtt annyira kevéssé rokonszenvessé tesz.

Nem szabad feledni, hogy ennek a természetellenességnek, mesterkéltségnek, alakoskodásnak bizonyos lélektani gátlás, lelki fogyatkozás szokott a forrása lenni. Így ha a lélek üres, tartalmatlan, gondozatlan, sok esetben akkor mutatkozik az a törekvés, hogy ezt a belső hiányt mesterkéltséggel, alakoskodással, belső egyéniségünktől idegen külső magatartással kíséreljük meg pótolni vagy palástolni. Máskor a hiúság késztethet erre. Vagy túlzott önérzet stb. Másrészt minél nagyobb bennünk a belső önismeret, minél inkább küzdünk hibáink ellen, minél inkább törekszünk lelki tökéletességre, annál inkább távolodik egyéniségünkből és külső magatartásunkból az a mesterkéltség és természetellenesség, amely akkora akadálya a lelki hatásnak.

Sok egyéb mellett, amit e cikk nem említ meg, ezek az egyházias magatartásnak állandó kellékei.

Ezekhez fűzök még egy kelléket, amely a mult időkben is sokszor időszerű volt. Azonban talán sohasem annyira, mint manapság. Ez *a papnak teljesen leegyszerűsített, szegényes életmódja.*

Más korokban is nagy szokott lenni ennek a hatása. Így a XIII. század elején Dél-Franciaországban és Észak-Olaszországban tévtanítók léptek fel. Ezek az apostoli szegénység magasztos gondolatát hitbeli téves tanokkal és az Egyház iránti tisztelet és engedelmesség megtagadásával kötötték össze. Ezekhez a pápa követeket küldött. Ezek a külső hatalom és pompa kellékeivel léptek fel. Süket fülekre is találtak. Sőt fellépésük sokszor csak olaj volt a tűzre. Az Egyházat még népszerűtlenebbé tette. — Jött Szent Domonkos társaival: gyalog járva, sokszor mezítláb és koldusszegényen. Ugyanígy, sőt még szegényebben jött Szent Ferenc és társai. Erre megváltozott a föld színe. Az Egyházra nézve szinte végveszélyesnek induló XIII. század Egyházunk közel kétezeréves történetének eddig talán legvirágzóbb századává vált.

A mai kor a szegény tömegek, a proletárok öntudatosításának és felemelésének a kora; hol krisztusi, tehát helyes, hol meg nem

krisztusi, tehát helytelen úton. A mai kor szegény tömegei tudatára ébredtek annak, mennyire égbekiáltó igazságtalanság az, ha kevesek dúslakodása mellett tömegek nyomorognak. (Hogy e meglátásban is lehetnek túlzások és ferdeségek, ez a dolog lényegén nem változtat. Csak olvassuk el a „Rerum Novarum"-ot és a „Quadragesimo Anno"-t.)

A bizánci vagy barokk kor tömegei vezetőiktől talán (?) fényt és pompát vártak. Őket talán ez nyűgözte le lelkileg.

A mai kor a vezetőitől leegyszerűsített életstílust vár. Aki ezt nem látja, aki azt véli, hogy a tömeget ma is külső fényűzéssel és pompával lehet lelkileg megnyerni, az — úgy vélem — legfeljebb azon álarcon át látja a tömeget, melyet az felvesz, ha úgynevezett „nadrágos" emberrel áll szemben, aki előtt kénytelen hajlongani és alakoskodni. Aki az egyszerű népnek a szívéhez, a bizalmába férkőzött, az előtt világos, hogy vezetői külsőséges fénye és pompája mennyire elidegenítő és ellenszenves a szegények tömegére.

Még inkább fokozódik a leegyszerűsített papi és általában vezetői életmód időszerűsége, mióta újból világháború van, annak sok gazdasági és egyéb nehézségével és megszorításával.

Szent Domonkos mint főiskolás egy éhínség alkalmával tankönyveit is eladta, hogy az éhínségeseket ezzel a pénzzel is segíthesse. Pedig az akkori kéziratos könyvek nagyon ritkák és nagyon drágák voltak. Hogyan görnyedhetek én állatbőrök (pergamen stb.) fölött, — mondta — amíg embertársaim éhen halnak?!

Leírok két példát egyházi személyek, illetőleg testületek szegényes életmódja lenyűgöző hatásáról a mai korban.

Budapesten történt a komműn alatt. Akkor a legerősebb vörös szakszervezet a vas- és fémmunkásoké volt. Székháza szemben állt a domonkosrendiek Thököly-úti templomával és rendházával. Jött a központi szovjet egy embere, hogy a domonkosokat rendházukból elűzze. Előbb bement a vasmunkásokhoz és tervét nekik elmondta. Mi nem engedjük a domonkosokat elűzni, mondták a vasasok. Akkor vöröskatonákat hozok, válaszolt a központi szovjet embere. Akkor gépfegyverünkkel védjük a domonkosokat, mondták erre a vasasok. Miért? — kérdi a központi kiküldött. Mert ugyanolyan szegényen élnek, mint mi, volt a vasmunkások válasza.

Más hasonló esetről Prága egyik külvárosából tudok. Vagy 10 esztendeje történhetett, hogy ott hatalmas munkanélküli tüntetés volt. A tüntetők beverték az illető prágai külváros főterének összes ablakait, *kivéve* a ferencrendi szegénygondozó nővérekét.

Hallottam azonban másfajta példáról is. Értesülésem szerint ismételten fordult elő a legutóbbi spanyolországi vörös egyházüldözéseknél, ahol az egyházi személyek elfogatását és lemészárlását központilag, tervszerűen irányították, először rendszerint azokat a papokat fogták el és gyilkolták le, akik a szegény néphez legközelebb állottak és maguk is a legszegényesebben éltek. Tudták az Egyház ezen ellenségei, hogy az ilyenek a vallás- és egyházellenes eszmék széles körben való terjedésének a legerősebb akadályai.

„Atyám házában sok lakóhely van" — mondja az Üdvözítő (Ján. 14, 2.); a közmondás pedig, hogy „sok út vezet Rómába". Ha más paptársam máskép látja, neki akkor alkalmasint más volt a tapasztalata. Az én harmincéves papi tapasztalatom azonban az, hogy valamint a mai építési ízlés is egyszerű, tárgyszerű vonalakat és minden feleslegesnek a kerülését kívánja, úgy a mai lelkekre való hatásnak egyik legeredményesebb eszköze a pap számára a saját személyére nézve a teljesen leegyszerűsített, szegényes életmód.

Dr. Pfeiffer Miklós

A PAPSÁG ÉS A NAGYTÖMEG.

A Genezáreti-tó környékén történt, hogy az Úr kiemelte Pétert az apostoli kollégiumból és elsőséget adott neki. Rábízta az Egyházat és mindazokat, akik tagjai ennek az Egyháznak. Azt mondotta az Úr: Legeltesd bárányaimat, legeltesd juhaimat.

Az első pillanatban Péter lelke bizonyára megremegett a hatalmas súly alatt. Ha tekintete a kicsiny Palesztínán túl nézett, lelke előtt bizonyára megjelentek az egyiptomi rabszolgák, amint már évtizede köveket hordanak, hogy a dölyfös fáraó emléket állítson arasznyi létének, hallotta az ostorcsapások nyomán felhangzó jajt, elvonultak előtte a nagy római birodalom rabszolgatömegei, akiknek annyi becsületük sem volt uraik előtt, mint egy kedvelt kutyának. Látta azt a nagy tömeget, mely nyomorúságban sínylődik, s ebből a nyomorúságból emelkedik majd föl lelkük az Isten elé. Látta azt a tömeget, amely az eljövendő Egyháznak zömét teszi, s mely az állatnál is alacsonyabb sorban van. Megremeghetett a lelke, hogy mi lesz ezek örök üdvével. De azt is látta, hogy lesznek lánglelkű papok majd, akik felkarolják ezt a szomorú tömeget, kiemelik a nyomorúságból, hogy így jobban biztosítva legyen örök üdvük. Lelke előtt elvonult a szabad emberek serege, akiken rajta van az istenfiúság bélyege, s akiket a tömegért önmagukat egészen feláldozó papok, alter Christus-ok fognak igazgatni az örökkévalóság felé. S lelke bizonyára megnyugodott abban, hogy az Úr, aki csodásan szaporított kenyeret, hogy a tömeg éhségét csillapítsa, gondoskodik a történelem folyamán arról, hogy testi-lelki tápláléka legyen a tömegnek, mely tagja az Egyháznak és így a nagy kegyelmi közösségnek is. S ez a tömeg is érzi azt, hogy őt egyedül és legbiztosabban az Egyház veszi védőszárnyai alá. El is jött ez az idő, s az Egyház védőszárnya alatt boldogan élt minden ember. Az is, akinek palotája volt, de az is, akinek csak szalmafedél jutott osztályrészül.

De sok vihar után ismét új idők virradtak Péter Egyházára. Vöröslött az ég alja. A felgyujtott kolostorok és templomok fénye volt az, melyet az elvakított francia tömeg gyujtott rá a papokra. Majd a nagytömeg állapota kezdett ahhoz hasonló lenni, amelyet Péter láthatott felvonulni azon a nevezetes galileai alkonyon. Ismét rabszolgaságba süllyedt, ha nem is a régi formába. A gyárak, a gé-

pek, a pénz, az éhbér zsarolta és szívta ki szinte utolsó csepp vérüket is.

Párizsban megjelenik az első plakát, mely egy kövér papot ábrázol pálinkásbutykossal, amint egy ösztövér munkás nyakában ül. Fölírás: Le a papokkal!

Először a városi nagytömeg tudatába férkőzik be az a fölfogás, melyet az Egyház ellenségei erőszakoltak rájuk: a papok a szegények zsarnokai, az ő zsírjukon élnek. Nem azért vannak ők, hogy atyai kézzel vezessék és gondjukat viseljék, hanem hogy kizsákmányolják őket, s így gondtalan életet biztosítsanak maguknak. Az egyik esseni gyár munkásai a mult század végén az utcán vertek agyon egy papot. Egyetlenegy sem volt a sokezer munkás közül, aki csak tiltakozó szavát is felemelte volna ez ellen. A nagytömeg kezdte megélni azt, hogy neki semmi köze sincs a paphoz, amint a papnak sincs hozzá. Köpnek egyet, amikor a „csuhást" meglátják.

A mi jó magyar népünk sem bízik már annyira a papban, mint valamikor.

Az Úrnak egyik készülő levitája találkozott falujában egyik ismerősével, aki éppen egyik útjavításnál kubikolt. Amikor az hogyléte felől érdeklődött, így válaszolt:

„Mi közünk nekünk a papokhoz, és mi köze a papoknak hozzánk? Hiába erőlködnek, kenyeret úgysem tudnak nekünk adni, s nem is akarnak. Hiába szavalnak, hogy szervezkedjünk, akkor sem lesz kenyér. Az is az urakhoz húz."

Az öreg Mihály bácsinak elkelt volna már egy kis munkaalkalom, mert hát pénz nem volt a háznál egy szikra sem, de volt három éhező kisgyerek és egy csomó adósság. De amikor a Hivatásszervezet olyan szerződést ajánlott fel neki, mellyel napi 9.— P-t kereshetett volna, undorral utasította vissza. Mert hát a papoktól nem fogad el semmit. Még a pénzt sem. Inkább éhezik feleségével és gyermekeivel együtt. Ne higgye a pap, hogy ő rászorul.

Egy öreg háborús harcos kifejezetten útálja a papokat. S a kérdésre, hogy miért, azt felelte, hogy a háborúban egyik támadás alatt a „regimenc-páter" volt az első, aki a bőrét mentette. Ezért azután száműzött előtte minden pap. De a beszélgetés végén kisült, hogy már előbb sem valami nagyon volt „összeszimpatizálva" a papokkal.

Az mindennapi eset, hogy az utcán elmenő pap mögött összenevetnek, esetleg rá is kiabálnak. Két kispap bandukolt egyszer fáradtan hazafelé egy vasárnap délután, miután 2 óra hosszán keresztül vergődtek a gyerekekkel a Szívgárdában. Keserűen hallották egy fiatal munkás szájából: „Naplopók! Nem szégyenlitek magatokat!"

Folytathatnánk még tovább száz és száz megtörtént és végigélt eseménnyel és beszélgetéssel, melyek összerakva azt a szomorú képet adják, hogy a papság lába alól bizonyos értelemben kicsúszott a talaj. És épp ott, ahol a legnagyobb szükség volna erre: a nagytömegnél. A nagytömeg nem érez semmi közösséget a pappal, s azon a szomorú úton megy, mely annyira hasonlít ahhoz a szomorú képhez, mely Péter előtt elevenedett meg. Nincs, aki legeltesse a nyájat, mert a nyájnak nem kell a pásztor. A jó Isten a megmondhatója annak, hány lélek bukik így a kárhozatba ebből a szomorú tömegből,

mert a pásztor kinyujtott kezét, Krisztus Urunk segítő kegyelmét az élet viharai ellen, durva módon taszította el magától.

A proletárnak van legnagyobb szüksége a papra, mert a jó Istenen kívül mindenki csak egyszerű munkaerőnek tekinti, ha nincs mellette a pap, aki az evangélium erejével emeli fel szavát az igazságtalanságok ellen. S mégis éppen ő az, aki gyűlöli a papot, aki köp egyet, ha meglátja.

Mi ennek az oka?

Sokféle tényezőből tevődik ez össze, de talán maguk a papok is hibásak voltak ebben. Ne keressük ezt most, hisz úgysem sokat használunk vele. Inkább keressük azt, hogy van-e visszavezető út a tömeghez, mert bizonyos, hogy a papnak kell hozzájuk közeledni. Ők maguktól leélik egész életüket pap nélkül, sőt meg is halnak nélküle, s észre sem veszik, hogy életükben nem szerepelt a pap. Nekik nincs igényük a papra!

Egyetlen visszavezető út van. A pap legyen a munkás-Krisztus megjelenítője, ne az ünnepelt, megcsodált Krisztusé. Olyan legyen, akibe mélyen belemarkol Prohászka atyánk végső segélykiáltása: „Adjatok nekünk papokat, kik a néppel, a szegényekkel azonosítják magukat, kik érdeküket a szegény nép érdekében ismerik fel, kik apostoli életükkel kétséget nem hagynak az iránt, hogy a szegénység és a szenvedő nép egy szívvel-lélekkel méltán kiáltsa: ‚ezek a mi embereink!' Csak olyan papok tudják megtalálni ismét a kapcsolatot a tömeggel, akik mélyen megszívlelik szentséges Atyánk parancsát: „Különös hangsúllyal kiáltjuk a papok felé: menjetek a munkásokhoz... elsősorban a szegény munkásokhoz, s általában a szegényekhez... A köteles lelkipásztori munka elhanyagolása nélkül erőtök legjavát arra fordítsátok, hogy a munkások megszervezésével őket az Egyházba visszavezessétek." (Div. Red.)

Az az új élet, amely most ébredez és rázza magáról a mult század átkos bilincseit, új papokat követel, s ez a munkás-pap. Ez az egyetlen visszavezető út van a tömeghez, mely a pap miatt nem akarja Krisztust. Ha a pap úgy jelenik meg előttük, mint egy igazi munkás, általa rengeteg lélekhez megnyílik az út, amit mielőbb adjon meg a szentséges Szívű Jézus.

Varga Lajos

„A VILÁGIAK KIVÁNSÁGAI A PAPOKRA NÉZVE."

Ezzel a címmel jelent meg néhány évvel ezelőtt egy előadás (Verlag Räber u. Comp. Luzern.), melyet az „első svájci lelkipásztori napon" Luzernben tartott dr. Widmer Vilmos Pál (világi).

Leközöljük a bevezetést és a kívánságok első részét, amely a lelkipásztor egyéniségére, lelkületére vonatkozik.

„Ahol csak egy pappal összeakadtak, lett légyen az szegény vagy gazdag, jó vagy rossz, alázatosan fejet hajtottak neki és kimutatták iránta nagyrabecsülésüket." Ezeket olvashatjuk Szent Ferenc társairól. És a szegénység szerelmese maga is így ír végrendeletében: „Amiért is az Úr oly nagy hitet adott nekem azok iránt a papok iránt, akik a római Anyaszentegyházzal egyesülve az egyházi rend szentségével fölékesítve élnek, hogy én, még ha üldöznének is, csak náluk keresnék menedéket. És ha oly bölcs volnék, mint Salamon, és ennek a világnak szegény papjait találnám a plébániákon, az ő akaratuk ellenére még akkor sem prédikálnék. Mindannyiukat, mint az én uraimat akarom tisztelni és szeretni, nem nézem az ő bűneiket, mivel bennük az Isten Fiát szemlélem és ők az én uraim. És mindezt azért teszem, mivel magát, Isten szent Fiát, test szerint nem láthatom, csak szentséges Testét és Vérét, ezt azonban csak egyedül ők tudják átváltoztatni és másoknak kiosztani."

Irányítson bennünket a papi méltóság szent titkának ez a mélységes tisztelete, amikor mi a következőkben a világiak kívánságait fejezzük ki a papság számára.

Kívánságot valakinek előadni természetesen azt jelenti, hogy kifejezzük az ellentétet a között, ami van és amit látni szeretnénk; más szóval ez mindig kritikát jelent. Ennek ellenére úgy vélem, hogy a világiak kívánságainak előtárásával a papi méltóság iránti tisztelet nem szenved kárt. Mivel e kívánságok nem fönnhéjázásból és mindent jobban tudni akarásból származnak. Ellenkezőleg, sokkal inkább abban van gyökerük, hogy a világiak elismerik gyengeségüket és segítségre szorulnak. Ha mi oly tökéletesek volnánk, mint Szent Ferenc, akkor nem kellene kívánságokkal állni a papok elé és elég volna, ha a szentmisét bemutatnák és a szentségeket kiszolgáltatnák. Így azonban szükségünk van segítségükre és szeretetükre és a mi kívánságunk nem más, mint a válságba jutott emberiség segélykiáltása a pap oltalmazó keze után és annak a nagy értéknek elismerése, amit számunkra pap és egyedül csak a pap adhat. Igen, így a mi kívánságaink inkább kifejezői lesznek hódolatunknak az előtt, akit Isten az egyházi renddel kegyelmének közvetítőjévé és igéjének hirdetőjévé rendelt.

Pfliegler Mihály a következőképen jellemzi a jelen szellemi állapotát: „Az ember nagyobb erejű és életteljesebb vallást akar, mint amilyen a mai kereszténység. Ő nem akar vallástalan lenni, sőt éppen vallásos akar lenni. Azonban a vallás töltse el lelkét és népét Isten mindent leigázó erejével... Élet Élettel áll szemben. És az erősebb élet lesz a győztes. Minél valóságosabb az élet, annál nagyobb

lesz hatása. És ahol a szent élet valóban megvan, ott semmiféle külső erőszak sem tiporja el; — ezt bizonyítja a 300 éves kereszténylüldözés — csak egy más életnek nagyobb élénksége és ereje lehetne igazán veszélyes az Egyház életére."

Valóban így is van. A mai emberiség éhezi az életet, éhezi azt, hogy valami nagy, elragadó, áldozatot követelő kerítse hatalmába. Mivel ez a vágy él a tömegekben, éppen ezért tudtak pártok és államok totális igényeket támasztani és megvalósítani. És csak akkor tudja az Egyház a távolállók legjavát visszanyerni, ha annyira túlcsordul az élettől, hogy ezek életéhségét is lecsillapítja. Nem a dogma merevségétől való idegenkedés a végső oka az Egyház elhagyásának, hanem a képtelenség, hogy az embert belsőleg megragadja, hogy lelkét lángra gyullassza, jóllehet a kereszténység az élet vallása. „Én vagyok az Út, az Igazság és az Élet" mondja az Úr. „Azt akarom, hogy életük legyen és hogy bőségben legyen." „Tüzet jöttem bocsátani a földre és mit akarok mást, mint hogy fölgyulladjon."

A belső élet magja hintődik el a szentségekkel. Azonban ez az élet az ember természetes életéhez hasonlóan csak akkor tud rendesen kibontakozni, ha gondosan ápolják. A lelket a szentségeken kívüli eszközökkel is kell befolyásolni, hogy a vallás valóban éltető erővé váljék.

Hogy a pap a lehető legmagasabb fokban a vallásos energiák ébresztője lehessen minden működésével, hogy atyaként, egyéniségének teljes latbavetésével gondozza és fejlessze híveinek a szentségek útján közvetített lelki életét és távol tartson tőle minden hamisat és vezesse el olyan tökéletességre, amilyenre csak képes: Ime, ez a világiak legfőbb kívánsága a papokkal szemben. A pap a legéltetőbb élet kiapadhatatlan forrása legyen számunkra, nemcsak a szentségek kiszolgáltatásával, hanem egész lényével és tevékenységével.

Ebből az egy kívánságból következnek mindazok, amelyeket ezekután előterjesztünk.

*

Először is néhány kívánságot említünk fel, amelyek a *pap,* mindenekelőtt a *lelkipásztor* egyéniségére vonatkoznak. Hiszen ezen a gyűlésen róla van szó.

Ezt a pontot tulajdonképen röviden úgy fogalmazhatjuk meg és arra szorítkozhatunk, hogy kimondjuk: *a pap mindenben és mindenütt olyan legyen, hogy Egyházunk szellemének és felfogásának teljesen megfeleljen.*

Ezzel minden további nélkül minden más kívánság is maradéktalanul teljesült, amellyel mi világiak ebből a szempontból előállhatunk. Ha mi most néhány sajátosságot különösképen kiemelünk, ezt egyedül azért tesszük, mivel a mai helyzet éppen ezeknek a tulajdonságoknak fontosságát kifejezetten előtérbe helyezi.

Igy elsősorban az a fontos számunkra, hogy hassa át a pap egész munkáját minden körülményben Krisztus és a gondjaira bízott nyáj szeretete a Megfeszített kedvéért. A plébánia minden hívőjének

éreznie kell, hogy a pap is elmondhatja Urával: „Szánom a sereget." A közösség minden baja az ő személyes baja is legyen, amellyel küzd. A társadalmi bajok, az egyéni nyomor égesse az ő szívét is, hogy minden szenvedő érezhesse: itt valaki együtt szenved vele. Erre az együttérzésre nyílnak meg a papok előtt a lesujtott és meggyötört lelkek, akikhez elsősorban küldetett. Nem holmi szánalmas részvét, hanem csak a mély együttérzés teheti a papot a szomorúak, a sírók, a társadalmi igazságtalanságtól lesujtottak apostolává.

Éppen olyan fontos továbbá, hogy a pap ne merüljön el túlságosan a külső tevékenységbe, ne legyen léleknélküli tornásszá, mert hogy lehet ő még lelkipásztor is, ha saját lelke a szüntelen tevékenységben gép lett. A papnak, mint láttuk, mindenekelőtt életet és lelket kell mindenegyes hívébe lehelnie és gondoskodnia kell arról, hogy azok mindent belső meggyőződésből tegyenek, és ne a mai kor gépies léleknélkülisége kerekedjék felül a plébánia híveiben és intézményeiben az éltető lélek kárára.

Ezért aztán mi világiak azzal a sürgető kívánsággal fordulunk a papsághoz, hogy gondoskodjanak arról, hogy az Isten Lelke mindig éltető elv legyen Önökben, és tegyenek meg mindent, ami csak módjukban áll azért, hogy bensőleg egészen élők maradjanak, és semmi gépieset, sablonosat ne hagyjanak felburjánzani magukban, hogy így egészen lélek legyenek. Mert ha a só ízetlen, mivel sózunk akkor! Munkáikból, amennyit csak lehetséges, hárítsanak át másokra, azért, hogy nagy feladatukat — valóban lelkipásztorrá lenni — teljesen megoldhassák, ami csak akkor lehetséges, ha Önök lelkileg igazán élnek.

Engedjék meg, hogy egészen nyiltan megmondhassuk, hogy a papi működés itt is, ott is, azért hoz olyan kevés gyümölcsöt, mert a pap túl kevéssé érti meg, hogy mint embernek kell az emberrel szemben állnia és ne a papi hivatalnok ütközzék ki folyton belőle. Csak a magát őszintén feltáró, eleven emberlélek képes az éltető szikrát mások szívébe átpattantani; ha pedig ezzel szemben a pap a hivatalnok hűvösségébe és megközelíthetetlenségébe burkolódzik, akkor hiába keresi majd munkája mélyebb hatását. Ugyanaz áll akkor is, ha kenetes hangot használ vagy megkísérli, hogy minden adott alkalommal tanítson vagy vigasztaljon olyan szavakkal, amelyeket nem igazán érez át és nem buzognak őszintén a szívéből. A modern ember éppen ezen a téren rendkívül fínom hallású; egyéni életében minden szokványos formát lehány magáról: tisztán tárgyilagos és nyilt, minden elidegeníti, ami csak frázisszerű. Egészen mélyen sérti jóérzését, ha éppen az, akinek föladata a legmélyebb és legszentebb élet hirdetése, üres szavakat használ, amelyekből hiányzik a lélek, sőt amelyeken egyes esetekben megérezhető a közismert szólások jellege.

Ebben az összefüggésben meg kell említeni azt is, hogy a pap eredményes érintkezése híveivel élettapasztalatot és mindenekelőtt emberismeretet tételez fel, ami — s ezt a dolog érdekében nem hallgathatjuk el — sajnos nem mindig van meg kellő mértékben. A világi csak akkor látja a papban lelki életének vezérét és a keresztény életalakítással járó nehézségében eligazítóját, és a lanyha csak akkor

hallgat rá természetfölötti dolgokban, ha érzi, hogy ez a pap ismeri az életet és az embereket olyan jól vagy jobban, mint én! Máskülönben a katolicizmusában nem mélyen gyökerező világi a világtól messze esett idealistát lát benne, aki fölött messze kimagaslónak érzi magát, akinek szavai hamisan csengenek, még akkor is, ha őszinte szándék vezette.

PAPI KISUGÁRZÁS.

Krisztus megtestesülésének elsőrendű célja az volt, hogy az embereket megváltsa, de 33 éves földi életének föltétlenül célja volt az is, hogy életével eszményt állítson az emberek elé.

A papi életnek is lényeges célja, hogy mintaélet legyen.

Mert mit jelent az, hogy pap vagyok?

Azt jelenti, hogy eszményképe vagyok a népnek. Gyertya vagyok, amelyet nem azért gyujtanak meg, hogy véka alá rejtsék, hanem hogy világoskodjék az embereknek.

Ime, nézzetek rám! — mondja a pap. — Ura vagyok ösztöneimnek, Isten jelenlétében járok, szeretem önzetlenül az embertársaimat. Ti is képesek vagytok erre.

Pap vagyok, mintaember vagyok.

Természetesen csak akkor, ha telítve vagyok az eredeti eszményképpel, Krisztussal. Amint Szent Pál mondja, ha magamra öltöttem Krisztust.

Épp ezért nincs sokszor igazi eredménye a „modern" lelkipásztorkodásnak: mert nem öltjük magunkra Krisztust.

Nem mi hatunk a lelkekre, hanem a belőlünk kisugárzó lelkiség. Nem mi, hanem egyedül a bennünk működő Szentlélek képes megújítani körülöttünk a föld színét.

A lelkek ugyanis csodálatos finom megérzéssel azonnal kitapogatják bennünk, hogy a Szentlélek beszél-e belőlünk, „Alter Christus"-ok vagyunk-e, vagy pedig csak beszélő reklámbabák.

Mert ha csak lélektelen rétori hanggal akarunk hatni, legjobb a régi módszer: elbújni a plébánián, egész héten át nem érintkezni a néppel, csak vasárnaponkint megjelenni s ha a szószékről eldörögtük mint valami kinyilatkoztatást adó, mennydörgő kerub a mondanivalónkat, a szószék ajtaján át egy hétre ismét eltűnni.

A lelkekre csak lélekkel lehet hatni. Nem a beszédet követik az emberek, hanem a beszélőt.

A rádium a közelében levő anyagokat rádióaktívakká teszi. Ahhoz, hogy tudjunk hatni a lelkekre, nekünk magunknak is Krisztussal kell telítődnünk. Mert csak így sugározhatjuk Krisztust a lelkekre.

Ez a lelkipásztori és egyben örök papi cél. Igy valósítjuk meg Szent Pál gondolatát: legyetek az én követőim, amint én Krisztus követője vagyok.

Sánta István

VERGŐDŐ EGYHÁZ — DIADALMAS EGYHÁZ.

I.

Vergődő Egyház.

Legújabb idők egyik korképe: sokat foglalkozni a néppel szociális szempontból. Mindenki foglalkozik a néppel, akár ért hozzá, akár nem. Ma ez divat. Szociális problémákat fektetnek fel. Fajkutató intézeteket állítanak fel. Megmérik az emberek magasságát. Ellenőrzik, hogy hogyan fejlődik a fehér ember testmagassága. Például az amerikai Harvard egyetemen végzett méretek szerint 10 év alatt a normális növekedésen felül 1 centimétert nőtt az ifjúság általános testmagassága. Ha ez így tart tovább, — amint megállapítják — a fehér ember 2200 körül körülbelül 2 méter magas lesz.

S ugyanakkor a lelkük?!...

Üres, sivár, Krisztus életfájáról lehullani készül.

Ha egyszer végigjárnók a falvakat keresztény szociológus szemével, ha külső tényeken keresztül beletekintenők az emberek lelki életébe, ha látnók azt a belső kínt, mely marja szívüket — akkor gondolkoznánk arról, hogy milyen sivár élet lehet azokban a falvakban, ahol nem lakik ott az Isten. Mert mik a katolikus templomok? — Istenházak. A kegyelem bankjai.

A közönséges életben igen szegény falunak tartják azt, ahol nincs pénzintézet, nincsen bank. És mennyit vergődnek ott az emberek az adóssággal... Milyen nagy dolog a hitel!...

Fokozatosan így van ez a lelki életben!

Ha volna messzelátó szemünk, akkor látnánk ezeket a lelki kínokat.

Felmerül a lelkemben K. falu képe 9000—10,000 lakossal, majd mint mozikép pereg N., T. és így tovább, mind majd 10,000 lelket számláló, s hiányzik falujukból ez a kegyelmi bank. A falvak képére szinte rá van írva: itt nem lakik az Isten. Keresztény testvéreink imaházának komor kapujáról szinte csak ez a felírás hiányzik: „Istenhiány miatt zárva!"

Az a pár száz katolikus, aki Istentől távol, pap nélkül évtizedek óta megtartotta vallását, minden részvétünket megérdemli. De

az ő lelkük is átveszi lassan a közönyt;

az ő lelkük is beleilleszkedik: a könnyebb, szórakoztatóbb világnézetbe;

az ő lelkük is megszokja: meghalni Isten nélkül; lelkük beletörődik: hogy nem tartoznak senkihez.

S ezek a lelkek vergődnek. Lelkük majdnem felsír, hogy őket is kapcsolják be a krisztusi életáramba. S akik ott állanak a kapcsolótáblánál, nem hallják ezt a segélykiáltást. El vannak foglalva az ő

kicsinyes dolgaikkal. Vagyongyüjtéssel, élvezethajhászással, s nem az egy szükségessel. Idegenül hat nekik: docete omnes gentes. Nem hallják az isteni Főpapot: „... sequere me..."

Vergődő papok, vergődő hívek mellettük és velük.

Ha mélyen belenéznénk az isteni Mester szemével, azt látnók: hány ilyen vergődő egyház benső életének megbénítója a nemtörődöm pap, papi lelket nélkülöző mercenárius.

Bizonyos kor után — ahogy a nagy általánosság fest — minden pap lelkén valami „fensőbbséges" életszemlélet vesz erőt. Valahogy kilép abból a talán csak ráerőszakolt krisztocentrikus világszemléletből és mind hibátlanabbul kezd mozogni azon a pályán, amit úgy hívnak, hogy egocentrizmus. Valahogy azt kezdi érezni, hogy itt minden érte van. Érte nyílik még a virág is. Érte fütyülnek a madarak a fán. A hívek is csak azért vannak, hogy legyenek lények, akik köszöntik őt...

Gondolok itt egy jó papra, aki ügyesen megtakarított pénzéből még jótékonykodott is, de ezer egynéhány száz hívéből csak azt a százat ismerte, akik megfordultak a templomban, s akiről nyugalomba vonult sekrestyése azt állapította meg: „... jó ember, jó ember, csak félt elhagyni a plébániát, mert attól félt, hogy ellopják..."

Gondolok itt egy másik papra: tehetséges, világlátott, nagyszerű hivatalnok, de szívében Krisztus mellett másnak is helyet adott és Jézus szegényen visszahúzódott. És ő kormányozta tovább Krisztus Egyházát.

Ó tragikus pap és tragikus hívek körülötte!

Ismét más kép: tehetséges szervező, nagyszerű szónok, talán feddhetetlen életű, de nem ismerte a pénz és az ital erejét. Évtizedeken hiányzik a historia domus, a számadás, az anyakönyv... ott jártam falujában és meglátogattam a temetőt, szegénynek sírját most gaz lepi be és akikkel idejét eltöltötte, még egy fűszálat sem gyomlálnak ki sírhantjáról. Hívei szintén nem, mert azokat nem ismerte és övéi sem ismerték őt.

A film tovább pereg. Borzalmas képek: elhanyagolt templomok, kialudt örökmécsesek. Bepókhálódzott gyóntatószékek, berozsdásodott oltárszekrények, csak pap és kántor istentiszteletek. Papok vasárnapi szentmise után egy heti semmittevése és körülöttük ezernyi ezer hívő pokolba veszése. S ezek panasza: annyi a munkám! A tétlenséggel felőrölt idegzetek nem bírják még azt a csekélyszámú hívőt sem, akik, mint megrémült bárányok náluk keresnének segítséget. Milyen itt a falu képe?! Az utcákról látni lehet, hogy ezek az emberek szinte sírják: „Non habemus hominem." Oh, ha csak egyszer kihasználnák a kegyelmi tó megmozdulását és belesegítenék a betegen vergődő embereket az Isten Betszaida-tavába a kegyelmi mozdulásokkor!

Mindig szomorúság fogja el a lelkemet, valahányszor falujárásom közben elhanyagolt templomot, elgyepesedett temetőt találok. E két helyről meg lehet ítélni a falu kegyelmi életét és papját.

II.

Diadalmas Egyház.

Fákkal övezett széles országúton haladunk. A távolból ragyog a templomkereszt. A falu határán feltűnik egy virágoskert. Lassítunk, megállunk. A falu temetője ez. Ide jönnek pihenni az elfáradtak. Ide jönnek pihenni, akik Istenben haltak meg. Az első kép, az első benyomás a szépen gondozott park benyomása. De belépve, valami áhítat is elfogta lelkünket, amit nem éreztem sem a Kerepesi-temető hatalmas emlékműveinél, sem a „Köztemető" szépen gondozott sírhelyei között. Valahogy úgy éreztem, hogy e temetőnek lelke van. Hogy e temető nem is a holtak helye, hanem az élet előkapuja. Tele volt imádsággal, és a halál némasága helyett az életet éreztem.

Tovább megyünk. A templom előtt újra megállunk. A templom kertje virágokkal díszítve. Kicsi kapuja kilincsére nem ragad a kezünk a piszoktól. Ajtaja nyitva, hivogatólag pislog fel az örökmécs lángja. Éppen szentségimádást végzett a falu áldott lelkű papja, akit megzavartunk imájában. E templom imádsággal van telve. Úgy érzi az ember, hogy imája szárnyrakap, hogy a többi imája magával ragadja. Mintha segítség áradna ki a pillérekből, s ömlenék le a boltozatról...

Iróasztalomnál ülök. Egy hívő érkezik keresztleveléért A... faluból. Beszélgetünk mindenről. „Főtisztelendő úr: volt nálunk egy regimens-páter, mikor az beszélt, még a szuszogást sem lehetett hallani és napról-napra szűkebb lett a hely a templomban. Ha ilyen papunk volna A... faluban, nem volna hitetlen."

Ismerem ezt a regimens-pátert. Nem szónoki tehetségével érte el ezt a hatást, hanem a papi lelkével.

III.

Átmenet a vergődő Egyházból a diadalmas Egyházba.

Ez a papi lélek alkotná az átmenetet a vergődő Egyház és a diadalmas Egyház között.

Az igazi krisztusi elgondolás az volna: elmenni, keresni a bozótban fennakadt báránykákat. Valahogy a legjobb erőket, kipróbált vitézeket kellene ezekre a Krisztust szomjazó helyekre küldeni, akik a göröngyöket meg tudnák puhítani és a feltöretlen szántóföldet feltörni képesek volnának. Nem új papi szellemmel rendelkező embereket keres Krisztus ide: mert a papi lélek változatlanul mindig ugyanaz: alter Christus.

Diadalmas Egyház!
Jézus elgondolása!
Isten akarata!
Papi életcél!
Legszebb karrier!
Hogyan érhetem el!?
Mester, mit kell tennem?
„Kövess engem!"

Én áthidaltam az Ószövetség és az Újszövetség mélységes szakadékát.

A pap alter Christus: át kell hidalnia a vergődő és a diadalmas Egyház között tátongó szakadékot. S a híd: a papi lélek. Milyen ez a papi lélek? Lehetne sokat írni erről, lehetne felsorakoztatni, idézni már megírtakat, de idézzük a Legszentebbet: „Aki utánam akar jönni, vegye fel keresztjét."

33 évig ismeretlenül és csak 3 évig nyilvánosan. 33 évig elismerés nélkül. S csak 3 évig ismerve, s akkor is félreismerve. 33 évig áldozat és azóta is 1941 éve a legszentebb áldozat.

Önmegsemmisülése minden dicsőséges vonását is elhomályosítja. Ha Jézusunk csillogtatná dicsőségét, nem lehetne az önmegsemmisülésben példaképünk, akkor nekünk is jogunk volna az erények dicsőségét és csillogását keresni. De láttad-e az Oltáriszentségben Jézus dicsőségének csak egy sugarát is? Pedig bizonyos, hogy ő, a szentségi Jézus — felhőbe burkolt nap. Néha csodát is művel az Oltáriszentségben, de csak ritkán; ezek a csodák csak arra valók, hogy jobban szemünk elé állítsák és még kézzelfoghatóbbá tegyék szokott szentségi megalázkodását. Teljes homályban akar maradni. És mégis nagyobb, amikor nem művel csodát, mint mikor művel. A szeretet köti meg a kezét. Ha megmutatná dicsőségét, már nem mondhatná: Discite a me — Nézzetek rám és lássátok, milyen szelíd, milyen alázatos szívű vagyok; akkor félelem szállna meg bennünket.

Ez az eucharisztikus Krisztus az áldozópap legigazibb képmása. Ez az eucharisztikus szellem a papi lélek teljes valóságában. Ez az Eucharisztiával áthatott papi lélek tud híd lenni a mai kor és minden elkövetkező korban is az emberek lelkében tátongó, fenyegető, örvényes mélység felett.

B. I.

Az egyetlen harang,

amely ma még proletár szíveket hódítani képes.

A harangnak hosszú és fontos történelmi szerep jutott a lelkek életében: mintha annak a közösségnek, amelynek szól, lelke lett volna; és mintha ebben a lélekben a közösségnek egész lelke szólott volna!

Csodálatos sorsközösség, csodálatos egység volt ez — valamikor.

Ma?

De van még egy harang, amelynek szava és zengése visszhangra talál a templomtól legmesszebb esett proletárok szívében is, s ez: az egészen, önzetlenül nekik élő papi lélek!

Egyedül . . .

Közös papi sors: az egyedülvalóság áldozata. Mindenki átéli, de talán itt a szórványban jelent különösen nagy problémát. A küzdelem, a munka küzdelme hatványozottabb, többoldalú. Az ellenség ott rejlik mindenütt s ez állandó éberséget követel. Az év nagyobbik részét úton kell tölteni. Téli zimankós időben vagy őszi esőzésekben 40—50 kilométeres út után hideg szobába lépve csak a négy fal fogad és a falon függő feszület. Nincs, aki meleg szóval, együttérzéssel szóljon, bátorítson, vigasztaljon, gondoskodásával körülvegyen.

Ó, mily jó ilyenkor elmerülni, Uram, igazságaid acélozó erejében és milyen jó Benned a tabernákulum előtt a hiányzóra találni, a legjobb élettársra, a leghűbb barátra, a legigazibb principálisra.

Hivatás kis áldozata . . .

Este van, szenteste. Az állomáson várakozom, hogy a filiálisba menjek éjféli misére. A vonat sokat késik. Világítás nincs, még breviáriumozni sem tudok. Elgondolkodom. Istenem, micsoda élet is ez! Mikor a szerető szívek összedobbannak, távolraszakadt gyermekek visszatérnek a szülői ház melegére, mikor mindenki örülni akar és örvendeztetni, nekem itt kell a mások aranyozott perceit, óráit dideregve, sötét váróteremben eltöltenem.

Bejön az állomásvezető. Megszólítom. Harmadik mondatom már panasz, a vándorló panasza. Ő vigasztal: Az én családom is fönn az emeleten ünnepel, de nekem 11-ig szolgálatom van. De a vonatvezető, kalauzok . . . stb. a szenteste örömei nélkül vannak. — Igaza van, — mondom — látja, az ember alig veszi észre mások hivatásbeli áldozatát. Pedig a civil síkon, pusztán a kenyérkereset mezején is van áldozat. Köszönöm, Uram, a megvilágosítást, és nem felejtem el, amit fülembe harangoztál: Tu es sacer-*dos*.

Egyéni munka . . .

Nehezen akar megindulni az élet a szórványközségekben. Pontosan megjelenek misézni, lelkemből prédikálok — s mégis, oly gyenge a vallásos életrezdülés. Mit tegyek? Imádkozzak? Hisz ezt is megteszem. Szervezzem meg a községeket és minden megy? Ezt is, de talán a legjobb, ami a másik helyen bevált, belelendülni a lelkekért való törtetés rögös útjába. Ne bízzam másra, amit magam is elvégezhetek, sőt a lehetetlent is próbáljam meg. Ne várjak sokat még a jobb lelkektől se, mert az egyéni munka, teljesítmény, fáradság, csak az hozza meg a gyümölcsöt. Tehát lelkes családlátogatás minden kiszálláskor és nem elegáns elvonulás. Felkészült hitoktatás tekintet nélkül létszámra és távolságra. Pontos meghívóküldés és nem kényelmes „üzenés" szentmisékre, ájtatosságokra. Készséges vállalkozás ügyes-bajos dolgokban való eljárásra . . . stb.

Vigasztaló . . .

Igyekszem a szokásos havi szentmiséket pontosan megtartani. Sem eső, sem hó, sem hideg, sem meleg nem tud visszatartani 25—28 kilométeres utakról sem. Vajjon értékelik-e a híveink ezt? Észreveszik-e a papi élet elszántságát ebben?

Szeptember 3. vasárnapja. Utam a legtávolabbi községekbe visz. A meghívók pénteken elmentek, a váltókocsik telefonon értesültek, hogy megyek. Reggel azonban zuhog az eső, sötét felhőkkel beárnyékolt az égbolt. Remény sincs, hogy kitisztul. Májusban is épp ilyen volt az a vasárnapom, keserves igazán. Főnököm biztat, maradjak itthon. Nem, nem, mert várnak. A második községből áttelefonálnak első misém falujába, hogy jön-e a tisztelendő úr ma ilyen időben... A válasz: Feltétlenül jön, az lehetetlen, hogy ne jöjjön.

Paptestvér . . .

Huszonkét kilométerre lakik tőlem. Időbe és pénzbe kerül, hogy havonként eljussak hozzá. De elmegyek. Pedig nem szívunk el egyetlen cigarettát sem, nem iszunk meg egyetlen pohárka pálinkát vagy bort sem, hanem beszélgetünk komolyan, papiasan. Elmondjuk egymásnak terveinket, együtt örülünk a sikernek, együtt vizsgálgatjuk a sikertelenség okát, még beszédeink témáját, főbb irányát is megtárgyaljuk. Kölcsönadjuk egymásnak jobb könyveinket.

De örülök, hogy ebben a lelki sivatagban van valakim, akivel „kibeszélhetem" magamat, aki nem irígykedik sikereimen, nem pletykázza el sikertelenségem, de jó, hogy van egy paptestvérem. Deo gratias.

T. J.

Eszmény?

Az eszményemre rábukkantam az egyik napilap hasábjain. A cikknek ez volt a címe: „Állva elaludt a cséplőmunkás és a traktor keresztülgázolt a testén." (Makói Független Ujság 1941. augusztus.) E cím háttere a következő: A munkások „a cséplést" a zombori határban befejezték és tovább húzták a gépet a traktorral. A traktor előtt haladt Nacsa József, hogy a közeledő járműveket figyelmeztesse a cséplőgép közeledtére. Az egész napi kimerítő munka annyira igénybe vette a munkás szervezetét, hogy a gép előtt állva elaludt és a traktor elé esett. Nem volt ideje felállni a traktor előtt, melynek vezetője a borzalmas sikoltásra lett figyelmes."

Ez az én eszményképem: ez a holtrafáradt munkás magyar.

Ha ő családjáért ilyen megfeszített munkára képes, én se ijedezem a munkától. Belevetem a krisztusi, az Isten-akarta munkába minden erőmet. Itt van az eszem, fülem, kezem, lábam, használd, Uram, mert akkor érzem jól magam, ha tikkadtra fáradt leszek Érted. —

Akkor vagyok elememben, ha küzdhetek az ügyedért. Az bánt nap közben, hogy keveset tehetek, ha mindig teszem is akaratodat. Olthatatlan szomj hevít, hogy csak többet, mert ez kevés. Mindig szeretnék olyan holtrafáradt munkás lenni az Isten akarata útján és ha az ellenséges erő holtrafáradt állapotomban sajtolná ki belőlem a vért, ó, bárcsak akkor is azt mondhatnám: Uram, kiömlő véremet is csak Te használd! Bárcsak sokra tudnád használni hitvány véremet!

Ó, te álmodott papi eszmény, jöjj egy kicsit közelebb!

Ó, te áldott, jóságos Isten, köszönöm, hogy meghívtál a papi életre, erre a legnagyobb életre. Csak egyet kérek, nincs több óhajom: bárcsak tudnék a zombori úttestre zuhant magyar munkás módjára holtrafáradtan úttestre zuhanni az Érted végzett verejtékes munkában!

*

Látogatóban voltam egy tanár-családnál. Többféléről esett szó. Majd egy plébánost nagyon dícsértek, mert a szegényeken igen bőkezűen segít.

Úgy megragadott ez a gondolat: a világi is megsejti, hogy hol is van igazán a papi élet kiteljesedése. Egyszerű, ösztönös gondolkodásukban is megsejtik, hogy az Isten emberének istenszeretete a felebarát felé kell hogy tettekben mutatkozzék. Soha nem leszek én e népnek igazi szociális apostola, ha az istenszeretet ki nem teljesedik bennem. Ha egyszer majd ég bennem az Isten reális, nagy szeretete, akkor kezdek szociális apostol lenni, akkor értem, hogy mit szóljak és mit tegyek az embertestvérnek. — Mivel nincs bennem kiteljesedve az istenszeretet, magam is érzem, hogy milyen balkezes vagyok a felebaráti szeretet tényeiben. Jórészt hangulat rabja, nevetséges figura.

Első teendőm nekem, fiatal papnak, hogy tűzön-vizen keresztül kicsikarjam lelkemből a kegyelem erejében az istenszeretetet. Akkor leszek majd szociális apostol, akkor eltalálom a hangot, melyet vár tőlem az emberszív, akkor eltalálom a tetteket is, melyeket ordítva sürget tőlem a mai élet felfokozott tempója. — Uram Istenem, add, hogy legyek e kornak korszerű papja, ne pedig korcs alakja!

Sz. J.

A PAPI ÖNKÉPZÉS ALAPELVEI A SZEMINÁRIUMON TÚL.

„Tapasztalatból tudom, hogy éppen a féligképzett papok lelkemben igen nagy károkat okoztak. Tapasztalatból tudom, hogy erényes és szentéletű lelkiatyáról lévén szó, sokkal jobb, ha egyáltalán nem rendelkezik semmiféle tudással, mintha csak félművelt. Igazán tanult pap engem még sohasem vezetett félre." (Nagy Szent Teréz.)

Jóakaratú, őszinte szó, mely egyszerre megvilágítja, hogy a papi műveltségnek súlyos problémái vannak, s hogy a papi műveltség kérdése komoly lelkiségi és lelkipásztori érdekekkel függ össze.

Papi önképzésre a szemináriumon túl szükség van.

A dogmatika legnehezebb problémáinak egyike annak a tátongó szakadéknak áthidalása, mely a természetes ismeret és a természetfölötti ismeret, az értelmi belátás és a hit között feszül. A hittudósok e problémát analysis fidei-nek nevezték el, mivel a kérdés lényege a hit végső indítóokának kielemzése körül forog. Ha értelmi ismeret nem előzi meg a hitet, a hit észszerűtlen, ha viszont azért hiszünk, mivel „beláttuk" az igazságot, hogy a végtelen Istennek hinni kell, akkor a hit az észre épül és nem hit többé. E két ellentétes partot a skolasztikus teológusok hatalmas gondolatívekkel hidalják át, amelyeknek megértése erős szellemi tornát kíván a teológiával foglalkozótól.

E kérdés első tekintetre elvont, elméleti problémának tűnik fel. Valójában azonban végső gyökereit belebocsátja papi gondolkodásunk mélyébe. Az a természetes ismeret milyen szerepet játszik a hitben? Lényegében ez a papi önképzés dogmatikus alapproblémája, s az erre adott válaszunktól függ, hogy az önképzésnek milyen súlyt tulajdonítunk papi életünkben?

Az önképzésről alkotott papi fölfogások között *két szélsőséges irány* létezik.

Az egyik a tudásra úgy esküszik, mint a papi és lelkipásztori problémák végső megoldására. Ez nem más, mint titkos racionalizmus, mely nem tud megnyugodni mindaddig, míg valamilyen értelmi evidentiára nem jut el a hitigazságokkal kapcsolatban. S hasonlóképen nem tud egész életében minden jóakarata mellett sem szabadulni azoktól a nehézségektől, melyek súlyát valamikor bizonyos

evidentiával látta át. E beállítottságnak hátránya az, hogy mivel a hit egyik lényeges tulajdonsága a homály, ez a homály eléggé körülveszi a hittel kapcsolatos dolgokat is. Ezért az ilyen beállítottság csak elégedetlenségre és kriticizmusra vezethet.

A másik véglet a túlságos pietizmus. „Nincs szükség tudásra, hanem csak kegyelemre. Mert úgysem a pap szava téríti meg a lelket, hanem a benne dolgozó kegyelem ereje. Nem tudós, sem bölcs, hanem szent papok mentik meg a világot." Gyakran találkozunk ezzel a gondolkozásmóddal. S a háttérben ez a gondolat rejlik: tehát ha jó lelkipásztor akarok lenni, nagy fontosságot kell tulajdonítanom a kegyelmi élet fejlesztésének, de semmit sem vagy alig valamit kell törődnöm az önműveléssel.

S mintha igazolni is lehetne ezt a gondolkozást. Ime néhány bizonyíték:

Maga Szent Pál mondja, hogy a boldog örökkévalóságban: „a tudomány elenyészik". (I Kor. 13, 8.) Márpedig nem szabad gyüjtenünk olyan kincseket, mit a moly megemészthet és a tolvajok ellophatnak.

Többet ér a szeretet, mint a gőgös tudás: „Az ismeret felfuvalkodottá tesz, a szeretet pedig épít." (I Kor. 8, 1.) Tehát csakis a szeretet lehet a lelkipásztorkodás alapja, míg a tudomány egyenesen árt.

Sőt, maga Krisztus hálát ad az Atyának, hogy titkait a tudatlan egyszerűeknek nyilatkoztatta ki: „Hálát adok neked, Atyám! mennynek és földnek Ura! hogy elrejtetted ezeket a bölcsektől és okosaktól, és kinyilatkoztattad a kisdedeknek." (Mt. 11, 25.)

Kempis Tamás szerint is mit használ nagy okosan vitatkoznod a Szentháromságról, ha közben nem tetszel a Szentháromságnak. Ez is csak egy a sok hiúság közül.

S mindezeket kiegészítik a gyakorlati nehézségek:

Cui bonum? Kinek használnék tudásommal? Könyvet, cikket nem írok, ujságot nem szerkesztek, egyszerű embereknek prédikálok.

A tudomány nem visz közel az élethez, sőt teoretikussá tesz. S éppen a tudomány az oka annak, hogy sokan egyáltalán nem tudnak a nép nyelvén beszélni.

Mikor tanuljak? A modern lelkipásztor kora hajnaltól késő estig munkában áll. Jó, ha lelki élete számára tud időt szakítani, pihenőről nem is beszélve.

Miből? Sajnos, sokszor, főkép kezdő káplánoknál ez is problématikus. Rendszeres önképzéshez már elég jó kis könyvtárra van szükség. Márpedig a legtöbb pap örül, ha a lelkipásztori munkához és lelki élethez szükséges könyveket be tudja szerezni.

Legyünk tehát reálisak: ha úgysem a tudás az, ami jó pappá teszi az embert, akkor érdemes-e érette ennyi áldozatot meghozni?

Hiszen végeredményben a szemináriumi évek alatt elmélyedtünk eléggé a szent tudományokban, a gyüjtés idejének már vége, most már föl kell használnunk azt, amit elsajátítottunk.

Sok igazság van ezekben a nehézségekben. S kitűnik, hogy az életszentség és tudományosság között lappang valami ellentét, ami áthidalásra szorul.

A megoldás. Semmi sem méltatlanabb Istenhez, mint a kritikus szellem, mely Istenhez való egész viszonyát saját bölcseségének keretein belül keresi: Csak az jó és szent neki, amit belát, s amit nem képes belátni, azt kritizálja.

Ezzel szemben az értelmi munka, a nyugodt és nagyvonalú értelmi megalapozás, mely azután elvezet az Isten előtt való teljes meghódoláshoz és a Benne való tökéletes hithez úgy, hogy ez, habár az értelmi alap fölött van, mégis messze, magasan fölötte áll: Istenhez csak ez méltó s a jó lelkipásztor is csak ilyen lehet, aki tud kielégítő értelmi választ adni, de ugyanakkor ezt meg tudja koronázni a hit területéről vett fönséges és teljesen megnyugtató válasszal is.

Akármelyiket is elhanyagoljuk, vagy akár túlságosan is kihangsúlyozzuk, elsorvad bennünk az igazi lelkiség: hideg racionalisták vagy ábrándozók leszünk, de nem igazi Isten-szolgák, akik teljes emberként szolgálnak Istennek.

Ebben láthatjuk a hit és tudás közötti feszültség áthidalását.

A hit az, amely megnyitja szemünket az ég felé, de a tudás az, amely a hit mélységeit kibontja előttünk.

A hit az, amely érdemszerző az Isten előtt, mert Isten-hódolat, de a tudás az, amely igazán rávezet minket arra, hogy itt hinnünk kell, mivel a végtelen Isten titkával állunk szemközt.

A tudás mutatja meg, hogy a hit nem észellenes, hanem az emberi észt fölülmúló ismeret.

A hit ajánlja föl Istennek a tudás által szerzett ismeretet.

A hit a szentély, a tudás pedig az út, mely a szentélybe vezet.

A hit lényegében ugyanaz a hit marad, akár sok tudománya van valakinek, akár nem, mert a hit lényege az, hogy nem az eszünk belátása miatt hiszünk, hanem mivel a végtelenül igazmondó Isten hitelt érdemel részünkről. A tudás azonban annak megismerését nyujtja, amivel kapcsolatban a hitet fölindítjuk: akár a természetes, akár a természetfölötti világrend kinyilatkoztatásából tudjuk is ezt meg.

A nagy tudós hite nem másfajta hit, mint egy egyszerű falusi asszonyé, de mégis ha ez a tudós hisz, hite mélyebb és kiteljesedettebb lesz. Mindkettő teljesen áldozatul hozza értelmét az Istennek a hit révén, és teljes meggyőződéssel ragaszkodik az isteni tekintélyhez, de mégis ezzel az áldozatul hozott értelemmel a mély gondolkozó sokkal többet fog meglátni, mint a tudatlan, de hasonlóképen hivő ember.

Az életben Istent az ismeri meg jobban, akinek több hite van. S a kegyelem erejénél fogva az egyszerű hivő lélek sokkal bölcsebb lehet a tudós teológusnál.

Az önművelés azonban az ember képességeit kiteljesíti és a hitet így értelmes hódolattá teszi.

A hitnek kettős arca van: egyik a természetfölötti rend felé néz: ez a minden értelmi spekuláció fölött való, teljes értelmi meghódolás az isteni tekintély előtt. Másik az ember felé néz. S ez a hitnek az értelmi arca. Az ember ugyanis, midőn fölindította magában a maradék nélküli hitet, szeretné, hogy valamiképen értelmével is megközelítené a hit igazságait. Nem azért, mintha a hitet az értelmi belátástól

tenné függővé, hanem hogy lásson és értsen belőle legalább annyit, amennyit az isteni titkokból az ember egyáltalán láthat és érthet. E nélkül a hit nem volna emberi. A hit lényegét tehát nem ezek a belátások, praeambulumok alkotják, de ezekre mégis szükség van, mivel ezek igyekeznek kibontani számunkra és értelmünk számára azokat a mélységes igazságokat, amelyek a hitben rejlenek.

A teológiai önképzésnek a hit ezen arcát kell mindjobban kidolgoznia. A katolikus hit, mivel igaz hit, nem fél az értelem elmélyedéseitől, sőt tudja, hogy az értelem fénye csak mindig újabb és újabb megvilágításokba helyezheti a hitigazságokat, tehát az értelem az embert mintegy kézenfogva vezeti a hit felé, míg eljut addig a pontig, ahol az értelem hatalma megszűnik s az isteni tekintély hatalma kezdődik el. Az értelem ekkor utolsó intéssel rámutat az isteni tekintélyre, s az ember, ha jóakaratú, megragadja az isteni tekintély szárnyait, fölemelkedik messze az emberi értelem fölé a magasba, közel az Istenhez.

Igen, ehhez mindenkinek el kell jutnia, hogy ameddig az értelem útja vezet a hit felé, addig ez az út világos és egyenes legyen. S amilyen nehézséget az értelem részéről, az értelem erejével hoznak fel a hit ellen, azt az értelem erejével meg is tudjuk oldani. A világnézeti csatában csak akkor nyerhetünk, ha minden ellenfelet saját fegyvereivel verünk vissza. De csúfos csatavesztés volna a vége, ha értelmi ellenvetések elől a hit világába menekülnénk vissza, s onnan próbálnánk ágyúzni az ellenségre.

A katolikus hit mind az értelem, mind a kegyelem ítélőszéke előtt megállja a helyét.

A világ segélykiáltása a pap felé.

Egy Nobel-díjas modern regény (Martin du Garde: „A Thibault-család") főszereplője családi lelkiatyjuknak elmondja hitetlensége kialakulásának történetét. A hangsúly: világnézeti tudása nem gyarapodott értelmi kibontakozásával arányban, problémáit megoldani nem tudta s az eredmény a vallással való teljes meghasonlás lett.

— Az ám, a nevelés... — folytatta. — Nézzük meg kissé, főtisztelendő úr, hogyan kapcsolódnak egymáshoz a dolgok. Négy esztendős korától fogva az anyja, a pesztrája, mindazok a felsőbbrendű lények, akiktől a gyermek függ, minden alkalommal ismételgetik neki: „A jó Isten ott van az égben; a jó Isten ismer téged, ő teremtett, a jó Isten szeret téged, lát és megítél, a jó Isten megbüntet, a jó Isten megjutalmaz..." Várjon!... Nyolcéves korában elviszik misére, vecsernyére, nagy emberek közé, akik földreborulnak, megmutatnak neki virágok és gyertyák között, tömjén és muzsika felhőjében egy szép, aranyozott szentségtartót: most is ugyanaz a jó Isten van ott abban a fehér ostyában. No jó!... Tizenegy esztendős korában katedráról, a tekintély fegyverzetében, a nyilvánvaló igazság hangsúlyával magyarázzák neki a Szentháromságot, az Emberrévállást, a Megváltást, a Feltámadást, a Szeplőtelen Fogantatást meg

a többit... Hallgatja és elfogadja. Hogy is ne fogadná el? Hogy támadhatna benne a legcsekélyebb kétség is azzal a hittel szemben, amelyet nyiltan vallanak szülei, iskolatársai, tanítói, a templomot megtöltő hívek serege valamennyien? Hogy is habozhatna ezekkel a misztériumokkal szemben ő, a kicsike? Ő, aki el van veszve a világban, s érzi, hogy születése óta csupa titokzatos jelenség veszi körül?... Gondolkozzék ezen, főtisztelendő úr, azt hiszem, ez a főbenjáró kérdés. Igen, itt van a kérdés lényege — ... A gyermek számára minden egyformán érthetetlen. A föld, amely laposan terül el előtte, gömbölyű, mozdulatlannak látszik, de forog a világűrben, mint a búgócsiga... A nap kicsiráztatja a magvakat. A csirke élve bújik ki a tojásból... Isten Fia leszállt az égből s keresztre feszíttette magát bűneink váltságául... Miért ne?... Isten az Ige volt, s az Ige testté lőn... Értse meg, aki tudja, nem fontos: a csíny sikerült! — Nos hát: szabad-e a gyermeknek ezt a naív hiedelmét hitnek nevezni? Bizonyára nem. A hit később jön meg. A hitnek más gyökerei vannak. És én elmondhatom, hogy nekem nem volt hitem.

— Mondja inkább azt, hogy nem engedte kifejlődni a lelkében, pedig ez a lélek jól volt előkészítve — mondta az abbé olyan hangon, amely most megremegett a méltatlankodástól. — A hit Isten adománya, akárcsak az emlékezőtehetség, s éppen ezért, mint Istennek minden adományát, ápolni kell... De maga... Maga... Mint mások annyian, maga is engedett a gőgnek, az ellentmondás szellemének, s a szabadgondolkozás hiúságának, annak a kísértésnek, hogy fellázadjon a megállapodott rend ellen...

— Antoine gondolkozott.

— Nem, főtisztelendő úr — felelte nyugodtan. — Magától történt ez, minden gőg, minden eleve elhatározott lázadás nélkül. Még csak gondolnom sem kellett rá. Amennyire emlékszem, már az elsőáldozás után homályosan érezni kezdtem, hogy van valami, — nem tudom, hogyan mondjam — valami zavaros és nyugtalanító dolog mindabban, amit nekünk a vallásról tanítottak, ami nemcsak nekünk gyermekeknek homályos, de mindenkinek... Igen: a felnőtteknek is. És maguknak a papoknak is.

Az abbé akarata ellenére is tett egy mozdulatot a kezével.

— Oh, — folytatta Antoine — nem gyanúsítottam és egyáltalán nem gyanúsítom azoknak a papoknak az őszinteségét, akiket ismertem s a buzgalmukat sem, — vagyis inkább azt a szükségletüket, hogy buzgók legyenek... De mintha ők maguk is zavartan mozogtak volna ebben a homályban, vaktában jártak volna s valami öntudatlan rossz érzéssel forogtak volna a hermetikusan titokzatos dogmák körül. Állítottak valamit. Mit? Azt, amit nekik állítottak. Bizonyos, hogy nem kételkedtek a továbbadott igazságokban. De vajjon benső csatlakozásuk volt-e oly erős, oly biztos, mint az állításaik? Nos hát, erről nem sikerült meggyőződnöm... Megbotránkoztatom önt... mert hát volt egy alapunk az összehasonlításra: a világi tanáraink. Megvallom, azokat sokkal biztosabbnak, sokkal megalapozottabbnak láttam a maguk szakmájában. — Nyelvtanról, történelemről, mértanról beszéltek nekünk, s úgy látszott, tökéletesen értették azt, amiről beszéltek!

— Összehasonlítható dolgokat kellene egymással összehasonlítani — mondta ajkát biggyesztve az abbé.

— De én nem a tanításuk alapjára, anyagára gondolok: csak arra, hogy milyen helyzetben voltak ezek a világiak azzal szemben, amire bennünket tanítottak. Még amikor a tudásuk hiányosnak bizonyult is, semmi zavaros nem volt a viselkedésükben: napvilágra tárták habozásukat, sőt még tudatlanságukat is. Higgye el nekem, hogy ez bizalmat öntött belém, semmiféle olyan rejtett gondolatot nem ébresztettek, hogy itt... csalás történik. Nem, nem csalást akartam mondani. De azért megvallom önnek, főtisztelendő úr, minél magasabb osztályokba kerültem, annál kevésbbé adták meg nekem az intézet papjai a biztonságnak azt a fajtáját, amelyet világi tanáraink között éreztem.

— Ha azok a papok, akik tanították, — vágott vissza az abbé — igazi teológusok lettek volna, a velük való érintkezésből a tökéletes biztosság benyomását őrizte volna meg. (A szeminárium professzoraira gondolt s a maga szorgalmas és meggyőződéses ifjúságára.)

De Antoine tovább beszélt:

— Gondoljon csak arra a fiúra, akit lassan-lassan nekieresztenek a matematikának, a fizikának, a kémiának! Hirtelen maga előtt találja az egész teret, hogy szétterpeszkedjék benne! Akkor a vallás szűknek, hamisnak, észszerűtlennek tűnik fel a szemében... Gyanakodni kezd...

Az abbé most hátravetette a derekát s kezét kinyujtotta:

— Észszerűtlen? Ki mondhatja komolyan azt, hogy észszerűtlen?

— Igenis, — mondta energikusan Antoine — és most megvillan előttem valami, amire nem gondoltam: hogy önök egy szilárd hitből indulnak ki s ennek a hitnek védelmére okoskodásokat hívnak segítségül, a magamfajta ember pedig a kételyből, a közömbösségből indul ki s az észtől vezetteti magát, nem is tudva, hogy hová vezeti majd.

— Főtisztelendő úr, — folytatta tüstént mosolyogva, időt sem hagyva a papnak a visszavágásra — ha vitatkozni kezdene velem, hamar bebizonyítaná, hogy semmit sem értek az egészből. Ezt előre is elismerem. Olyan kérdések ezek, amelyekre nemigen gondolok: talán sohasem gondolkoztam rajtuk annyit, mint ma este. Amint látja, nem játszom a nagy szabadgondolkozót. Csak azt szeretném megmagyarázni önnek, hogyan lehet az, hogy katolikus nevelésem ellenére is eljutottam oda, ahol vagyok: a tökéletes hitetlenséghez. (I. k. 878. skk.)

Az író húsz oldalon írja le kora katolikus papjának és racionalista orvosának udvarias, de kíméletlen szellemi összecsapását. S a vita folyamán a pap csakugyan megfelelő felkészültségről tesz tanúbizonyságot. Nagyjából fölhozza mindazt, amit a skolasztikus filozófia hasonló nehézségekre válaszolni szokott. De mintha a racionalista orvos nehézségeit ő is racionalista módon akarná kivédeni. Egy szót sem szól a hit és szabadakarat viszonyáról, nem domborítja eléggé ki, hogy a természetfölötti hit csakis Isten kegyelmével lehetséges, nem fejti ki, hogy a hit lényeges tulajdonsága a homály, s hogy a hit lényege nem a fölemelő vallásos érzésekben vagy a vallás szépségeinek, akár magának Istennek benső megélésében vagy az értelmiség kikapcsolásában áll, hanem az Isten előtt való tökéletes értelmi meg-

hódolásban; hogy igazi hite ezért a tudatlan gyermeknek is lehet, s hogy a későbbi tanulmányok folyamán föllépő értelmi belátások a hitet megvédik ugyan, de nem megalapozzák. Vagy pedig, az ellenkező esetben, az értelmi kételyek a hívőnek az Isten felé való akarati odafordulását megtámadhatják ugyan, de az akarat elszakadása Istentől csakis az egyén szabad elhatározásának és tettének lehet az eredménye. A hitet az ész csak támadhatja, körülzárhatja, de szentélyébe be nem hatolhat rombolni, azt csak az Isten kegyelmétől elforduló emberi akarat exsecrálhatja.

Ezt illusztrálja Antoine gondolatmenete is, melyből szerinte a hitetlenség konklúziója tökéletes szükségességgel következik. Ez a gondolatmenet ugyanis teli van gondolatcsúsztatásokkal, amiket azonban az éles értelem meglepő beállításokkal tud palástolni. Érezzük, hogy Antoine-ból nem a vergődő, jóakaratú, igazságot kereső ember beszél, hanem olyan valaki, akinek a konklúziói már készen vannak, s most hatalmas szellemi tornával a premisszákat keresi meg hozzájuk. Az író lélekábrázolása tökéletes. Mert ha végigolvassuk a regényt, egyszerre megértjük Antoine hitetlenségének legvégső s e vitában elhallgatott indítóokait.

Hitetlenek mindig voltak, ez nem a felvilágosodottság vívmánya. A mai korban azonban a hitetlenség terjeszkedésének sokkal több lehetősége van. A katedrák magasságából elhangzott kijelentéseket a napisajtó azonnal népszerűsíti s a tömeg képtelen ezen állítások igazságát ellenőrizni, ezért könnyen elfogadja azokat, hisz nekik, s emberi hitéért elhagyja az isteni hitet.

Ha valamikor, akkor most igazán szükséges, hogy a katolikus pap a föld sava és a világ világossága legyen. Ma, mikor a földi ismereteknek tekintélyes képviselői vannak, nemcsak az egyetemi tanszékeken, hanem még az egyszerűbb értelmiség köreiben is, nem lehet, hogy a legszentebb ismereteket fogyatékos tudással képviseljük. Ebben igaza van teljesen az előbb említett regényhősnek. Hiszen a modern, tanult ember, ha papnak fölhoz valamilyen korszerű tudományos nehézséget, s azt látja, hogy a pap érdemlegesen hozzá sem tud szólni, s ugyanakkor látja azt is, hogy a pap hite egyáltalán nem ingott meg e számára is megoldhatatlan nehézség nyomán, akkor föltétlenül az a gondolat ébred föl benne, hogy ez a pap nem az igazságnak hisz, s hogy akármit mondjanak is neki, ő mégis csak hinni fog, mert tőle az érdek vagy a benső kényszerűség kívánja ezt.

A papnak lenyűgöző tekintéllyel kell hirdetnie az isteni tant. S ez csak két forrásból jöhet: a nagy küldetésből és nagy tudásból. Az apostolokban Isten a nagy tudást kegyelmével pótolta. Bennünk is pótolja bizonyos fokig, hisz a hitben is a lényeg a kegyelem szerepén van a szabadakarat mellett. Mégis XI. Pius pápa a papsághoz írt körlevelében ezeket írja: „Hogy az Úristen mintegy „mulatván a földkerekségén" (Példab. 8, 31.), néha még napjainkban is olyanokat hív meg a papi pályára és általuk csodálatos eredményeket ér el, akik híján vannak a különös műveltségnek, az kétségtelenül azért történik, hogy az életszentséget többre becsüljük a tudománynál és inkább az Isten segítségében bízzunk, mint az emberi tudásban, s másrészt azért is, hogy módunk legyen alaposan megfontolni az üdvösséges igaz-

ságot: „Ami a világ szerint oktalan, választotta ki az Isten, hogy megszégyenítse a bölcseket..., hogy egy test se dicsekedhessék az ő színe előtt." (I Kor. 1, 27. 29.) Mert amint a természet rendjében az isteni csodák fölfüggesztik ugyan pillanatnyira a fizikai törvények hatályát, de nem szüntetik meg: úgy ezek az emberek — mint valóságos élő csodák — fönséges életszentségükkel pótolnak ugyan minden egyebet, de nem szüntetik meg és nem gyöngítik a mi intelmeink igazságát és szükségességét."

Micsoda nagy megnyugvás a hívő lélekre nézve, midőn azt látja, hogy nehézségét, amin talán hosszú idő óta gyötrődött, lelkiatyja okosan, nyugodtan, a zavar minden jele nélkül oldja meg, ha érzi azt, hogy a papból felsőbb erő sugárzik ki, mely az egész község számára biztosan mutatja az irányt. „A pap valóságos mester Izraelben" (Jn. 3, 10.), mert Jézus Krisztustól nyerte a fölhatalmazást az igazság tanítására. „Tanítsatok minden népet." (Mt. 28, 19.) Az üdvösség törvényeit kell tanítania, mégpedig a nemzetek apostolának példája szerint „bölcseknek és tudatlanoknak". (Róm. 1, 14.) De miképen közölheti a tant másokkal, ha önmaga sem járatos benne? Malakiás próféta által a Szentlélek Úristen figyelmeztet: „A papnak ajkai őrzik a tudományt és a törvényt az ő szájából kérdezik." (Malak. 2, 7.) S a papi bölcseség ajánlásában senki sem adhat komolyabb intelmet, mint az Úristen Ozeás prófétánál tette: „Mivel megveted a tudományt, én is megvetlek téged, hogy papságban ne szolgálj nekem." (Oz. 4, 6.) A pap tartozik a katolikus hittant és erkölcstant úgy ismerni, hogy azt taníthassa, a hitigazságokat, egyházi törvényeket és egyházi szertartásokat a híveknek megmagyarázhassa. Tartozik a vallási tudatlanságot eloszlatni, amely a világi tudományok folytonos haladása dacára annyi kortársunk elméjét elhomályosítja. Talán sohasem volt időszerűbb, mint ma, Tertullián mondásán elgondolkodni: „Az igazság gyakran csak azt kívánja, hogy ismeretlenül el ne ítéljük." (Tertull. Apolog. c. 1.) Kötelessége a papnak az ellenségek gyűlölködő munkája folytán fölhalmozott előítéleteket az elmékből száműzni; az igazságot szomjazó modern embereknek az igazságot higgadt őszinteséggel közvetíteni, a bizonytalan és kétségektől gyötört lelkekbe erőt és bizalmat lehelni és őket a lelkiismeretesen és szilárdan elfogadott hitnek biztos révpartjába tudatos biztonsággal elvezetni; végül a makacs tévedés szívós támadásaival szemben férfiasan és lelkesen, bár szelíden és alapos okfejtéssel ellenállni. (XI. Pius.)

A papi tudás a lelkipásztorkodás elsőrendű eszköze. Ezért a pap tudásának mindig a hívek igényeihez kell alkalmazkodnia. Más tudásra van szükség a faluban, kisvárosban, fővárosban; teológiai tanszéken, gimnáziumban, elemi iskolában, egyszerű emberek közt, félműveltek és igazán műveltek között, földművesek, iparosok, tisztviselők között stb. A falusi ember így például nem tudományos szakismeretet kíván a paptól, hanem a fölvetett igazságoknak okos, gyakorlati, józan kifejtését. A művelt ember, aki maga is sokat olvas, ezzel szemben elvárja, hogy a pap ne maradjon mögötte műveltségben, s ha az egyes részletkérdésekben nem is szakember, legalább okosan tudjon hozzászólni a fölvetett kérdéshez, ha ez a világnézet területét súrolja. „Általánosabb, magasabb műveltséget kell a papságnak sze-

reznie, — a modern kor igényeinek megfelelőleg — amelynek általános kultúrája tágabb és magasabb, mint korábbi századok műveltsége." (XI. Pius körlevele.)

Különleges tudást kívánnak ezenkívül a paptól a lelkipásztori munka különleges ágai is. Igy például a falusi lelkipásztornak nagy hasznára van, ha ért a gazdálkodáshoz, valamint a betegápoláshoz, a falusi embert érintő legfontosabb közigazgatási vagy jogi kérdésekhez; a mai lelkipásztornak föltétlenül ismernie kell a most futó új szociális irányzatokat, azoknak egész elviségét, különben sem eszmeileg, sem pedig a szervezkedés szempontjából nem bír lépést tartani korával.

A papnak rengeteget kell tudnia, hogy mindenkinek mindene lehessen. De ő elsősorban pap, ezért elsősorban is lelkiatyának kell lennie. Ebből pedig az következik, hogy a papnak elsősorban is a saját portáján kell otthon lennie, a papi tudományokban kell jártassággal rendelkeznie. Ez a döntő, a lényeges papi tudás. Ismerje jól a pap a katolikus hitet, az erkölcsi élet normáit, az egyházjogot, a liturgia előírásait, úgyhogy igazi szakember legyen ezekben. Baj van már akkor, ha ilyen kérdésekben nem a pap, hanem az Egyház ellenségei adnak fölvilágosításokat a híveknek.

S ami a legfelemelőbb gondolatmenetünkben: ha a pap igazán szakember a maga területén, akkor nem létezik olyan világnézeti kérdés, akármilyen tudomány részéről hozzák is fel, amelyre a pap, legalább legvégső alapjaiban nem volna képes okos választ adni. Mert hiszen a pozitív tények nem önmagukban támadják a vallásos igazságot, hanem a hozzájuk fűzött egyoldalú vagy egyenesen téves magyarázat folytán. S így a pap, ha járatos a keresztény filozófia és teológia alapvető kérdéseiben, ki tudja majd mutatni e következtetések hibáit. Ezért a bölcseletben és dogmatikában képzett pap, bármilyen nehézséggel kerüljön is szembe, sohasem kelti majd azt a látszatot, hogy nyakasan ragaszkodik hitéhez, annak ellenére is, hogy a felhozott nehézségekkel értelme megbirkózni egyáltalán nem képes.

A kereszténység az igazság vallása, s ezt a jegyet magán viseli a katolikus papság működésének egész multja.

Ez a papság volt az, mely letörte a pogány római és görög kultúra ferdeségeit.

Ez a papság volt az, mely a klasszikus műveltség emlékeit átmentette a népvándorlás mindent elsöprő és kiirtó áradatán.

Ez a papság volt az, mely a nyers barbárt megtanította kultúrát teremteni, államot alkotni, társadalmi életet élni.

Ez a papság volt az, mely tudományos működésével megvetette az európai kultúra alapjait.

Ma ismét a népvándorlás apokaliptikus korában élünk.

Nyers, pogány erők robbannak ki mindenfelé.

Pogány eszmék áradata söpör végig ismét Európán. S bár ezek halált kiáltanak mindenre, ami katolikus, mégis el kell ismernünk, hogy e pogány irányok sok érintetlen, nyers erőt, szociális gondolatot, maradéktalan célratörést, vagyis sok igazi emberi értéket rejtenek magukban.

A katolikus papság volt az, mely a kivénült római birodalom romjai fölött új Európát épített, Krisztus igájába törve a népvándorlás törzseinek szilaj energiáit.

Európa ismét alapjaiban remeg.

Kegyelmies papi tudásnak, segítésnek, iránymutatásnak kell ismét mellé állnia, hogy belső erőinek vulkanikus kitöréseiből nem most már végérvényesen elpusztulva, hanem ismét csak saját tüzében megedzve s megifjodva kerüljön ki.

„Nagyon is szükséges azért, — Tisztelendő Testvérek — hogy a katolikus pap szent hivatásának egyéb elfoglaltságai és gondjai közt is szakadatlanul folytassa a teológiai tárgyak komoly és alapos tanulását és a szemináriumból hozott elégséges tudáskészletét mélyebb tanulmányokkal gazdagítsa, s így folyton alkalmasabb legyen az igehirdetésre és a lelki vezetésre." (XI. Pius i. m.)

Perényi József S. J.

A PAPI SZAKTUDÁS ÉS ANNAK FEJLESZTÉSE.

A nyugati szerzetesek nagy Pátriárkája, Törvényhozója és Atyja, a Szent Rendalapító: Benedek Regulájának 72 fejezetével felöleli mindazt, amire Isten szolgájának itt a földön egyáltalán szüksége lehet. Mint Isten approbációjával ellátott emberi bizonylat áll előttünk a szabálykönyv, amely valóságos summája mindannak, amit a keresztény gondolat állandósult buzgósága a gyarló emberre ruházhat.

A tétlenségnek, amelyet Benedek a „lélek ellenségének" nevez, nincs jobb ellenszere, mint az elfoglaltság, a szellemi lekötöttség vagy másszóval élve: *az önképzés.*

A Pátriárka szerint erre naponként legalább két órát kell a szerzeteseknek fordítaniok.

Kr. u. 500-ban vagyunk; a történelmi távlat tehát elég hosszú és mély ahhoz, hogy megállapítsuk azt, hogy az európai értékű, bencés fémjelzővel ellátott kultúrteljesítménynek éppúgy, mint a falusi nép tanításának és oktatásának — kétségbevonhatatlan bizonyítéka a napi kétórás önképzés szükségessége. A kolostorokból kisugárzó történelmi, tudományos, művészi kultúra tápláló forrása a Szentatya által törvényesen előírt önképzési idő. Alázatosságból és engedelmességből vállalt munka ez, oly erőfeszítés, amely sokszor kemény megpróbáltatásnak veti alá azt, akinek más a természete, hajlandósága s akinél a szent Törvényhozó szerint, mindig nagy tapintattal kell eljárni.

Elnézem sokszor a mai irodalom termékeit, amelyek elsősorban nekünk papoknak szólnak, nézem a folyóiratok hasábjain meghúzódó rengeteg tettértékű gondolatot, a sok ajánlott kikezdést és elindulást — a multkor azt a gondolatot kockáztattam meg valahol: Hagyják már abba ezt a sok tanítást, szakadatlan oktatást, jótanácsokkal el vagyunk látva tíz évre . . . Nem akarom a „tíz évet" még egy évvel meghosszabbítani ezzel az írással. Ezért invocáltam a Szent Rend-

alapítót, hogy hangsúlyozzam mindjárt az elején, hogy az önképzés szükségessége nem a mai kor követelménye, legfeljebb ez a kor csak aláhúzottan hangsúlyozza és igazolja a Szent Pátriárka elgondolásának helyességét.

Valamikor, amikor Pannonhalmáról kikerültem, egy idősebb paptestvérrel beszélgettem. Persze tele voltam fiatalos lelkesedéssel, hévvel, friss ambícióval és még töretlen idealizmussal. Hol én beszéltem, hol ő hallgatott, inkább én beszéltem és ő hallgatott. Végül is nézetét kb. így foglalta össze: Nézze, fiatal Barátom, én már befejeztem és elsajátítottam az ú. n. papi szaktudást. A szemináriumban megtanultam a könyveket (mint maga), itt kint aztán tanított az élet, mondanom sem kell, hogy sokszor épp az ellenkezőjét, mint amit könyvekből tanultam. Nekem már nincs szükségem arra a bizonyos önképzésre. Idealizmus? Tudja mire jó az? Arra, hogy megkopjék. Kell, mert ha nem lenne, mi lenne, ami megkopjék? . . .

Eddig.

Nem mertem volna előállni neki Szent Benedek 1500 éves bölcs tanításával — mert féltem, hogy kinevet . . . Pedig mily okos, bölcs és előrelátó intézkedés az és kiknek szól leginkább, mint nekünk papoknak, akiknek Jézus szerint a föld savának, a világ világosságának kell lennünk.

Hogyan tudunk másokat oktatni, ha magunk nem oktatjuk, nem képezzük magunkat? Hogyan világítunk másoknak, ha magunk nem tápláljuk mécsesünket? A tápláló olaj a folytonos önképzés, a papi szaktudás állandó szintentartása.

Ugyan, melyikünknek nem lenne legalább titkon bevallott ambíciója, hogy fellépésével, tudásával föltétlenül magával ragadjon, hogy minden kételyt meggyőzzön, hogy minden felmerülő ellenvetést megoldjon, a keresztény életnézet és hitrendszer igazságával együtt annak bájos, szép, felemelő és diadalmas voltát is elismertesse?

Állandó és rendszeres szaktudás nélkül képtelenség! Mi papok hirdetjük, hogy sok, főként intelligens felnőttnek azért szenved a hite a legelső szirthez ütődéskor hajótörést, mert hittanismerete és tudása nem fejlődött, hanem megmaradt az elemi iskola padjainál, vagy még ott sem. S higgyük el, sokkal inkább áll ez saját magunkra! . . .

Tudásunk, szakképzésünk megmerevedett a jurisdictiós vizsgánál s apatikus tehetetlenséggel okolunk mindenkit, csak saját magunkat nem, nem hibáztatjuk a gyilkos, sorvasztó tétlenséget, amit Szent Benedek a lélek ellenségének nevez, mi pedig bátran nevezhetjük sok papi munkánk sikertelensége ősokának.

Egy hivatása magaslatán álló v. jegyző hivatalában üldögéltem egyszer jóideig. A panaszoknak, megkereséseknek és kérdéseknek egész zuhataga záporozott oda és meglepődtem, hogy mily biztosan, bátran, törvényeket és paragrafusokat citálva oldja meg a nehézségeket. Megvallom, imponált s mikor eljöttem, gratuláltam. Mihez? A meglepő és feltétlenül imponáló nagy szaktudáshoz. Kérem, Főtisztelendő Úr, szólt, ez kötelességünk. Pedig 25 éve végeztem a tanfolyamot, de állandóan kiegészítem a tengernyi miniszteri rendeletekkel, a tegnapelőttiekkel éppúgy, mint a tegnap becikkelyezett tör-

vényekkel. Időt kíván, odaadást, nagy-nagy szorgalmat, lankadatlan kitartást. Mert csak tessék elképzelni, folytatta, mi lenne, ha én a feleknek állandóan azt mondanám, hogy majd utánanézek, szíveskedjenek várni . . .

Krisztusban kedves Testvéreim, aki csak egy kissé is ismeri a magyar bürokratizmus hihetetlen paragrafus-dzsungelét, az tudja, miről beszélek . . .

S nem szomorú ezzel szemben a másik kép: A híveit fogadó pap állandóan türelmet és bocsánatot kér, majd utánanéz a dolgoknak.

Amiket tudnia kellene!

Bizonyos, hogy nem lehet a fejünk káptalan, de azért az Egyház még nem tart ott, ahol a magyar bürokratizmus. A szükséges és nélkülözhetetlen szaktudásunk alapjait megadta a teológiai szakképzettségünk, de ezt azután állandóan szintentartani, kiegészíteni, sőt fejleszteni főkövetelménye papi életünknek és egyik titka eredményes munkánk sikerének.

Egy jó évvel ezelőtt ismeretlen paptestvéremtől kaptam meleg és kedves sorokat az Alföldről. Arra kért levélben, hogy adnék tanácsot a papi önképzésre vonatkozóan, különös tekintettel egy jó papi, de szerény kápláni anyagi viszonyok között is megvalósítható szakkönyvtárt illetően. Melyek lennének azok a kiváló szakkönyvek, amelyek hivatva vannak mind a papi szakképzettséget fenntartani és fejleszteni, mind a modern élettel való együtthaladást és általános műveltséget biztosítani.

Megvallom, a kedves kérés készületlenül talált és arra késztetett, hogy annak a sokak számára üdvös megoldásnak behatóan és tüzetesen utánanézzek.

Gondolok itt elsősorban a szemináriumokból kikerült fiatalabb paptestvérekre, akiknél szintén nem hiányzik, csak szításra vár — éppen könyvek útján — a papi önképzésnek szelleme és a szaktudás igénye.

Igaz az, hogy a pasztoráció felfokozott és sokirányú munkája a papság fiatal tagjait is annyira szétszedi, hogy alig marad idő a szaktudás munkálására. A szemináriumi képzettség, amelyet fundamentumnak lehet tekinteni, feltétlenül kopik, hisz tapasztalhatjuk itt is, mennyire oblivioni discimus. Az élet halad, a modern korkérdések, problémák sokszor váratlanul elénk toppannak és feleletet várnak . . .

Papi önképzésen elsősorban aszkétikus önképzést értünk, vagyis a papi lélek állandó tökéletesítését és táplálását.

A *könyvtárt* illetően 3-as csoport van:

1. okvetlenül beszerzendő,
2. lehetőség szerint beszerzendő,
3. ajánlatos művek.

Nagyszerű szolgálatot tesz egy aszkétikus folyóirat állandó és rendszeres olvasása. Igen gyümölcsöző lesz a „silva rerum" módszerével, amellyel könnyen hozzáférhetővé tesszük a sok átfutó értéket.

Ott vannak a körlevelek, azoknak időközökben megjelent döntvényei, amelyeket szószerint közölnek a Szent Officium rendelkezé-

seiből. Sok habozástól mentik meg a lelkipásztort és szaktudásunkat feltétlenül növelik!

A dogmatikánk rendszeres olvasása! Mindennap meghatározott időnk legyen erre. Csak egy thesist, csak egy artikulust! . . . Mérhetetlen haszna jelentkezik majd a prédikációknál. Nem lesz oly ingatag alapon a mondanivalónk!

Ugyanez áll a morális könyveinkre nézve is. Hisz prédikáció alig lehetséges moralizálás nélkül. Mérhetetlen holtanyag fekszik az Egyházi Lapok régi számaiban. Csak hozzáférhetetlen, mert erősen hiányzik a régiekből éppúgy, mint az újakból a tárgyszerinti eligazító. Egy-egy évfolyam kezelésénél végtelenül fontos volna ez!

A papi szaktudás vade-mecum-ja még várat magára. Nagy szükség volna egy alapos kézikönyv elkészítésére, amely igen gyakorlati módon összefoglalná a legfontosabb ad hoc tudnivalókat. Itt nem a helyi különféleségekre gondolunk, hanem az általános érvényű és kötelező alakiságokra, formákra, követelményekre. Afféle Pintér-kézikönyvre gondolok itt, amely legalább 1942-ig összefoglalná röviden a legfontosabb tudnivalókat. Nagyban hozzájárulna a papság szaktudásának fejlesztéséhez.

Állandó tudáskészség, műgond nélkül, stúdium hiányában nem állhatunk oda a világ elé azzal a célzattal, hogy meghódítsuk a szíveket Istennek.

„Tegyük meg Istenért, a lelkekért azt, amit a művészek megtesznek múló tapsokért és hervadó babérokért, vagy a profán művészi szépség szeretetéből: tanuljunk, szüntelenül tanuljunk és az apostoli munkába is vigyünk bele egy egészen más, rajongó, szent műgondot." (N. Gy.)

Schnattner Szigfrid O. S. B.
plébános.

LELKIGYAKORLATOS MOZGALOM A FRANCIA PAPSÁG KÖRÉBEN.

Az Egyházi Törvénykönyv előírja a világi papoknak, hogy legalább minden harmadik évben végezzenek lelkigyakorlatokat az Ordinárius által megszabott időn keresztül. A belgiumi és a legtöbb francia egyházmegyében a Statutumok ennél továbbmenően az évi lelkigyakorlatot vezették be kötelezően. A nyári hónapokban mindenfelé mint „oratio imperata"-t kell végezni a Szentlélekhez való könyörgést a szentgyakorlatok sikeréért. Már ez a tény is mutatja, milyen fontosságot tulajdonítanak a kegyelemjárás szent idejének. De nagyon sokan már az évi háromnapos lelkigyakorlatot is minimumnak nézik. Mindjobban erősödik egy mozgalom, mely a nagyobb és hosszabb lelkigyakorlatokat viszi gyakorlatba.

Mint Isten műveinél rendesen, itt is egyszerű volt a kezdet. 1918-ban két fiatal lyoni pap hittudományi tanulmányainak végeztével azzal kereste fel tanárát, P. Valensin Albert jezsuita atyát, engedje meg, hogy vezetésével elvégezhessék Szent Ignác lelkigyakorlatait. Különféle irányban hallottak róluk beszélni, és most személyes tapasztalatból kívánják megismerni. Valami eddig ismeretlen lelki hasznot reméltek bennük találni. A kérdésben szakértő atya szívesen ráállott, ha még öt-hat társat találnak. 12-en gyűltek össze a Grenoble melletti Villa Saint Hughes-ben. A következő évben már 24 pap jött össze különféle egyházmegyékből. Ezzel kezdetét vette a nagyszerű mozgalom.

Később két típusa alakult ki a hosszabb lelkigyakorlatoknak: a tíznapos és a harmincnapos. Teljes lelkigyakorlatot (30 napos) 1927-ben tartottak először, 17-en vettek részt rajta, hatot hely hiányában vissza kellett utasítani; két év mulva 27 pap végezte, 1931-ben már 37 volt a lelkigyakorlatozók száma, 1932-ben 43, huszonhat egyházmegyéből, azóta minden évben van egy harmincnapos kurzus 50-nél több résztvevővel. A tíznapos lelkigyakorlatok meghonosodottaknak tekinthetők. Nincs ma már Franciaországnak vidéke, ahol ki ne gyulladt volna a hosszabb lelkigyakorlatok tüze s lángba ne borítaná a papi lelkeket: a Pireneusokban és Északon, Dél-Keleten és Nyugaton, ahol b. Montfort Grignon tartotta meg kereszténynek a vidéket, Elzászban és Flandriában, Normandiában és a Provenceban. Látogatottságuk világosan mutatja, hogy bennük megkapják, amire vágynak és amire legnagyobb szükségük van. Jelen sorok írója figyelemmel kísérhette a mozgalom fejlődését s később is érintkezésben maradt fővezetőjével. Némi ismertetés hasznukra lehet a magyar paptestvéreknek is.

Hogyan folynak le a lelkigyakorlatok? A kezdet tapogatódzásai után a következő rend alakult ki. Fél 6-kor kelnek, 6-kor a kápolnában közösen elmondják a Primát: ez a reggeli imádság. Következik az első elmélkedés szobáikban. Szentmisék után közös reggeli, alatta rövid olvasás a nap szellemének megfelelően; végén a vezető a napra összeállított programmlappal kapcsolatban teszi meg észrevételeit. Reggeli után mindenki külön elmondja a Terciát és Sextát. $^{3}/_{4}$ 10-kor pontok, elmélkedés a szobákban; a gyakorlat pontokkal együtt egy

óráig tart, követi a visszapillantás. 1/4 12-kor Nona, utána szabadidő, majd étkezés előtt lelkiismeretvizsgálás.

A déli felüdülést csendben végzik. 2 órakor közösen mondják el a Vesperae-t. 3 órakor lelki konferencia a papi képzés szolgálatában valamely elméleti vagy gyakorlati tárgyról a lelkigyakorlat napjával összhangban. Következik egy hosszú szabadidő, mely alatt elmondják a Matutinumot és Laudest, meglátogathatják a vezetőt, elvégzik olvasmányaikat és áhítatgyakorlataikat. 1/2 6-kor ismét pontok és félórás elmélkedés. 3/4 7-kor rövid szentségi áldás a kápolnában. 7-kor vacsora, utána csendben felüdülés és lelkiismeretvizsgálás. 9 órakor eléneklik a Completoriumot és Salve Reginá-t, majd a vezető előadja a reggeli elmélkedés anyagát és pihenőre térnek.

A tíznapos lelkigyakorlat alatt kétszer, a harmincnapos alatt minden héten egyszer van éjjeli gyakorlat. Az egyik egyszerű előkészület a halálra: 9 és 10 óra között a legm. Oltáriszentség előtt elmondják a haldoklók és a halálra készület imáit annak szándékára, aki elsőnek fog közülük meghalni. Máskor éjjeli szentségimádással kötik össze a gyakorlatot: 8-tól 11-ig hármas csoportokban váltogatják egymást az adorálók, akkor mindannyian lemennek a kápolnába és „szentórá"-t tartanak, mely alatt a vezető imaszövegei csöndes elmélkedéssel és liturgikus énekekkel váltakoznak az ima tárgyának megfelelően. A Pater Noster gregorián éneke a Praeceptis salutaribus moniti-val megelőzve, mindig mély benyomást szokott gyakorolni. Éjfél felé visszatérnek szobáikba s másnap félórával később van a felkelés. Vasár- és ünnepnapokon csekély változást szenved a napirend, ilyenkor ugyanis énekes mise is van és ünnepélyes vecsernye. Érdekes tapasztalat, hogy a gonddal végzett szép liturgikus ének nagyon előmozdítja a lelkigyakorlatozóknál az áhítatot és összeszedettséget.

Tíznapos lelkigyakorlat közben rendesen nincs szünet, néha azonban szükségessé válik félnapi megszakítás. A harmincnapos alatt két teljes pihenőnap van és egy-két fél pihenőnap. Némi változatosságot és felüdülést szokott jelenteni egy-két „lelki beszélgetés" rendezése, melyet a vezető köré ülve vacsora után tartanak valamilyen gyakorlati kérdésről, melyet vacsora vége felé jelent be a vezető. Jelentkezés szerint sorra elmondják egész közvetlenséggel a gondolataikat. Ilyen kérdések például: milyen könyvek legyenek meg egy lelki életre törekvő pap kis könyvtárában? Melyik elmélkedési könyv felel meg legjobban papoknak? Hogyan lehet megismerni és megismertetni az Úr Jézust? A Mária-tisztelet terjesztésének eszközei. Mit kívánnak a hívek látni a papban és min ütköznek meg nála? stb. A lelkigyakorlat végén tartani szokott kollokviumon megnyílnak a szívek s közvetlen meghatottsággal beszélnek a lelkigyakorlat kegyelmeiről.

A lelkigyakorlatok felépítését és *belső tartalmát* illetőleg a papok maguk kívánják a Szent Ignác-féle exerciciumokat. Már kezdetben megkapja őket a fundamentális igazságok egyszerűsége és mélysége. Jólesik az elmélkedések gyakorlati volta s érzik, milyen fontos az egyéni tevékenység, amelyet megkívánnak tőlük s melyre marad is megfelelő idő. Eleinte talán csodálkoznak, hogy nem hosszú szónoki beszédeket hallanak, hanem elmélkedési pontokat, melyek bő részletezés helyett inkább gondolatforrásokat nyitnak meg, s azok nyomán

csakhamar eddig nem is sejtett imádkozási képességeket fedeznek fel magukban. A kezdet kíváncsiságára jön azután a mind nagyobb figyelem és tanulékonyság a kegyelem megelőzéseivel szemben, mely kegyelem nem ritkán az engesztelő penitencia útján az isteni szeretet nagylelkű megajánlásáig ragadja fel a papi lelket. Különösen nagy hatást szokott rájuk gyakorolni a második hét, ahol szinte minden újnak tűnik fel s az első hét negatív munkája után a Krisztus-szeretet nagyszerű távlatai nyílnak meg előttük. Hányszor lehet hallani vallomásokat, hogy a lelkigyakorlatokban fedezték fel az Evangéliumot. Szeretik megtanulni, hogyan kell egy szent szöveg fölött elmélkedni s kicsiholni a benne rejlő gondolatokat s az Úr viselkedésén, szavain és hallgatásán keresztül megismerni a megtestesült Igét.

Kik vesznek részt a hosszabb lelkigyakorlatokon? Kizárólag *a szabadon vállalkozók.* Hogy valaki eljöjjön, ahhoz igazán akarni kell, mert a nehézségek éppen nem hiányoznak. Már a tartásdíj fizetése is probléma a lapos papi pénztárcának. Helyettest sem mindig könnyű találni. Aztán sok helyen ez a lelkigyakorlat nem pótolja az egyházmegyeit, s így azon is meg kell jelenni. A jelentkezések továbbá egészen *egyéniek.* Itt nincs kijelölés, sem büntetésből való beutalás. Pasztorális exerciciumra lehet kemény kénytelenségből menni, ide saját önszántukból és szívesen jönnek. Nincsenek is szemináriumi termekben összezsúfolva, mindenkinek megvan saját kis szobája, ahol megtalálja a csendet és ajtóbetéve imádhatja Istenét. Nem kongresszus, hanem imádság a lelkigyakorlat, melyben a jól disponált lélek teljesen fogékonnyá lesz Isten Lelkének kegyelemjárására. Ha egyházmegyei alapon történik a toborzás, a szabadság akkor is biztosítva marad; tisztán lelki ügy, melyet nem vesz számításba az egyházmegyei adminisztráció.

Nem volna tiszta fogalmunk a mozgalomról, ha legalább néhány szóval nem említenők meg az *eredményeket.* Egyik pap így beszél róluk: „Mind erősebb a meggyőződésem, hogy a Szent Ignác szerint végzett lelkigyakorlatok nélkülözhetetlen apostolkodási formája a mi időnknek. Papok számára nagy szükséget jelentenek. Túl sok a munkánk és nem elég a lelki életünk, sok az agitáció és nem elég a rekollekció. Beszélünk a természetfölöttiről a nélkül, hogy igazán ismernők. Hihetetlen, mennyire laicizálódunk. Hogy az utolsó négy év lelkigyakorlatai annyira tetszettek, annak főoka, hogy azokban szerencsésen elegyedett az értelmet teljesen kielégítő szolíd és világos tan és a tannak gyakorlati megvalósítása." — „Nem kell azon csodálkozni, írja egy másik, hogy mindenfelől halljuk a nagyon is jogos panaszt, mely szerint nincsenek lelki embereink és nincsenek képzett lelki vezetőink... Mikor döntik el végre, hogy papjainkat a lelkigyakorlatok iskolájában kell képezni, amint azt XI. Pius pápa ajánlotta? Végkövetkeztetésem mindig ugyanaz: nem lehet nagyobb szolgálatot tenni a papságnak és az Egyháznak, mint a tíznapos papi lelkigyakorlatok terjesztésével."

Számtalan sok nyilatkozat helyett álljon itt végül még egy utolsó idézet. „A legjobb szolgálat, amit a papságnak tehetünk, az, hogy megnyerjük Szent Ignác iskolájának. Azon a napon, amelyen a nagy többség átment a lelkigyakorlatok iskoláján, valami megváltozott Francia-

országban. Amit magam tapasztaltam, azt kívánom kivétel nélkül minden paptestvéremnek. Ez a rendszer meghozza az igazi életreformot és életszentséget. A papnál pedig szükséges az életszentség. A párizsi Semaine Sociale-on M. Duthoit e szavakkal fejezte be előadását: „Franciaországnak szentekre van szüksége." Én pedig utána mondom: „A francia egyháznak szent papokra van szüksége; nem papokra, hanem szent papokra." Gyakran mondom Mgr. d'Hulst-tel: papi működésem legjavát a lelkigyakorlatoknak köszönöm. S minden kertelés nélkül kijelentem, hogy a lelkigyakorlatok nélkül nem tudnám betölteni a hivatást, melynek betöltését az isteni Gondviselés várja tőlem."

Milyen mértékben lehet remélni, hogy a mozgalom még jobban kiterjeszti papi körökre áldásait? *Két tényezőtől függ.* Egyrészt kellenek propagálók és igazán hozzáértő vezetők. Utóbbiakban sokáig nagy hiány volt, de ma már szép számmal vannak. Másrészt nem szabad elfelejteni, hogy természetfölötti ügyről lévén szó, föltétlenül szükség van imára. Nem lehet kétséges, hogy az elért eredmények nagyrésze a kontemplatív lelkeknek köszönhető, akik közbenjárói lettek a lelkigyakorlatoknak Istennél. A július-novemberi munkaciklust minden évben könyörgő mozgósítás előzi meg. Klarisszák és kármeliták s más női szerzetek vetekednek a férfirendekkel, hogy imáikkal levonják a Szentlélek tüzét a lelkigyakorlatozó papokra. Egy délvidéki Kármelből írta egy fiatal apáca a lelkigyakorlatok vezetőjének: „Sietek jelenteni, hogy helytállok és egész lelkemből imádkozom: az imának és áldozatoknak ez a rejtett apostolkodása, melynek célja a papi lelkek megszentelődése, annyira megfelel legmélyebb vágyaimnak." Egy ciszterci kolostorból pedig egyik szerzetes e rövid szavakat küldte: „Életemet belevetem a barázdába, amerre haladni fog, hogy a papi lelkek megszentelődjenek."

A franciák bizalommal tekintenek a jövőbe. Hiszik, hogy a hosszabb lelkigyakorlatok ezután is megtermik szép gyümölcseiket. Mi pedig Magyarországon várjuk, hogy hasonló igények mutatkozzanak nálunk is és szintén kielégülést nyerjenek.

Legújabban egy harmadik mód is alakult ki, melynek sajátos célja a lelkigyakorlat mellett papi továbbképzés nyujtása. Ismertetését következő számunk fogja hozni.

Napholcz Pál S. J.

AZ EGYHÁZ EGYSÉGE ÉS A PAPI EGYSÉG.

„Papi egységünk problémája soha megdöbbentőbb erővel nem dübörgött végig lelkünkön, mint éppen a ma történelmi szakaszában! Mindig életkérdés volt számunkra, de soha ennyire sorsdöntőnek nem mutatkozott! De épp e megdöbbentő ráeszmélés kényszerít minket arra, hogy lázas lélekkel kutassuk és megtaláljuk a megoldás és megvalósítás útját!"[1]

Ilyen szerény útkereső feladatot szeretne betölteni ez az írás.

Nihil volitum, nisi praecognitum. Ezért főképen értelmileg kell megfognunk eleinte a papi egység nagy gondolatát. Ha az értelmi evidentia megszületett, az akarat könnyebben és kitartóbban tud majd munkába állni. De mindkettőhöz Istennek igen nagy kegyelme kell, főképen a papi egység nagy igazságával kapcsolatban. Sok imával kell ezért megtermékenyítenünk munkánkat, mellyel e kérdésben mélyedünk el!

Az írás címe a papi egységet az Egyház egységével hozza kapcsolatba. Nem erőltetés ez, sőt a papi egységnek minden lényeges megalapozását csakis az Egyház egységéből lehet levezetni. Annyira világos ez az összefüggés a dolgozat folyamán, hogy erre kifejezetten elég lesz csak a dolgozat végén kitérni.

A dolgozat gondolatmenete: A papi egység mivolta, a papi egység indítékai, a papi egység formái.

I. A PAPI EGYSÉG MIVOLTA.

1. EGYSÉG.[2]

a) *A természetes közösség.*

Az egység nevére a *közösség* méltó: egység, ahol az egyesülés célja maga az egyesülés: vagyis mindaz, amit az egyesülés jelent: életkiteljesedés szeretetben, kegyelemben.

A „közösség" önmagában zárt, mint a személy. S mivel a közösség élő személyek együttese, ezért mozgásban és nem halott merevségben kell lennie. Ez a mozgás csak belülről jöhet, a közösség egyedeitől. Minden mozgás a közösségben jön létre és a közösségben megy végbe, személytől személyhez haladva. Nem más ez tehát, mint az egyes személyiségeknek túlcsordulása és átömlése az összes tagszemélyiségekbe, kölcsönös ajándékozás és befogadás, a javak ki-

cserélése. Ezek a javak magukat a személyiségeket gazdagítják, mivel a közösség a tag-személyiségek fölemelését célozza, ezért csakis személyi, tehát szellemi és lelki természetűek lehetnek, következésképen végső elemzésben maguk e személyiségek azok, akik önmagukat a közösségben egymásnak ajándékozzák és egymástól elfogadják. A közösség a szellemi lények eleven, tevékeny, ajándékozó köre. Az ilyen ajándékozó áramlat azonban a szereteten nyugszik, a szeretetnek tökéletes és végső kifejeződése.

A közösség lényege a szeretet.

Csakis szeretetközösségek létezhetnek igazi és jogos léttel.

A szeretet azonban végeredményben olyan köteléknek tudatossá levése, mely már a tudatossá válás előtt jelen van. Igazi szeretet, kölcsönös egymásnak adás csak ott lehetséges, ahol már a létezés közössége, kölcsönössége áll fönn.

Legvégső alapjaiban ezért a közösség nem puszta együttgondolkozás és együttes szeretet, hanem *együttlétezés*. Ez az együttlétezés természetesen nem jelenthet valami összeolvadást, ami megszüntetné a közösség tagjainak személyi önállóságát, mivel ez már nem volna közösség, hanem *egység*. A közösségnek éppen azt az egységet kell megalapoznia, amely nem zárja ki a sokaságot: így áll elő a létezés egysége a személyek sokasága mellett. A közösség tehát tökéletes képmása a Szentháromságnak, a háromszemélyű Istennek, kiben a létezés abszolút tökéletes egysége áll együtt a személyek háromságával.

A lét tehát a közösségben éri el legmagasabb kiteljesedését.

b) *A természetfölötti közösség.*

A természetfölötti közösség a szentek közössége, vagyis azoké, akik birtokolják Isten kegyelmét és szeretetét, Isten összes gyermekeié, akár a földön tartózkodnak, akár eljutottak már az örök beteljesülésbe: mindannyian össze vannak kapcsolva kölcsönös természetfölötti ajándékozások és ajándékelfogadások által. S ezek az ajándékozások is kizárólag a tagokra s a közösségre irányulnak. A szentek nem akarnak a testvérből eszközt csinálni valamely cél számára, hanem csakis egyet akarnak: hogy őt magát megajándékozzák, boldogítsák és megszenteljék.

Az Isten gyermekei között való közösségi áram is tehát kizárólagosan a szeretetből, éspedig a természetfeletti szeretetből fakad, s e közösségben magasztosabb célkitűzés nem lehet a közösségi kötelékek fokozásánál, mert ez magát a szeretetet fokozza.

A természetfölötti közösségnek alapja szintén csakis a létezés közössége lehet, mely nem szünteti meg a személyi különbségeket.

Ez a Corpus Christi mysticum-on épül föl: a szentek Krisztus testét alkotják, az Isten-gyermekség kegyelme által, amely kegyelmet Krisztustól birtokolják, s ez mindannyiunknak új, magasabb, isteni közös életet nyujt. Mivel tehát a természetfölötti közösség tagjainak egymással való kapcsolata nem más, mint kapcsolatuk Krisztussal, éppen ezért a közöttük lévő kölcsönös adományozás és elfogadás

ugyanolyan természetű, mint ami Krisztus és a lélek között létezik: természetfölötti szeretetviszony.

A szentek közössége tehát lényege szerint természetfölötti, azaz alapja és mivolta az a kegyelemteljes személyi viszony, amibe Isten akart lépni a lélekkel, Krisztus, a mi Megváltónk közvetítése folytán.

A szentek közössége csakis Krisztus miatt és Krisztusban lehetséges. S a lelkek, akiknek nincsen részük Őbenne, nem léphetnek be az Isten gyermekeinek társaságába sem.

A természetfölötti közösség lényege a kegyelem.

c) *A természetes és természetfölötti közösség összefüggése.*

A legtermészetesebb evilági közösség, a családi közösség sorsa az emberiség történetében arra utal, hogy még ez is csak akkor képes fönnállni, ha be van ágyazva az isteni szeretetközösség sodró és emelő kegyelmiségébe. Világosan utal ez arra, hogy a jelen kegyelmi rendben tisztán természetes közösség létezni nem képes, s minden szeretetkötelék, mely méltó a közösség nevére, csakis ott lehetséges, ahol az összekapcsolt embereknek a lelke az isteni közösség mélységében is összetartozik és küzd együttes erővel egymásért.

Tehát minden közösség, ami a földön csak létezik, a Communio Sanctorum erejéből és adottságaiból sugárzik ki valamiképen.

Földünkön csakis azért léteznek szeretetközösségek, melyeket baráti, hitvesi vagy testvéri kötelék alapoz meg és tesz szilárddá, mivel mindez az égben létezik, abban a társaságban, mely az emberré lett Fiú és az Atyában való testvérei között áll fenn.

És maga e közösség, a Corpus Christi mysticum is alapjában és végső lehetőségében visszamegy egy másik közösségre, arra, ami az Atya, Fiú és Szentlélek titokzatos isteni közösségében fennáll. Csakis mivel e közösség létezik az Istenben, és mivel a teremtmények valamiképen részesednek az isteni tökéletességekben, léteznek az emberek világában azok az eredményes és boldog kapcsolatok, amiket mi közösségnek nevezünk.

A közösség megalkotásának lehetősége tehát végeredményben attól függ, hogy az egyedi lélek mennyire fogékony az isteni kegyelemmel szemben. Minél erősebb ez a fogékonyság, minél hajlamosabbak, készségesebbek, fölkészültebbek a lelkek arra, hogy az istengyermekség kegyelmét magukba fogadják, és hogy tudatos életükben is megfeleljenek ezen új, magasabb állapotnak, annál könnyebben tudják megalkotni a közösséget, amelyben tömörülni akarnak.

Olyan társadalomban, ahol az Isten már nem talál maga számára fiakat, az ember sem talál magának igaz testvéreket!

d) *A pap közösségi élete.*

A papi karakter eltörölhetetlen jegye a papot mindörökre lefoglalja Isten és a közösség számára.

A pap eddig földi köröknek volt a tagja, most Isten kiemeli őt e viszonylatok közül s odaállítja az oltár és a nép közé közvetítőül. A coelibatus révén el kell hagynia még a családi otthont is, hogy

egészen munkás tagja, sőt vezérférfia legyen annak a magasabb közösségnek, mely az Isten gyermekeit fűzi össze egymással és Istennel.

A pap egy Krisztussal. Csak annyiban pap, amennyiben Krisztust képviseli, Krisztusnak az eszköze, Krisztus tekintélyének képviselője, parancsainak hirdetője, hatalmának birtokosa.

A pap egy paptársaival. Papok között az egyházi rend szentségének erejében minőségi vagy lényegi különbség nincs. Pap csak egy van: az örök Főpap, Jézus Krisztus s vannak papok sokan, akik az örök Főpap papságának részesei. Papi szolgálat közben a pap Krisztust képviseli teljhatalommal. Szorosabb egység nem létezhetik ennél, mivel a legnagyobb természetfölötti valóság itt az összefűző kapocs: Jézus Krisztus.

A pap egy a hívekkel: közbenjárójuk az Atyánál, s a papi rend szentségi erejében képes a nép minden ügyét-baját magára venni és képviselni.

Egész életét oda kell adnia híveiért, életáldozatát egyesítenie kell Krisztus áldozatával, hogy leesdje Isten kegyelmeit.

A papi coelibatus ennek az áldozatnak kifejezője és egyik területe.

Senkié, hogy mindenkié legyen. A kegyelem, a szeretet, az áldozat közösségének világában.

Erre a legszentebb közösségi életre foglalja le örökre, visszavonhatatlanul, teljesen a papot a character sacerdotalis.

A pap a közösségi élet örök eljegyzettje.

Közösségi életének lényege az áldozat.

2. *PAPI EGYSÉG.*

Kegyelem, szeretet, áldozat: ez a papi egység lényege is!

De papi indítóokokból, papi mértékben valósítva.

a) *Kegyelmi egység.*

A kegyelem természetfölötti életet ad.

A papi egység nem holt, hanem élő, fejlődő, folytonos aktivitásban lévő természetfölötti organikus egység.

A papi egység nem az egyesek törekvése Jézushoz, hanem egy eleven organizmusnak Jézusba való kapcsolódása, szent Szívére való fonódása.

Ha az élő organizmusnak egyik tagja lankad, segíti a másik, ha felőrli életerejét az egyik, táplálja a közös készletből a többi, ha elhagyja magát az egyik, viszi őt tovább a többi lendülete, regenerálja, életre ébreszti a többi vitalitása.

Organikus bekapcsolódás Jézus szent Szívébe: ez a papi egység kegyelmi értelme.

b) *Szeretetegység.*

Papok összeforrása nem lehet külső erőszak műve, hanem természetes következménye a Jézus Szívében való kegyelmiségnek: szeretnünk kell egymást Jézus szent Szívében!

A szeretet vágya és műve mindig az egység.

Az isteni szeretet vágya, az „Ut omnes unum sint" könyörgés sóvárgása ölt testet minden kegyelmi alapon létrejött papi egyesülésben.

Cor unum in Corde Jesu!

Egyek vagyunk, mivel eggyé forraszt bennünket a Szent Szív szeretete és kegyelmisége.

c) *Áldozategység.*

A papi egység elsősorban nem baráti egység!

Nekünk azért kell tömörülnünk papi egyesületbe, mert ez az egység tesz bennünket igazi *Jézus Szíve szerint való papokká!*

Nemcsak azért, mivel „sok kicsi sokra megy", hanem főképen, mivel sokaknak egysége sok áldozatot, sok megértést, sok megbocsátást, megértő elnézést, önzetlen segítő készséget tételez föl, s mindezt kegyelmi síkra emeli föl a cél, amiért az egységnek ezen áldozatait örömmel vállaljuk: Jézus Szíve, papiságunk, lelkek üdve.

Igy lesz papi egységünk új, sajátos: *papi kegyelmeknek* forrásozója.

S ha sokaknak ez az áldozatos egysége minden visszavonás nélküli, akkor ez az egység csodás áldozati oltárrá lesz, melyről a paptestvéri szeretet és engesztelés lángjai lobognak majd föl magasan az ég felé, s mely a papi kegyelmek csodás bőségét esdi ki ezen áldozatos papi egység minden fenntartójára.

Papok organikus összeforrása nagy papi kegyelmek kiesdésére, egymásért szeretetből meghozott kölcsönös áldozatok által: ebben foglalhatnók össze röviden a papi egység mivoltát.

II. A PAPI EGYSÉG MEGINDOKOLÁSAI.

Mivel a közösségi élet a nagy természetfölötti közösségből, a szentek egyességéből táplálkozik, azért teljesen soha el nem tűnhet a földről.

Lehetnek azonban korok, amelyekben a közösségi élet názáreti magány elrejtettségébe vonul vissza, az egyesek lelke mélyébe, akik mint valami nagy diaspórába, közösségellenes és a közösség szellemétől idegen néptömegek közé szorultak, míg az emberiség külső élete csupán mechanikus célközösségekben játszódik le.

A papi közösség tudatos megélésében is bizonyára sok magas és mély pont volt a történelem folyamán. Ennek az öntudatos megélésnek kibontakozását szolgálja a papi egység legnagyobb motívumainak kifejtése. Hiszen: ignoti nulla cupido.

1. A PAPI EGYSÉG FILOZÓFIAI MEGINDOKOLÁSA.

A papi egység filozófiai megindokolását ebben látjuk: a személyiség csakis a közösségben tud kiteljesedni. A papi hivatás pedig igazán kiteljesedett személyiséget igényel.

a) *A személyiség értéke.*

Az egyén, a személy alapja, mértéke mindennek. A végtelen isteni személyiség minél nagyobb megdicsőülése s az isteni személyiség tűztengeréből kipattant teremtményi személyiség-szikrák örök boldogsága Isten megdicsőítése révén. A személyiség a világtörténelem pólusa.

Az önmagát teljesen kiépítő, Isten nagy terveit önmagában teljesen valóra váltó személyiség dicsőíti meg legjobban Istent.

„Magunk arra törekedjünk, hogy benső paradicsomunkban, a bennünk fénylő isteni erőnek engedelmeskedjünk. Megvalósuljunk, magunkra találjunk, a magunk dalát zengjük. Ez a tehetség egyúttal isteni hivatás jele és küldetésünknek engedelmeskednünk kell."[3]

b) *A személyiség kiteljesedése.*

A személyiség azonban igazi kiteljesedését csakis a közösségben érheti el. A közösség embere a közösségért és nem önmagáért él! Vágyai hordozója a közösség. Sorsát a közösség sorsával fűzte össze visszavonhatatlanul. A közösség embere ezért túlnő magán! Emberfeletti emberré lesz, hiszen eszméi emberfelettiek, amiért lelkesedik, nem egy embert, hanem egy egész nemzetet, társadalmat tart vonzási körében. A közösség embere, ha el is bukik a küzdőtéren, tudja, hogy az eszme nem bukott vele, sőt egyéni pusztulása hozzájárul a közösség és az eszme végső diadalához. Igazi emberi értékek tehát csakis a közösségben valósulhatnak meg. Csakis itt élhet igazán a szellem, az eszme szeretete. Az egy-ember kereteit kitöltő célkitűzések a lélek, az anyagtól való függetlenség, a természetfölöttiség útjára irányítják az embert, az eszméért és közösségért való önfeláldozás készsége pedig a végső diadal, az örök élet, az isteni igazság felé emelik föl az egyén tekintetét.

Az individualizmus ezzel szemben önzővé, anyagiassá, jelenvalókért élővé, istentelenné teszi az embert, aki önmagába süppedve elveszti eszményeit, Isten terveire alkalmatlanná válik, utilitarizmusa elzárja kilátását az eszmények felé, célt csak önmagában lát, nem lát tehát eszményt, s ez kiskaliberűvé teszi, végül az önmagába süppedtsége folytán az „én" lesz mindennek a végső normája, ami elvezet a teljes szakításig Istennel, embertárssal és társadalommal.

Semmi sem méltatlanabb az emberhez, mint az ilyen individualizmus.

Közösségért élni: ez a legnagyobb, amire csak ember képes, ez a legerősebb apológiája az ember szellemi mivoltának.

c) *A papi személyiség kiteljesedése.*

„A személyiségek mágikus erejű személyiség ébresztők. Megmagyarázhatatlan befolyást gyakorolnak másokra. Lélekébresztők, megerősítők, gondolat-, érzés-, akaratátvivők. Halott lelkeket feltámasztók!"[4]

A papnak tehát olyan erős személyiségnek kell lennie, akinek átütőereje az emberek tömegeit emeli a végtelen személyiség, Isten vonzási körébe.

Bele kell kapaszkodnia tehát abba az egyedüli archimedeszi

pontba, amelyről önkicsinységéből kiemelkedve, önnönmagát túlnőve, tághorizontú, nagycélú közösségi emberré válhat.

S ez az archimedeszi pont csakis életerős papi közösség lehet, mivel a közösség számára fölajánlott papi erőket csakis ez állítja be osztatlanul a papság szolgálatába. Minden más közösség más célokat is szolgál, tehát nem vállalkozhat a papság totális megsegítésére.

2. *A PAPI EGYSÉG KEGYELMI MEGINDOKOLÁSA.*

Nagy kegyelmek kiesdése a közösség munkáját tételezi föl.
A papnak pedig nagy kegyelmekre van szüksége.

a) *Tények.*[5]

Az üdvösség történetében a kegyelem nagy birtoklói a közösségek voltak. A közösségek birtokolták a kegyelem nagy kútforrásait, melyekből az egyének isteni életüket táplálták.

Ismerjük Izrael kegyelmiségét, mely oly kevéssé gyümölcsözött fiaiban, hogy maga Isten rója föl neki: „Mit kellett volna még cselekednem szőllőmnek és nem cselekedtem vele?"[6]

Ismerjük Korozain és Bethsaida kegyelmiségét, mely elégséges lett volna Tyrus és Sidon lakóinak megtérítéséhez.[7]

Ismerjük Jeruzsálem kegyelmiségét, mely oly nagy volt, hogy az Urat sírásra indította lakóinak megátalkodottsága.[8]

Ismerjük országok, népek, területek, korok, szerzetesrendek és közületek stb. kegyelmiségét, melyek a közösség isteni elhivatottságához és buzgóságához mérten telt forráskutakként várták az élet kegyelemszomjas vándorait.

b) *Megokolás.*

A kegyelem Isten ingyenajándéka.

De Isten azt akarta, hogy az ember keményen dolgozzék az életnek e legnagyobb értékéért.

És ha a kultúra kincsei hosszú korok fáradhatatlan munkái révén gyűltek össze lassan, gazdag kincstárrá az utódok számára, hogy használják is, de gyarapítsák is, úgy Isten azt akarja, hogy a kegyelmi életbe belefektetett emberi erőfeszítések se tűnjenek el nyomtalanul, hanem az egész kegyelmi kincs, mint a közösség legsajátosabb kincse szálljon valamikép elődről utódra, mindig gazdagodva, a szerint, hogy az épp jelenlegi birtokosok mennyi emberi értéket és munkát fordítanak gyarapítására.

Az időknek kegyelmisége így állandóan dagadó folyam, mivel mindazok az eleven vízforrások, melyek a letűnt századokon folytak keresztül, nem apadtak ki nyomtalanul, hanem állandóan hömpölyögnek és hatnak tovább, ha esetleg megváltozott formában is, mint átváltozott energiák. A közösség kegyelmisége tehát, feltéve a hűséges kitartást, állandó fokozódásban van. S ha az előző korok nagy kegyelmi teljesítményei mint történelmi tények a multéi már, legalább azokat a kegyelmi előmunkálatokat alkotják, amelyekre fölépülhetnek majd a későbbi korok nagy kegyelmi alkotásai.

A kegyelmi utódok tehát mindig gazdagabb kegyelmi tőkével rendelkeznek elődeiknél, éppen azért, mivel a kegyelem a legnagyobb közösségi kincs.

Az idő beteljesedésével tehát mindig világosabbá válik a közösség kegyelmi fénye, mindig magasabbra hág a kegyelem napja a közösség egén, mindig közelebb jut a közösségi élet déli órájához, amikor az Isten kegyelme az összes kiválasztottak fölött elérkezik zenitjére.

A nem lankadó kegyelmi élet révén így gyarapodik állandóan a közösség kegyelmi kincstára, míg végül is páratlan kegyelmi drágagyöngyök és briliánsok lesznek legnagyobb értékei, értékek, melyek fölbecsülhetetlenül kamatoznak állandóan a közösség számára.

c) *Alkalmazás: A papnak nagy kegyelmekre van szüksége.*[9]

Oly nagy kegyelmekre, melyeknek leesdése sokszorosan fölülmúlja az egyén erőit.

Oly nagy kegyelmekre, melyeknek szervezett biztosítása és állandó gyarapítása teljesen ki tudja tölteni még egy nagyértékű közösség életkereteit is. Mert csakis bőséges kegyelemmel lehet igazi papi életet élni! Kicsi és törékeny az ember, a hivatás pedig nagy és súlyos. S az idő, melyben élünk, rendkívüli igényekkel lép elénk és követel.

Megéli ezt a pap, aki egészen pap. Világos előtte, hogy a hívek számára ő az Isten valóságos követe. Hogy Krisztus csak annyit ér híveinek, amilyennek ő bemutatja. A legsúlyosabb földi élmény ez: a jó papnak önelégtelensége megélése. A kiút csak egyetlen s ez fölemelő: ez a fönséges nagy vállalkozás sikerülhet, de csakis a magasból jövő s túláradóan zuhogó erők erejében. Ha a magasságbelinek ereje egészen reám száll, egészen lefoglal, s bennem mozgató energiává alakul, csakis akkor vagyok hivatásom magaslatán élő pap, — egészen pap!

Ha nem is nagyobb, de feszültebb élménnyel éli meg a bőséges kegyelem szükségességét az önmagával küzdő pap. A verejtékesen viaskodó, a legbelső kettősség párbaját vívó, az ösztöneitől öklözött, pofozott (II Kor. 12, 17.) Krisztus-bajnok, aki a természet és kegyelem, a felebaráti szeretet és végső kiábrándulás, az isteni magasság és állati mélység szörnyű harcát vívja. Még áll, de a harc kegyetlen s kimenetele aggasztó! Ezekből az összeütközésekből győztesen kikerülni csakis a bőséges isteni kegyelem erejével lehet. Fönséges ez a túláradó kegyelem erejében önmagunkkal folytatott: imádkozó, önsanyargató bajvívás. A meg nem torpanás, a nyeregbe vágódás, az ütközés saltomortálés bátorsága s a győzelem! Ez az igazi szabadságharc. Ez a magunk és a hívek túláradó kegyelmi forrása!

Legdöbbenetesebben éli meg ezt az igazságot az önmagával meghasonlott pap. Az ő élményvilága ordítva bizonyítja a bőséges kegyelem szükségességét. Számára a kegyelem fénye már kialudt. Lelke meghasadt, mint egykor a jeruzsálemi templom kárpitja. Kincse kihullt. Régi melege megfagyott. Életének színpadján megjelent az ősember, durvaságával, ösztönösségével. Lelkében a szentségi karakter olyan, mint valami tetemre hívó jel. Beszédje kétélű kard, mely a vesékig

mélyed. Kiút csak fölfelé van, de a kapaszkodás nehéz, igény sincs arrafelé. Ha egy szédítően nagy, irgalmas erő üstökön ragadná, mint valamikor az angyal Habakuk prófétát! Ha egy fölfoghatatlan kegyes és szívós szeretet halálosan komoly öleléssel karolná föl! De ehhez a kegyelemhez ő szinte semmivel sem tud hozzájárulni. Még igaz vágyakozással sem! Ez csakis ingyen jöhet! Mástól! Önzetlenül!

d) *A következmény.*

Szükség van tehát a papi életben kegyelmi ciszternákra, melyeknek élővizei a közösségi életnek talán már hosszú idő óta föltárt és gondozott csatornáiból gyűlnek össze nagy bőségben.

Kegyelmi kincstárra, mely oly gazdag, hogy minden papi problémára tartalmaz hatásos kegyelmi kincset.

Együttesen emelt hatalmas kegyelmi építményre, mely az emberiség minden időin és terein áthömpölygő hatalmas kegyelmi folyam partján emelkedik magasba, útjelzőként szomjas papi lelkek számára.

Túlcsorduló forráskútra, melynek peremén Jézus ül s vár minket, mint egykor a szamariai asszonyt.

Grál-serlegre, melyben csodás kegyelmiség jár körül lélektől lélekig...

Akármihez is hasonlíthatjuk ezt a nagyerejű kegyelmi összefogást, de csakis ez képes a papi élet conditio sine qua non-ját, a nagyerejű kegyelmiséget minden szükséges helyzetben intézményesen biztosítani.

3. *A PAPI EGYSÉG TEOLÓGIAI MEGINDOKOLÁSA.*

A természetfölötti élet egyenlő a közösségi élettel.

A pap pedig a természetfölötti élet képviselője.

A közösségnek lehet kegyelmisége:

„Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük."[10]

A természetfölötti élet maga a közösségi élet kegyelmi síkon.

a) Közösség Krisztussal.

Krisztus az ajtó:[11] egyedül rajta keresztül van bejárás a mennyei Jeruzsálembe.

Krisztus a szőllőtő,[12] mi a szőllővesszők: nélküle semmit sem tehetünk, a természetfölötti rendben semmik vagyunk.

Az Isten országában Jézus áll a középpontban, vele kell társulnunk, oda kell adnunk neki magunkat egészen, mivel csak akkor létezünk a természetfeletti rend számára, ha Jézusban újjászületünk: „non ex voluntate carnis... sed ex Deo".[13]

A természetfölötti élet a legmagasabb közösségi élet: újjászületés az Istentől, egység Jézussal.

b) Egység testvéreinkkel.

„Járjunk az igazság útján szeretetben s mindenképen növekedjünk őhozzá, Krisztushoz, aki a fej, és akitől van az egész testnek az egybeerősítése és egybekötése minden összekötő íz közreműködésével mindenegyes tagra kimért tevékenységben; így történik azután a test növekedése a maga építésére a szeretetben."[14]

Jézus a fő,[15] kiből árad minden élet és kegyelem az egyesekbe.

Jézus a primogenitus creaturarum,[16] kiben egyesül minden teremtett és isteni tökéletesség.

Jézus a második Ádám,[17] mindannyiunk új életének ősforrása.

Jézus az emberi nem vezére,[18] ki nagy vállalkozást hajt végre a földön: Isten teljes természetfölötti megdicsőítését a földön, a közösségi élet kiteljesedése, az emberek közösségében a szeretet kötelékének teljes érvényesítése révén.

Valamennyien egyek, testvérek vagyunk Jézusban,[19] legegyénibb és legközösebb kincsünk, emberi természetünk révén, amit Jézus megistenített azáltal, hogy a megtestesülésben egy lett közülünk.

A sátán azért kísérti az embert, hogy benne ezt a tökéletes isteni képmást taposhassa sárba.[20] Jézus azért gyüjti zászlaja alá és küldi széjjel övéit,[21] hogy a testvér megmentése által a természetfölötti közösség életét teljesítsék be.

Mivel az én életem csak Krisztusban teljesedik be! Krisztus élete pedig az övéiben!

„Igy történik azután a test növekedése a maga építésére a szeretetben."[22]

S ez a szeretet fölhatol a háromszemélyű egy Isten trónusa elé, Aki maga a szeretet és közösség, isteni dicsőítésként.

A legistenibb erény a szeretet. Ez a legtöbb, amit a teremtmény Istennek adhat.

A szeretet pedig a közösség köteléke.

Az isteni közösségé a Szentháromságban.

Az istenemberi közösségé a szentek egyességében.

Az emberek közösségéé a kegyelem erejéből táplálkozó egységekben.

Minden kegyelem a közösségben áramlik.

Hiszen a kegyelem és közösség correlativ tényezők.

Eredeti módon fogalmazzák meg ezt az igazságot az újabb teológusok: a Krisztustól alapított természetfölötti közösség, az Egyház, bizonyos értelemben szentségnek nevezhető, mert érzékelhető és kegyelmet hoz létre. Szentségek fölötti szentség ez, nagy közösségszentség, melynek erejében mindenki annyira részesedik, amennyire hasznos és élő tagja a közösségnek.

„Amint a fő csak a testen keresztül hat tagjaira s bocsátja hozzájuk erejét, éppen úgy az Úr titokzatos testében is, az egyedi ember csakis a közösségen keresztül tevékenységi terület Krisztus számára: az egyedi kereszténnyt a Misztikus Testen keresztül éri el az isteni Fő, csak rajta keresztül formálja és vezeti. Csakis e közösségben és közösség által árasztja Krisztus megváltói érdemeit az egyes emberre. Joggal nevezhetjük ezért a keresztény közösséget, vagyis az Egyházat nagy keresztény szentségnek, vagy még inkább „Supersacramentumnak".[23]

Az egyén a közösség érdekében is nyeri el a kegyelmet. A kegyelem tehát a földi élet legszociálisabb értéke.

Az ószövetség kiemelkedő férfiai a zsidó népért kapták Istentől kegyelmeiket.

Szent Istvánnal, Szent Imrével, Szent Gellérttel, Boldog Margittal a magyar nép miatt voltak nagy tervei az Istennek.

Assziszi Szent Ferenc szegénységének az Egyház evilági életének düledező oszlopait kellett megtámasztania.

Lisieuxi Kis Szent Teréz a Kármel kegyelmi kincseit kamatoztatta sokak, főleg a missziók számára.

Az életszentség oly nagy kincs, hogy ennek megszerzéséhez sokak imáinak és áldozatainak kell egy vállalkozásba tömörülnie. Ezért ha sikerült elérni, nem szabad véka alá rejteni,[24] hanem be kell tenni a közös kincstárba, hogy értékében mindazok osztozzanak, akik megszerzéséhez hozzájárultak.

A pap a természetfölötti élet képviselője.

Ez bizonyításra nem szorul.

De akkor szeretnie kell, mert különben „olyanná lett, mint a zengő érc vagy a pengő cimbalom".[25]

A szeretet viszont az egység köteléke.

4. A PAPI EGYSÉG SZOCIOLÓGIAI MEGINDOKOLÁSA.

A papság mint társadalmi tényező is lép elénk.

A Quadragesimo Anno szellemében azonban a társadalom egységes tényezőinek tömörülniök kell, hogy a közjót így intézményesebben szolgálhassák.

„Amint az egymáshoz közel lakók természetes folyamat útján községeket alakítottak, úgy az azonos foglalkozásúak a hivatásuk szerint rendekbe vagy egyesületekbe tömörültek. Ez a folyamat is egészen természetes... Az ilyen testületekben a hangsúly a foglalkozási ág közös ügyein lesz. Márpedig a legfontosabb közös ügyük az egyes ágaknak, hogy a különböző hivatások minél gyümölcsözőbben szolgálják az egész népnek a javát."[26]

A papságnak is ilyen társadalmi réteggé kell szerveződnie!

Nem azért, hogy zárt frontot képezzen saját társadalmi előnyeinek biztosítására, hanem az átfogó papi érdekek megvédésére, amik egyenlők a társadalom legdöntőbb érdekeivel.

A papság céljai mindig transcendensek: átölelnek minden hivatást, osztályt, foglalkozási ágat.

A papság ezért saját megszervezésével nem egy volna a többi hivatás között, hanem az összes hivatásnak volna a kovásza.

A papság mint társadalmi tényező, sajátos természetű és fontosságú szerepet tölt be a közösségben.

Egészen az Istené.

Clerici-separati; a coelibatus intézménye a szentély áthatolhatatlan falaival veszi körül a papi rendet.

Számára a világba már nincs visszatérés.

A papi karakter széttéphetetlen erővel fűzte be a természetfölötti közösségbe, mely nem ismer többé már földi kapcsolatokat.

A papság az isteni arisztokrácia.

Egészen a népé.

De ugyanekkor épp a coelibatus ad a papságnak demokratikus jelleget, mivel ez az a kulcs, mely föltárja a papság szentélyének kapuit a kívülmaradottak számára: a papi utódok csakis kívülről, a nép soraiból jöhetnek.

A coelibatus a papság legszociálisabb intézménye.

Magasra emeli, eggyé forrasztja a papságot, hogy egészen Istené legyen, de ugyanakkor lerombolja a papi elzártság falait, utat nyit a nép számára a papság felé, hogy így a pap mégis egészen a népé is legyen, úgy is, hogy a népből való.

Non ex hoc mundo.

A pap a világ száműzöttje.

A pap csak addig az embereké, míg mint pap, mint a kegyelmek világából kincses értékekkel érkező isteni követ jelenik meg, jár és él közöttük. De midőn az emberek szeretetéből, mint ember is szeretne részt kérni, idegenkedve húzódnak tőle vissza s ismét visszazuhan magános elszigeteltségébe.

A pap csak paptestvérei között talál otthonra.

Föld sava és a világ világossága.[27]

„A keresztény műveltség minden áldása végeredményben a katolikus papság munkájából fakad."[28]

Nincs még egy társadalmi réteg, melynek az emberek közössége annyit köszönhetne, mint a papságnak.

A papság a társadalom legszociálisabb intézménye. Főképen azért, mivel az isteni tanítás letéteményese, melynek bátor hirdetése révén a papság minden kornak kovásza volt.

Az isteni tan azonban nem tűr alkut az emberi érdekekkel.

A papságnak éppen ezért rengeteg ütközése volt és lesz, nem a társadalommal, hiszen akkor izgága és felforgató volna, hanem az antiszociális szellemiségek képviselőivel, akik önmagukat és egész irányzatukat rákényszerítik a társadalomra és gúzsba kötik azt.

A papság kegyelmisége és szellemisége eddig diadalmaskodott még minden közösségellenes irányzat fölött.

Amint szívós, vérnélküli, eszmei forradalmával lerombolta a római birodalom rabszolgatartó rendszerét, éppúgy méri most halálos csapásait modern szociális tanaival az önmagát minden érték fölé helyező kapitalizmusra.

A papság mindig ellentétes társadalmi erők feszültségterében él. Ő az, aki levezeti a túlzásokat, oltja a gyűlölet tüzét s az Isten kegyelmével helyreállítja az igazságot.

Igen, a papság társadalmi tényező is, sőt a társadalom legsúlyosabb tényezője, amely a társadalom leghevesebb kirobbanásainak áll középpontjában.

A papságnak tehát vannak társadalmi célkitűzései.

Ezért a papságnak társadalmilag is szervezkednie kell!

Nem az egyén, a papi egyed, hanem a társadalom megmentése lesz ennek végső eredménye.

Súlyos felelősség, hogy megértsük egészen társadalmi elhivatottságunkat, mert:

„Isten kegyelmével az emberiség sorsa kezünkben van."[29]

„Ne engedjük, hogy a világ fiai a maguk nemében okosabbak legyenek nálunk, akik a világosság fiai vagyunk. Látjuk, hogy azok tervszerűen válogatják és iskolázzák rajongó híveiket, s amikor az Egyház ellen rohamot vezetnek, akkor a legádázabb belső harcaikat is beszüntetik, s egységes frontban, egyesült erővel törnek céljuk felé."

„Egyesüljenek az összes jóakaratú emberek, akik Krisztus jó és békés harcát harcolni készek. Kiki tegye meg a magáét saját tehetsége, ereje és életviszonyai szerint, nem a maga, hanem Jézus Krisztus dolgával törődvén." (Fil. 2, 21.) „Ne ragaszkodjék mindenáron saját véleményéhez, sőt a maga, esetleg jobb nézetét is áldozza föl, ha a közjó magasabb érdeke ezt az áldozatot megkívánja, hogy mindenekfölött Krisztus uralkodjék, Krisztus kormányozzon."[30]

5. *A PAPI EGYSÉG TÖRTÉNELMI MEGINDOKOLÁSA.*

Az idő megérett a papi egység megteremtésére.

Historia est magistra vitae.

A történelem tanít:

Az individualizmus tönkre tette a kultúrát!

„A legutolsó két-három évtized bőséges tapasztalatot szolgáltatott Macaulay megállapításának igazságához, hogy a tisztára demokratikus intézmények arra vannak hivatva, hogy előbb-utóbb lerombolják vagy a szabadságot vagy a civilizációt."[31]

A kapitalista Amerika nagy anyagi kultúrát teremtett, mert voltak tömegei, amiket a mindennapi kenyéren keresztül láncolt magához. De a szellemi élet ott nem emelt magának nagy emlékeket, mivel a tömegnek csak a keze volt a kapitalizmusé, de a szíve nem. A kapitalizmus, bármekkora tömegeket is fogott össze, igazi közösségi életet kialakítani nem tudott, mivel ez csak ott jöhet létre, ahol nem az anyag, hanem a szellem fűzi össze az egyéneket.

„A kapitalizmus tehát befejezte a keresztény kultúra lerontását, amely több századdal ezelőtt vette kezdetét. Majdnem teljesen kiirtotta ezt a kultúrát az élet minden területéről, a gazdaságból, a sajtóból és művészetből."[32]

A történelemből lépten-nyomon ez a konklúzió csendül ki: csakis a közösségi élet emeli föl az embert!

A közösségi élet a mai kor legnagyobb igénye!

A mai idők Spárta és Athén korát idézik emlékezetünkbe. Az egyén és közösség viszonya véres problémája korunknak. A mai társadalomban az egyén és a közösség között óriási ellentétek feszülnek, politika, művészet, történelemtudomány, szociológia, irodalom, biológia, erkölcstan, jog, pedagógia, s nem utolsó sorban a dogmatika foglalkoznak és vívódnak e kérdéssel. S ha dönteni kell a két szembenálló tábor között, a mai ember hajlandó inkább az egyént marasztalni el a közösséggel szemben.

A fiatalság, mely idealizmusában a függetlenségért kész mindent odadobni, ma elsőnek hagyta cserben a liberális-szabadság zászlaját és lett lelkes csodálója, odaadó követője olyan szellemi áramlatoknak, amelyek vasfegyelmükkel ellentétben látszanak lenni a szabad-

ság eszméjével, de amelyek a közösséget úgy fölemelik, hogy példa erre a történelem folyamán még nem volt.

S az „öreg Európa", mely eddig liberalizmusába kövesedett bele, ma fiatalos lelkesedéssel vállal magára látszólagosan abszolutisztikus kötelékeket, melyek ha szorítanak is, de erőit egyirányba fogják össze: az egyedüli közjó irányába.

A mai ember merész játékosként mindenét ráteszi a közre: lemond még egyéni szabadságának biztosítékairól is a köz javára, mivel a közzel lélekben teljesen azonosítja magát.

Igen, a közösségi energiák végsőkig feszültek ma!

Csak éppen a papságban ne volnának képesek a közösségi erők felszínre kerülni?

Ha lépést akarunk tartani a korral, akkor a kor nagy energiáit elsősorban önmagunkban kell kamatoztatnunk!

Individualista embernek nincs már többé szava a mai korhoz. Még akkor sem, ha papi küldetéssel közeledik feléje.

Az Egyházban kezdettől fogva élt a törekvés a papság egyesítésére.

Jézus imádkozik övéi egységéért.[33]

Apostolait Péter alá rendeli.[34]

A jeruzsálemi zsinat az első történelmi nagy papi összefogás.

A kolostorok az önmegszentelés hőseit tömörítik.

Szent Ágoston lángelméje már töpreng egy nagyvonalú apostolközösség megteremtésén.

A kanonoki intézmény a püspök körül akarja tömöríteni a lelkipásztorok elitjét.

Később kezdik buzgó papok időnkint összehozni az elszórtan élő világi papságnak legalább könnyen elérhető részét. Így például Németországban a XVIII. században a világi papság időnkint összegyülekezett buzgó és vendéglátó plébánosoknál megbeszélésre, rekollekcióra, sőt lelkigyakorlatra is. Egy plébánosról tudjuk, hogy 30 vendégpap befogadására volt berendezkedve.[35] A XVIII. században hazánkban is találunk erre példát:

„A soproni jezsuita atyák naplójából tudjuk, hogy 1720-ban, midőn a kismartoni apácák klauzúrás kolostorában lelkigyakorlatokat tartottak, egyidejűleg a plébániaházban világi papoknak is tartottak ugyanolyan gyakorlatokat."[36]

Az újabb időkben azután egymásután alakulnak meg a papság főleg *lelki* összefogását célzó egyesületek. (Legelterjedtebb az Unio Apostolica Sacerdotum Saecularium Sacratissimi Cordis Jesu.) Azután a papság lelkipásztori egyesületei (például Pécsegyházmegyei Papok Missziós Egyesülete, Katolikus Akció), kialakul a papságnak a hivatalos egyházi élet kereteiben való összefogása is: esperesi koronák, zsinatok stb., valamint a papság lelkiségi tömörülései: közös havi rekollekciók, lelkigyakorlatok. Megemlíthetjük itt még az egyházmegyék papságának vagy bizonyos szemináriumok végzett növendékeinek egyesületeit, együttélő, közösen lakó papi együtteseket (Regnum), valamint a tavaly megindult érdi KALOT papi nagytáborokat,[37] melyeket úgy tekinthetünk, mint első tapogatódzásokat az országos magyar papi egység megteremtése felé.

A papi egység teljes kibontása korunk feladata.

A következő jelekből állapíthatjuk ezt meg:

a) A külső körülmények, főleg a mai kor anyagi kultúrája megkönnyítik az érintkezést a szétszórt világi papság számára. A régebbi időkben, midőn az évi lelkigyakorlatok helyének elérése is 2—3 napba és kimerítő utazásba került, s hasonlóan körülményes volt a postaforgalom is, a szétszórtan élő világi papság tömörítése csak egy módon történhetett: egyesek állandóan együtt laktak (szerzetesek, kanonokok), s ezek élvezték és árasztották a papi egység előnyeit, míg a világi papság széles rétegeinek intenzívebb tömörítéséről eleve le kellett mondani. Távolság és idő a mai technika számára már nem létezik. Ma a száguldó gyorsvonatok korában a papi egységnek e főnehézsége csaknem teljesen megszűnt.

b) Lelkigyakorlatok, mozgalmi napok, tanfolyamok ma már sokszor összehozzák az ország papságát. Kezdjük ismerni egymást, kezdünk érdeklődni egymás iránt.

c) Országos akciók, erős centralizálás folytán közös az érdeklődésünk, közös a problémánk a legtöbb lelkipásztori kérdésben.

d) A papi lelkiség, műveltség nagy fellendülése is ezt készíti elő, mivel a mai papság már érdeklődik saját problémái iránt.

e) Szemünk előtt lejátszódó külföldi papi sorsok, ahol egész országok papságát tudják ma félretolni, mivel a jól megszervezett erővel szemben a papság hasonló szervezettséggel föllépni nem képes.

f) Szépen bontakozó helyi jellegű szervezkedések, amelyek önkéntesen és öntudatosan építik ki a papok egymásközti kapcsolatait.

g) Külföldi nagy papi egyesületek, amelyeknek hatása végül már nálunk is kezd érezhetővé válni.

h) A pápa felhívása, hogy az egyes hivatások tömörüljenek. S ma mindenfelé látnunk kell a szervezkedés nagy eredményeit az egyéni, vagy a kellőleg be nem szervezett tömegek tevékenységeivel szemben.

Ezek mind előkészítették és megérlelték a helyzetet. Nekünk is be kell látnunk már, hogy szervezkednünk kell, ha nem akarunk végkép lemaradni.

A helyzet megért papi egységünk számára!

Ez a történelem szava!

6. A PAPI EGYSÉG LELKISÉGI MEGINDOKOLÁSA.

A papi lelki élet keretek nélkül elsatnyul.

A papi lelkiség legjobb kerete a papi egység.

A) *A világi pap lelki életének legfontosabb összetevői.*[38]

a) A lelki életet regeneráló eszközök:

esti lelkiismeretvizsgálat,

heti vagy legalább kétheti gyónás,

havi lelki számvétel, ha csak lehet, lelkivezető előtt, legjobb: papi összejövetel formájában többekkel,

évi lelkigyakorlat. Legalább háromnapos, de még inkább nyolcnapos.

b) A lelki élet táplálását, fejlesztését célzó eszközök:

napi félórás elmélkedés. Ez az egész papi lelki élet alappillére. Ehhez elvből görcsösen kell ragaszkodnunk,

napi körülbelül negyedórás szentségimádás. Legtöbbször túlcsorduló lélekkel jövök majd ki a templomból,

a szentmise napi bemutatása, azonban úgy, hogy a paténán rajta legyen egésznapi életfölajánlásunk,

a breviárium elimádkozása lélekkel. Mikor kezünkbe vesszük, erre gondolunk: kölcsönadom számat, szívemet az imádkozni vágyó Krisztusnak,

gyakori fohászimák. Ezeknek elvégzése még a legnagyobb munka idején is lehetséges.

B) *A lelki keret jelentősége.*

A lelki keret nélkül olyanná válik a pap, mint a kúszó növény, mely mellől kirántották a karót: szétfolyik a földön, folyondárok kapaszkodnak rá és megfojtják.

Jól tudja ezt a gonoszlélek, ezért fölhasznál minden óvatlan pillanatot, hogy kilopjon valamilyen értéket a pap lelkéből és bajt lopjon be helyébe. A legkisebb eredménnyel is megelégszik, mert tudja, hogy a lavinát csak meg kell indítani. Ez a törvénye a lélek lejtőinek is. A lavinát emberi erő itt sem képes föltartóztatni. Csakis a kegyelem ereje, a mindenható Isten kezében.

C) *A kitartás problémája.*

a) Az újmisés lelkület. — A szemináriumból kikerülő fiatal pap lelki fejlődése még nincsen lezárva, akármilyen buzgó papnövendék is volt. Lelkiségének össze kell mérnie erejét az élet nagy próbáival, ezekben válik el, mi lesz belőle: kitart-e az eredeti vágányon, vagy leépíti elveit és megalkuvó pappá válik. S ez az erőpróba legtöbbször lelke legmélyebb mivoltában rázza meg a fiatal papot, aki a szemináriumi nyugodt lelki élet után megdöbbenve jön rá az igazságra, hogy senki sincsen bebiztosítva. A szentelés utáni első két-három esztendőben dől el a későbbi papi élet egész sorsa.

b) A hűség problémája. — A lelki életben való kitartás nagy hűséget tételez föl a lelkipásztorkodó pap részéről. Végezni apró, jelentéktelennek látszó lelki tényeket, amiből talán fásult, fáradt lelkiállapota miatt sok haszna pillanatnyilag nincs is, végezni fáradtság idején, olyankor, amidőn közeledő terminusok vagy szórakozási lehetőségek szinte kivonják szobájából vagy a templomból.

c) A nagylelkűség problémája. — Nem ismerni a méregetést az Istennel szemben s ezt a lelki dolgok egész stílusán kimutatni. Nem érni be a minimummal, hanem kutatni a kegyelem újabb és újabb forrásai után, s fiatalos lendülettel sietni feléjük, áldozatot, fáradságot nem kímélve. Sajnos, a pap könnyen válik fáradt emberré, aki elveszti rugalmasságát az újabb eszmék iránt. Pedig ezen múlik a magyar papi egység egész jövője: lesz-e elég rugalmas lelkű, nagystílű pap a magyar klérusban, aki fölfogja és magáévá teszi a gondo-

latot, s ha magáévá tette, akkor meg is valósítja, még ha komoly munkába kerül is számára. Fáradt emberekkel nagy mozgalmat csinálni nem lehet. Ide a „semper plus et melius" lelkülete, a maradéktalan nagylelkűség kell.

D) *A papi lelki keret legjobb biztosítéka.*

a) A papi lelkiség egyes tényeit csakis az összefogás biztosíthatja: havi rekollekciók, évi lelkigyakorlatok megszervezése stb.

b) Az újmisés problémát csakis megértő paptestvér közelsége enyhítheti. Csakis paptestvér az, aki előtt egészen föltárhatja szívét, akitől igazi megértést várhat, s aki képes megvigasztalni és fölemelni őt. Egy-egy kellő időben jött papi látogatás döntő fontosságú lehet egy lélek kegyelmiségének történetében. Megszervezni ezeket a látogatásokat, legalább oly formában, hogy bizonyos időkben összejövünk, örvendünk egymásnak, kicseréljük gondolatainkat, imádkozunk együtt, s kegyelemben, jó szellemben gazdagodva megyünk vissza ismét az életbe.

c) A hűség problémájának legjobb megoldása az önellenőriztetés: minden hónapban valamilyen módon beszámolunk lelki kötelességeinkről. Ezt is legjobban a papi egység keretében lehet megszervezni.

d) A nagylelkűségbe legjobban úgy ágyazhatjuk be magunkat, ha bizonyos lelki keretre valamilyen fogadalom féle nagyobb fölajánlást, önátadást végzünk testvéreinkkel együtt, s így közös erővel ápoljuk majd egymásban a nagylelkű kitartást.

e) A papság kisebb egységeit erősen képes összekapcsolni a közös lap, melyben a közösséget érdeklő elméleti és gyakorlati kérdések kerülnek kifejtésre, s melynek személyi rovatában mindenki munkálkodását, terveit kellőképen méltatják, s így mindenki állandóan a közösség szeme előtt van. Nagy megőrző és lendítő erőt jelent a küszködő pap számára e gondolat: látnak mások, akik küzdelmem iránt érdeklődnek, és minden lépésemet helyeslő vagy megrovó bírálattal kísérik. A szemmeltartottság e tudata folytán a papi egyesület nagy buzdító, de megőrző erőt is jelent a tagok magános papi életében.

A fáradt paptestvér fölemelésére sokat tehet a testvéri levél is.

A papnak szálfa-egyéniségnek kell lennie, aki még pusztai egyedüllétben is megállja a helyét, tudja kötelességét és nem felejti el, hogy pap.

Ez az elmélet, a valóság égi képe.

S a csupasz valóság? Az, hogy küszködő emberek vagyunk, akik különös kegyelem nélkül még a megszentelő kegyelemben sem tudunk kitartani. Lelkiségünk állandó ösztönzésekre, támasztó póznákra szorul, különben lassan, de biztosan megyünk tönkre.

A szerzetest megvédi a rend kiépített lelkiségi kerete.

A világi pap lelkiségét csakis hasonló keret mentheti meg, mely azonban nincs megadva számára. Ezt neki kell megteremtenie azáltal, hogy egész valóját belekapcsolja egy kegyelemteljes testvéri közösség sodró áramába.

III. A PAPI EGYSÉG FORMÁI.

Milyen legyen az az egység, melyben a pap egészen kiteljesedik? A pap, mint pap körül ötféle egységnek körei gyűrűznek.

1. A PAPI EGYSÉG LÉTEZŐ FORMÁI.

A) *Liturgikus egység.*

a) *A liturgikus közösség.*

„Szeressük a liturgikus közösséget, mivel ez a legmagasabb és legszebb kivirágzása az egyházi közösségnek. A dogmatika háromféle egységről és közösségről beszél az Egyházban: hit, szociális és liturgikus közösségről. Mindhárom csúcsa és drágaköve a liturgikus közösség. Ez a hitközösségnek a pecsétje, a szociális közösségnek alapja és megvalósulása. A hit s az egyházjog célját és betetőzését a liturgikus közösség által, az Atya imádásában éri el.

Szeressük a liturgikus közösséget, mivel ez a közösségnek legtisztább és legnemesebb formája, ami a földön csak létezhetik, mivel ez minden más közösségnek termőtalaja.

Szeressük a liturgikus közösséget, mivel ez a közösség egyedül tartható formáját valósítja meg: nem humanitáson, emberi jogokon, kommunista erőszakon alapul, hanem Krisztuson.

Szeressük a liturgikus közösséget, mivel ez magával Krisztussal való közösség, ezért az „én"-t nem nyirbálja körül, hanem a legtökéletesebb módon kiteljesíti."[39]

b) *A pap és a liturgikus közösség.*

A pap teljesen benne él e legdöntőbb istentiszteleti és kegyelemközvetítő közösségben, hiszen ő az, aki fölemeli e közösség imáit, istentiszteletét Isten trónusa elé s kiosztja Isten kegyelmeit a népnek.

c) *A papi egység és a liturgikus közösség.*

A liturgia amit jelképez, azt eszközli.

Eszközli, mivel lelkünk rászorul a kegyelmekre.

Jelképezi, mivel emberek vagyunk, akik erősen a külső dolgok hatása alatt állunk.

A liturgia a legmagasztosabb Isten-kapcsolatot és Isten-szolgálatot jelképezi és viszi végbe.

A papi egység pedig sokfajta külső akcióval (összejövetelek, látogatások stb.) a papnak legszürkébb ügyeibe is belebocsátkozik, hogy a papot azok között is őrizze és fölemelje, s így biztosítsa a liturgikus közösség számára azt a főt, aki nem zengő érc és pengő cimbalomként, hanem az isteni szeretet élő hárfájaként vezeti a közösség legmélyebb Isten-hódolatát.

B) *Hierarchikus közösség.*

a) *Mivolta.*

„Adja Isten, hogy az engedelmesség kapcsolja folyton szorosabbra egymáshoz az egyházi hierarchia különféle tagjait és vala-

mennyit a fejhez, s így az egész külső Anyaszentegyház legyen félelmetes az Isten ellenségei előtt, mint a táborok elrendezett serege."[40]

A hierarchikus közösség az Egyház lelki közösségének hivatalos külső, jogi megnyilvánulása.

Minden hatalom az Istentől származik, és száll alá a hierarchikus közösség különböző fokain keresztül, úgyhogy e fokokat az Isten iránt kötelező engedelmesség és tisztelet kötelékei fűzik össze egyetlen hatalmas, megszervezett egészbe.

A hierarchia föllépéseiben ezért az Egyház mindig teljes súlyával lép föl.

b) *A pap és a hierarchikus közösség.*

A hierarchikus közösség célja az Egyház jogi és liturgikus életének egységes és organikus lebonyolítása.

A hierarchikus alávetettség a papságot nem annyira az egyenlőség, mint inkább az isteni hatalomból eredő különbségek alapján szervezi meg fegyelmezett hadsereggé.

A papra nézve hihetetlen erőt jelent a tény és tudat, hogy az isteni szervezet katonája, aki nem magános vállalkozó és próbálkozó a lelkipásztori munkában.

c) *A hierarchia és a papi egység.*

A hierarchia mellett szükség volna még könnyen mozgó frontra is, mely bár egyházi tekintélyt képviselne, mégsem a hivatalos egyházi tekintéllyel lépne föl, ezért vállalkozásaiba több kockázatot vihetne bele.

A hierarchia mellett szükség volna olyan papi tömörülésre is, melynek alapja a papi egyenlőség és barátság, hiszen minden pap elsősorban pap, a hierarchiának akármilyen fokán legyen is, s nemcsak atyja és vezére, hanem testvére is paptársának.

A hierarchia mellett szükség volna a papság olyan egységére is, melyben a pap meleg családi közösséget talál, melyben, mint valami kedves otthonban, a hivatalos kötelességek fáradalmait kipihenhetné.

A hierarchia szabja meg a papi teendők irányát. Hierarchia nélkül az Egyház egységének nagy átfogó ténye nem tudná érvényesíteni egységesítő hatását az Egyház életében és munkáiban.

A papi egység ennek a hierarchikus egységesítő erőnek volna eredménye és megnyilvánulása: amennyiben, ha szükséges egység az Egyház külső életében és munkájában, akkor szükséges a papság életében is. Éspedig nemcsak külső fellépésében, hanem mindabban is, ami ezt a külső egységet benső lelki egységgel képes telíteni, tehát a papi élet egész vonalán.

A papi egységnek alapja a hierarchikus egység: a papság intimebb egysége sohasem jöhetne létre, ha a hierarchikus egység már nem tömörítené a papságot a lényeges, az isteni tekintélyen alapuló szervezetbe.

C) *Lelkipásztori egység.*

Legnagyobb ilyen egységünk ma a Katolikus Akció keretében bontakozik.

A lelkipásztori egység a papság munkatömörülése. A legégetőbb munkák föltételeit megteremteni s utána együttes erővel lépni a küzdőtérre.

A lelkipásztori egységben a papság lelkipásztori céljai teljesednek ki.

A lelkipásztori munka azonban föltételezi a pap természetes és természetfölötti képességeit, valamint átütő papi lendületét.

Ezért a lelkipásztori egységet egyedül az a papi egység képes szilárdan megalapozni, mely a pap teljes fölemelésével biztosítja minden lelkipásztorkodás lényeges előfeltételeit.

D) *Baráti egység.*

Világszerte ismertek a papi összetartásnak azok a formái, melyek egyazon intézetnek végzett növendékeit fogják egybe.

Ezeknek az egyesületeknek rendesen célkitűzésük a papi lelkiség fönntartása is, tevékenységük azonban inkább arra irányul, hogy egymásról értesülést szerezzenek és a régi jóviszonyt fönntartsák. Olykor egészen jelentős gyakorlati célt is szolgálnak, például az utazó papság vendéglátó támogatását.

Ezekről az egyesületekről e kiadvány következő számában lesz bővebben szó.

E) *Lelki egység.*

Igy nevezhetjük azt az összefogást, mely az egész Anyaszentegyház egyes papjai között áll fönn, és jól kiépített keretére, szabályzatára a római Szentszék is áldását adta és különféle kegyelmeket kapcsolt hozzájuk.

Legtekintélyesebb ezek közül az „Unio Apostolica Sacerdotum Saecularium SS. Cordis Jesu."

Ezekről is bővebben tárgyalunk még e kiadvány hasábjain.

2. *A FEJLETT PAPI EGYSÉG KIVÁNATOS FORMÁI.*

A papi egység kettős *célkitűzése:*

1. megszervezett erőteljes kegyelmiség,
2. cselekvő papi összefogás.

A papi egység kettős *rétegződése:*

A) *Kisebb egységek.*

Ezeket a partikuláris jellegű papi egyesülések alkotnák, amelyek egy-egy egyházmegye papságát, vagy valamely szeminárium végzett növendékeit fognák össze, minél fejlettebb keretben és eszközökkel.

Ezek volnának a magyar papi egység alapszervezetei.

A súlypont ezekben a tagokkal való személyes foglalkozás volna lelki és általában papi jólétük érdekében.

Kérdés, hogyan biztosíthat ilyen tömörülés a tagok számára jelentős kegyelmi többletet?

A papi egység kegyelemforrásai:

a) Belső forrás: a tagok kegyelmi élete, imái, vezeklései.

Akik igazán fölfogják a papi egyesülés célját és jelentőségét, azok esetleg egész életüket is ráteszik az egyesületre és föláldozzák paptestvéreikért.

b) Külső forrás: kegyelmi hátvéd.

Képességeink törvénye: egyirányban tudunk csak nagyot alkotni.

Ha a világi pap nagy az élet forgatagának Krisztushoz való irányításában, nem lehet akkor nagy a silentiumos elmélyedésben, a visszavonulásban, a testet-lelket őrlő vezeklésekben. Pedig a mély kegyelmiség kialakulásának ezek a legelőnyösebb feltételei.

Isten az ő életszentségének útját másfelé jelölte ki.

A közös élet, a visszavonultság, a sok ima helyzeti előnyeit a szerzetek, főleg a kontemplatív rendek használják ki.

Nem a saját számukra, hanem az egész krisztusi Test, az Egyház kiteljesedésére.

Mert az isteni bölcseség úgy kívánja, hogy a lelkek üdvözítése az egész küzdő Egyház együttműködésének legyen eredménye.

A munkáit befektető és a vezekléseit fölajánló Egyház összmunkájáé.

Ez a természetfölötti rend nagy szociális törvénye, mely egyetlen imádságmorzsát sem hagy elveszni az Egyház nagy közös kincstárából.

Be kell tehát kapcsolni a papi egység kegyelmi világába nagy kegyelmiséggel rendelkező személyeket, intézményeket, főleg kontemplatív szerzeteket, rendházakat és szerzeteseket.

Ez volna a papi egység legbőségesebben ömlő kegyelmi forrása.

B) *Az országos, átfogó papi egység.*

Ez volna a papi egység felsőbb tagozata.

Célja: megteremteni az *egyetemes magyar papság átfogó egységét elvben és gyakorlatban.*

Ennek az átfogó papi egységnek endogén jellegűnek kell lennie, vagyis soha, semmiben sem kívülről erőszakoltnak.

A papi hivatás ugyanis fejlett, erős személyiséget igényel.

S ezek a személyiségek csak akkor tudnak tömörülni, másokhoz alkalmazkodni, ha belátják ennek mély értelmét és őszintén vágynak utána.

Hogy a valóságban milyen lesz ez az országos egység, arról ma még fogalmunk nincs.

Hogy lesz ilyen egység, azt reméljük és kérjük Istentől.

Adja meg Isten az egészséges kezdet nagy kegyelmeit.

*

A papi egység az Egyház egységében nyeri el betetőződését.

Egy az Egyház, Krisztusnak egyetlen jegyese,[41] egyetlen teste,[42] maga a világ terein és időin végignyúló misztikus isteni Test.

Krisztust szeretni, Egyházat szeretni, híveket szeretni, lelkeket szeretni, az egyházközséget szeretni, ez mind egyet jelent!

Ha az Egyház nem volna egységes, nem volna szükség papi egységre.

Akkor mondhatnám: az én kis körömben megállom egyedül is a helyem.

Ha az Egyház nem volna egységes, akkor nem volna szükség másra, mint papi érdekszövetségre, azonos foglalkozásúak tömörülésére, melyből mindenki a saját érdekeltségének hasznát várja.

De mi az egységes katolikus Egyháznak vagyunk a papjai!

Mi vagyunk az Egyházéi, és nem az Egyház a miénk!

Nekünk nincsenek „saját" híveink, akikhez senkinek nem volna semmi köze.

Nekünk nincsenek saját egyházi ügyeink, melyek alakulásától csak a mi hasznunk vagy kárunk függ!

Nekünk nem lehetnek saját terveink, amiket önálló elgondolással hajthatunk végre!

Mi az Úréi vagyunk!

Az Úr szolgái!

S minden papi dolgot az Úrtól kaptunk, gondozásra, s mindenért egykor számot kell majd adnunk!

Az Úr sáfárai vagyunk!

Az Úr legnagyobb kincseit bízta ránk!

S Krisztus csak egy van.

Akárhol, akármilyen minőségben szolgáljak is, Őt szolgálom.

Az végeredményben mindegy, hogy apostolkodásommal egy modern pogányt vezetek kézenfogva a gyóntatószékbe, vagy imáimmal és vezeklésemmel egy szegény kínai vagy néger számára eszközlöm ki a keresztvizet...

Akár Európában, akár Ázsiában, akár szemem előtt, akár valahol távol, egy lélek rejtekében mutatkozik apostolkodásom kegyelmi eredménye:

egyre megy, mert ugyanazon krisztusi test gyarapodik, életben és szeretetben.

Krisztusnak időket, tereket, lelkeket átfogó titokzatos Teste!

Egyház!

Ez az alap, amely bennünket elválaszt az agitátoroktól és megkülönböztet a fanatikus elvtestvérektől.

Nekünk nem lehet mindegy, hogy valamelyik paptestvérünk lendülete lohad!

Mert hiába adom én még véremet is Krisztus testéért itt, ha ugyanezen testnek vére másutt hálátlan kezek ütései nyomán csörgedezik ki.

Hiába emelem minden munkámmal e nagy természetfölötti közösség ügyét, ha másutt lanyha őrizet miatt már-már sárba rántják az ellenségek!

Hiába vagyok jó pásztora Krisztus bárányainak itt, ha másutt a farkas szabadon garázdálkodhatik közöttük.

Értsük meg hitünk tanítását: mi nem vagyunk sem Páléi, sem Apollóéi, hanem Krisztuséi![43]

Nekünk csak egy célunk lehet: Krisztus teljes megdicsőítése mindenütt és minden időben, minden eszközzel és minden lélekben.

Ember vagyok, képességeim végesek, jó, ha kis körömben tudok helyt állni.

Ezért kell egyesülnünk.

Az egy Krisztus miatt!

Igy majd mindig rajta tartjuk kezünket ezen isteni Test ütőerén, rögtön észrevehetjük, ha valahol segíteni kell e Test földi tagjain, rögtön megállapíthatjuk, ha valahová erőket kell összpontosítani.

Amint Krisztus titokzatos teste egy, úgy vagyunk egyek mi is, e test szolgálatában.

Nekünk nem lehet közömbös egymás papi sorsa, hiszen ettől az örök Krisztus titokzatos földi életének sorsa függ.

Mi Krisztusban testvérek vagyunk, jobban, mint bárki más!

Mi Krisztusban egyek vagyunk, mint ahogyan egy a Krisztus a sok tagban, úgy egy a papság is, mely egészen e Krisztusé!

Mi felelünk egymásért!

Ezért kell egyesülésünkben erősen kidomborítani az egyetemes jelleget; menteni mindenkit, aki csak menthető! Mert Krisztus nagy, átfogó ügyéről van szó.

Papi egység az Egyház egységében!

Semmi értelme a papi egységnek az Egyház egységébe vetett sziklaszilárd hit nélkül!

De kivédhetetlen, döntő jelentőséget nyer a papi egység gondolata, ha mögé háttérnek a nagy krisztusi Test csodás törvényeit állítjuk.

Végső következtetésként elég ezt így leszögezni, hiszen a papi egység egész gondolatfölépítése az előző részekben a papi egységnek minden mozzanatát ebből bontotta ki.

*

Impozáns kép, szép álom bontakozik ki szemünk előtt: a magyar papság erőteljes egysége!

Ezzel kellene álmodnia ma a katolikus ügyek nagyvonalú szervezőjének, midőn a keserű, bukdácsoló munkában, sok keserű csalódásban eltöltött nap után nyugovóra hajtja fejét.

Ezzel kellene álmodnia a lelkipásztornak, midőn úgy tapasztalja, hogy az ellenfél központi nyomással akadályozza meg egyéni törekvéseit, ezzel kellene álmodnia az Úr szőllője fiatal munkásának, akinek keserűen kell rádöbbennie arra, hogy a fiatalos buzgóság tervei irreálisak, főképen a körülmények miatt, melyek megváltoztatására egyedül képtelen, és végül ezzel kellene álmodnia a sokat tapasztalt öreg apostolnak, egy munkában eltöltött élet alkonyán, midőn munkálkodását fölmérve megállapítja, hogy megtette, amit tehetett, s hogy többet csak azért nem tehetett, mivel — egyedül volt.

Szép álom!

Rajtunk áll, hogy Isten kegyelmével hússá és vérré váljék!

Mi is akadályozott bennünket mindeddig az összefogásban?

Talán a magyaros, szilaj szabadságszeretet, mely eleve visszaborzad minden szövetkezéstől, mivel az egyesülésben saját egyéni szabadságának, mozgási lehetőségének korlátozását látja.

Ismerjük el, hogy bennünk magyarokban van egy csomó fegyelmezetlenség.

A puszták szabad fia nehezen tűri a társadalmi formák béklyóit.

A magyar virtusos nép.

A magyar ember szeret kitűnni, nem szívleli a másokhoz való hasonulást, a közösségbe való beolvadást, a színtelenül, hangtalanul hasznos munkát.

De viszont tud virtusosan meg is halni a többiért.

Ha sikerül majd a magyar papságnak ezeket a kihasználatlan őserőit egységbe fogni, állandóan a közösség felé irányítani és kegyelemmel telíteni, akkor egészen biztos, hogy a magyar alkotó erőnek olyan eredményeit látjuk majd még meg, amelyekre nemcsak büszkék, hanem hazánk és katolicizmusunk, de saját egyéni kibontakozásunk nevében is örökre hálásak leszünk az isteni Gondviselésnek.

Adja Isten!

Perényi József S. J.

---

[1] Szent Rendiség. A KALOT első papi nagytáborának előadásai és megbeszélései. (Budapest, 1941.) Kézirat gyanánt. 64. o. Kiss László: A papi egység mai problémái. — [2] V. ö. Lippert: Aufstiege zum Ewigen. (Freiburg i. Br. 1940.) 196. o Die Gemeinschaft der Heiligen. — [3] Trikál: Az élet újjáteremtése. (Rákospalota, 1940.) 56. o. — [4] Trikál, i. m. 59. o. — [5] V. ö. Lippert: Die Gnaden Gottes. (Freiburg i. Br. 1923.) 127. o.: Gemeinschaftsgnaden. — [6] Iz. 5, 4. — [7] Mt. 11, 21. — [8] Lk. 19, 41. — [9] V. ö. P. Hunya Dániel S. J.: Csakis bőséges kegyelemmel lehet igazi papi életet élni. (Szeged, 1937.) Kézirat gyanánt. — [10] Mt. 18, 20. — [11] Ján. 10, 9. — [12] Ján. 15, 5. — [13] Ján. 1, 13. — [14] Ef. 4, 15. — [15] Ef. 1, 22. — [16] Kol. 1, 15. — [17] I Kor. 15, 45. — [18] V. ö. Loyolai Szent Ignác lelkigyakorlatait: II. hét, 1. elm. — [19] Róm. 8, 29. — [20] Loyolai Szent Ignác Lelkigyakorlatos könyvében (Annot. 7. ex. 20.) a sátánt az emberi természet ellenségének nevezi: „Odit enim in nobis ipsam naturam nostram, quae scilicet tota Dei opus est, et in Filio Dei ad summam dignitatem elevata. Unde non tam nos odit, quam Deum ipsum in nobis." (P. Roothaan.) — [21] Szent Ignác e gondolatot a két zászlóról szóló elmélkedésben dolgozza ki (2. hét, 4. nap), ahol a sátáni és vele szemben a jézusi haditaktikát ismerteti. — [22] Ef. 4, 15. — [23] Constantin Noppel: Die neue Pfarrei. (Freiburg i. Br. 1939.) 107. o. — [24] Mt. 5, 15. — [25] I Kor. 13, 1. — [26] Quadragesimo anno. — [27] Mt. 5, 13. — [28] XI. Pius pápa körlevele a katolikus papságról. „Az ige és szeretet szolgája" c. fejezetben. — [29] Quadragesimo anno. — [30] U. o. — [31] Péterffy: Ifjúságunk és az Egyház, (Budapest, 1941.) 55. o. — [32] Varga: Szociális reform és hivatásrendiség. (Budapest, 1941.) 11. o. — [33] Ján. 17, 21. — [34] Ján. 21, 17. — [35] Duhr: Geschichte der Jesuiten in den Ländern deutscher Zunge. (München—Regensburg 1928.) II. k. 268. o. — [36] Mohl: Győregyházmegyei jeles papok. (Győr, 1933.) 98. o. — [37] L. 1. jegyz. — [38] V. ö. Szent Rendiség, 47. o. Kiss Ferenc: A mai pap lelki életének gyakorlati problémái. — [39] Chrysostomus Panfoeder: Die Kirche als liturgische Gemeinschaft. (Mainz, 1924.) 157. o. [40] XI. Pius pápa körlevele a katolikus papságról, a „Papi engedelmesség" c. fejezetben. — [41] Ef. 5, 24; Titk. jel. 19, 6—7. — [42] Ef. 5, 30. — [42] I Kor. 3, 6.

„SENKI SEM."

Egyik igen jóindulatú falusi plébános magyarázta nekem, hogy „nem törődik vele senki sem"; „nem segít rajta senki sem"; „nem keresi föl senki sem". — Úgy látszik, nem nagyon fontos ő senkinek e földön.

De máskép hangzott volna, ha így szólt volna hozzám: „Fiatal barátom, nincs a világon olyan szervezet, mely úgy összetartana, mint mi papok; nincs olyan társaság, mely úgy érdeklődne egymás sorsa felől, mint mi!"

Milyen erőt képviselnénk mi papok, ha szeretetben összeforrnánk. Nem is sejtjük ezt. Még álmaink is ritkák erről. Ha minket, mint minden földi érdektől mentes társaságot, egymás iránt a mélységes szeretet fűtene és forrasztana össze, ki bírna velünk Krisztusért vívott harcainkban!

Nincs olyan hatalom a földön, mely meg merne mozdulni, ha mi leintenénk. Nincs olyan hatalom, mely ajkát merné emelni, ha mi csendet parancsolnánk. Már régen megsemmisült volna érték hiányában és belső erőtlenségében itt a 67 %-os katolikus Magyarországon is a fölényes 17 %-os felekezet, ha megérintette volna lelkét egyszer igazában a katolikus papok szeretetben összeforrt, minden hazugságot letipró hadoszlopának csak gyönge légárama.

Roppant hatalom lennénk, mindenkit megremegtető hatalom lennénk, ha az igazság birtokában szeretetben össszeforrnánk!

Mennyivel más lenne ilyen szeretetben összeforrt papságban a reverendát hordani. De más íze, de más hangulata, de más öntudata, de más boldogsága lenne a reverendában eltöltött, szerető paptestvérektől körülvett papi életnek, mint a mai szétszórt, elhagyatott papi életnek.

Sz. J.

NÉHÁNY ADAT.

A paptársaink lelki haladására 1857-ben alakult, Villecourt kardinális támogatásával egy papi társulat Toulouse-ban „Société des Prêtres serviteurs de Jesus dans le Saint Sacrament" címmel. Tagjait az Eucharisztia fokozott szeretete, az engesztelés és az egymás iránt való imádkozás gondolata fűzi össze. Élükön a superieur áll (jelenleg egy francia püspök), aki havonként körlevélben buzdítja a tagokat. Egyházmegyénként vicariusai képviselik és vizitálják a konferenciákat.

A konferenciák tömörítik a környékbeli papokat. Elnök és titkár áll az élükön. A tagok száma legalább három, de legfeljebb 12. Ha ennél több pap jelentkezik egy helyen, a konferenciát ketté osztják. Havonként egyszer gyűlnek egybe a tagok az elnök által kijelölt helyen és időben. A körlevél felolvasása nyomán mindenki előadja gondolatait. Esetleg egy casus conscientiaet vagy más teológiai kérdést is megtárgyalnak az elnök vezetése alatt. Az összejövetelüket rövid imával fejezik be. Hetenkint egy óra szentségimádást végeznek (külön-külön). Évenként egy hónapra külön áldozatul ajánlják fel magukat Istennek az eucharisztikus Jézussal az Egyházért, pápáért, papságért, a bűnösök megtéréséért és a Társulatban elkövetett hibákért. Kis imákat mondanak naponként e célból és minden kellemetlenséget örömmel fogadnak és viselnek el. Általában a tagok benső életüket az Eucharisztia felé irányítják. Tökéletes engedelmességre törekszenek Krisztus földi helytartójával és a többi egyházi elöljárókkal szemben. Igyekeznek a tevékeny papi életet fokozni, tevékeny papi életet folytatni, Isten igéjét buzgón hirdetni. Naponként félórát elmélkednek s magukat az Eucharisztiának felajánlják. A szentmisére gondosan készülnek és buzgón hálát adnak. A breviáriumot lélekkel mondják. Lelki olvasást, szentséglátogatást, rózsafűzért és lelkiismeretvizsgálást végeznek s az Eucharisztia imádásával térnek nyugovóra.

XIII. Leó pápa 1891-ben a Társulat tagjainak sok búcsút engedélyezett.

Hazánkban 1924-ben Csernoch hercegprímás engedélyével alakult egy konferencia. Jelenleg két konferencia működik csendben és titokban Budapesten.

Ezen papi Társulatnak van egy rokon női ága is, melynek tagjai részben közös, részben a világban titokban szerzeteséletet élnek ugyancsak az Eucharisztia szolgálatában, főkép a papságért felajánlott engesztelő imádságban. (Servantes de Jésus-Hostie.)

Egy francia lazarista alapítása ugyancsak az engesztelés gondolatával a „Réparation sacerdotale" nevű papi társulat. Naponként egy „miserere"-t végeznek a papok által elkövetett bűnök engesztelésére és időről-időre tartanak összejöveteleket. Magyarországon néhány tagja van csupán.

Köhler Ferenc
lazarista

C O N F I T E O R.

BESZÉLGETÉS FT. ERNŐ ATYÁVAL A MAGYAR KATOLIKUS PAPI LELKISÉGRŐL.

A kármeliták egyik legnagyobb ünnepén, a kármelhegyi Boldogasszony napján kopogtattam be a keszthelyi Kármelbe. Van valami érdekes vonzóerő egy-egy ilyen kármelita közösségben. Ez láncolja magához a híveket, akik ha beteghez kell papot hívni, legtöbbször ide futnak, vagy lelkük nagyobb problémáit itt mondják el a mindenkinek mindig rendelkezésére álló atyáknak. Ez a vonzóerő hozza ide a papokat rekollekcióra, lelkigyakorlatra, szentgyónásra vagy misézésre, s ez lelki életükben mindig kiemelkedő élmény számba megy. Ez a vonzóerő pedig nem más, mint a lelkiség tiszta, szíveket hódító varázsa, melyet bármilyen rendű papnál oly ösztönszerűleg éreznek meg az emberek s melynek ellenállni nem tudnak, melynek őszintesége előtt meghajol az ellenfél, mely így annyi ellenséget győzött már le s mely annyi papgyűlölőből, tehát Krisztus-gyűlölőből őszinte jóbarátot faragott.

A lelkiségnek legbiztosabb jele pedig az, hogy itt mindig mindenki mosolyog. A mosoly egyszerűen, közvetlenül és őszintén ömlik el az arcokon, mint az aranyos napsugár a földön. A mosoly titka tehát a lelkiség, mert aki itt már nem tud mosolyogni, az hamarosan eltűnik Kármel ősi szent hegyéről. S ez az, amit e világ fiai nem értenek...

Hogy lehet ilyen szegénységben, ilyen szigorúságban, a világ szórakozásai nélkül, az élet szépségeitől távol, egy emberi koponyacsontvázzal az ebédlőasztal előtt boldognak lenni, sőt mindig mosolyogni?!

Mert ez így van! Az Egyház azon fiai és leányai, akiket vagy sajnál a világ vagy eszelősen rajongónak tart, mert „lemondtak az élet örömeiről", — a legboldogabb lelkek e földön! Igen, a legboldogabbak, akiknél boldogabbak még a fantasztikusan gazdag indiai vagy amerikai milliomosok együttvéve sem lehetnek, mert a legfontosabbat, az emberi lélek boldogságának egyetlen zálogát, az Istent — nem birtokolhatják maradék nélkül. Ehhez ez a „kifosztottság" kell, hogy a legnagyobb Teljesség tölthesse be szívüket... S e maradéktalan Isten-birtoklás nem más, mint a lelkiség, mely még rokkant testek örök ifjú tűzben ragyogó szemein is kisugárzik a javaiban magát gazdagnak hitt, de valójában mégis nagyon szegény világra.

Egy ilyen mosolygó szempár nézett reám a galambősz hajkorona alól, mikor a jó Ernő atyával szemben ültem, aki járhat bottal vagy mankóval, mégis mindig fiatal marad, mert ő is, mint a többi, az örökifjú Isten arcát tükrözi vissza, mely nem más, mint: lelkiség.

Egy hosszú, tudásban, tapasztalataiban és világlátottságban kivételesen gazdag élet áll mögötte. Belelátott sok papi lélekbe, sorsba, tragédiába, — joggal tehettem fel a kérdést: *Hogy áll a magyar katolikus papság lelkisége általában?*

Elnézett távolba, nagyot sóhajtott s mondotta:

— Akadnak itt-ott gyönyörű papi lelkek, akikbe igazán öröm belenézni... vagy talán az ellentétek miatt ragyognak annyira...?

Mikor még Győrben voltam, egyszer egy idős pap jött a rendházba. Amint mondotta, nagyon öreg már s a halál bizony közeledik hozzá is, ezért életgyónást akar végezni. — A nagy confessiót keserves zokogás között tette meg. S én csak néztem, néztem s mind jobban meghatódtam, mert halálos bűnökről nem is beszélek, de jóformán egy tudatos bocsánatos bűnt se találtam egész életében. — Nem tudom ma sem, hogy ki volt s honnan jött. De valahogy úgy éreztem, ez egy olyan „valahol ottfelejtett" pap lehetett... Istenem, milyen áldás lehetett arra a községre, ahol egész életében dolgozott! Ilyen papi lelket bizony nem sokat ismertem.

S ekkor az ősz kármelita maga elé tartott két kezének kinyitott ujjait nézve mondta: talán ennél több nem is volt... Hogy mi ennek az oka, azt egy eredeti, kiváló eszű innsbrucki bencés ismerősöm megfigyeléséből szűrtem le magamnak. Kérdezte ugyanis valaki tőle, hogy miért van az, hogy Franciaországban manapság is aránylag annyi a szent, míg Németországban jóformán egy sincs. Erre ő azt felelte: nézzen meg egy francia és egy német papot. A francia sovány, a német pedig kövér...

Ezt nyugodtan vonatkoztathatjuk a magyar viszonyokra is. A túltápláltság és a lelkiség nemigen férnek meg együtt. A magyar papi asztalok híresek ínyencségükről és bőségükről. A gyomrának élő emberből kivesz lassan a magasabb szellemiség iránti érzék és igény... Ebből folyik a másik tényező, a bibulus paptípusok változatos serege.

Már a szemináriumokban kellene vigyázni arra, hogy a leendő papság étkezési igénye egyszerű legyen. Adjanak tisztességesen elkészített, de egyszerű táplálékot.

Általában pedig az egész vonalon vissza kellene szorítani mindent, ami a papokban nőies és pusztán külsőséges fínomkodást nevelhet ki. A magyar növendékpapság Innsbruckban annakidején igen elütött a külföldiektől e tekintetben, amire aztán volt is ezeknek csípős terminus technikusuk.

Általában mintha félne a papság az önmegtagadás szellemétől s így annak gyakorlatától. Egyszer egy kanonok prédikációjában erre is buzdította hallgatóit, de megjegyezte, hogy a magyar ember hajlik a túlzásokra, ezért teljesen elegendő, ha egy héten egy önmegtagadást végzünk... Hát tessék nézni, — folytatta P. Ernő s ezzel skapuláréja alatti partikulárés fűzérjére mutatott — a kármelitának ezen kell számolni önmegtagadásait. Szabály szerint naponkint legalább hetet kell végeznie s ha nem végzett, akkor este annyiszor csókolja meg a földet, ahány elmaradt. A hetes szám azonban egy misztikus szám, mely azt jelenti, hogy azt a dolgot nem hétszer, de hetvenhétszer kell érteni, tehát mindíg. Igy vagyunk az önmegtagadás kérdésével is. Önmegtagadás nélkül pedig nincs lelkiség.

A papi lelkiség harmadik gyilkosa a női melegség igénye s az ennek való helytadás. Nem kell itt mindjárt szennyes dolgokra gondolni. Teljesen elég a női társaságok keresése, mivel ott a pap „jól és kellemesen érzi magát". Erre érdekesen világít rá egy elég buzgó szemináriumi tanár véleménye, aki azt állította, hogy szükséges a papnak a női társaság, mert így nem durvul el. Hát kérem... ez közönséges önbecsapás.

Ezt az igényt elégíti ki az a plébános vagy fiatal káplán, aki egyes kiválasztott családokhoz jár. Szinte beolvadnak egyes családokba. Nem veszi, különösen az a fiatal pap, észre, hogy benne talán „partit" látnak... Ez nem más, mint a tűzzel való játék. Sokszor igazán szerencse, hogy nem is tudja az a szegény fiatalember a valóságot.

Mi a coelibátusban nemcsak a házasságról mondtunk le, hanem a családi élet minden melegségéről. Ha erről se mondtunk le, akkor mi az áldozat az életünkben? Én például rajongok a gyermekekért s a rokonságomban igazán szép és kedves gyermekek vannak. Hívnak haza, nézzem meg őket, de nem megyek, mert mi erről a melegségről is lemondtunk, hisz ez is a családi élethez tartozik. A pap ne tartozzék egy családhoz se, ne olvadjon be sehova, hanem érintkezzen lelkipásztori gondjaira bízott összes családokkal, tehát minden családot keressen fel. Igy nem fog egyesek tüzénél melengeni és esetleg meg is gyulladni...

Lelkigyakorlatot adtam egyik tanítórend valamelyik házában. Mikor utána a házfőnök-igazgató kikísért a vasútra, azt mondta nekem: Amíg meg nem tiltják a tanároknak az egyes családokhoz való rendszeres járást, lelki életről, lelkiségről nem lehet beszélni. — Ugyanez áll a világi papságra is.

A papság lelkiségének problémája azonban végeredményben a papnevelésen dől el. A francia papnevelést általában a sulpiciánusok végzik. Nálunk is hasonlóan, kizárólag erre beállított papok kellenének...

*

Elbúcsúztunk. Még egyszer pillantást vetettem az egyszerű szerzetesi cellára, a deszkaágyra, a festetlen, puhafa-asztalra, székre, könyvállványra, a könyvkötéshez szükséges szerszámokra (Ernő atya szabad óráiban könyvkötéssel foglalkozik) s végül a cella foltos ruhájú lakójára s gondoltam: így legkönnyebben elérhető a papi lelkiség. De, gondolom, a mi körülményeink között is elnyerhető az összes ehhez szükséges kegyelem, ha gyomrunkban és szívünkben következetesen ellene mondunk az ördögnek, mert ez az első lépés a papi lelkiség felé.

Havass Géza

JÉZUS AZT KIVÁNJA TŐLEM

papjától, hogy szentséges Szívének erejében főproblémámat elintézzem.

Bennem rejtőzött főproblémám már akkor is, amikor a szemináriumba jöttem. Jézus szentséges Szívének azonban mennyi kegyelmébe kerültem és mennyi munkát kellett magamnak is belefektetnem, míg világosan megláttam főproblémámat. Lelkiatyám hamar tisztában volt vele. Ez pedig főképen értelmem bizonyos fokú fogyatkozása. Elég jó eszem van, de mégis van benne imprudens irányulás. Ha a kevélységet, melyből nagy adag van bennem, engedem feltörni, értelmi átlátásom veszélyesen csökken, úgyhogy cselekvéseimbe igen nagy hibák csúszhatnak. Mondogatta lelkiatyám: fiam, prudenciáért sokszor imádkozzék.

Magamat én kiváló tehetségnek tartottam s midőn lelkiatyám néha megjegyezte, hogy prudenciám körül hiba van, megharagudtam. — Külsőleg ezt nem fejeztem ki lelkiatyám előtt. Általában kellemetlenül éreztem magam, ha a prudenciáról valamit megjegyzett lelkiatyám. Szemináriumi életem alatt kb. 3 éven át nem tudtam egészen elfogadni, hogy imprudens irányulás van értelmemben.

Jézus szentséges Szíve azonban nem engedett téves úton járni. Kegyelmével mindig jobban zúzott. Nagy áldozatokat kívánt tőlem. Én egészen szentséges Szívének terveire bíztam magam. Jézus szaggatta, törte bennem a kevélységet éppen a főproblémámból származó sikertelenségekkel, nehézségekkel. Világosította értelmemet. Elértem azt, hogy főproblémámat leírtam úgy, ahogy lelkiatyám mondotta.

A szentséges Szív tovább vitt: megaláztatásokkal, megalázó élményekkel egészen megvilágította előttem főproblémámat.

Most már látom, hogy értelmemben imprudens irányulás van. Ha a kevélységet Jézus Szíve erejében állandóan nem fogom, éspedig maradéktalanul áldozatos, imádságos papi élettel, akkor főproblémám következtében sokat árthatok Krisztus országának. Magam végzetesen tragikus ember lehetek.

Midőn a szentségi Jézus előtt átgondolom sok nyomorúságomat s ezek közt megélem főnyomorúságomat... lélekben sírok... de mégis nagyon boldog vagyok. Örülök azért, mert

látom főproblémámat;

bátran szembenézek ezzel;

és hiszem, hogy a Szent Szív sok kegyelmével győzök!

ÉLETFORMÁM.

Egyik kisszeminarista társam, aki VIII.-os gimnazista korában istenhozzádot mondott a szeminárium kapujának, ezt a kijelentést kockáztatta: te is a jó megélhetés miatt választottad a papi életet... ez a kijelentés hihetetlenül bosszantott.

Olyan kiskaliberű lénynek néz engem, hogy a kenyér szempontjáért választom a papi életet... Orvos, ügyvéd is lehettem volna, ha számomra elég lett volna az egyszerű élet és a napi kenyér biztosítása. Ezek soha nem számítottak előttem. Magam is csodálkozom, hogy ezek soha semmit nem számítottak, de így van! Előttem mindig az lebegett, hogy „pap leszek", majd később, hogy „csak jó pap leszek", és még később, hogy „csak áldozatos, szent pap leszek". És most is ez az én eszményképem: az áldozatos pap. Ha egy szikrája ég bennem a falusi ember mély, becsületes lelkületének, akkor, ha ráadtam a fejemet a papi életre, csak egész pap leszek. — Különben is látom, hogy milyen szánalomraméltó embertípusok, akik nem találják helyüket a papságban, akik jobbra-balra kacsingatnak. — Ha ezekkel összetalálkozom, akkor is csak megerősödöm abban az elszántságban, hogy én talpig becsületes, igaz, áldozatos pap leszek egész addig, míg a temetőőr kapával húzza rothadó testemre a dübörgő hantot. Ez leszek én! Ez az én álmodott életformám és már most naponkint önmagamból kicsikart életformám.

KONGOTT A LELKEM.

A vonatra felszálltam. Bementem az egyik kocsiba. Láttam, hogy az egyik sarokban fiatal pap ül. Mosolygós arccal, melegen üdvözölve haladok feléje. — Úgy látszik, nem hat rá egész magatartásom. — Szinte érzem, mikor hozzá érek: leülhetek, ha akarok, de jobban esnék neki, ha nem zaklatom köreit. — De ha már idejutottam, leülök. — Kérdezem, hogy honnan jön és hová megy. Mond rá valamit. A vonat megindul. Próbálgatom a témákat, melyik érintené a lelkét — egyik se fogja, egyik se érdekli. Szedi ki a szilvát a zsebéből. Ajkához emeli. A magot meg dobálja ki az ablakon. — Itt nincs sok kezdenivaló — gondolom. Könyvet veszek elő és olvasom. Néha fölnézek. Látom, hogy a szilvát igen kedvelheti és közbe-közbe figyeli a mellém került fiatalpárt, akiknek beszédmodora arról tanúskodik, hogy régen elátkozták azt a percet, amelyben egymást először megpillantották.

De próbát teszek még egyszer — gondolom. „Mi a véleménye, főtisztelendő úr, erre meg erre vonatkozólag?" — Nemigen van neki komoly véleménye, csak egy-egy hallott, de egyénileg meg nem emésztett véleményt recitál. Ezek után nincs sok beszélgetni való. Elmond ugyan még valamit, aztán jön az állomás, veszi a kalapját. Elköszönünk. Kiszáll a kocsiból. Utána nézek. Ott megy az emberek közt sietve, Isten embereinek kitüntető öltözetében, a fekete reverendában „Isten embere".

Csak úgy kongott a lelkem egy idegenszerű érintéstől, mikor ezzel a paptestvérrel találkoztam. Nincs témája, nincs mondanivalója, nem hevül, nem ég semmiért. — Nem is tudtunk beszélni.

De ha összejövök egy olyan paptestvérrel, akinek már szemében is csillog a papi lélek, és mikor kiöntjük egymás előtt lelkünk tartalmát és nagy akarásait, akkor úgy tudunk kacagni, mint az ártatlan gyerek, úgy tudunk hevülni, mint a melegedő vas és mikor beszámolunk egymásnak, hogy mit tettünk és szenvedve, áldozatot hozva milyen eredményt értünk el, akkor érzi meg az ember, hogy mi is az, mikor ilyen pappal találkozik. — Ilyen beszélgetés után olyan önkénytelenül áthúzódik lelkemen ez az örömteli mondat: de jó, hogy pap lettem! Tovább is küzdök, tovább is dolgozom, mert nagyon érdemes!

„AMIT ÉN KAPOK..."

Talán nem is magamtól, de mások megjegyzéseitől sokszor lelkembe vágott, hogy más hivatásokban élők az én koromban anyagilag mennyivel jobban állnak s milyen csekély az, amit én kapok. S ez mint a féreg kezdett rágódni bennem. A lázadás hangulata, a felsőbbségek megbélyegzése, a megkeseredettségek csak úgy hullámzottak lelkemben.

Mikor lehiggadtam, vagy e kérdést igazlelkű paptestvérekkel megbeszéltem, szégyenkezve kellett megállapítanom: nem ezért lettem pappá... Ha csak ezért lettem volna pappá, akkor igazán nem lett volna érdemes a szentelő püspök elé térdelni.

S ha jól meggondolom: valóban kell-e nekem több? Egyedül állok, másokról nem kell gondoskodnom... no és hol van még a szegény Krisztus követésének problémája...? Szomorú dolog, ha milliók inkább követik Krisztust, mint a papja...

„NAGYON ÜRES VOLT."

Egy kis kápolnában együtt gyóntattam egy idős paptestvérrel. Gyermekek sorakoztak előttünk, várva a megigazulást. Röviden, egy-egy gyakorlati megjegyzéssel intéztem el a hozzám kerülőket. Csodálkoztam, hogy mit tud a másik annyit eggyel foglalkozni, hisz nekem sokszor alig volt mondanivalóm...? S mikor már nálam nem volt senki, ott még folyt a lélek-gyógyítás, egy-egy hangosabb szófoszlány elárulta, hogy mennyit beszélhet egy-egy léleknek az Úr Jézusról vagy Vele kapcsolatban. Papi lelke csak úgy sugározta ki a tartalmát: Krisztust...

S én nagyon resteltem magamat... mert szív bőségéből beszél a száj... Az én papi szívem, úgy látszik, nagyon üres volt...

„FÉLSZEMMEL, LÉLEKKEL."

Egy apátplébánossal sétáltam együtt. Egy beteg, nyugdíjas pap háza mellett mentünk el. Kint ült a kertben s bementünk hozzá. Oly tisztelettel fogadta vendégét mind a megszólításban, mind viselkedésében, hogy egészen meglepődtem.

Leültünk, beszélgettünk. A szavak a rossz szív miatt csak szakadozva hagyták el ajkait. A lesujtott ember vágyakozásával mondogatta, hogy ő csak még egyszer gyóntathatna, prédikálhatna... Bár esperes, de szívesen lenne ezért kül-káplán valahol. Egyik szemére a magas vérnyomástól máról-holnapra megvakult s így még olvasni se tud, csak nagyjából átfutja az ujságot, mert kímélni kell a jót. — Erre megjegyezte az illető apátplébános, hogy a papi zsolozsma alól bizonyára fölmentette magát. — Ó nagyságos uram, — felelte — öreg pap vagyok s a zsoltárokat már kívülről tudom, csak azt a néhány leckét kell jóformán olvasni...

S utána úgy elgondolkoztam...

Mily tiszteletet tanúsított ez a jóval idősebb paptestvér egy nála magasabb rangban levő iránt, pedig nem is az ő megyése az illető, tehát érdekkörén kívül esik. Jómagam pedig csak akkor tudok igazán tisztelettel lenni, ha attól az illetőtől várok valamit... Hol van belőlem ez az objektív tekintélytisztelet, mely a legmagasabb realitáson, az Isten tekintélyén nyugszik?...

Hányszor tehernek érzem a gyóntatást, a prédikációs készületet s minden arra irányul ekkor bennem, hogy minél hamarább lerázzam magamról. Viszont mily buzgó lelkipásztori életet sejtet ez a vágyakozás maga mögött...

Sokszor felmerült bennem is a gondolat, hogy miért nem rövidíti meg az Egyház a papi zsolozsmát és könnyít a terhén. Hogy tudok örülni egy simplex officium Matutinumának... S ez az idős, félvak paptestvér, bár oka, joga lenne rá, még a gondolatát is elutasítja minden tehermentesítésnek s végzi szakadozott lélekzettel, félszemmel, lélekkel...

L I T U R G I A.

A PAP LELKI ÉLETE LITURGIKUS SZELLEMBEN.

Kétségtelen, hogy a liturgia minden pap lelki életére hatással van. Már maga a lelkipásztori munka is az egyházi év keretében folyik, és nagyjából alkalmazkodik is annak egyes szakaszaihoz, főbb ünnepeihez. Szentbeszédet, elmélkedést, szentgyónási intelmet igen gyakran sugalmaz a szentmisének az evangéliumban, szentleckében vagy másutt kifejezett gondolata. S még az a pap is, aki elsősorban csak híveinek a kedvéért olvassa el a szentmise szövegét, önkénytelenül lelki hasznot merít belőle.

A liturgiának a pap lelki életére gyakorolt ilyesfajta hatása természetesen felszínes. Ha röpke hangfoszlányokat kapok el egy fenséges Beethoven-szimfóniából és azokat halkan utána dúdolom, az egészen más, mint amikor hangversenyteremben ülők, s a muzsika hatalmas árja elragad szépségével, átivódik rajtam s szinte vele együtt zengek, zenélek és zúgok. *Szép gondolatokat, jólhangzó idézeteket kiemelhetünk a liturgiából úgyis, hogy annak szelleme idegen marad nekünk.* Pedig az kellene éppen, az a tiszta, merészívelésű, túlvilágba áthajló szellem! Évszázadokon keresztül abból élt Isten házanépe istengyermeki életet. S hogyan beszélünk a keresztény lelkiség megújulásáról manapság, ha éppen az a szellem hiányzik népünkből, s talán még papságunkból is?

Mielőtt tehát azt beszélnénk meg, hogy milyen legyen a pap lelki élete a liturgia szellemében, fel kell vetnünk a kérdést magának a liturgiának a szelleméről, belső mivoltáról.

A liturgiában sokszor, még a papok is, csak olyan üres „szertartásoskodást", fényes, tetszetős külsőségeket látnak, amelyek elősegítik az istentisztelet hatásos megrendezését, de lényegéhez semmi közük. Pedig itt a külső forma valójában szoros kapcsolatban áll a belső tartalommal, annak hűséges kifejezője. A liturgikus szertartásoknak is van történelmi fejlődésük és változásuk, de akármilyen is legyen a külső forma, mindig a belső alakítja ki és határozza meg azt. S külső forma és belső tartalom, a kettő együtt teszi az Egyház hivatalos istentiszteletét, a liturgiát.

Nos, ez az istentisztelet lényegében elválaszthatatlan az Egyháztól. Az Egyház célja az Úr Krisztus célja: hogy Isten neve megszenteltessék a földön, hogy Isten előtt meghajoljanak a népek, s eljöhessen végre az Isten országa. Hármas nagy hivatalát és hatalmát, a tanítói, kormányzó és papi hivatalt és hatalmat is azért örökölte az Úrtól, hogy ezt a célt megvalósíthassa. Ut in omnibus glorificetur Deus (Reg. S. Benedicti, c. LVII.) — hogy Isten az egész emberiség és az egyes ember minden életmegnyilvánulásában megdicsőíttessék. Ez

az „egyetemes istentisztelet" viszont nem valósítható meg a liturgia s különösen annak középpontja, az eucharisztikus áldozat nélkül.

Az eucharisztikus áldozat Krisztus kereszthalálának megújítása. Krisztus, az Istenember, Ádám vétke után az emberiségnek egyetlen hathatós képviselője Isten színe előtt. Emberi mivolta végtelenül kedves a mennyei Atyának, hiszen egyszülött Fiának embersége az. És ez a második isteni Személyben élő ember természeténél fogva összekötő kapocs Isten és az ember között: az emberiség Főpapja. Ez a Főpap egész földi életében, de aztán végérvényesen a keresztfán, odaadja a mennyei Atyjának azt, ami legértékesebb és legkedvesebb Isten előtt az egész teremtett világban: saját, istenségétől megszentelt, átistenített emberségét. Odaadja egészen, mint áldozatot. S Főpapunk és Áldozatunk lesz egy személyben, aki „saját vére által ment be egyszersmindenkorra a szentélybe (mennyországba), örök váltságot szerezve". (Zsid. 9, 12.) Egyetlen Istennek kedves Főpap, — egyetlen Istennek kedves Áldozat: igaz istentisztelő és igaz istentisztelet. S most, hogy diadalmas húsvétja után „ott ül a mindenható Atyaisten jobbja felől", nem szűnt meg Főpapunk és Áldozatunk lenni: nekünk ajándékozta keresztáldozatának megújítását, az eucharisztikus áldozatot.

Itt jutunk el a szentmise igazi értelméhez, mely a liturgikus szellem magja. A szentmisében megújul a keresztáldozat, az örök Főpap örök érvényű és örök értékű áldozata, hogy ezerkilencszáz esztendő után is ezen az oltáron és most ebben az órában a mi főpapunkká és a mi áldozatunkká legyen. A mi keresztségben Istennek szentelt s az Ő dicsőségét szolgáló istengyermeki életünk a felajánlott kenyérrel és borral[1] az oltárra kerül, Krisztus teste és vére lesz belőle: áldozattá válunk Vele együtt; napunk, hetünk és egész életünk beleszakad a végtelen, örök áldozatba, s az örök Főpap az angyalok és üdvözültek színe előtt bemutatja azt a mennyei Atyának. Az eucharisztikus áldozatban összekapcsolódik föld és ég, mi Főpapunk mögött bevonulunk a mennyei szentélybe, s az Atya színe előtt mutatjuk be igazi istentiszteletünket.[2]

A liturgia szelleme annak az istentiszteletnek a szelleme, amely Krisztus áldozatából sugárzik: nem érzelmi átélése, hanem életet és egyéniséget átjáró és átformáló tudata annak az emberi észt felülmúló, természetfeletti valóságnak, hogy a keresztény közösség az eucharisztikus áldozatban az Atya színe előtt áll és megvalósítja életének végső értelmét és célját: imádja az Istent.

Ezt a fenséges istentiszteletet aztán teljessé teszi az áldozati lakoma, a szentáldozás. Eddig mi szóltunk az Istenhez, most Isten ad nekünk. Egyszülött Fiát adja s Vele az isteni életet, hogy az eucharisztikus áldozatból kilépve folytatódjék mindennapi életünk bátor és boldog istentisztelete.

[1] V. ö. Szent Ágoston szavait: „Ha ti vagytok Krisztus teste és tagjai, a ti misztériumotok fekszik az Úr asztalán: saját misztériumotokat veszitek . . ." (Ser. 272.) „Ti vagytok itt az oltáron, ti vagytok a kehelyben" (S. 229.). Hofmann, Die Kirchenbegr. des hl. Aug. 1933. 393. kk. old.

[2] Jellemző, hogy az áldozás előtti imádságokat leszámítva, a szentmise minden imádsága az Atyához szól, Jézus által. V. ö.: mindjárt a Canon első szavait.

A liturgia többi részei: szentségek, szentelmények, liturgikus imádság stb., mind valamennyien Isten tiszteletét szolgálják és valamilyen kapcsolatban állnak a középponttal. A keresztség azzal, hogy Krisztus titokzatos testének tagjává tesz, jogot ad az eucharisztikus áldozat bemutatására. A bérmálás teljessé teszi ezt a jogot, nagykorúvá szentel Krisztusban. Felkészít arra a külső és belső küzdelemre, amelyet az embernek önmagával és a világgal kell megvívnia Isten szolgálatáért. A bűnbánat szentsége Krisztus titokzatos testének holt tagját újra belekapcsolja az eucharisztikus áldozat kegyelemáramába. A papság a Főpap hatalmában részesül, hogy a keresztény közösség fönséges istentiszteletének földi vezetője és megvalósítója legyen. A szentelmények az anyagi világot vonják be Isten tiszteletébe. A liturgikus imádság pedig a szentmise szövegével összhangzó imádságos keretet ad az eucharisztikus áldozatnak.

A liturgikus szellem azonban nemcsak azt kívánja meg, hogy élő Krisztus-hitből fakadjon, komoly megértéssel belekapcsolódjunk az eucharisztikus áldozatba, hanem ennek *módját* is meghatározza. Hogyan történjék hát?

a) Az egyházi évnek megfelelően. Az egyházi év annak a páratlan élettörténetnek a megjelenítése, amely emberi síkon a názáreti kis házban az angyali üdvözlettel kezdődik, s a kereszthalálon és a feltámadáson keresztül az Atyaisten jobbján fejeződnék be, — ha csodálatos, mennyei istenemberi (theoandrikus) cselekvésben nem folytatódnék. Ennek csak akkor lesz vége, amikor az Emberfia másodszor jön el, hogy megítéljen eleveneket és holtakat és átadja országát az Atyának. (V. ö. I Kor. 15, 24.)

Mikor Jézus az utolsó vacsorán elbúcsúzik tanítványaitól, szenvedésének emlékezetére az Eucharisztiát ajándékozza nekünk. Ezzel az időben egyszeri, de az Isten színe előtt örök érvényű keresztáldozatot mindennapjainknak ajándékozza. Az, ami isteni síkon örök, belép emberi időnkbe, és hat tegnapjainkra, mánkra és holnapunkra. Ez az egyházi év lényege is: Krisztus élete történelmi síkon elmúlt, isteni síkon örök jelenné vált, s ez az élet újra meg újra lejátszódik előttünk egy liturgikus év keretén belül. Igaz, hogy az Úr harmincháron életének megjelenítéséhez nem volna szükség egy év leforgására, hiszen az eucharisztikus áldozatban Krisztusnak nemcsak a kereszthalála, hanem megváltó életének minden szaka jelen van, időfeletti, osztatlan egységben, természetfeletti módon. „Quoties huius hostiae commemoratio celebratur, opus nostrae redemptionis exercetur." (Pünk. u. IX. vas. secreta.) Az Egyház mégis a liturgikus év keretében bontogatja ki előttünk Jézus életét és szeretetének csodálatos műveit, mert tekintettel van emberi gyengeségünkre. Másképen nem követhetnénk lépésről-lépésre minden szakában és megnyilvánulásában ezt az istenemberi életet, hogy ennek az életnek a szelleme alakítsa életünket. Az egyházi év tehát lehetővé teszi, hogy eucharisztikus áldozatunkat minden alkalommal személyes életközeli kapcsolatba állítsuk a történelmi Krisztussal. Másrészt az eucharisztikus áldozat az, amely a történelmi multat kegyelemközvetítő, jelen valósággá teszi. A liturgikus év ünnepeinek és vasárnapjainak evangéliumát és a többi szövegeit olvasva és elmélkedve átélem az Úr vi-

lágba lépését, tanítását és cselekedeteit, szenvedéseit és megdicsőülését, s az Eucharisztia által mindez valósággá lesz nekem is, olyan valósággá, mint palesztínai tanítványainak volt. Ezt a kapcsolatot a történelmi Krisztussal az egyházi év minden ünnepén és vasárnapján meg lehet találni. Ennek segédeszköze a közismert Parsch: Üdvösség éve c. munkája.

b) Közösségben. Ezt ma kevesebbet kell magyarázni, mint a század elején. Ma tudjuk újra, hogy szinte minden életmegnyilvánulásunknak szociális vonatkozása is van. Nem létezünk egymástól függetlenül, szellemi és anyagi téren hatunk egymásra és felelősek vagyunk egymásért. S Istennel szemben Krisztus mögött is mint a megváltott nép állunk, Krisztus titokzatos testének tagjai természetfeletti életközösségben a megdicsőült Fővel. Természetesen mindegyikünk egyénileg felelős cselekedeteiért és az örök Biró egyenként kéri számon cselekedeteinket, de ezek a cselekedetek vagy megfelelnek a szeretet parancsának s akkor építették a titokzatos Testet, vagy nem s akkor romboltak rajta.

Az eucharisztikus áldozat Krisztus titokzatos testének, az Egyháznak áldozata, nem egyéni ájtatosság. Ezért követeli az Egyház, hogy legalább egy hívő (ministráns) vegyen részt rajta. Imádságai is szinte kivétel nélkül többesszámban beszélnek az Atyához Jézus nevében. A nép feleletei pedig a pap imádságaira azt a „actuosa participatio"-t követelik, amelyről boldog emlékű XI. Pius pápa beszél „Divini cultus" kezdetű konstitúciójában. Ha a nép elszakad a pap imádságától, elszakad az oltár és az áldozat élő közelségétől, elszakad egymástól is. Az Eucharisztia nem lesz többé vinculum caritatis, a szeretet összetartó köteléke.

A mondottak után most már feltehetjük a kérdést: milyen legyen a pap lelki élete a liturgia szellemében?

Pap és hívő között a liturgikus lelki élet szempontjából természetesen csak annyi a különbség, hogy a pap, mint a liturgia vezetője és híveinek tanítója, még komolyabban kell, hogy liturgikus lelki életre törekedjék, mint hívei.

Úgy gondolom, hogy a következőkben lehet vázlatosan összefoglalni a pap feladatait:

a) Ismerje az egyházi évet, annak két ünnepkörét, mégpedig nemcsak a szertartásaikat, hanem a dogmatikus tartalmukat is. A megváltás két nagy szempontja lép elénk e két ünnepkörben. A karácsonyi időben a megtestesülés áll az előtérben. Az isteni ige felveszi az emberi természetet, s ezzel hihetetlen méltóságra emeli: ettől kezdve egy emberről, aki közülünk való, hús- és vérember, azt lehet mindani, hogy ő Isten. Erre az Istenemberre felejtkezik rá elragadtatott szeretettel Szent János apostol tekintete, s imádandó csodálattal látja munkás, fáradságos palesztínai életében is azt az isteni dicsőséget, amely végtelenül egyszerű, s mégis istenien titokzatos egyéniségéből sugárzik: „és látók az Ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét, aki tele volt malaszttal és igazsággal". (Ján. 1, 14.) És ennek a csodálatos életnek a gazdagsága kiáradt ránk: „mindnyájan az Ő teljességéből vettünk". (U. o. 16.)

S ez az isteni lény mégis megmaradt embernek. Itt lépünk a húsvéti ünnepkörbe. Ez az Isten valóságos ember. Végigéli emberi életünket, az anyaméhtől a sírkamráig viseli minden nyomorúságunkat, a bűnt leszámítva, s keservesebben hal meg, mint valaki is embertársai közül. Miért? Mert „mindenben hasonlónak kellett lennie testvéreihez, — mondja Szent Pál — hogy irgalmas legyen, és hűséges Főpap az Isten előtt, hogy kiengesztelje a nép bűneit. Mert abban, amiben Ő maga szenvedett és megkísértetett, meg tudja segíteni azokat is, akik kísértést szenvednek". (Zsid. 2, 17—18.) A húsvéti győzelem természetesen újra isteni dicsőségben állítja elénk az Urat, de ez az Úr azért a kínszenvedés tüzén magát elemésztő Jézus marad, aki így érdemelte ki azt, hogy emberi természete megdicsőüljön és forrása legyen számunkra a megváltás nagy ajándékának: a Szentléleknek.

b) Elmélkedje át az ünnepek és a vasárnapok szentmiséit és keresse azoknak vezető gondolatát. Kérdezze: a történelmi Krisztust milyen életmegnyilvánulásban állítja elénk a szentmise evangéliuma és milyen kapcsolatot találhatok közte és a szentmise többi szövegei között. Szóval igyekezzék eucharisztikus áldozatát személyes, életközeli kapcsolatba állítani a történelmi Krisztussal.

c) Elmélkedje át közbe-közbe a szentségek kiszolgáltatásának kísérő imáit, s ez által igyekezzék dogmatikus ismereteit életszerűvé tenni.

d) Napjának középpontjában álljon az eucharisztikus áldozat, s a breviáriumi imádsága legyen annak kerete: bevezetése és folytatása. A szentmise liturgikus gondolata így tovább él a nap folyamán s az eucharisztikus áldozat lelkületét is könnyebb megőrizni.

e) Aszkétikus élete az eucharisztikus áldozatból induljon ki, és oda térjen vissza. Az Eucharisztia az életszentség igazi forrása, a végtelenül szent Istennel hoz bennünket közvetlen kapcsolatba, Isten lelkével tölt el. Következetes tehát az Apostol követelménye: „Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus" (Gal. 5, 25.), vagy másutt: „Si filii lucis estis, ut filii lucis ambulate". (Ef. 5, 8.) A megszentelő kegyelem bizonyos „objektív" szentséget ad nekünk, mint istengyermekek mindannyian szentek vagyunk, s az eucharisztikus áldozat ezt a szentséget csak fokozza. Kötelességünk marad azonban a „szubjektív" érvényrejuttatása ennek a szentségi állapotnak. A liturgikus szellem azt követeli, hogy az eucharisztikus áldozat lelke átjárja belső életünket, egyéniségünket és minden munkánkat. Tehát, hogy Isten bennünk rejlő kegyelmének ne vessünk gátat, hogy az Úr be tudja fejezni bennünk megváltásának művét. A liturgia szellemének gyakorlatilag ez a legfontosabb hatása, hiszen ezzel valósul meg bennünk az Úr akarata: életünk minden megnyilvánulásában valóban istentiszteletté válik.

dr. Békés Gellért O. S. B.
Pannonhalma.

AZ EGÉSZ EGYHÁZ A PATÉNÁN.

A szentmise Krisztus kereszthalálának megismétlése. A drámai cselekmény ugyanaz, csak a mi napi élményekre, hatásokra éhes fantáziánknak úgy tűnik, hogy sokkal kevésbbé megrázó módon. Sokan úgy vannak jelen a szentmisén még Úrfelmutatás után is, mintha valójában nem Krisztus lenne ott az oltáron, hanem mintha öntudatlanul is azt az eretnek tévhitet vallanák, hogy mindez csak Krisztus emlékezetére történik! — Mily másként figyelnénk, ha élő lenne a hitünk. Hogy izgulunk egy mozielőadás közben, egy detektív vagy kalandos, esetleg háborús történet folyamán, mily türelmetlen remegéssel várjuk a harctéri tudósításokat! És itt, midőn az oltáron megismétlődik a világtörténelem legizgalmasabb és legmegrázóbb drámája, itt már érzéketlenek maradunk!

Pedig szembe kell néznünk ezzel a kérdéssel, mert igen nagy tévedés lenne, ha azt gondolnók, hogy a szentmiseáldozatnak mi csupán néma szemlélői vagyunk. Kétféleképen is belekapcsolódik a mi kicsi és kicsinyes emberi életünk a szentmisébe.

1. Minden ember élete egy-egy szentmise, és viszont az életének mindenegyes napja egy-egy külön miseáldozat.

2. A szentmisében az oltáron nemcsak Jézus mutatja be önmagát, hanem minket is bemutat, Vele egyesülve, meg nem szűnő szeretetáldozat gyanánt az Atyának. Mert az aranyos paténán az ostya külső színe alatt nemcsak a Fej, hanem a tagok is bemutattatnak az Atyának és a szent kehelyben lévő borban szintén.

Beszéljünk előbb erről a második pontról!

Ha csak kissé is gondolkodunk, ráeszmélünk, hogy miért akarja Jézus ezt az egységet.

Feltámadása és mennybemenetele óta Jézus az Ő megdicsőült testében már nem képes többé szenvedni, azért elhatározta, hogy szenvedését úgy az egész misztikus testben, mint annak mindenegyes tagjában is külön-külön folytatja.

Hogy ez lehetséges legyen, egyesül velünk; elsősorban a megszentelő kegyelem által. Majd tovább megy és eggyé lesz velünk a szentmiseáldozatban, amikor fölajánláskor önmagát és a híveket is fölajánlja a pap a paténán fekvő ostyában és a kehelyben lévő borban áldozatul a mennyei Atyának.

Átváltozáskor pedig valósággal megszűnünk lenni, eltűnünk, belelényegülünk Jézusba, az egyedüli, örök Áldozatba.

Ezekután már valóban egyek vagyunk Vele. Sőt nyugodtan mondhatjuk, hogy mivel Jézus az egyedüli Áldozat, és mivel eltűnünk és mégsem szűnünk meg létezni Őbenne; Ő szüntelen áldozat lesz mibennünk!

Istenem, ha elgondolom, hogy naponta hány szentmisét mutatnak be és mindegyik szentmisében mindannyian be leszünk mutatva, Jézusban Jézussal és Jézus által az örök Atyának, Neki tetsző szeretetáldozatul, — mily örömmel és szeretettel fogadja Atyánk ezt az áldozatunkat!

Csak az a bökkenő, hogy nemcsak hogy nem leszünk valóságos áldozatok, de legnagyobbrészt még csak tudatára sem ébredünk annak, hogy mire kötelez minket a szentmiseáldozat.

Naponként ezren és ezren vannak jelen a szent cselekménynél. Letérdelnek a templomban, mellüket verik, imakönyvből elmondanak 1—2 szép imát, vagy a rózsafűzért morzsolják, de hogy ott a valóságban mi történik, arról sejtelmük sincs! Nem tudják, hogy egy hihetetlen nagy csoda által megszűntek lenni; eltűntek Jézusban! Hogy tudnók tehát a templomból kijövet megvalósítani Szent Pál örök boldogságot magában foglaló szavait: „Élek én, de már nem én; Krisztus él bennem!" — Erről még az ú. n. vallásosak sem igen tudnak, akik hetenkint többször is járnak szentmisére. Hogy ismernék hitünknek ezt az igazságát a lanyhák, a hidegek? Pedig Krisztus őket is bemutatta önmagával és önmagában az Atyának.

Istenem, ha elgondolom, hogy naponta hányszor meghazudtoljuk Jézus eme felajánlását! Uram, vedd el szabadakaratunkat, hogy csak a Te legszentebb akaratodat akarhassuk, és így valóban szüntelenül áldozatok lehessünk Jézusban, és Ő viszont szüntelen áldozat lehessen bennünk. Amen!

Most térjünk vissza elmélkedésünk 1. pontjára: tudniillik, hogy minden ember élete egy szentmise, és életének minden jól eltöltött napja is egy-egy szentmise.

Minden ember életében — ha az az élet igazán krisztusi — megtaláljuk, hogy úgy mondjam, a szentmisének gerincoszlopát: a Föl-ajánlást, az Átváltozást és az Áldozást.

Minden ember életében van egy nagy Offertórium, vagy legalább is látszólag nagy! Egy nagy áldozat, az Áldozat! — A baj csak ott van, hogy ezt nem szoktuk észrevenni. Elmegyünk mellette, vagy legjobb esetben magunkkal hurcoljuk és minden alkalmat fölhasználunk, hogy megszabaduljunk tőle. Kínos nyűgnek bélyegezzük magunkban és álmodunk egy nagy, nekünk tetsző, ízlésünknek megfelelő, egyéniségünket kielégítő áldozatról. Gyakran olyanról, amilyen egy kedves szentünk, vagy egy tökéletes lélek életében előfordul.

Álljunk meg kissé ennél a pontnál! Ez az áldozat lehet hősies, és lehet gyáva, meghátráló, de minden esetben az egyéniségünk bélyegét viseli magán. Lehet olyan megrázó suscipe, hogy az emberek riadtan kapják föl a fejüket, hisz úgy dübörög el mellettük, mint egy hadbavonuló sereg egetverő hajrá-kiáltása, mint vágtató lovaik patkócsattogása, de gondolom, hogy midőn már eltűntek a láthatárról, megrázzák a fejüket: — Szegény bolond, a vesztébe rohan! — És igazuk van, mert az Isten által lakott magános csúcsok helyett saját akaratának várában találja magát, ahol képzelt áldozatának nagyszerűsége mindig újabb és újabb bilincseket rak reá.

Mások aztán talán tudatosan vagy tudat alatt, de a könnyebbet választják. Például nekem nem nehéz a hallgatás, sőt vágyom csönd és béke után távol az emberektől. Zárdába vonulok, elzárkózom a világtól és azzal, hogy nem szánt-e nekem egy világi apostoli életet a mennyei Atya, mit sem gondolok. Vagy bent vagyok egy szerzetben és ott boldog vagyok — látszólag, sőt magam is azt hiszem, de öntudat alatt fölébred bennem a vágy: mindenkin aktívan segíteni! — Ó, az

ember önszeretete oly ügyes a csűrés-csavarásban; oly könnyen elhiteti magával, hogy itt „túl boldog", és ő a nehezebbet akarja, odaadni magát az összes embereknek, hogy azok megegyék, consumálják, holott valóban csak ő únta meg a kötöttséget, a függést és szeretné „élvezni" áldozatának eredményét. — És hány másfajta példákat is mutathatnánk be. De kivétel nélkül mind azt bizonyítanák, hogy nagyon sok suscipe hangzik el naponkint, óránkint, sőt percenkint is, — de azt is bizonyítva látjuk, hogy azok legnagyobb részét csak mi mondjuk, mi, a „kis ostyák", akik fölajánljuk magunkat! Ugye mily bizarr ez a gondolat!?! Az örök Főpap helyett az áldozati tárgy ajánlja föl magát!

Nyugodtan mondhatjuk, hogy csak egy állandó, örök és megszakítás nélküli suscipe van, amelyet Jézus mond ki, midőn mint örök Főpapunk a kezébe vesz és bemutat az Atyának: „Suscipe sancte Pater hanc hostiam!"

Részünkről csak egy követelménye van ennek: Hogy ostyák legyünk. Bírjunk az Atya jellegzetes tulajdonságaival, melyek közt a legfontosabb a passzivitás. Hagyjuk, hogy felvegyen, letegyen, jobbra helyezzen, majd balra, hogy ott és akkor mutasson be minket, ahol és amikor az örök Főpapunknak tetszik. Tehát igazán, mintegy élettelen test gyanánt szolgáltassuk ki magunkat „fönntartás nélkül, teljesen" az örök Főpap kezeibe! Ez lesz életünk egyedüli „igaz" offertóriuma, így hozzuk meg az egyedüli „igaz" áldozatot, azt, amelyet a Szentháromság kíván, amelyre öröktől fogva meghívott és amelyért teremtett.

Ezt a suscipét aztán percről-percre ismét kimondja bennünk Jézus! Míg csak lassan, fokról-fokra a szüntelen kis offertóriumok által el nem érjük nagy életcélunkat, a vértanúságot. Ez a vértanúság sokkal lassúbb és bizony fájdalmasabb is, mint a szenteké, akik életüket adták. Ez percről-percre való meghalás magunknak, vágyainknak, egyéniségünknek, mindennek, ami nem az Atya akarata. Viszont a szüntelen vérhullatás által üresedünk ki oly teljesen, hogy valóban már csak külszínek, kis ostyák vagyunk, amely mögé elrejtőzik, és amelyekben él és áldozatul önmagát mutatja be a „Rex gloriae!"

Igy valósul meg bennünk Szent Pál nyilatkozata: „Élek én, de már nem én, Krisztus él bennem!" És ugyanakkor az életünk szentmiséjében az Átlényegülés! Itt már nincs két akarat, két vágy, két elgondolás, két érdek, csak egy, Jézusé, az Atyáé, a teljes Szentháromságé! E jelek által világosan látható lesz a külvilág számára is, hogy a lélekben már megvolt az Átváltozás! A legapróbb köznapi cselekedeteik is annyira szellemiek, hogy mindegyikben szemlélhető Isten, az Ő jóságában és szeretetében!

Innen már mintegy természetszerűleg következik az Áldozás!

A lélek teljesen — már amennyire gyarló fölfogású képességünk engedi — ismeri Istent. Teljesen fölfogja, hogy „Isten a szeretet". És mivel mindenütt, mindenben csak Istent és így a legteljesebb szeretetet látja, lelke szintén eltelik kimondhatatlan nagy szeretettel minden és mindenki iránt. Teljes egészében felfogja az újszövetségi szeretettörvényt: „Szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket!"

És hogy szeretett Ő minket? „Nincs nagyobb szeretet, mint aki életét adja azért, akit szeret!"

Emberi gyarló szemünkkel láthatóan ez csak ritkán történik meg, ilyenkor az ujságok is rendesen hasábos cikkekben emlékeznek meg a szerető önfeláldozás, életmentés stb. remek szép, megrendítő példájáról. De akik csak kicsit ismerik Istent és a szeretetet, azok tudják, hogy számtalan ismeretlen, látszólag szürke kis lélek van, akik az Úr Jézus extatikus szeretetétől áthatva kenyérré lesznek, kis áldoztató ostya külszínévé, amelyben saját szeretetét adja az örök Szeretet mindazoknak, akiknek arra szükségük van.

Ezekből a kenyérlelkekből áradó krisztusi szeretet mindenre képes, folyton tevékeny, nyugodtan nevezhetjük ezt az Egyház vérkeringésének. Ez az a kötelék, amely azt a szoros egységet, unumot létrehozza, amelyről Jézus így szól: „Legyetek egyek, amint én is egy vagyok az Atyával és a Szentlélekkel!"

Mert e szeretet folytán senkinek sincs külön tulajdona, lelki kincse, minden egy közös lelki kincstárban gyülemlik föl, amelyből mindenki szabadon meríthet és töltekezhet. Ezeknek a kenyérlelkeknek csak egy vágyuk van: „Mindenkinek mindene lenni!" Hagyni, hogy lassan, falatról-falatra, vagy csak morzsánként consumálódjanak és tűnjenek el az örök nagy Ostyában!

Ez a mi életünk szentmiséjének is vázlata. Kérjük a mi jó Urunkat, hogy égesse ezt a képet szeretetének lángbetűivel a lelkünkbe, szívünkbe, hogy abba eltörölhetetlenül belevésődjék és Krisztus szeretetének sürgetésére megvalósuljon bennünk az áldozat lényege: Per ipsum, et cum ipso et in ipso. Amen.

M. N.

A TEMPLOM ÉS PAP VISZONYA A LITURGIA TÜKRÉBEN.

Az Úr Jézus nem akarta gyermekeit (Ján. 13, 33.) árván, (Ján. 14, 18.) családi otthon nélkül hagyni. Hiszen még a verébnek és a gerlicének is van puha fészke, „hová fiait helyezze" (83. zsolt.), csak épp az ő fiókái legyenek puha, meleg fészek nélkül?

Még az utolsó vacsorán bejelentette tanítványainak: „Atyám házában sok férőhely vagyon... Megyek helyet készíteni számotokra. És ha már elmentem és helyet készítettem nektek, ismét eljövök, és magamhoz veszlek titeket, hogy ahol én vagyok, ti is ott legyetek." (Ján. 14, 2—3.)

Addigra is, amíg útban vagyunk az örök hajlékok felé (Lk. 16, 9.), ideiglenes családi otthonról gondoskodott számunkra az Úr Jézus. Kis mása ez annak a végleges otthonunknak, melyet Szent János mint „új Jeruzsálemet" emleget: „És nagy szózatot hallék a trón felől, amely mondá: Ime, Isten hajléka az emberekkel; és velük fog lakni, és ők az ő népe lesznek, és maga az Isten őnekik „Isten velük" leszen. És Isten majd letöröl szemükből minden könnyet, és halál nem leszen többé, sem gyász, sem jajkiáltás, sem fájdalom nem leszen többé, mert az elsők elmúltak." (Titk. jel. 21, 2—4.)

A templom nem örök hajlék számunkra, nem szünteti meg a halált és gyászt, jajkiáltást és fájdalmat: nem is ezt várjuk tőle. Tudjuk, hogy most siralomvölgyben élünk. Amit azonban ad a templom, épp elég ahhoz, hogy kis mennyországgá váljék számunkra: *otthon vagyunk és Emmanuel: velünk az Isten.*

Ez a boldogító érzés fogja el az Egyház lelkét, valahányszor templomépítésbe fog. Még semmi sincs meg a templomból, az alapkövet akarja lerakni, s amint az első csepp szenteltvíz éri a földet, máris a kész templomra gondol s felujjong: „Quam dilecta tabernacula tua, Domine..." „Mily édesek a te hajlékaid, seregek Ura, Istene! Sóvárgó vágy emészt a lelkemen az Istennek csarnokai felé, testem és lelkem ujjongva repes az élő Isten felé." (83. Zsolt. Sik. S. ford.) Nincs ehhez fogható puha fészek. „Boldogok, akik hajlékodban élnek." „Csarnokaidban egy nap többet ér egyéb napoknak ezrinél."

Ez a röpke kis bepillantás is mennyi mélységet és melegséget sejtet meg a templomból. Hát még ha teljes menyasszonyi díszében (Titk. jel. 24, 2.) lépne elénk. Ha egész belső szépsége kibontakoznék előttünk, s úgy láthatnánk egyszer, mint ahogyan az Egyház látja. Biztosan egyszerre óriásit nőne szemünkben a templom méltósága és sokkal melegebb szeretettel ragaszkodnánk hozzá.

Ezt a képet, a katolikus templom teljes képét próbálom megrajzolni tanulmányom első részében. A második részben pedig a paphoz való szerves kapcsolatát szeretném — bizonyára nem minden haszon nélkül — megvilágítani.

A TEMPLOM, AHOGYAN AZ ANYASZENTEGYHÁZ LÁTJA.

A) Kibővített templomfogalom.

Van a templomnak egészen rideg megfogalmazása. Ez nem lát benne többet, mint épületet, esetleg még a berendezést, s hozzáteszi, hogy ezek a nyilvános istentisztelet szolgálatában állnak. Ez tökéletesen igaz: legszigorúbb értelmezésben ez a templom.

Azonban az ember szíve irtózik ettől a hűvös, rideg, élettelen meghatározástól. Ezért kitágítja a templom fogalmát: családi otthonná varázsolja, benépesíti, családfővel, szerető szívű édesanyával s egész gyermekseregggel. Melegséget, életet visz a halott falak közé, lelket sugároz minden kis téglába, az egész berendezésbe, még a levegőnek is van mondanivalója a belépőhöz.

Ez a templomkép már megfogja a lelket. Ez, és csak ez a templom kell az embernek. Az a másik sehogy sem tudja kielégíteni. Elfordul tőle, mint ahogyan a kisgyermek is elhajítja a csigaházat, ha az üres; vagy mint ahogyan még az állatok is elmenekülnek abból a házból, ahonnét kipusztult az emberi élet.

Egy krisztusi kis családnak földi otthona: ez a templom. Családi otthon: tehát hozzátartozik az egész épület s annak minden berendezése, hozzátartozik a család minden tagja, még az elhúnytak is, hozzátartozik a család egész élete, lelkülete, minden vágya és célkitűzése. Miért? Mert mindez hozzátartozik a természetes családi otthonhoz is. Ezek együtt alkotják azt a vonzó, meleg családi fészket, melybe évek multával, a világ másik végéről is visszavágyik az ember szíve.

Ha a katolikus Anyaszentegyház templomról beszél, ilyen családi otthonra gondol. Ha új taggal gyarapszik, a jövevényt nem hideg, üres falak, hanem egész lakájos otthon, meleg családi kör várja. Világosan kitűnik ez a templomszentelésnek s a vele kapcsolatos misének és zsolozsmának szövegéből. Ha az Egyház csak élettelen épületet s annak berendezését értené templom alatt, egész sereg szertartást és kifejezést nem tudnánk megmagyarázni.

Nem tudnánk megérteni, miért használja az Egyház a templom épületére is és a hívekre is ugyanazt az „ecclesia" elnevezést.

Hogy van az, hogy épületet szentel s mégis szinte mindenegyes antiphona, zsoltár, responsorium és könyörgés a ház lakóit s azok életét és jólétét is emlegeti. Csak egy kiragadott példa rá: „Visitatoribus domus sit pax cum abundantia, sobrietas cum modestia, redundantia cum misericordia. Inquietudo omnis et calamitas longe recedant. Inopia, pestis, morbus, languor, incursusque malorum spirituum tua semper visitatione discedant." (Pontificale Romanum.)

Miért imádkozik így az alapkő letételénél: „Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum, de quo dicit Apostolus: Petra autem erat Christus?"? Miért halljuk lépten-nyomon a templomról: „bene fundata"?

Miért beszél élő kövekről? A zsolozsma himnuszában: „De viventibus saxis", a mise postcommuniójában: „Deus, qui de vivis et electis lapidibus aeternum majestati tuae praeparas habitaculum."

Hogyan lehet épületet jegyesnek nevezni? „Regina formosissima", „Christo jugata Principi" (Hymnus ad Vesperas). Ha épület, hogyan kerül az égbe? „Ad astra tolleris". „Vidi civitatem Sanctam, Jerusalem novam, descendentem de caelo a Deo, paratam sicut sponsam ornatom viro suo." (Capitolium.)[1]

Miért beszél az Egyház így a templomról? Azért, mert ő ilyennek látja a templomot. Azért, mert ő mindezt beleérti ebbe az egy szóba: templom.

B) A templom teljes képe.

Ha összegyüjtjük mindazt, amit az Egyház a liturgiában a templomról mond, megkapjuk a templom teljes képét úgy, ahogyan azt az Egyház látja. Ebben az összképben bontakozik ki előttünk a templomnak egész méltósága és jelentősége, ekkor tűnik elő minden szépsége s válik érthetővé az a tisztelet és szeretet, amellyel az Egyház körülveszi.

A családi otthonról vett kép talán a legjobb hasonlat a templom teljes képének megrajzolásához. Azonban még ez a kép is hiányos önmagában: háttér is kell hozzá, vagy ha úgy tetszik, a kép keretbe kívánkozik. S ez a keret nem más, mint az egyetemes Anyaszentegyház. A templom ugyanis legteljesebb megfogalmazásában Anyaszentegyház kicsiben. Kis mása az egész világra kiterjedő nagy családi együttesnek. Kis szerv Krisztus nagy, titokzatos testében. Épp ezért teljesen csak úgy értjük meg a templomot, ha a nagy Világegyházon át nézzük.

I. AZ EGYETEMES ANYASZENTEGYHÁZ.

1. Az Anyaszentegyház természete.

Mi az egyetemes Anyaszentegyház? Ezzel a kérdéssel az Egyház természete után érdeklődünk. Csak képekkel és hasonlatokkal tud rá felelni az ember. S minden ilyen képletes beszédnek velejárója, hogy a hasonlat egyszer csak megbicsaklik s vele együtt elcsuklik az ember hangja is. Ezért úgy segít magán az ember, hogy több hasonlatot is felsorakoztat, s amit az egyik hasonlat már nem tud kidomborítani, egy másik hasonlattal viszont az válik szemléletessé.

Két hasonlattal világíthatjuk meg az Anyaszentegyház természetét.

a) *Természetfeletti organizmus.*

A hasonlatokat a Szentírásból vesszük. Az egyiket maga az Úr Jézus mondotta: „Én vagyok a szőllőtő, ti a szőllővesszők. Aki én-

[1] Ezeket és sok más hasonló kifejezést csak erőltetve vagy pedig sehogy sem lehet a templom épületére érteni.

bennem marad és én őbenne, az bő termést hoz, mert nálam nélkül semmit sem tehettek." (Ján. 15, 5.) A másik hasonlat Szent Pál leveleiből állítható össze. Az Egyház Krisztus titokzatos teste; Krisztus a fej s a keresztények a test tagjai. A két hasonlat tulajdonképen egyet mond: az Egyház élő szervezet, organizmus, melyben természetfölötti élet lüktet. Az egész szervezet éltető lelke: Krisztus. Belőle árad szét a kegyelem a szervezet mindenegyes sejtjébe. Ez a kegyelmi áram oly szoros élettani egységet létesít Krisztus szent embersége és az egyes keresztények között, hogy mindaz, aki belekerül ebbe az áramkörbe, részévé válik Krisztus szent emberségének. Mint ahogyan a vadóc szemzésekor az egész fa az egyetlen kis rügynek hatalmába kerül, hozzáhasonul, s mintegy a kis rügynek részévé válik.

Az élő szervezet hasonlata szépen szemlélteti Krisztus és a hívek közt fennálló kegyelmi életközösséget. A legjobb alap egész sereg erkölcsi következtetés levonásához. A növényről vett hasonlatnak az az előnye is megvan, hogy benne képet nyerünk az Egyház helyhezkötöttségének kidomborításához. Különösen szembetűnő ez a futónövényeknél, mint amilyen a szőllő is. Vesszői sokszor nagyon megsokasodnak s igen messzire elkúsznak a szőllőtőtől, s mégis a szőllőtő változatlanul egyhelyben marad s egyre szilárdabban kapaszkodik gyökereivel a földbe. Így gyökeredzik bele Róma talajába s veszi még a nevét is Rómától a katolikus, vagyis az egész földre szétágazó Anyaszentegyház.

Van azonban az organizmus-hasonlatnak egy gyöngéje. Amikor tudniillik az Egyház tagjait behatóbban, önmagukban és egymáshoz való kapcsolatukban kezdjük vizsgálni, az organizmus-hasonlat egyszerre megbicsaklik és sántítani kezd. Az organizmus egyes sejtjei ugyanis nem rendelkeznek külön személyiséggel, öntudattal és szabad cselekvőképességgel. Még külső megjelenésükben is túlságosan egymáshoz vannak láncolva. E miatt nem alkalmasak arra, hogy az Egyház tagjainak részletekbe menő képét róluk fessük meg. Más kép után kell néznünk. Így jutunk el az Egyháznak egy másik hasonlatához: a családi együttes, a családi otthon képéhez.

b) *Isten nagy családja.*

Ez a hasonlat is meglehetősen fogyatékos. Nem lehet minden részletét következetesen végigvezetni. Ez is a Szentírásból van véve, az Egyház is lépten-nyomon használja a liturgiában. Azonban a Szentírásban is és a liturgiában is csak szétszórtan, csupán egyes elemeiben lelhető fel. Ha ezeket egységes képbe akarjuk összefogni, kénytelenek vagyunk beismerni, hogy csak „rész szerint való az, amit megismerünk". (I Kor. 13, 9.) Hiába, az érzékeken túllévőket, pláne a természetfelettieket, a látható dolgok csak egy oldalról mutatják. Nem erőltetjük tehát a hasonlatot a hasonlóságon is túl, csupán azt vesszük bele a képbe, ami harmonikusan beleilleszkedik.

A család feje a *mennyei Atya.* Öröktől fogva élvezi egyszülött szent Fiával s a Szentlélekkel az isteni élet végtelen boldogságát. Túláradó szeretetében a lehető legtöbbet akarta adni az embernek, még a bűnbeesés ellenére is. Meg akarta tehát velük is osztani az isteni élet boldogságát. De hogyan tegye ezt? Emberi természettel nem lehet

isteni életet élni. Mint ahogyan a kövek vagy fák sem tudnak ember módján beszélni vagy énekelni. Ha azt akarnánk, hogy a kövek és fák is megszólaljanak, előbb emberi természettel kellene őket megajándékozni. Igy tett a jó Isten is. Megajándékozta az embert a megszentelő kegyelemmel. Általa mi is az isteni természet részesévé lettünk: bele tudunk kapcsolódni az Isten életébe és boldogságába. Ez az ember számára a legnagyobb megtiszteltetés. Istennel kerül rokonságba és életközösségbe, Istennek gyermekévé, Krisztusnak pedig testvérévé és az örökösödésben társává válik. (Róm. 8, 17.)

Ki által kapjuk a megszentelő kegyelmet? Isten egyszülött Fia által. Ő érdemelte ki nekünk azt kereszthalálával. S az *Egyházra* bízta ennek az isteni életnek az ajándékozását, őrizését, fejlesztését. Igy válik az Egyház Isten gyermekeinek anyjává. Mint Szent Ciprián mondja: „Habere Deum non potest Patrem, qui Ecclesiam non habet Matrem." Ezért már a neve is Anyaszentegyház. Úgy is gondoskodik gyermekeiről a bölcsőtől a sírig, mint egy igazi szerető édesanya. Örömkönnyek közt szüli, az igazság hamisítatlan tejével táplálja őket. Ő fogja először imára a kis kacsókat, ajkáról tanulja el a gyermek a Miatyánkot. Az élet kenyerével erősít. Anyai áldása végigkíséri egész életünket. Féltő gonddal óv a veszélytől, anyai szigorral büntet, ha kell, de a legelső bánatkönny láttára megbocsát. Kézenfogva vezet örök hazánk felé. Gondoskodik rólunk betegségünkben. Ő fogja le szemünket a halálos ágyon, ő sirat el a legmeghatóbban. Kegyelete igazán anyai: imája értünk nem apad el soha.

Krisztushoz jegyesi viszony fűzi, ő Krisztus „szent és szeplőtelen" (Efez. 5, 27.) Jegyese, akivel Krisztus egy testté lett (Efez. 5, 31.), mint a férj a feleségével. Krisztus keresetéből, a keresztáldozat érdeméből tartja fenn gyermekeit. Krisztus számára, Krisztus szellemében neveli őket, Krisztus a minta, amilyenre gyermekeit szeretné formálni.

Gyermekei az egész világon szétszórtan élnek. Anyai vágyódással hivogatja, csalogatja őket haza, a *családi otthonba,* az Örökvárosba, Rómába. Ott várja őket a Lateránban, mert ez a „Mater omnium Ecclesiarum". A katolikusok Rómába hazamennek. P. Bangha írja „Róma lelke" című könyvében (28. lap.): „Leírásokban sokszor olvastam, ismerőseim is többször mondták, hogy Rómának „lelke van", s hogy ez a legérdekesebb s legértékesebb benne, és hogy ez a lélek előbb-utóbb mindenkit megragad, legyűr és bilincseibe ver; kényszerít, hogy meghódoljunk neki, odakötöződjünk ehhez a városhoz s ha elmegyünk innét, akkor is egyre visszavágyunk hozzá." A családi otthon levegője az, ami Rómának a lelke, a kétezeréves családi otthonnak lenyűgözően szent emlékei. „Róma lelkének eljegyzettje minden katolikus, aki e névnek nemcsak csengését, hanem tartalmát is magáévá tette. Az ilyenre nézve az Örökváros varázsa soha el nem apadó örömnek és szent büszkeségnek forrása." (I. m. 5—6. l.) Ezért hívja, várja olyan nagyon az Egyház a katolikusokat Rómába. Ezért halmozza el hazazarándokló gyermekeit oly gazdag búcsúajándékokkal. S ezért kanyarodik rá a katolikusok zarándokmenete „immár kétezer év óta egyre szakadatlan áradatban a világ minden tájáról a római Via Triumphalisra. Az útra, ahol egykor Scipiók és Pompejusok haladtak, de akiknek hamarosan nyomukba léptek a Péterek és Pálok,

Ágnesek és Sebestyének, VII. Gergelyek és VII. Piusok s kétezer évnek minden legnagyobbjai." (I. m. 27. l.)

2. *Az Anyaszentegyház célja.*

A cél ismerete nélkül hiányos volna az Egyház képe. Nézzük ezért röviden ezt is.

Lényegében egy az Egyház célja: a természetfeletti élet közlése, ápolása és annak kiteljesedéshez segítése. Azonban ennek mikéntjét már eltérő módon lehet megszövegezni a szerint, hogy melyik hasonlaton át nézzük az Egyházat.

a) Ha az Egyházat organizmusnak tekintjük, akkor az Egyház azáltal közli a természetfeletti életet, hogy az embereket bekapcsolja, vagy ha úgy tetszik, beépíti Krisztus titokzatos testébe s így őket is átjárja a természetfeletti élet árama. Ettől kezdve az Egyház egész berendezése azt célozza, hogy az egyszer Krisztusba beépített tagok meg is maradjanak benne s minél tökéletesebben részt vegyenek Krisztus életében és szenvedésében, mintegy a saját életükkel kiegészítve azt, ami a titokzatos Krisztus-test életéből és szenvedéséből még hiányzik. (Kol. 1, 24.)

A végkifejlet a halál után következik be, amikor a test tagjai követik Krisztust, a Főt a megdicsőülésbe is. Dr. Parsch Piusz szemléletesen így írja le Krisztus titokzatos testének megdicsőülését: „Először Krisztus, a Fő dicsőült meg a mennybemenetelkor. Utána a Főhöz legközelebb álló tagokra került a sor. Ezek az apostolok és az Úr tanítványai voltak. Így egyre mélyebbre lehatolt a megdicsőülés, miközben a test alulról nőtt és tagokkal bővült. Vagy másképen is mondhatjuk: a test egyre jobban belenőtt az égbe. Így értjük meg azt is, hogy csak *egy* Egyház van. A test felső része, Fővel és tagokkal együtt már megdicsőült (győzedelmes Egyház), egy kis része a tisztulás állapotában van (szenvedő Egyház), az alsó része pedig még a földön él (küzdő Egyház). Így nő bele lassan az Egyház az égbe. Amint Isten végzése szerint az utolsó tag is beleépült a testbe és megdicsőült, az Egyház bevégezte küldetését a földön, magától átment a földről az égbe. A megváltás akkor lesz teljesen befejezve, ha Krisztus minden megváltott embert egybegyüjtött már testébe, az Egyházba." (Parsch: Volksliturgie. 1940. 281—282. l.)

b) Ha viszont az Egyházat mint Isten nagy családját fogjuk fel, célját, az isteni élet közlését, ápolását és kiteljesedéshez segítését azáltal éri el, hogy a keresztség szentségében az isteni életre szül minket s ettől kezdve a sírig mellettünk marad mint gondos édesanya, őrizve, segítve, hogy az isteni élet magját, a megszentelő kegyelmet valahogy el ne veszítsük, sőt már itt a földön megkezdjük a benne rejlő képességeket kibontani, mintaképül véve hozzá Krisztus örökszép lelkületét.

A megszentelő kegyelem megőrzése és működésbehozása nem megy könnyen. A megszentelő kegyelem képességei ugyanis a földi élet alatt embrionális állapotban vannak. Látjuk Istent, de csak a hit tükrében, homályosan (I Kor. 13, 12.), inkább csak árnyékképekben.

Bírjuk az Istent, de csak a remény bizakodó lépteivel felé sietve. Szeretjük az Istent, de ez is inkább csak vágyakozás utána, mely egyre-másra összezsugorodik, amint a hit holdvilágfénye felhők mögé rejtőzködik. Halandó testben élve, lépten-nyomon érezzük, hogy a megszentelő kegyelem képességei kemény ellenfélre találnak a test és lélek alsó erőiben. Küzdenie, viaskodnia kell velük, hogy a lélek pillanatjavak kedvéért, főleg szakításszerűen hátat ne fordítson a mennyei Atya akaratának. (Gal. 5, 17. V. ö.: Grabmann: „Scheeben: Natur und Gnade" München, 1935. 320. l.) Ez a nagy küzdelem élethalálra megy. Ebben merül ki az egész földi élet. Amelyik győz, keresztre feszíti a másikat. Ha a szenvedélyek ragadják magukhoz a hatalmat, egy-kettőre aposztáziába viszik a lelket s vége az istenfiúságnak. Hogyan nézi ezt a harcot az Egyház? Nem ölbetett kezekkel. Ahogyan csak tudja, segíti a kegyelmet, hogy teljesen úrrá legyen gyermekei lelkén és az is maradjon mindvégig. Egész berendezése: a szentmise, a szentségek, szentelményei és ájtatosságai, tanítása és irányítása egyet szolgál: a megszentelő kegyelem megmaradását és kibontakozását. A kegyelem teljes diadalt a földön azok lelkében arat, akik „megfeszítették testüket a vétkekkel és kívánságokkal együtt" (Gal. 5, 24.), s elmondhatják, hogy „Krisztussal együtt keresztre szegeztettem. Élek pedig már nem én, hanem él bennem Krisztus. Amit pedig most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem". (Gal. 2, 20.)

Ekkor a lélek már teljesen megérett az örök életre. Együtt szenvedett Krisztussal, várja sátora lebontását (II Pét. 1, 14.), hogy vele együtt meg is dicsőüljön. (Róm. 8, 17.) Amint ez megtörtént, a gyermek hazaért, átveszi az örökségét: Isten boldogító színelátását. A megszentelő kegyelem egyszerre teljes virágpompába feslik, az embrió fejlett emberré lesz. Akit eddig hitt, Azt most már színről-színre látja. Aki felé reménykedve haladt, most mindörökre átölelve tartja. S Aki után nyugtalan vágy emésztette, Azt most Benne megnyugodva élvezi. Igy költözik át egyenkint az egész család a földi otthonból az örök hajlékba. (Lk. 16, 9.) Amint az utolsó családtag is hazaért, az egész Egyház az égbe jutott s befejezte feladatát a földön.

Igy áll elénk természetét és célját megvilágítva a katolikus Anyaszentegyház teljes képe: a kegyelmi organizmus, Isten gyermekeinek nagy családja, Krisztus titokzatos teste, szeretett jegyese, mely a földbe gyökeredzett bele, de útban van az örök haza felé, egyes tagjaiban pedig már haza is érkezett.

Kissé hosszasan vettük a katolikus Anyaszentegyház képének felvázolását, azonban szükséges volt, mert ennek alapján könnyen festhető élethű kép a katolikus templomról is.

II. AZ ANYASZENTEGYHÁZ KICSIBEN.

Amit a Világegyházról mondottunk, azt lefokozott keretek között mind állíthatjuk a templomról is és állítja is róla az Anyaszentegyház a liturgiában. A templomszentelés zsolozsmájának himnusza röviden összefoglalja, szinte dióhéjban adja az Egyház egész felfogását a

templomról. Érdekes, hogy magának a templomszentelésnek többórás nagy szertartásában, valamint a szentelési misében és zsolozsmában hiába keresünk még egy ilyen világos kifejtést az Egyház felfogásáról. Az ember az első benyomás alapján azt gondolhatná, hogy talán inkább csak a himnuszíró látja ilyen magas megfogalmazásban a templomot a költői lendület hevében. Azonban ez nem áll. A himnuszíró felfogása egyben az Egyházé is. Csak bele kell mélyednünk a szentelési szövegekbe és szertartásokba s lépten-nyomon olyan szavakkal és cselekményekkel találkozunk, amelyeknek csak akkor van értelmük, ha a templomban a himnuszíró felfogásának megfelelően az Anyaszentegyház kis mását látjuk. De miért nem beszél akkor egész világosan a liturgia? A liturgia nem szokott bölcseleti meghatározásokat, kifejtéseket, fogalomtisztázást nyujtani, ellenkezőleg épp ez a megszokott, jellemző vonása, hogy nála a kifejezések és szertartások mögött latet, ami a hittudományban patet. A himnusz világos beszéde viszont teljesen megfelel annak a szerepnek, amelyet a zsolozsmában a himnuszok általában betöltenek. Bennük foglalja össze az Egyház egy-egy ünnepnek vagy alkalomnak tartalmát és egész jelentőségét.

A templomszentelés zsolozsmájának himnusza is, a Vesperásba és a Laudesbe kettéosztva, a szentelés alkalmából a templom teljes képét és jelentőségét tárja elénk. A templomszentelés szertartása elég későn, kb. az első évezred végén nyerte a mai alakját. (Lásd Eisenhofer: Handbuch der kath. Liturgik. II. 449.) A himnusz is körülbelül ebből a késői időből származik. (Wetzer und Weltes: Kirchenlexikon 2. Aufl. VI. 541.) Két templomról beszél. Egy égiről és egy földiről. Az égivel kezdi. Rögtön megállapítható, hogy kibővített templomfogalommal dolgozik. Az égi templom is és a földi is magábafoglalja az egész Anyaszentegyházat, ill. annak azt a kis részét, amely számára a templom épült. Nyilvánvaló ez az égi templomra vonatkozólag abból, hogy bár épületként írja le a templomot, „caelestis urbs Jerusalem"-nek, kövekből szegletkőre épültnek, „caeli corusca civitas"-nak mondja, van neki ajtaja, laknak benne: „sed illa sedes caelitum semper resultat laudibus", „sedes beatas impleant", — ugyanakkor azonban ez a város „de viventibus saxis" épül, „sponsaeque ritu" angyalok övezik, „regina", „Christo jugata". Krisztus a szegletkő, melyen épült. Mi más ez, mint a kibővített templomfogalom, melyben az épülettel együtt az Egyház is benne foglaltatik. — Éppígy a földi templom is a kis Egyházzal együtt értendő, amit már az is mutat, hogy ennek is Krisztus a szegletköve. De méginkább nyilvánvaló ez abból a szoros kapcsolatból, mely a két templom között fennáll. Miért említi a himnusz a földi templom ünnepén az égi templomot, ha nem azért, mert az a földinek mintája és kiteljesedése? Ha pedig az égi templom az Egyházzal együtt értendő, akkor így veendő annak földi mása is.

Rávilágít a himnusz ennek a kis Egyháznak a céljára is; a földi templom lassan átépül az égbe (ad astra tolleris). Ott éri el a kiteljesülését: lesz „regina formosissima", drágakövektől ragyogó „caeli corusca civitas". Előbb azonban mindenegyes élő kőnek Krisztus szeretetéből szenvednie kell a földön. Ez faragja ki őket, először vaspőröllyel verve (scalpri salubris ictibus), majd sok kis ütögetéssel

(tunsione plurima), végül kalapáccsal símára dolgozva (fabri polita malleo), s így előkészítve megfelelő kötőanyaggal (aptisque juncta nexibus) kerülnek a többi kő tetejére (locantur in fastigio). Ez az előkészítés (virtute praevia) a földi templomhoz van kötve. Ott veszik a jó Isten ajándékait (domus beatae munera), köztük a legnagyobbat, a megszentelő kegyelmet (et nostra corda jugiter perfunde caeli gratia). Ott zengenek hálát Neki, míg csak „soluti corpore" egymásután át nem költöznek az égi hazába (sedes beatas impleant), hogy az Atya dicsőségében (Patris gloria) zengjék szünet nélkül tovább a háromszemélyű Egyisten dícséretét (Deumque trinum et unicum jugi canore praedicat).

Ilyen világosan és tömören sehol másutt nem fejti ki az Egyház a templomról vallott felfogását. Ez a himnusz az egész dedicatiós szertartás, szentmise és zsolozsma kulcsa. Quod intus latet, in hymnis patet. Elvétve azonban előcsillan a szentelés szertartásában és miséjében is félreérthetetlen világossággal a himnusz magva. Az alapkő letételénél, majd szentelés közben az ereklyék elhelyezésekor így imádkozik a püspök: „Deus, qui ex omnium cohabitatione Sanctorum aeternum majestati tuae condis habitaculum . . ." A szentmise postcommuniójában pedig „Deus, qui de vivis et electis lapidibus aeternum majestati tuae praeparas habitaculum . . ."

Ezzel el is készült a templom teljes képe. Nincs semmi hozzáadni való. Ellenben felkínálkozik e teljessé vált képben a két alkotó elem, az épület és a család, hogy ezek egymáshoz való viszonyát tüzetesebb vizsgálat alá fogjuk. Nem lesz céltalan ez a vizsgálódás: itt domborodik ki teljesen, hogy a templom mint otthon és a kis Egyház mint család nem önkényesen, minden belső kapcsolat nélkül lett egy fogalomba tömörítve, hanem ellenkezőleg, köztük a lehető legszorosabb organikus kapcsolat áll fenn.

C) A templomépület és egyházközség organikus kapcsolata.

Legmegfelelőbben úgy ejthetjük meg e vizsgálatot, ha nézzük, milyen behatással van a templomra a benne élő kis Egyház, vagy magyar nevén megnevezve egyházközség és fordítva.

I. OTTHON.

Az egész egyházközség, tehát az egyházközség feje is és tagjai is erősen rányomják bélyegüket a templom épületére.

1. A templomépület és Krisztus.

Krisztus szerepe a templomépülettel kapcsolatban az, ami a családfőé az otthonban. A családfőnek köszöni a ház a létét és fennmaradását, teljesen az ő tulajdonát képezi, még nevét és megbecsültetését is a családfőtől nyeri.

A templomépület is létét és fennmaradását Krisztusnak köszöni. Ha Krisztus nem volna, nem lennének katolikus templomok sem. A templom teljesen Krisztusé, ezért a neve is domus Dei. Ez a szentelési liturgia alapgondolata.

Érdemes ebből a szempontból végignézni a *templomszentelés szertartását.* Bámulatos, mennyire uralkodó gondolat benne elejétől végig az, hogy a templom Krisztusé, ő érette, az ő számára épül. (V. ö. Eisenhofer i. m. II. 451—468. ll.)

Már az is jellemző, hogy az első századokban, amikor még nem volt külön templomszentelési szertartás, az első szentmise képezte a templom szentelését: Krisztus egyszerűen bevonult tulajdonába.

A mai szertartás 2 részből áll, először van az alapkőletétel s az építés befejeztével a tulajdonképeni felszentelés.

Az alapkőletétel előtti napon keresztet állítanak arra a helyre, ahol az oltár fog állani. Még jóformán semmi sincs meg a templomból s máris az oltáráldozat gondolata lép a templom középpontjába.

Az alapkőletételt bevezeti az oltár helyének szenteltvízzel történő meghintése. A só és víz szentelésekor, valamint a meghintés után mondott imáknak közös mottójuk az ördögűzés. A só megszentelésénél így imádkozik a püspök: „effugiat atque discedat a loco, in quo aspersum fueris, omnis phantasia et nequitia vel versutia diabolicae fraudis, omnisque spiritus immundus adjuratus." S ez a kérés ismétlődik meg számtalanszor a templomszentelés folyamán. Miért ez az ismételt exorcizmus? Mert a hely az Úr Jézus számára lesz lefoglalva.

Az alapkő már alakjában is Krisztusra, a szegletkőre emlékeztet. Előírás, hogy „debet esse quadratus et angularis". Így épül az egész templom „Per Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum, de quo dicit Apostolus: Petra autem erat Christus." Ő az „immutabile fundamentum". Ezért kéri a püspök az alapkő szentelésekor: „sis quaesumus principium, et incrementum, atque consummatio ipsius operis".

A templomszentelés első részét Eisenhofer (i. m. II. 455. l.) birtokbavételnek nevezi. Valóban az is: Krisztus birtokába veszi a neki szentelt templomot. Jellemző mozzanatai: a megismétlődő ördögűzés a falak külső részének meghintése közben; a főkapu feltárása a 23. zsoltár szavaival: „Attollite portas, principes, vestras, et elevamini portae aeternales, et introibit Rex gloriae"; a Benedictus-éneklés: Itt van a Megváltó; és a templom bejáratánál hamuba írt Andráskereszt, a latin és görög ábécé betűivel. Ez utóbbi szertartást az indokolja, hogy a kereszt alakja a Krisztus-monogrammot adja, a görög ábécé első és utolsó betűje, az alfa és omega is Krisztus jelének számít. „A hamuba írt kereszt szertartása ezért úgy tűnik fel, mint a templom Krisztus által történő birtokbavételének bizonyos ünnepélyes megpecsételése." (Eisenhofer i. m. II. 459. l.)

„A templom most már Isten tulajdonába ment át. Ezért illő, hogy az mint ilyen feladatának méltó ellátásához külön megszentelésben és felavatásban részesüljön." (I. m. 451. l.) Ez képezi a szentelési szertartás második nagy fejezetét. Ez két részben történik,

mint ahogyan a keresztelésnél is előbb tisztára mossák a lelket s aztán jön a felkenés. (I. m. 460. l.) A lemosás az ú. n. Gergely-féle vízzel történik. A püspök először az oltárra rajzol vele 5 keresztet s hinti azt meg hétszer körüljárva, majd háromszor körülmenve, a templom belső falát hinti meg. Utána keresztalakban a templom padlójára s végül a négy világtáj felé hint belőle. Az egész szertartás és a kísérő imák telve vannak Krisztusra irányuló célzásokkal. Külön kiemelendő, hogy az egész szertartásnak kiindulási helye és gyujtópontja az oltár. A templom ünnepélyes felajánlása hálaadó énekkel, prefációval történik. Tekintet nélkül arra, hogy ki a templom védőszentje, az Egyház a prefáció tanúsága szerint minden templomot „in honorem sanctae Crucis" konszekrál.

A szentelési szertartás betetőzése a harmadik nagy részben megy végbe, a vértanúk ereklyéinek elhelyezésével és az oltár, valamint a falak olajjal való felkenése által. Mindkét szertartás Krisztusra való vonatkozása miatt kerül bele a templomszentelés ritusába. A szentmiseáldozat teszi indokolttá a vértanúk ereklyéinek elhelyezését: illő, hogy Krisztus haláláról azok földi maradványa felett emlékezzünk meg, akik maguk is életüket adták Krisztusért. Az oltár és a falak felkenése is Krisztus áldozatával áll kapcsolatban. Ezt világosan jelzi a felkenést követő prefáció. Az sem történik jelentőség nélkül, hogy az oltár felkenése megelőzi a falakét. A katolikus templom méltósága elsősorban az oltáron alapszik. Az oltár a kegyelem forrása, onnét árad szét az egész templomra s mindarra, aki benne tartózkodik. (I. m. 464. l.)

A szentelésnek nem is lehetne méltóbb és jellemzőbb befejezése, mint az ünnepélyes szentmiseáldozat. Amint az oltár a templom centruma, úgy áll az egész vallásos élet középpontjában a szentmiseáldozat.

A Krisztushoz való szoros kapcsolat mélyen belenyúlik a templom egész struktúrájába, berendezésébe és ornamentikájába. Ezért épül legtöbbször keresztalakú alaprajzzal. Ezért néznek, főleg a régi templomok kelet felé: ab oriente salus. Ez adja meg a szentélyre és hajóra való tagozódás magyarázatát. Ezért épül a szentély a hajónál magasabbra. Sorba lehetne venni a falfestést, a ruhák és szent eszközök díszítését, a gyertya fényét, az örökmécs lángját, a tömjén füstjét stb.; mindenütt Krisztusra utaló motívumokat találunk. Az ember nem szokott felfigyelni rá, pedig érdemes volna öntudatosítani azt a lélektani hatást, amit ez az ezer újjal történő Krisztusra-mutatás kivált a lélekből. Talán ezt akarja hangsúlyozni az Egyház is a liturgiában, amikor folyton-folyvást rámutat a templomépület Krisztussal való szerves kapcsolatára: „Haec est domus Domini firmiter aedificata", „Bene fundata est domus Domini supra firmam petram!"

A Krisztushoz való kapcsolat adja meg a templom alapjellegét: *a szentséget*. Ezt ismétli az Egyház szünet nélkül a szentelési szertartásban, misében és zsolozsmában: „Domum Dei decet sanctitudo", „Templum Domini sanctum est", „Locus iste sanctus est", „Terribilis iste locus", „O quam metuendus iste locus, vere non est hic aliud nisi domus Dei et porta caeli." Ezért kívánja meg az Egyház, hogy a templomban a hely szentségéhez illő magaviseletet tanúsítsunk.

Kerüljük a felesleges beszédet, nevetgélést s mindent, ami profán jellegű. A templom szentségét érzékelteti a szentelés közben annyiszor visszatérő ördögűzés is. A gonoszlélek jelenléte és működése a templomban a legkirívóbb ellentétben áll a Krisztusból kiáradó szentséggel. Bűnös, az ördög befolyása alatt álló lélek sérti a templom szentségét. Ezért a templom bejáratánál elhelyezett szenteltvíz használatát legmegfelelőbb bűnbánat felkeltésével egybekapcsolni. De a templom szent jellege azt is megkívánja, hogy tisztán tartsuk. Poros, piszkos, elhanyagolt templom igazán nem tükrözi a hely szentségét, de annál inkább a templom papjának lelkületét.

2. *A templomépület és a hívek.*

Velük is organikus kapcsolatban áll a templom épülete. Hívek nélkül nincs értelme a templomnak. Mint ahogy nincs értelme házat építeni, ha nincs, aki benne lakjék. A templom a hívek használatára épült, ez az ő családi otthonuk, ez természetfeletti életüknek a kerete. Talán egy gondolat sem tér oly gyakran vissza a templomszentelés szövegében, mint az, hogy a templom a hívek javát célozza. Ebben csendül ki minden könyörgés vége.

Milyen befolyást gyakorolnak a hívek a templomépületre? Nagy és komoly igényük vele szemben, hogy nyujtson megfelelő életkeretet a kegyelmi élet éléséhez, legyen igazán otthonná a számukra.

Jelenti ez aprópénzre váltva

a) először, hogy a *templomnak tökéletes berendezése legyen a kegyelmi élet összes megnyilvánulása számára,* ideértve az oltártól kezdve egész a csengőkig és szenteltvíztartó hordóig mindent.

Egyet közülük különösen szeretnék hangsúlyozni: a bejáratnál alkalmazott rácsozatot. Ez lehetővé teszi, hogy a templom egész nap nyitva álljon. És ez kimondhatatlanul fontos. Miféle életkeret az, amely a nap legnagyobb részében a hívek számára hozzáférhetetlen? Hogyan legyen Krisztus az egész egyházközség gyujtópontja, ha napközben elzárják a hívek elől? Tudatlanság azt mondani, hogy elégedjenek meg a hívek a reggeli templomlátogatással; úgyis ami miatt érdemes templomba menni, azt csak reggel osztogatják. Aki így beszél, nem gondol arra, hogy a jó Isten keze nincs megkötve a kegyelem osztogatásában. Adhatja azokat napközben is. És elfelejti, hogy a templom napközben is „Domus orationis", kegyhely, ahol a hívek imája az Úr Jézus szentségi jelenléte miatt s az Egyház beajánlása folytán Isten fokozott nagylelkűségével találkozik. Sok felvilágosító, vigasztaló, megerősítő kegyelem közlésére a Nagy Pszichológus a csendes templom lélekmegejtő hangulatát találja a legfogékonyabb pillanatnak.

b) Megkívánja továbbá a templom életkeret-jellege, hogy az egész berendezésével együtt *céljának megfelelő és ahhoz méltó* legyen. Bizony nem ártana, ha az illetékesek mindkettő tekintetében alaposan végigvizsgálnák olykor a templomot is és a lelkiismeretüket is.

Mennyi mindennek át kellene alakulnia a templomainkban, hogy a kegyelmi élet az őt megillető királyi köntösben léphessen a hívek elé. Nem lenne szabad sokat latolgatni a költségeket, amikor arról

van szó, hogy a templom fala, az oltár, a keresztkút, a gyóntatószékek, a szószék, a kelyhek, a szentségmutató, a szentségház és a kulcs hozzá, a keresztelési felszerelés és a betegellátás kellékei, az egyházi ruhák, főleg az oltárkörüli használatra szántak, a karingek és stólák, a könyvek, feszületek, képek és szobrok már anyaguk minőségével és fínom kidolgozásával, valamint külsejük ragyogó tisztaságával is megsejtessék a hívekkel a rajtuk átáradó kegyelmeket.

És ha a célszerűséget nézzük, még több alakítanivalót találunk a templomban. Templomaink, tisztelet a kivételeknek, igen sok tekintetben nem praktikusak. Nem megkönnyítik, hanem megnehezítik a hívek bekapcsolódását a kegyelmi életbe. Nem hivogatják, hanem inkább elriasztják a híveket. Pedig a templom családi otthon: annak lakályosnak kellene lennie. Még a mulatóhelyek is ilyenek. Ki menne moziba, színházba, ha ott is annyi kényelmetlenség és kellemetlenség várná a közönséget, mint akárhányszor a templomban. Sajnos, a mulatóhelyek sokkal komolyabban törekszenek és lényegesen többet áldoznak a vonzó megjelenésre, mint templomaink. Pedig azok nem a kegyelmi életet foglalják keretbe; sokszor a bűn szolgálatában állanak. S mégis egész litániát lehetne összeállítani olyan nem praktikus dolgokból, melyeket egy mulatóhely a világért meg nem engedne magának, de amit templomaink — a lelkek nagy kárára — nyugodtan tűrnek.

Van, amikor maga a templom épülete nem igazodik a hívekhez. Több helyen az egykor központi fekvésű templom a település egyirányú fejlődése folytán perifériába került. Hány ember marad el e miatt a templomból. Messze van hozzá. Épp így sok régi templom a lélekszám erőteljes meggyarapodása folytán szűknek bizonyul a hívek befogadására. E miatt is sok ember irtózik a templombamenéstől. Nem akar tolongani és szorongani. És igaza van. Nem is lehet így figyelmesen imádkozni. De meg ez a túlzsúfoltság, különnemű egyének miatt, az Isten házát egyenesen bűnalkalommá süllyeszti. Sokszor a mellékajtók hiánya idéz elő kellemetlen torlódást. Akárhány falusi templomhoz feneketlen sáron keresztül lehet csak eljutni. És ha valaki vállalja ezt az áldozatot, nincs lábtörlő a templom előtt, amin a lábbelijét megtörölhetné. Egész jól kereshetne vele valamelyik templomajtóban üldögélő koldus, ha sáros időben a templomajtótól kissé távolabb, kevésbbé feltűnő helyen kitisztítaná az azt igénylők cipőjét, úgy mint az a városi utcasarkokon látható.

Folytathatjuk ezt a lehangoló felsorolást a templomon belül is. Sok templomban nincs rendes pad: vagy csak ülni lehet benne, vagy csak állni, vagy pedig csak térdelni; de mind a három követelményt nem tudja kielégíteni. Néhol túl magasak a padok, másutt túl alacsonyak. Mindez zavarja a hívek áhítatát. „A templomi padok s székek rendeltetése nem az, hogy bennük az istentisztelet alatt kényelmesen nyugodjunk, mert a Mindenható imádására a térdeplés a legtermészetesebb, legillőbb helyzet, hanem hogy a közoktatást ülve annál figyelmesebben kísérhetjük." (Lonovics: Népszerű egyházi Archeológia. Bécs, 1857. III. 39. l.)

Némelyik templom áporodott levegőjével eleve elriasztja a híveket. Egy másik kellemetlenség, ami a híveket a templomban ér-

heti, a kellő világosság hiánya. Sokszor egy-két gyertya imbolygó fénye mellett vakoskodhat a templomban, aki télidőben könyvből szeretne imádkozni. Még nagyobb baj, ha az egész szentély homályba vesz. Máskor meg annyira alacsonyan fekszik, hogy az előttünk levőktől nem látunk az oltárig. Elég gyakori eset, hogy ügyetlenül elhelyezett csillárok és lobogók elveszik az oltárig-látás lehetőségét.

Télen réme a híveknek a fűtetlen templom. E miatt is nagyon sokan maradnak mise és szentségek nélkül. Nyáron viszont egyes kis templomokban sorra ájuldoznak el a hívek a hőségtől. Nyugodtan elférne a legtöbb templomban télen egy, legalább vasárnaponként fűtött kályha és nyáron egy-két ventilátor. A hűvös idő beálltával a padlóra szőnyeg kívánkozik, éppígy az áldoztatórács térdeplőjére. Jó volna a padok ülését is bevonni zöld posztóval.

Ritka a teljesen kifogástalan gyóntatószék. Pedig ennek igazán kényelmesnek és hivogatóan barátságosnak kellene lennie. Olykor nagyon elöl vannak elhelyezve. Ez kényelmes a papnak, de nagyon is kényelmetlen azoknak, akik szívesen meggyónnának, ha hátul nagyobb feltűnés nélkül odatérdelhetnének, de nincs lelki erejük az egész templom szemeláttára gyónni. Érdemes megfigyelni: amelyik templomban elöl és hátul is van gyóntatószék, a hátullevő mindig látogatottabb. Többeket tart vissza a gyónástól a nyitott gyóntatószékkel járó sok kellemetlenség: könnyen meghallják a gyónását, feszélyezi, hogy látják gyónás közben. Ezért jó volna, ha minden gyóntatószéken deszkalap takarná el a gyónót, vagy legalább is az arcát valami kis ellenzőajtócska. Azonban legjobb megoldás a zárt gyóntatószék. Ezeknél viszont az hathat zavarólag, ha nehezen vagy nagyon zajosan nyílik az ajtaja, vagy nincs rajta üveg s rányitnak a gyónóra. A térdeplő, a rács, a könyöklődeszka rossz elhelyezése is sok kényelmetlenségnek lehet oka gyónás közben. Nagyothallók részére célszerű lenne minden gyóntatószékben kagylós megafont alkalmazni; akinek kellene, leakasztaná és igénybe venné.

Komoly és sok helyen megoldatlan kérdés a templom tisztántartása is. Nemcsak a hely szentsége miatt, hanem a hívek megnyerése céljából is fontos, hogy a templom ragyogjon a tisztaságtól.

Sorra vehetnénk így mindent a templomban. Azonban inkább csak mintát akartam mutatni arra, hogy milyen részletekbemenően is érvényesülnie kell a templomban a célszerűségnek. Nem hibakeresés akar ez lenni. Sok ilyen apró részlet figyelembevétele eredményezi, hogy a hívek otthonuknak érzik a templomot, szívesen látogatják és örömmel merítenek az Üdvözítő forrásaiból. (Iz. 12, 3.)

Mindez a követelmény egyet bizonyit: a templomépület organikus összefüggésben van a hívekkel. Külsejét és belsejét egyaránt determinálja a hívek lelki java.

II. CSALÁD.

Nem szabad azonban azt gondolni, hogy a templomépület nincs elhatározó kölcsönhatással az egyházközségre. Olyan a hatása rá, mint az otthoné a családra. A családi otthon tartja össze a családot, ott melegszenek össze a szívek, benne születnek, nevelkednek s élik le életük egy részét a gyermekek. Mivé válik a család otthon nélkül?

Éppígy kérdezhetjük: mivé válik az egyházközség templom nélkül? Oldott kévévé, szétszórt nyájjá, szétzüllött családdá. Templomépület nélkül nincs egység az egyházközségben, a hívek nem tudnak családdá tömörülni. Semmi nem tudja olyan szilárdan családi egységbe fogni a híveket, mint a templomépület. Benne minden héten egyszer együtt van az egész család. Benne válnak az egyházközség tagjai testvérekké. A templom falai közt ledűlnek az embereket elválasztó korlátok, egymásmellett ül gazdag és szegény; mindnyájan testvérek Krisztusban. A közös keresztkútból nyeri az egész egyházközség nemzedékeken keresztül a természetfeletti életet. A szószék adja az egész egyházközségnek az egységes szellemet. Az oltáráldozatban dobban össze a családtagok szíve s az áldoztatórács, az asztalközösség forrasztja egybe őket. Az oltár centruma a templomnak s vele együtt az egész egyházközségnek. A belőle kiáradó erő, a vinculum caritatis tartja a legszorosabban együtt az egyházközséget. Az egyházközség valósággal össze van nőve az oltárral. Mint ahogyan a vallásos társulatok is egy-egy oltárt választanak maguknak, hogy az legyen számukra a kikristályosodási pólus. Ezért kívánja meg az Egyház, hogy a keresztelés a plébániatemplomban történjék, ott járuljanak a hívek az első és húsvéti szentáldozáshoz, ott esküdjenek, onnét kapják a szent útravalót s ott menjen végbe a gyászistentisztelet is. Régen még a sírhalmok is a templom köré sorakoztak; az oltár köré fonódott egész életük, ott akartak maradni halálukban is. Ma is az oltár áll az egész egyházközség gyujtópontjában. Amelyik pasztoráció reá épül, az bene fundata.

*

Ez az a teljes kép a templomról, melyet az Egyház a liturgiában megfest róla. Ha mi is így nézzük a templomot, akkor megértjük az Egyház lelkületét a templomszentelés alkalmával. Csupa gond, csupa igyekezet, hogy minél méltóbb hajlékot adhasson isteni Jegyesének s minél több kegyelmet esdjen le és halmozzon fel a templom falai közt gyermekei számára. Ezért nem akar végeszakadni a könyörgéseknek és szertartásoknak. Ezért az a sok ördögűzés és áldáskérés. Ezért az a nagy ünnepélyesség: püspök, Veni Creator, krizma, prefáció. De megértjük a sokaktól lesajnált középkori liturgikusokat is, a Honorius Augustodunensiseket, Sicardusokat, Durandusokat, akik a templom minden kis részében jelképek mögött meghúzódó kegyelmi valóságot kerestek. Értelmezéseik néha kifogásolhatók, azonban a templom igazi arcába ők láttak a legjobban bele. (V. ö. Sauer: Symbolik des Kirchengebäudes 106—281. ll.)

III. A TEMPLOM ÉS A PAP ORGANIKUS VISZONYA.

Szándékosan kimaradt a templom teljes képének megrajzolásából annak a paphoz való kapcsolata. A pap szerepe ugyanis a templomban sajátosan egyedülálló. Ennek alapján megérdemli a külön tárgyalást. Viszont a templom képe már minden oldalról bőséges megvilágítást nyert. Ez lényegesen megkönnyíti és meg is rövidíti ez újabb kapcsolat feltüntetését.

A pap is organikus viszonyban áll a templommal, mégpedig a teljes értelemben vett templomnak mindkét alkotó elemével: a templomépülettel is és az egyházközséggel is. A kapcsolat az egyházi rend szentségén alapul. Ebből ered a papnak a templomhoz való sajátos helyzete. Az egyházi rend legelső foka, az ostiariatus, rábízza a templomnak az épületét és berendezését. A templom kulcsait ezekkel a szavakkal adja át a püspök a szentelendőknek: „Sic agite, quasi reddituri Deo rationem pro iis rebus, quae his clavibus recluduntur" (Pontificale Romanum). Az áldozópapság, az egyházi rend utolsó foka pedig a papra bízza Krisztus reális és misztikus testét. Az Anyaszentegyháznak csaknem minden életmegnyilvánulása az áldozópap szívén keresztül rezdül. „Sacerdotem enim oportet offerre, benedicere, praeesse, praedicare et baptisare" — mondja tömören a szentelés előtt a püspök. E két szent szöveg alapján betekintést nyerünk a pap és templom kapcsolatának egész mélységébe s elénk tárul annak minden következménye.

A) MÉLYSÉGE.

I. Rector Ecclesiae.

Ezt jelenti a kulcsok átadása és a figyelmeztetés: „Sic agite..." A papon múlik, hogy valóban megfelel-e a templom épülete mindannak a követelménynek, melyet vele szemben Krisztus és a hívek támasztanak. Gondot jelent ez. Nem elég akármilyen, hanem „fidelissima cura" kell hozzá. Maga a jó Isten adott rá példát az Ószövetségben a szent sátor elkészítésének és berendezésének rengeteg előírásával. Pedig abban csak jelképeket és árnyékokat ünnepeltek. Ez a gond a pap vállára nehezedik. Felelősségteljes gond ez: Isten előtt fogunk felelni érte (reddituri Deo rationem), ha a ránkbízott templom nem hivogatta, hanem inkább elriasztotta a híveket Istentől. Héli fiai életükkel lakoltak azért, „mert elidegenítették az embereket az Úrnak való áldozattól". (I Kir. 2, 17.)

II. Minister Christi. (I Kor. 4, 1.)

Ez fejezi ki a pap igazi szerepét a templomban. Krisztus foglalja le őt magának, le is pecsételi eltörölhetetlen jeggyel. Kölcsönveszi a pap emberségét, hogy azon át árassza kegyelmét a hívekre. A pap ajka Krisztus ajka, keze Krisztus keze, szíve Krisztus Szíve. A pap Krisztus helyettese a templomban. Krisztus él, működik, szenved benne tovább, jár benne Izrael házának elveszett juhai után. (Mt. 15, 24.) A szentmiseáldozatban oly teljessé válik ez a kölcsönvétel, hogy a pap személyisége csaknem belevesz Krisztus szent egyéniségébe. Az átváltoztatás szavait szinte maga Krisztus mondja ki a pap ajkán át.

Krisztust keresik a papban a hívek is. Rajta keresztül ismerik és szeretik meg Krisztust. Bár sokszor a pap miatt ismerik félre és gyűlölik meg sokan Krisztust.

A pap az egyházközség látható Krisztusa. Ő a közvetítő Isten és a hívek közt. Ha az egyházközséget organizmusnak tekintem, a pap benne a szív. Ő élteti, táplálja, tartja együtt az egyházközséget. Ha ez

a szív megszűnik dobogni, az egész test hullává változik és oszlásnak indul. — Ha viszont az egyházközséget családnak tekintem, a pap benne az édesanya. Amint Scheeben mondja (Mysterien des Christentums, 512. lap), az Egyház a papok által lesz anyává. Mert a Szentlélek Isten termékenységével a papokban lakik (i. m. 521. lap). Ez a természetfölötti anyaság szerinte az Egyház legbelsőbb magva („Zentralmysterium" i. m. 514. lap). A kegyelem árasztásához anyai szeretet kell.

B) KÖVETKEZMÉNYEI.

I. Öntudat.

A pap járja a legboldogabb öntudattal a földet. Méltósága a Boldogságos Szűzéhez hasonló: „Beata Mater et intacta Virgo" (Antiphona ad Magnificat in off. S. Mariae in Sabbato). Ő is szűz, hogy egészen Krisztusé lehessen, s coelebs létére mégis gyermeke van neki, több, mint annak, akinek házastársa van. (V. ö. Gal. 4, 27.) A természetes szülők egy-egy cseppet kapnak csupán a jóságát kiárasztó Isten boldogságából s mégis rabjai ennek az érzésnek. A pap a természetfölöttiekben éli meg ezerszeresen az életadás boldogságát.

Azonban nemcsak boldogító öntudat ez. Az életadás súlyos felelősséggel is jár. Ha szív vagyok Krisztus testében, dobognom kell szüntelen. Ha élet áramlik át rajtam, túlontúl telítve kell lennem vele. Az édesanya élete áldozatos élet. Szeretetének lángja mint a tűz, soha nem mondhatja, hogy „elég". Épp ezért folyton táplálni kell. A papi öntudatot ébren kell tartani.

II. Az öntudat forrása.

A papi öntudatnak kimeríthetetlen gazdag forrása a templom épülete.

Feltűnő párhuzam vonható a templomépület és a pap között:

1. *Azonos a jellegük.*

a) *Egészen Krisztusé a templom is és a pap is.*

Szentelésük telve hasonló szertartásokkal. A hajkorona hatása ugyanaz, mint a templomnál az alapkő letételének: lefoglalja az egyént Krisztus számára. A szentelés teljét azonban mindkettő csak a befejezett műre kaphatja. Mint a templomtorony a többi ház közül, úgy kell kiemelkednie lelkiségben és erényekben a papnak is a többi hívek közül. A templomot és a papot is csak püspök szentelheti föl. A papszentelésnél is megvan az ünnepélyes birtokbavétel: az alszerpapnak „amplius non licebit a proposito resilire, sed Deo, cui servire regnare est, perpetuo famulari . . . oportet". Egyformán tisztának akarja látni őket az Anyaszentegyház. Ezért hinti meg annyiszor szentelés közben szenteltvízzel a templom falait, és írja elő az alszerpapságtól kezdve a coelibatust. A templom szentelése és az áldozópap szentelése is Mindenszentek litániájával, Veni Creator-ral, praefációval és olajjal fölkenés által történik. Az oltárt is éppúgy felöltöztetik a szentelés végén, mint a papot az őt megillető ruhákba. Mindkét szentelés befejezése az ünnepélyes szentmiseáldozat.

Mivel a templom is és a pap is egészen Krisztusé, közös jellegzetességük a sanctitas s egyaránt élvezik a hívek reverenciáját.

b) *Egészen a híveké a templom is és a pap is.*

Amint minden templom a hívek javára épül, úgy szentelődik minden pap a hívek lelki javára. Sacramenta enim propter homines, in aedificationem corporis Christi. Nézzük, mire kap az áldozópap hatalmat: offerre, benedicere, praeesse, praedicare et baptisare. Mindegyik hatalmával a híveket szolgálja. Egész szellemi és lelki fölkészültségét a hívek javára kell kamatoztatnia: „Sit doctrina vestra spiritualis medicina populo Dei; sit odor vitae vestrae, delectamentum Ecclesiae Christi; ut praedicatione atque exemplo aedificetis domum, id est, familiam Dei."

Ez a pap hatékonyságának forrása, minden varázsának titka: Vajjon egészen Krisztusé-e, sugárzik-e belőle az istenbemerültség, a sanctitas? S vajjon egészen a híveké-e: lux mundi, sal terrae?

2. *Azonos a feladatuk.*

a) *Mindent Krisztusért.*

Nemcsak a templomnak centruma az oltár; a pap működésének is az oltár a középpontja. Már szentelése is az oltáráldozatba van beleépítve. Az egyházi rendnek mind a hét foka az oltáráldozattal kapcsolatos teendőkre ad egyre több és több hatalmat. Vegyük el a paptól az Eucharisztiát, egyszerre céltalanná válik az összes többi munkája. Lélekmentés nem más, mint a szíveket megnyerni az Eucharisztiának. Lelkipásztorkodás egyenlő: az Eucharisztiához vezetni az embereket.

b) *Mindent a hívekért.*

Ebben is azonos a templom és a pap feladata. A templom egész alakja és berendezése a hívek igényeihez alkalmazkodik. Igy kell a papnak a hívekhez igazodnia egész életével. Tőle is teljes fölszerelést várnak a hívek. Már a szerpapnál azt kéri a püspök: „Abundet in eis totius forma virtutis." Elvárják tőle is, hogy erényei ne legyenek fogyatékosak és tökéletlenek, hanem „coelestis sapientia, probi mores et diuturna iustitiae observatio" jellemezze őket, „gravitate actuum et censura vivendi probent se seniores" s „in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi" jussanak.

*

Beszélünk néma templomfalakról. Pedig azoknak a néma templomfalaknak de sok mondanivalójuk van, főleg a pap számára. Csak lélek kell hozzá, mely meghallja őket. Csak lélek kell hozzá, mely kész utánozni őket.

Ilyennek látja az Egyház a templomot s annak kapcsolatát a paphoz. A hívek persze mindebből édeskeveset látnak meg. Azonban valami csalhatatlan érzékkel mégis rögtön megérzik a templomról is és a papról is az istenközelséget. A pap ellenben benne él a liturgiában, sőt leiturgos. Természetes tehát, hogy ha valaki, akkor ő érti a néma templomfalak ékes beszédét.

És szívesen hallgatja!

Kiss Ferenc

LITURGIKUS MUNKAKÖZÖSSÉG.

A történelem folyamán minden kornak megvolt a maga aktuális gondolata, problémája. Az Egyház megértette és gazdag kincsesházából hozzáadott, kicsiszolta. Igazságait a szerint csoportosította, s a lelki élet iránya is az lett. Igen, az Egyház örökifjú, és éppen a fiatalos rugalmasságban gyökeredzik dinamizmusa.

A ma problémái: kollektívizmus, nacionalizmus, szociális kérdés. — És az Egyház? — Ismét bemutatja a „Corpus Christi Mysticum" tan nagy szociális jelentőségét, a jószívű Krisztus Király bíztató, lelkesítő arcát, és a kollektív ima, a közösségi áldozat jelentőségét.

A legrégibb időkben — Szent Pál korában — ugyanezek a problémák voltak aktuálisak, azért valahogy a mai kornak is a Szent Pál hirdette lelkiség felelne meg.

A századok folyamán sok hullámszerű változás állott be az Egyház lelkiségében. Természetszerű volt ez, mert a kor aktuális problémái befolyásolták. Pl. az egyéniség hangsúlyozásával háttérbe szorult a szentmiseáldozat közösségi jellege. A népvándorlás fiatal népei számára a latin nyelv — melyet pedig az Egyházban addig mindenki értett — érthetetlen és távoli volt. A latin nyelvű hívek még a legteljesebb mértékben kapcsolódhattak bele a liturgiába. Így is alakult ki. Úgyszólván ez volt az egyetlen pasztorációs eszköz, a hit legmélyebb kifejezője és kifejtője. (Lex agendi, lex credendi.)

A középkorban azután, — amikor a barbárnyelvű népek már nem kapcsolódhattak be annyira a liturgiába, egyre jobban kezdett elhomályosodni a szentmiseáldozat közösségi jellege. Az addig ismeretlen „missa privata" kezdett általánossá válni. A hívek, hogy valamikép ők is részesednének az istentiszteletből, (mert a nép mindig aktíve akart a liturgiába belekapcsolódni) jobb híján magakészítette himnuszokat énekelgetett az anyanyelvén vagy ájtatos szemlélődésbe merült. — Így kezdett Eucharisztia-tiszteletünk eltolódni a legfölségesebb és legigazibb kultusztól a szentmisétől az adoráció és engesztelés gondolata felé. De nemcsak itt, hanem a keresztény élet egész vonalán kissé eltolódott a lelkiség. Kevésbbé jelentős dolgok kerültek közzéppontba, lényeges elemek viszont háttérbeszorultak. (Nem minden esetben, de általában.) A mai kor pedig éppen ezeket a lényeges elemeket keresi. Nézzük csak a modern építészetet, festészetet. A lényegest hangsúlyozza. Azért keresi a modern ember a vallásban is a lényegest. Azért beszél Rosenberg is „pozitív kereszténységről" — keresi a lényegest, — mert ő mint kívülálló csak a perifférikusat vette észre az Egyházban.

Korunk egyik legnagyobb pápája, a b. e. X. Pius jól látta a bontakozó igényt: „Motu proprio"-ja ebben a szellemben íródott: „Instaurare omnia in Christo!" és sürgeti a gyakori szentáldozást. XI. Pius kibocsátja nagy szociális körleveleit, és a „Divini Cultus" c. körlevélben a hívek „actuosa participatio"-ját tartja kívánatosnak.

Külföldön már közel 50 éve próbálkoznak ezen a téren. Legfőbb törekvésük: Hangsúlyozni ismét a lényegest, középpontba állítani a szentmisét és a híveket a legaktívabb módon bekapcsolni a szentmisébe és az Egyház liturgiájába. Az eredmény csodálatos. A hívek

számára kinyilatkoztatás, a pap számára lendület. Különösen manapság érzik áldásait pl. Németországban, ahol úgyszólván ez az egyetlen pasztorációs lehetőség és mégis összetartja a híveket, a gyakori szentáldozás kegyelmi árama csak erőteljesebb, öntudatosabb, bátrabb, hitvallóbb kiállást biztosít, a közös áldozat, a közös ima pedig szoros egységbe, családdá forrasztja a híveket.

Kár lenne ezt a kincsesbányát kiaknázatlanul hagynunk. A mi magyar fajtánk úgyis annyira individualista, úgyis a széthúzás a legnagyobb átkunk, hátha a közösségi áldozat közös imája jótékonyan nevelgethetné a magyar lelket nagyobb összetartásra.

Ez a mozgalom nálunk sajnos még nem indult meg erőteljesen. Sok szó esett már róla, lelkes úttörők szívós munkával, nem törődve az aggodalmaskodókkal, meg nem értéssel, anyagi nehézséggel, előkészítették az utat, úgyhogy ma már liturgikus érdeklődés van, de nincs egységes mozgalom. Megint a régi nóta! Mindenki magában vergődik — pedig talán egyesült erővel, vállvetett munkával sokkal több eredményt lehetne elérni.

A liturgikus mozgalmat egészen a gyökerénél kellene megfognunk, és minthogy már föntebb is korunk kollektív szelleméről beszéltem, kollektív alapon. Magyarul ez úgy hangzik, hogy liturgikus papi munkaközösséget kellene megszerveznünk, akármilyen kis kezdő létszámmal. Sokszor tapasztalt tény, hogy maguknál a papoknál hiányzik a liturgikus beállítottság. Amíg ezen a ponton lényeges változás nem történik, el sem gondolható komolyabb liturgikus mozgalom.

Azért munkaközösségünk legelső és leglényegesebb célkitűzése lenne a papság liturgikus gondolkodásának és érzületének kiművelése, és e mellett a hívek ugyanilyen szellemű alakítására irányuló eszközök munkába állítása.

Minthogy e kiadványnak hasábjain a papi lelkiségnak kérdései jutnak szóhoz, azért most erről az előbbiről, a gyökérszerűről, vagyis magyar papi lelkület liturgikus szellemben történő tervszerű alakításáról szólok egy-két szót.

Munkaközösséget említettem. Valóban erre lenne szükség. Két kooperatív társaságból állana. Az egyik vállalná az aktív munkát, a másik pedig azokból toborozódnék, akik rokonszenveznek a mozgalommal — de maguk nincsenek abban a helyzetben, hogy tevékenyen közreműködhessenek.

Az aktív csoport hármas sejtből állana: mindegyik munkája egyformán fontos. Az első: elméleti szakbizottság. Szakemberek csoportja volna ez, akik tudományos apparátussal és tudományos alapossággal dolgoznák ki a kérdéseket. De velük együtt dolgoznék a másik csoport: a gyakorlati szakbizottság. Ők a gyakorlati pasztoráció emberei, akik ismerik a lehetőségeket. Ők alkalmazzák a gyakorlatra a tudományos elveket. A kidolgozott kérdést azután a harmadik csoport: az apostoli munkaközösség juttatná el az egyházmegyéken és plébániákon keresztül a hívekhez. Különösen a harmadik csoportban minden egyházmegyének volna néhány képviselője. Ők szerveznék aztán tovább az egyházmegyét. Igy érhetnénk el, hogy egységesen, alaposan és nagy lendülettel törhetne a gondolat a megvalósulás felé.

Évenkint egyhetes liturgikus konferenciát rendeznénk. A mozgalom már említett pártoló tagjainak, a Liturgia Barátainak most itt fontos szerepük lenne. Mint objektív szemlélők, objektív bírálattal kísérnék a közös munkát.

E liturgikus kongresszusokon megtárgyalnánk a problémákat megállapodnánk az egységes évi munkában. A központi sejt aztán megtervezné, kidolgozná és kiadná a szükséges nyomtatványokat. Itt elsősorban a megfelelő misefüzetek, vecsernyés könyvek, szertartásmagyarázó füzetkék, egyes dogmatikus igazságokat a hívek által is emészthető formában tárgyaló kis írások, szemléltető segédeszközök, ministránskönyvek, ízléses, a liturgia szellemében készült, de egyszerűmind magyar ember kezéből származó — és mégis olcsó kegytárgyak, szentképek jöhetnének számításba. Objektív kritikával kísérne a liturgia szempontjából minden egyházi terméket (irodalom, egyházi zene, egyházművészet), tanácsot adna; maga is törekednék a liturgikus szellemnek egyéni életben való kifejlesztésére. — Megfelelő liturgikus elmélkedési könyvek, lelki olvasmányok, a liturgikus lelkigyakorlatok, a szemináriumokban liturgikus előadások: mindez mint a liturgikus apostolság működési lehetősége.

Igen fontos lenne e találkozásnál, hogy necsak megbeszéléseket folytassunk és végső megállapításokat tegyünk, hanem hogy az ott közösen eltöltött időt mindjárt a legszorosabb liturgikus szellemben alakítsuk.

Meg kell jegyeznünk valamit. Ennek a totális munkaközösségnek munkaszellemére vonatkozólag. Ez a szellem nem lehet más, mint az egyetemes, mély, papi szolidaritás szelleme. Szó sem lehet tehát arról, hogy élesen szembeálljunk azokkal, akik nem „liturgikusak", vagy hogy magát a liturgiát gladiátori viaskodás porondjává tegyük, mert a liturgia nem erre való. Ennél sokkal nagyobb, szentebb dolog, amelyhez tiszta lélekkel, tiszta kézzel, Mózesnek a csipkebokor előtt kifeszült hódolatos lelkével, Krisztus Főpapnak mélységes szeretetével és a nagy Krisztus-Test tagjainak szent közösség-érzését vel lehet csak közelednünk. Ez a szellem fogja biztosítani a sikerazok felé is, akik ma még idegenül állnak a liturgikus mozgalom mellett vagy attól igen távol.

Azonban késlekedésnek nincs helye. „A fejsze már a fák tövére tétetett." — Mélységes meggyőződésem, hogy a mai bizonytalan idők az Egyházat is válság elé állítják — nem dogmáiban ugyan, de híveiben — és ha nem is végérvényesen, — de annál erőteljesebben. Lehet, hogy nálunk is bekövetkezik az, ami a szomszédos államban, hogy mindent kivesznek a kezünkből, minden alapot iparkodnak kirántani a lábunk alól. De van egy szilárd pontunk, amelyet elvenni nem tudnak, és ez: *az oltárkő.* Ameddig lesz egyetlen pap és lesznek hívek, ameddig lesz falatnyi kenyér vagy cseppnyi bor — egyszóval: ameddig bemutathatjuk az Áldozatot, ameddig kiszolgáltathatjuk a szentségeket, — talán üldöztetve, talán katakombákban vagy magánházakban — ez lényegtelen, az bizonyos, hogy nincs az a hatalom, amely erőt vehetne Krisztus titokzatos Testén.

Körmendy Béla

MIN FORDUL MEG LÉNYEGESEN AZ EGÉSZ ÉRTÉKŰ SZERZETESI KIFEJLŐDÉS?

Maga szerint joggal panaszkodik a jámbor világi: hogy nem tud szent lenni, mert nincs meg hozzá a kellő „atmoszféra", mert minden ellene esküszik; s hogy a rendkívüli kegyelmeknek egész sorozatára volna szükség, hogy vissza ne forduljon, ha egyszer elszánta magát az életszentségre. Nem osztjuk ugyan ezt a nézetet, — hiszen az Anyaszentegyház kifejezetten biztat bármily élethivatásban az életszentségre, Kis Szent Teréz pedig egyenesen rászabadítja a lelkeket a gyors tökéletesedésre, — de *megértjük.* Már nehezebb elfogadni a világi papság panaszát: „künn" az életről, a kedvezőtlen környezetről, az áldatlan körülményekről és a munkával való agyonhalmozottságról. Lehetetlen! — mondják, s bár rámutathatnánk a temérdek kegyelmi eszközre, amely minden papnak rendelkezésére áll: a szentmisére, a szentségek kiszolgáltatására, az Istennel való sűrű érintkezésre, a breviárium támaszára, — mégis *megértjük* a följajdulást, mert gondolunk az ezer ellenségre, mely körülveszi, a magárahagyatottságra, mely őrli idegzetét s elfonnyasztja az első buzgóság gyönyörű rózsáit; aztán meg emlékezünk az emberi gyöngeségre, ad „figmentum nostrum!" . . .

De hogy miért oly kevés az igazi, valóban 100 %-os szerzetes, azt már *nehezebb megérteni!* Hiszen az „atmoszféra" a tökéletes szerzetesi kifejlődésre adva van. Szabályok, fogadalmak, elöljárók, rendtársak — kényszerítenek rajta maradni vagy visszasiklani a vágányokra, amelyeken vágtatva haladhatnánk a szentek útján. — Szentéletű szerzetesekről beszélünk lépten-nyomon, sőt magunk is elfogadjuk ezt a tömjénező címzést, — kicsit szégyenkezve ugyan, de utána boldogok és igen elégedettek vagyunk — gyakran kiállítjuk egymásról a bizonyítványt: ez „szent", amaz is „szent"; bár amikor együtt élünk csak rövid ideig is „a szentekkel", szarvas hibáknak jövünk a nyomára, amelyek élénken ütköznek egyik-másik sarkalatos erény hősi fokban való gyakorlásával.

Látunk nagy aszkétákat, akik az okosságot hírből is alig ismerik, kegyes imádkozókat, szünetlen olvasó-morzsolókat, akik a szeretet isteni erényét lefokozzák alkalmi hangulatélvezésre; szabályhősöket, akik merevségükben megközelíthetetlenek; tudósokat, akiknek homlok-tympanonján ez a felirat díszeleg: először a tudomány, aztán a szentség, sőt: mindenekfölött a tudomány! — végül nem egyet, aki elégedett önmagával, de szörnyen elégedetlen másokkal, akiknél az életszentség abból áll, hogy a hibák egész garmadáját fedezik föl má-

sokban, de — önmagukat nem ismerik; vagy folytonosan nagyképűsködnek tudománnyal, erények emlegetésével úgy, hogy a félénkek és korlátoltak szenteknek címzik őket. Ami azonban a legsajnálatraméltóbb, az, hogy ezekről a hibákról e „szentéletű" szerzetesek nem is tudnak, vagy azért, mert senki meg nem mondja nekik (talán nem is merik), vagy mert már annyira beletokosodtak a hibába, hogy képtelenek figyelmeztetés ellenére is azt meglátni.

Legyünk *egészen őszinték* Istennel, rendtársainkkal és önmagunkkal szemben: az elébb emlegetett vaskos gyarlóságok a mi hibáink, tehát az enyém, a tied és valamennyiünké, külön-külön! Talán éppen bennünk rág mint féreg, a legpusztítóbban, bennünk, akik azt látszólag másoknak címeztük. — Viszont ki tagadhatja: epedünk, vágyódunk az életszentség után! Tele vagyunk jószándékkal; beszélünk, értekezünk, majdnem hogy: „ankétozunk" az életszentségről, az erényes életről, a lelki élet útjairól, módszereiről, tanulmányozzuk a szentek életét, szeretnénk is szentek lenni, sőt kijelentjük határozottan, hogy: akarunk is! Megteszünk szerintünk minden tőlünk telhetőt, vagy alázatosan bevalljuk, hogy semmit sem teszünk, de azért várjuk, hogy talán éppen nagy gyámoltalanságunk = alázatosságunk következtében az életszentség ölünkbe hull.

Az eredmény mindenképen — siralmas!

Önként adódik tehát a kérdés: Min fordul meg *lényegesen* az *egész* értékű szerzetesi kifejlődés?

Mindenekelőtt két szót kell nyomatékosan hangsúlyoznunk a föltett kérdésben. Az egyik az, hogy *egész* értékű szerzetesi életről akarunk beszélni. — De lehet-e másról szó?!... Ez a kötelességünk: „Legyetek tökéletesek..." (Mt. 5, 48.) Ezt a célt ki kell tűznie minden szerzetesnek, s törekednie azt minden erejéből elérni. Istennek ilyenekre van szüksége, azért ad szerzetesi hivatást, — nem a „valahogyan" leélt kolostori életért és nem is a középszerűségért. Egy tökéletes lélekkel sokkal több lelket lehet megmenteni, mint ezer tökéletlennel — mondogatják a szentek. S ez betűről-betűre így is van. Szentségre választott ki és hívott meg bennünket az Úr, ezért adta a tanácsokat, a szabályokat, a cellát, a közösség nevelő erejét, a klauzúra védelmét. Ő nem elégedhetik meg az utolsó lehelletig kihúzott állhatatossággal. Neki szent élet kell, mégpedig 100 %-os!

Egész értékű szerzetesi élet: rózsa, amely nem marad bimbóban, hanem kifeslik és szirmaival dúsan ontja illatát. Isten élvezi azt, s a lelkek ezrei ittasulnak meg tőle. — Ki szakítja le a nehezen bontakozó, fonnyadt bimbót?! — És kinek kellenek a becsukódó, élettelen szirmok?! — Nem ilyen-e a fél-szerzetes?!...

Ne felejtsük tehát: totalitásról, teljességről, *egész* értékről, 100 %-ról beszélünk, a „vagy-vagy" férfias lelkiségéről, a kézről, amely már az ekeszarván nyugszik, s a szemről, amely hátra nem tekint. Nem pillanatnyi vigasztalásról van itt szó, amelyet sopánkodó szerzeteseknek némi megkönnyebbülésként szeretnénk adni, nem szürke elméletről, amelyből soha ki nem virul az élet zöld fája, hanem gyakorlati életszentségről, amelyet meg kell valósítanunk *mindenáron,* — à tout prix, mondta Kis Szent Teréz — ha törik, ha szakad, mert

másképp semmi, de semmi értelme nincs annak, hogy szerzetesi ruhában járjunk.

A másik szó: *lényegesen.* Azaz: mi dönti el, mi határozza meg végérvényesen a szerzetesnek egész értékű kifejlődését?! Vagyis: mi „a szűk kapu és keskeny út" lényege? Min fordul, milyen sarkon, és nyílik a kapu? És miből készül a keskeny út, mi teszi azt egyedül járhatóvá? Egyáltalán, min alapszik az egész szerzetesi élet? Mi a titka az életszentségnek?

A szeretet! — feleljük lelkesen, vidáman és minden gondolkozás nélkül. Ez a szárny, mely röpít még a legjárhatatlanabb úton is, az emelődaru, mely nem ismer terhet. „Csak a szeretet számít" — valljuk elragadtatva Kis Szent Terézzel. „Szeretet nélkül semmi vagyok" — s máris megelevenedik előttünk Szent Pál gyönyörű fejezete és mámorba szédít bennünket a szeretet mennyei szépsége. Igen, igen, ez a vinculum perfectionis, a tökéletesség köteléke; e nélkül üres és semmitérő még a hit is, a teológia, az alamizsna, sőt a vértanúság is. Mert a szeretet a cél; hiszen Isten nem egyéb, mint Szeretet, és az út is Hozzá — szeretet. Nem is lehet más, mert akkor nem volna semmi értelme, hogy járjuk az utat. — Csak az a bökkenő, hogy bár sokat szavalunk a szeretetről, szüntelen ajkunkon hordozzuk azt, megmámorosodunk puszta említésére, — az életszentségben azonban mégsem haladunk előre. Jézusunkkal szólva sokan mondják: Uram, Uram... A szeretetet is hamisítják sokféleképen, sőt hazudják is, azzal csapják be az emberek magukat is, egymást is.

A szeretetet bizonyítani kell! Alapjának kell lennie. Mi ez *az alap?* Mi ez *a fundamentum?!*...

Azt mondják, hogy az — *alázatosság.* Igaz! Ha magasra akarjuk építeni a tökéletesség épületét, — elmélkedhetünk Szent Ágostonnal — igen mélyre kell ásnunk a fundamentumot. Azaz: az alázatosságnak mélyen megalapozottnak kell lennie. Igen, igen! De miből áll ez az alap, mi az alázatosság anyaga?! Porladó tégla-e, szalma-e vagy rongy vagy vízálló vörös fenyő, terméskő, vas, acél, beton?!... Mert éppen erről van szó: az alázatosságnak, miként a szeretetnek, ki kell állnia a próbát. Nos, mi az a próbaálló anyag; *mi a próbakő?* Mi a szerzetesi élet igazi fundamentuma?

A tökéletes lemondás!...

Ott áll a gazdag fiatalember Jézus előtt és a tökéletesség felől tudakozódik. A Mester igen röviden válaszol: „Add el, amid vagyon... és kövess engem." (Mt. 19, 21.) Addig nem követheti őt, míg *mindenét* el nem adta. Jézus után nem lehet menni mindaddig, míg mindent el nem hagyunk, mindaddig, míg mindenről le nem mondunk. „Mindaz közületek, ki le nem mond *mindenről,* amije van, nem lehet az én tanítványom." (Lk. 14, 33.) A hangsúly a *minden*-en van. Előbb még részletezte is a lemondást: atyjáról, anyjáról stb., sőt még *önnön lelkéről* is. Megbocsáthatatlan tévedésben lenne az, aki az anyagiakról való lemondással elintézettnek vélné szerzetesi életét. Jézus sokkal többet kíván: mindent, teljes lemondást, az egész embert testestüllelkestül. „Aki utánam akar jönni, *tagadja meg önmagát*... és kövessen engem." (Mt. 16, 24.) Krisztus követésének feltétele az önmagunk megtagadása, azaz: teljes lemondás önmagunkról.

Hogy nem tudunk feljutni a tökéletesség csúcsára, hogy nem vagyunk szentek, hogy nem egész, teljes értékű a szerzetesi életünk, annak az az oka, hogy nem teljes, nem tökéletes a lemondásunk.

Hol akadunk el? — Nem mondunk le teljesen „önnön lelkünkről". Lemondunk a vagyonról, lemondunk a testünkről is, de lelkünkről, jellemünkről, énünkről, értelmünkről, akaratunkról, önszeretetünkről — csak részben és fenntartással.

Nem vagyunk *lelki szegények.* Lelki szegény az, akinek elég az Isten; akinek más nem kell; máshoz nem ragaszkodik; nem tapad se személyhez, se tárgyhoz, legkevésbbé önmagához, semmiesetre sem akaratához, vélményéhez; emlékeihez sem; — akinek nincs egyetlen vágya, amely lekötné, bilincsekbe verné; pusztán egy vágy fűti, élteti, viszi, hajtja: Charitas Christi urget nos (II Kor. 5, 14.) — egyesülni vele, odaadni érte mindent, föláldozni magát, *egészen* elégő áldozat lenni; meghalni önmagának *teljesen,* hogy egyedül Jézus éljen őbenne.

Mi teszi tehát teljessé, tökéletessé lemondásunkat?

A lemondás 3 dologról: ítéletünkről, akaratunkról és vágyainkról.

Ítéletünkről! Van *biztos* véleményünk, nézetünk, amelyet szinte dogmaként mondunk ki. A nagy francia Mauriac említi, hogy még a legbuzgóbb, leglelkibb katolikusok között is általános a makacs ragaszkodás bizonyos nézeteikhez. Ez a véleményben való makacsodás virágzik a szerzetesi életben is. Szent Bernát jónak látta végrendeletben meghagyni örökségkép szerzetesfiainak ezt a tanácsot: Minus sensui meo, quam alterius, credidi. *Mindig kevésbbé bíztam a magam ítéletében, mint másében.* Ó, mily sokat mondhat ez a végrendeleti pont egy alázatos szerzetesnek, aki komolyan törekszik életszentségre! — Azután meg mennyire vádolhatna bennünket egy komoly lelkiismeretvizsgálaton a *képmutatásról* Jézus tanítása *a szálkáról-gerendáról!* Eszünkbe se jut felülbírálni önmagunkat vagy lelkiismeretesen utánajárni: hátha tévedtünk! Oly igen kevéssé *szeretjük* a tárgyilagosságot, az igazságot. Az ellenszenv, a rokonszenv vagy egyéb rejtett szenvedély döntően befolyásolja azt nálunk. Mi talán alig vesszük számba, — a szentek azonban lényegesnek tartották az elmélkedést a mások megítéléséről. Szívükre vették a félelmetes szót: *„Ne ítéljetek, hogy meg ne ítéltessetek!"* (Mt. 7, 1.) Boldog Colombière Kolos nem átallotta kijelenteni: Az *igazán* szent ember nagyon szigorú önmagával szemben, de botrányosan engedékeny másokkal szemben; az *igazán* gyarló nagyon elnéző maga iránt, de botrányosan szigorú másokkal szemben. Mily sok köztünk a „nagy kritikus"! Pedig szállóige: bíráló természet szemlélődő nem lehet, a kritizáló hajlamú az imádság magas fokaira föl nem jut! Viszont mily kevés, aki értelmét aláveti másokénak, igába hajtja azt, aki kerékbe töri meggyőződését! . . .

Akaratunkról! Fogadalmat is tettünk rá, hogy egészen lemondunk akaratunkról és mégis — kivisszük, kierőszakoljuk a mi akaratunkat. Legyen meg Isten akarata! — de azért az teljesedik, amit mi akarunk.

Mindazonáltal a legnagyobb baj ott van, hogy nem mondunk le *vágyainkról.* Mégpedig különöskép egy bizonyos vágyról: — *s ezen fordul meg lényegesen* az egész értékű szerzetesi kifejlődés — *a megbecsülés vágyáról.* Az összes vágyak között ez a leghatalmasabb. Ebbe bukik bele a szerzetesi életszentség.

Nagy Szent Teréznek klasszikus sorai vannak erről: „Szemem előtt áll egyik-másik lélek, akinek a cselekedetei olyan szentek és olyan nagyszerűek, hogy bámulattal adóznak neki az emberek. Én Uram Istenem! De hát akkor miért van az ilyen még mindig a földhöz tapadva?! Miért nem jutott föl már régen a tökéletesség csúcsára?! Mi az oka ennek?! Ki tartja vissza azt, aki annyit tesz Istenért?! *Kényes arra, hogy megbecsüljék: ez az egész.*"

Igen, ez az egész! Ezen sarkallik az életszentség, ezen fordul meg lényegesen: *a becsület kérdésén!* Ez az a féreg, Szent Terézia szerint, mely rágja a szentség életfáját s lassankint el is pusztítja azt. Két faja van: a túlzott önbecsülés, ami nem egyéb, mint rút *kevélység,* és mások becsülésének rendetlen szeretete, neve: *hiúság.* De a hiúság gyökere is a kevélységben van.

Nem vagyunk-e mi is olyanok, mint azok a főemberek, akikről Jézus beszél, akik hittek őbenne, de a farizeusok miatt nem vallották meg, hogy ki ne zárják őket a zsinagógából, s akikről azt mondja: *„Jobban szerették az emberek becsülését, mint Isten dicsőségét."* (Ján. 12, 43.)

Nem egyszer ad a mi alázatos szívű Urunk feledhetetlen figyelmeztetést nekünk: „Én nem keresem a *magam dicsőségét,* van, aki keresi és megítéli." (Ján. 8, 50.) „Ha én dicsőítem magamat, az *én dicsőségem* semmi; az én Atyám az, aki dicsőít engem." (Ján. 8, 54.)

Ki lesz Krisztus követője? Aki sohase keresi a maga dicsőségét. — De mi a farizeusok életét éljük. Szeretjük, ha megsüvegelnek bennünket, — az első helyet; törtetünk elöljárói állások, hivatalok után, szeretjük, ha szentnek mondanak bennünket. Dícséret, elismerés kell nekünk; vágyunk arra, hogy szentbeszédeinkről elismerőleg nyilatkozzanak. Elepedünk egy elismerő szóért. Alkotunk, kiki a maga hatáskörében, de nem *egészen* Isten dicsőségére. Tizedet, kilencedet veszünk belőle. A többi lehet az Úré! Igen jólesik, ha megbecsülnek bennünket, szavunkra adnak, tekintélyünk van a provinciában, a rendházban. És, és . . . egymástól veszünk dicsőséget. Ó, azok a különböző tanácskozások, véleménykicserélések, disputák — szerzetesek között! . . . Az alig fékezett titkos vágy: igazam legyen! vagy a diadalmas, „férges" öröm: nekem volt igazam! — mind, mind dézsmálói, sőt megrablói a dicsőség egyetlen jogos tulajdonosának, Istennek.

Jézus szava pedig dörög — fülünk azonban már érzéketlen: *„Egymástól veszitek a dicsőséget,* és nem keresitek azt a dicsőséget, mely egyedül Istennél vagyon." (Ján. 5, 44.)

Nem tudjuk eltűrni, ha mások megmondják az igazat. Hát még ha ártatlanok vagyunk! . . . — *Jézust pedig* — megostorozták, tövissel koronázták, a gyalázat fáját rakták vállára s ráfeszítették . . . — Aztán nemcsak elviselni kell, de keresni is a megaláztatást, a megvettetést. Mi — kitérünk előle! . . . — *Jézus pedig* vitte a keresztet — húsvét napján, egész Izrael népe előtt. Mi — azt mondjuk: tömeg-

iszonyban szenvedünk... — Meg aztán nem akarjuk elismerni, hogy hivatalunkat rosszul látjuk el; berzenkedünk a bírálattól s gondolatban már előre visszautasítjuk a feddést. Pedig „haszontalan szolgák vagyunk", — még ha mindent megtettünk is (Lk. 17, 40.)... — *És Jézust* — egy szolga üti arcul...

Olyanok vagyunk, mint az evangéliumi asszony, akin a betegség lelke volt 18 évig, és meg lévén görbülve, éppenséggel nem tudott fölegyenesedni. (Lk. 13, 11.) Három rettentő teher van rajtunk: ítéletünk, akaratunk és a megbecsülés vágya. Ezek között is a legsúlyosabb: *a becsületvágy!*

Amíg erről le nem mondunk *tökéletesen,* amíg ezt a férget, hernyót — Szent Terézia hasonlatát folytatva — el nem pusztítjuk, „rongálni fogja az egész fát, s *ha marad is rajta erény, az mind férges lesz".*

Jöjjön hát a felszabadulás!

Jézus előhívta a görbült hátú asszonyt és mondá neki: „Asszony! Megszabadultál betegségedtől! És rája tevé kezeit, mire az rögtön kiegyenesedék, és dicsőíté az Istent." (Lk. 13, 12—13.)

Kérjük esedezve Urunkat, szabadítson meg minket titkos, figyelemre sem méltatott, de annál veszedelmesebb betegségünktől: a megbecsülés vágyától s hogy tudjunk tökéletesen lemondani önmagunkról!

A szeretet próbaköve: a lemondás. Ha ez tökéletes, tökéletes lesz bennünk a szeretet is. — Bár reánk tenné gyógyító kezét Jézusunk, hogy mi is fölegyenesedhetnénk hajlott-görbült lelkületünkből és a tökéletes lemondás felszabadító erényével mihamarább eljuthatnánk az egész értékű szerzetesi életre: az életszentségre!

P. Marcell kármelita

JÉZUS SZERETETVISZONYA EGYHÁZÁHOZ.

Jézus végtelen nagy szeretetét azáltal mutatja ki, hogy örök „Igen"-je által kieszközölte Egyháza és annak mindenegyes tagja számára azt a végtelen kegyelmet, hogy résztvehessenek a legfölségesebb teljes Szentháromság életében! Jobban mondva, a kegyelem által lelkünkben lakó Szentháromság az Ő saját életét éli mibennünk. Ennek a mikéntjéről mondok egy néhány gondolatot, mert akármilyen meglepő is, de sokszor nagyon vallásos hívek, sőt még papok sem igen vannak ennek a csoda nagy kegyelemnek és szeretetnek a tudatában. Igy tehát ez a csoda ugyan létrejöhet, de öntudatlan a lelkükben. Ezt kell tudatosítani.

Az életben csak egy a lényeges: az Atya legszentebb akarata. — Mindent ez az akarat alkotott és rendezett a világrendben, minden ennek az akaratnak van alávetve. És ez a végtelen jóságú Atya szüntelenül jön hozzánk az Ő legszentebb akaratában. Mindaz, ami az életben ér, amit „sors"-nak, az emberek részéről tapasztalt jó és rossz „bánásmód"-nak szeretünk látni és nevezni, tulajdonképen mindez csak az Atyának legszentebb akarata. Akármi is történik velünk, akár jó, akár rossz, mindaz az Ő túláradó szeretetének a jele, amely az ő akaratában nyilvánul meg. Mily keveset gondolunk erre, sokak előtt teljesen ismeretlen ez a fogalom. Panaszkodunk, ha bánat, szomorúság, szenvedés ér. — Örülünk, ha öröm ér, ha szerencsénk van. Vágyunk boldogságra, kergetjük a boldogságot, keressük azt mindenütt, még önmagunkban is és ugyanakkor elmulasztjuk a szüntelenül felénk áradó boldogságot megfogni, azt átölelni, azzal egyesülni. Félünk, rettegünk a szenvedéstől, pedig a szenvedés már ezen a világon is, ha nem is szűnik meg, de csupán látszólagos lesz, ha abban is a szeretettől indított Atya akaratát látjuk. Egy földi atya is hogy szereti gyermekét! Szívesebben meghalna, mintsem azt szenvedni lássa. Mennyivel jobban szeret a mi mennyei Atyánk már minket, fogadott gyermekeit is, hisz az Ő lényege a szeretet. Pedig tudjuk, hogy nem minket szeret elsősorban, hanem kivétel nélkül mindegyikünkben a kegyelem folytán lelkünkben élő és uralkodó egyszülött Fiát szereti. Mily végtelen, szavakban kifejezhetetlen ez a szeretet, amellyel az örök Szeretet a belőle fakadt, általa nemzett Szeretetet szeretheti! Ezzel a szeretettel jön hozzánk az ő legszentebb akaratában!

Ha ezt így látjuk, akkor már nincs különbség a földi öröm és bánat között, akkor teljesen eltűnnek egy végtelen földöntúli, már örök gyönyörűség érzetében, amely gondolom, hogy a mennyországban sem szűnne meg, ha ott még képesek lennénk a mi gyönyörűségünkkel foglalkozni és nem merülnénk el egészen Isten gyönyörűségének szemlélésébe. — Ez a gyönyörűséges tudat az, hogy nem vagyunk egyedül, van Valaki, aki nemcsak hogy törődik velünk és a távolból szeret, hanem percről-percre hozzánk jön, fönntartás nélkül nekünk adja magát a mindennapos eseményekben és történésekben, az ő legszentebb akaratában. Ezt a világnézetet vallva állandó kielégítést nyer sok buzgó szerzetes és világi nagy vágya a szenvedés és áldozat után. Mert van-e nagyobb szenvedés és áldozat az

engedelmességnél? Csak ez az egy igazi áldozat van, melyet az ember meghozhat, az én, az egyéniség teljes föláldozása és bekapcsolódás, elveszés, sőt mondhatnók átlényegülés Isten akaratába! Ennek természetesen több foka van.

Először: a fiat! Legyen! mély megadással és talán keserűséggel, de elfogadni az atyai kézből mindent, mégha össze is roppanunk annak a súlya alatt, és könnyes szemmel kimondani, fájó lélekkel elsóhajtani: fiat!

Másodszor a Magnificat vagy a Te Deum! — A lélek még most is fáj és sajog, de ez nem számít! Az nem lényeges, hogy én mit kívánok, a fontos, a lényeges az, hogy ez vagy az az esemény az Atyánk akarata. Az emberi én lázong, az ész vergődik, az akarat pedig hol nyugodtan, hol fájdalomtól félig aléltan, hol az önző kísértéstől agyonkínozva az Egyház ezen gyönyörű két himnuszába tör ki. Igy akarván kifejezni alávetését, meghódolását az atyai akarat előtt. Mind a két fokhoz óriási akaraterő kell, sőt hősiesség, mert önmaga, a jobb, józanabb belátása ellen kell cselekednie. Míg a harmadik fokhoz csak hit és szeretet kell.

Tudjuk, hogy Isten a mi mennyei Atyánk, aki minket nagyon szeret, ebből joggal következtethetjük, hogy Ő csak javunkat akarja. Ezt egy percre sem tévesztjük szemünk elől. Tehát nem gondolkodunk, nem latolgatunk, hanem Atyánkhoz simulunk és fejünket szent Szívére hajtva fölujjongunk: Igen, Atyám! Erre mindenki képes, az ehhez szükséges kegyelmet Isten mindenkinek megadja. Bár gyakorolnák minél többen, mennyire megváltoznék akkor a föld színe, az emberek arca, szíve és kedélye!

És a kitartó gyakorlás által legyőznők Istent és megkapnók tőle a negyedik fokhoz szükséges kegyelmet. A negyedik fokhoz már Isten rendkívüli kegyelme szükséges, melyet Ő azonban örömest megad mindenkinek, aki a harmadik fokot bátran, az ész megtagadásával, sok szeretettel kész gyakorolni. Itt is egy „Igen, Atyám!" hangzik el és mégis mily nagy a különbség a kettő között. Mert amíg az előbbiben a lélek, az ember ujjongja az „Igen"-t, addig az utóbbiban a kegyelem által benne lakó és élő Jézus mondja ki, hogy „Igen, Atyám!" és ezáltal újból és újból áldozattá lesz a lélekben.

A lélek már nem beszél, semmi mondanivalója nincs, tudja, hogy ő nem számít, ő egy kis semmi és teljesen a háttérbe vonulva hagyja, hogy a háromszemélyű egy Isten éljen és működjék benne. Összes tevékenysége az, hogy megnémulva figyeli, hogy mi is lehet az Atya akarata, hogy még mielőtt az megnyilvánul, azt máris teljesíthesse Jézus benne. Az élete olyan passzív, mint az ostyáé, sem örömet, sem fájdalmat nem akar nyilvánítani. Csak egy öröme van: az Atya akarata, és egy bánata, ha akár ő, akár mások megakadályozzák, hogy Jézus kimondja az „Igen"-t. Az isteni, az atyai akaratba való kapcsolódás mind e négy fokán a lélek szoros egyesülésre lép Istennel, de míg az első, sőt a második fokon is az gyakran megszakad, addig az utóbbi két fokon a szeretet állandósítja azt. — A harmadik fokon az egyesülés a legszorosabb és legteljesebb egyesülés, ami csak elérhető rendes kegyelmi úton, míg a negyedik fokon az egyesülés már rendkívüli. A 3. és 4. fok kivételével ez az egyesülés kezdetben szaggatott.

Egy ember belép: Isten jön hozzám, benne az ő legszentebb akaratában! Újabb munka, kötelesség, mindmegannyi lelki áldozás, hisz Isten mindegyikben teljesen nekem adja magát. — Később ez állandósul. Minden Tőle jön és az ember tudatosan Őt fogadja benne. — A lelki áldozásoknak mily boldog, véget nem érő láncolata!

Mind Istent keressük, csakhogy fönt a mennyben, és el sem tudjuk képzelni, hogy Ő itt van köztünk, nemcsak az aranyos oltárszekrényben, hanem a hideg és száraz emberi szívekben és a szürke mindennapi élet legapróbb-cseprőbb kis eseményeiben is. Nézünk és nem látunk, hallunk, de fülünk eldugult a komplikált földi igazságoktól, nem hallja meg az egyszerű isteni igazságokat. Nem látjuk és ismerjük az atyai szeretetnek azt a végtelenségét, mindent kitöltő voltát, amellyel mindnyájunkat egy örök legszentebb akarattal összefűz és odavonz a legszentebb Szívre, megalkotván így az igazi unumot.

Lelkünk száraz, fáradt és idővel elfásul az élet küzdelmei közepette. A mi jóságos Atyánk látja ezt, sőt még azt is tudja, hogy oly gyarlók vagyunk, hogy egy-egy forró fohászra vagy lelki áldozásra is képtelenek vagyunk. Ezért megkönyörül rajtunk, nem várja meg a mi közeledésünket, hanem Ő jön hozzánk szüntelenül minden legapróbb eseményben is. Kell-e szebb és jobb ima, forróbb egyesülés a lelki áldozásban, mint hogy Őt így tudatosan meglátjuk és fogadjuk az összes emberekben, az élet összes körülményeiben?

A lélek panaszkodik, nem tudok, nem érek rá imádkozni, nem tudok elmélkedni, oly teljes bennem a desolatio, hogy semmi sem jut az eszembe. A léleknek fáj ez, pedig milyen naív és nevetséges panaszok. Első pillantásra úgy tetszik, hogy mindezek Isten és a lélek közé állnak, sőt, hogy ezek miatt elszakad Istentől. Pedig mily nagy tévedés, nem Istentől szakad el, hanem saját magától, mert az ima, elmélkedés stb. mind a saját, a kicsiny emberi én kielégítését szolgálja; Istentől csak az szakíthat el, valamint csak az egyesíthet is Vele, ha az ő akaratát elhagyjuk vagy követjük.

Szárazságban vagyunk, teljes a desolatio? *Az* Atyánk akarata, tehát ez az egyedüli consolátiónk. Nem tudunk imádkozni, az agyunk úgy kiürül, hogy egy szó mondanivalónk sincs a mi jó Atyánknak, édes Jegyesünknek, pedig szeretnénk beszélni, fáj ez a szótlanság! Ime:

Van az imának egy fajtája, sőt mondhatnám, hogy ez a tulajdonképeni ima, — minden más csak segédeszköz ennek elérésére, vagy pedig surrogátum — amelyhez sem szó, de még egy gondolat sem szükséges, csupán az erős akarat, hogy még kívánni sem akarunk mást, mint az ő legszentebb akaratát, és akkor ezt meg is találjuk mindenben és mindenkiben. Az atyai akarat állandó figyelése és teljesítése közben életünk állandó imádsággá lesz és eljutunk a legszorosabb egyesülésre, a szeretet teljességére, amikor már nem én élek, hanem Jézus lesz áldozat bennem!

*

Jézust mint Áldozatot rendesen csak keresztrefeszítve vagy a paténán az oltáron fekve, vagy Úrfelmutatáskor a pap kezében tudjuk elképzelni. Pedig van az ő áldozatának még egy, talán a leg-

megrázóbb, legmegalázóbb, a legmegsemmisítőbb formája: az „Igen-Áldozat!"

A világ, az emberiség bűnbe jutott. Elkövettük a legnagyobb bűnt, végtelen kevélységünkben szembeszálltunk Isten akaratával, megtagadtuk az engedelmességet mennyei Atyánknak.

Hosszú évezredekig sínylődött az egész emberiség a nagy bűn igájában. Míg végül Isten, ki mint művében Önmagát szerette bennünk, megkönyörült és elhatározta, hogy betetézi művét és megváltja a világot! És a második isteni Személy, aki az Atyától született és Aki szüntelen az Atya akaratát figyelte, még mielőtt az Atya óhaját kifejezte volna, hogy Őt akarja a megváltás nagy művének Áldozatává tenni, kimondta először, hogy „Igen, Atyám!"

Isteni mindentudása által látta, hogy Atyja Őt szemelte ki erre és ugyanezen mindentudás által ismerte előre áldozatának egész nagyságát és fölfogta annak minden fájdalmas részletét. De mindez nem számított, űzte, sürgette a szeretet; a szeretet Atyja iránt és az irántunk érzett szeretet. És végtelen szeretetében kész volt emberré lenni az Atya örök akarata szerint!

A második „Igen"-t már a Szent Szűz méhében mondta ki szent fogamzása pillanatában és elfogadta újból és örökre az Atya akaratát.

A fogamzást követő 9 hónap nem más, mint az ő szerető „Igen"-je, hisz ő valóban, lényegileg is jelen volt szent Anyja szűzi méhében. Erzsébet látogatása is az ő „Igen"-je volt, az első talán, mikor Jézus emberbe rejtve engedelmeskedett Atyja drága akaratának, mely ezúttal emberi külső színe alatt nyilvánult meg! — Az ő „Igen-Áldozata" a betlehemi út is. Talán akkor látta meg először az atyai akaratot a körülmények titokzatos fátyla mögött.

És aztán a szent éjjelen ismét Ő mondta ki, de immár számunkra is láthatóan azt, hogy „Igen, Atyám!" Midőn emberi testet véve föl a világra született. Ettől kezdve egész élete nem más, mint egy nagy, lángoló „Igen". A látszat, mint oly sokszor, itt is csal. Hisz joggal mondhatjuk, hogy Jézusénál aktívabb életet alig tudunk elképzelni, kivált életének utolsó 3 éve, mely telve van vándorlással, tanítással, sok-sok csodával, bőjttel, imával, virrasztással és nyilvános szerepléssel. És élete mégsem aktív, hanem teljesen passzív, mert úgy külső, mint belső működése, imája minden, de minden csak egy-egy igenlés volt az Atya akaratára.

Végül a keresztáldozat. Ebben még a legelfogultabbak is fölismerték a szeretettől izzó Áldozatot: „Igen, Atyám!" Látszólag az a keresztáldozat volt az ő áldozatának a betetőzése. Valójában Jézus már az első „Igen"-jével megváltotta a világot, minden, ami azután következett, csak végtelen szeretetét volt hivatva bizonyítani, mindezzel csak örömet akart szerezni Atyjának és meg akarta ajándékozni az emberiséget.

De még az sem elégítette ki, módot keresett, hogy mind gyakrabban kimondhassa az ő lángoló „Igen"-jét. Talált is módot erre, midőn kiszolgáltatta magát nekünk, nyomorult kis embereknek és amint az ostya külső színe mögött, Ő valójában és lényegileg is jelen van, éppígy minket nyomorult bűnösöket választ ki, hogy belénk rejtőzve elismételhesse mibennünk pillanatról-pillanatra szent Szíve legdrágább titkát: „Igen, Atyám!"

Mily szeretet, mily alázatosság, mily rejtettség! Azt még csak el tudjuk képzelni, hogy az Oltáriszentségben rejtőzzék és hagyja magát fölszentelt papi kezektől ide-oda tenni a vértanúk ereklyéjével bélelt oltáron vagy az aranyos paténán, de hogy mindez ne elégítse ki Őt és extatikus szeretetében annyira megalázza magát nekünk ingatag hangulatembereknek, ez gyarló eszünkkel felfoghatatlan. De hogy is érthetnők meg, ehhez nem ész, hanem az övéhez hasonló szeretet szükséges. És ki tudna úgy szeretni, mint Jézus? E szerint tehát sohasem érthetjük meg? Ha mi akarunk szeretni vagy fölfogni, akkor soha, de ha mint az ostya készek vagyunk csupán külszínek lenni, melyek Őt, a Lényeget hivatottak eltakarni, akkor belsőleg már minden Ő! Akkor az ő Szíve dobog a miénk helyén és az ő legszentebb Szívének a szeretetén, lángolásán, szent sebén át megértjük ezt a nagy titkot.

Jézus örömet akar szerezni Atyjának és mi egyébbel szerezhetne örömet annak, Akinek a lényege a szeretet, mint szeretettel! — Igaz, hogy mivel Jézus Isten és egyetlenegy szeretetindulata örök szeretetláng gyanánt ég Atyja mennyei trónja előtt, de Ő ember is volt és mint ember megismerte a mi szaggatott érzelmeinket (még jó, ha ilyenekre képesek vagyunk), és így elhatározta, hogy belénk rejtőzve szüntelen megújítja áldozatát, kimondva mibennünk az „Igen"-t.

Miben is áll az az „Igen"? Jézus kétszeres, szüntelen, teljes, csak a halállal összehasonlítható megsemmisülésében. Ő bennünk él és mivel istensége folytán mindentudó, ismeri tehát állandóan Atyja akaratát és azt az akaratot akarja készséges „Igen"-lésével megdicsőíteni. Mindenegyes „Igen"-ben lemond újra és újra az akaratáról és egyszersmindenkorra alárendeli magát az Atyja akaratának, elismervén azt, mint egyetlen lényegeset a világmindenségben.

Mivel ez az „Igen" volt a lényege a keresztáldozatnak és ez a lényege a szentmiseáldozatnak is, tehát nyugodtan állíthatjuk, hogy ez a bennünk kimondott „Igen" egyértékű is úgy a kereszt-, mint a szentmiseáldozattal és ezáltal a leghatásosabb lélekmentő eszköz, mert a legkedvesebb az Atya szemében. Mert létezhetik-e kedvesebb valami az Atya előtt, mint az Ő egyszülött Fiának ez a teljes, szeretettel hódoló megsemmisülése? Pedig eddig még csak az első megsemmisüléséről beszéltünk, amellyel az atyai akarattal szemben viseltetik.

A második megsemmisülés akkor jön létre, mikor alárendeli magát még a mi akaratunknak is. Ő kész kimondani az „Igen"-t, de várja ehhez a mi beleegyezésünket! Mily végtelen alázatosság! Csodáljuk, hogy az istállót választotta születése helyéül és ott a jászolban szalmán feküdt; csodáljuk a 30 éves rejtett életében megnyilvánuló alázatosságát, hogy csak egyszerű kézműves és polgár volt. Bámuljuk, hogy még erről az otthonról is lemond élete utolsó 3 évében, hogy taníthasson minket és gyakran nincs hova lehajtania fejét. Olyan, mint egy útszéli koldus. És alázatosságában végül is gonosztevővé, botrányokozóvá lesz a világ szemében Ő, az Isten Fia!

És mi ez mind ahhoz az alázatos megsemmisüléshez képest, mikor extatikus szeretetének lángolását alárendeli nyomorult emberek, sokszoros gonosztevők, bűnösök akaratának? Vagy ami talán még

szörnyűbb, az egykedvűségüknek, nemtörődömségüknek, lanyhaságuknak?

Ezt teljes egészében fölfogva, csodálattól és szeretettől áthatva megnémulunk, majd lángra gyúlunk és mint egyedüli örömszerzési lehetőséget, a háttérbe vonulva, elősegítjük művét, áldozatát, megtagadjuk magunkat és agyunk működését tudatosan felfüggesztve, hagyjuk, hogy kimondja az Ő lángoló „Igen"-jét bennünk.

*

A Szentlélek Úristen a szeretet és az öröm Lelke. Mily világosan látható működése az „Igen-Áldozatban". Az Atya akarata és Jézus „Igen"-je közötti extatikus, végtelen szeretethullámzás a Szentlélek Úristen.

Mily összefüggéstelen — ha szabad ezt mondanunk — lenne a Szentháromság élete nélküle. A katolikus dogma szerint a Szentháromság végtelenül boldog önmagában és ezt a boldogságot misem képes kisebbíteni. Még a gonoszságunk és bűneink sem. Hatoljunk ennek az igazságnak a mélyére!

Először is nézzük, hogy mi az Ő boldogságuknak az örök oka?

Lehet-e más, mint a legtökéletesebb szeretet? Mivel pedig Jézus „Igen-Áldozata" az Ő szeretetüknek a teljessége, mondhatjuk, hogy a Szentlélek közreműködése által Jézus „Igen"-je a Szentháromság örök boldogságának az oka. Mert létezhet-e az Atya számára nagyobb boldogság, mint hogy a Vele egylényegű Isten, az Ő egyszülött Fia, iránta való szeretettől indíttatva percről-percre megsemmisíti, kiüresíti magát, oly teljesen, hogy azt, mivel Benne minden tökéletes, csak a teljes halállal lehet összehasonlítani, és éltető elemként elfogadja az Atyja akaratát. És létezhetik-e nagyobb szeretet a Fiú szemében, mint hogy az Atyja iránta való szeretetében szüntelen teljesen odaadja magát nekünk embereknek, nem törődve visszautasításunkkal, egykedvűségünkkel, tudatos vakságunkkal. Az Atya legszentebb akaratából áradó szeretet, mely a Fiú ilyfokú viszontszeretetét képes kiváltani: ez a Szentlélek Isten.

Ennek a szeretethullámzásnak nagyságát, hevét és bensőségét csak úgy tudjuk megítélni, ha szembenézünk azzal a ténnyel, hogy ez tartja fönn a világot. Sőt Isten e miatt a kölcsönös szeretethullámzás miatt teremtette a világot.

Az Atya akaratából áradó szeretetben szól a Szentlélek mihozzánk és szüntelenül buzdít, sürget a mind nagyobb szeretetre. Isten lelke ott fúj, ahol akar, nem tekinti hidegségünket, elzárkózásunkat, vakságunkat. A hit szelével letépi a világi ragaszkodások, vonzódások és kívánságok kendőjét szemünkről. A szeretet orkánjával és lángoló villámaival betöri szívünkön az önszeretet kapuját és mikor minden látszólagos kincsünktől megfosztva ott remegünk teljes nyomorult csupaszságunkban, akkor a remény és bizalom lágy melengető szellőjébe burkol, lehelletével elkábít és így ebben a szerelemittas bódultságban kénytelenek vagyunk eltűrni, hogy Jézus kimondja „Igen"-jét bennünk.

Oh örök Szeretet, ki lehetővé teszed, hogy részt vegyünk a Szentháromság életében, kinek irántunk való szeretete folytán növelhetjük a Szentháromság boldogságát!

*

Végül pedig ébredjünk tudatára annak, hogy ez a szeretetcsoda a misztikus test mindenegyes tagjának lelkében kulminál.

Aki magába mer nézni és meg meri mondani, hogy ott mit talált, annak el kell ismernie, hogy a legjobb esetben semmit. (Úgy hiszem, hogy ez a legtöbb, amit elérhetünk, mert a jó Isten nagy kegyelme nélkül mindíg „valaki"-nek képzeljük magunkat.)

Ez a tehetetlenségtudat tehersúlyként nehezedik ránk. Csak a hibáinkat, gyarlóságainkat látjuk, de komoly jószándékunk és minden igyekezetünk ellenére sem látunk sem erényt, sem szeretetet magunkban és mégis majd megöl a vágy, hogy adhassunk valamit annak, Akit szeretni kívánunk és úgy véljük, hogy Ő vár is valamit tőlünk. Igen, de mit? Hisz mire sem vagyunk képesek. És ekkor a Szentlélek megsúgja az Ő félreérthetetlen és félreismerhetetlen lágy suttogásával, hogy tőlünk csak passzivitást kér az Úr, vagyis, hogy hagyjuk, hogy Ő működjék bennünk. Sajnos, ilyenkor nem szoktuk követni ezt a tanácsot, részint mert csakugyan nem értjük, főleg pedig, mert nem akarjuk érteni. Mert *mi* akarunk adni a mi ízlésünk szerint és így biztosítani akarjuk önmagunkat szerető áldozatkészségünkről, nagylelkűségünkről, akkor következik a hasztalan kísérletezések egész sora. T. i. mi hol ezt, hol azt az önmegtagadást akarjuk gyakorolni, a jó Isten pedig nem engedi, hogy sikerüljön a legkisebb önként vállalt áldozatot is meghoznunk. — Csoda, hogy el nem csüggedünk! De a Szentlélek egyre sürget: többet, még többet adni! Míg csak rá nem ébredünk, hogy mégha tudnánk is valamit adni, mily értéktelen lenne az az adomány. Eljutva így a valódi alázatosságra, egyszerre fölfogjuk az ilyfokú önátadásnak teljes értékét.

Tehát teljes passzivitás: nem kívánok sem örömet, sem szenvedést; sem gyönyörűséget, sem szárazságot; sem világosságot, sem sötétséget, adja az Úr, amint neki jónak tűnik. Én egy nyomorult senki vagyok és bizony nehezen tudok örülni annak, ami nem az én akaratom. De a kegyelem folytán bennem van Jézus, illetve eddig csak volt, de ezentúl hagyom, hogy éljen és az Atya akaratára ujjongó, lángoló „Igen"-jével válaszoljon.

Látszólag eltértem a dolgozat címétől, de gondolom, hogy inkább csak egész lehatoltam annak mélyére, amikor leírtam a lélek kegyelmi életét és a Szentháromság csoda-szeretetviszonyát Jézus Egyházának mindenegyes tagjához.

Kérjük a Mindenhatót, hogy úgy bennünk, mint minden lélekben tudatossá, élővé váljék e viszony.

Tr.

Gyakran imádkozzunk így: „Uram, engedd, hogy megismerjem, többé vagy kevésbbé tudatosan, milyen akadályt vetek kegyelmed munkájának bennem. Adj erőt, hogy az akadályokat leromboljam. S ha én ezt nem tenném, tedd meg te, még ha sokat is kell szenvednem belé."

Garrigou—Lagrange O. P.—Ervin:
A megkezdett örökélet, 96—97. ll.

A LÉLEK MÉLYSÉGEIBŐL.

Néha tökéletesen elsötétül minden körülöttem. Ilyenkor csak egyetlen józan valóságot látok: a szabadságot. Kirohanni innen, itt hagyni ezt az egész bolond fegyelmezett életet, tenni azt, amit én akarok! Mily keserű ilyenkor a napirend. Szégyenletesnek tartom, hogy engem, a meglett férfit, a képzett embert itt gyerekes napirendbe préseljenek be; hisz látják, hogy szűk nekem, hogy beleszorulok! Ilyenkor az egész lelki élet oly valószerűtlennek látszik, de leginkább szégyelni valónak: hogy én itt sanyargatom magamat, hogy imádkozom s a jó Isten egy árva szóval sem felel, hogy hallotta és majd a szerint tesz is...

De hiszen éppen ezt kértem én a jó Istentől: próbáljon meg! Ezekben a nehéz órákban nem vesztem el az egyensúlyomat, nem vesztem el a kedvemet, hanem kettőzött buzgalommal igyekszem az én nagyon szegényes és fogyatékos imaéletemmel őt szolgálni. Csak kitartani: Post Alpes Italia! Ez csak kísértés, ez csak elhagyatottság, de az egyetlen valóság a hallgatag Isten és az ő szolgálata! Behúnyt szemmel, összeszorított fogakkal előre!

Mostanában amikor imádkozom, olyan mintha száraz fűrészport forgatnék a számban. Azért csak rágcsálok keserű ábrázattal s nézek az ég felé, hogy onnan mikor néznek már rám.

*

Nagyon megragadott, amikor az evangéliumban olvastam, hogy „Amit csak kérni fogtok az Atyától az én nevemben, megadja nektek". (Ján. 16, 23.) Letérdeltem és igen bensőségesen és komolyan beszélni kezdtem a jó mennyei Atyához. Rámutattam a feszületre, hivatkoztam Szent Fia sebeire, szerelmére s az Úr Jézus nevében valami nagyon bensőségesen és komolyan sok-sok kegyelmet kértem... s valahogy úgy éreztem, hogy a mennyei Atya tetszéssel és örömmel hallgat. Mikor ezt így elgondoltam, egyszer csak az eszembe villant, hogy na most... most kérd a jó Atyát, hogy küldjön megpróbáltatásokat... most kérd és az Úr Jézus nevében kérd, hivatkozz is az evangélium biztató szövegére, mert bizonyosan meg fog hallgatni! Az első pillanatra valósággal megborzadtam, annyira világosan láttam, hogy most kérni mily vakmerőség, mert a végén még komolyan meghallgat az Isten s akkor mi lesz velem? De ez csak egy pillanatig tartott, mert azonnal igen nagy buzgósággal hivatkozva Szent Fiára, sebeire, az evangélium szövegére és mindenre kértem a mennyei Atyát, hogy küldjön rám — feltéve, hogy az ő nagyobb dicsőségére szolgál — igen fájdalmas betegséget, sok félreértést a testvérek részéről, nagy megaláztatásokat és szégyenteljes sikertelenségeket. Oh Uram, add meg ezeket nekem s ha egy kissé félek is ezektől, ne tudd azt be nekem, mert értelmem és akaratom komolyan kéri ezeket a kegyes adományokat, mert valóban azok!

*

Azt hiszem, ebben az én kegyelmi újraébredésemben a tavalyi nagy lecsúszás után, valamit nagyon elhibáztam. Mindjárt a legelején

ismét a magasabb imamódokról kezdtem ábrándozni, sőt gondoltam, most majd még tovább vezet a jó Isten. Erre titokban számítottam is és szinte elvártam a jó Istentől, hiszen én már ismét nagylelkűen odaáldoztam magamat. Mintha bizony az a szavakkal és érzelmekkel megtett nagy megajánlás egy lelkigyakorlat közben oly nagy hőstett volna?! Ezért aztán a jó Isten most büntet, koplaltat és jogosan rám se néz.

Olyan voltam, mintha az a bizonyos tékozló fiú nem azzal állt volna édesapja elé, hogy „nem vagyok méltó fiadnak neveztetni, csak szolgáid közé fogadj be engem", hanem azzal kezdte volna ő maga, hogy „Atyám, hol az a gyűrű és legdrágább köntös meg a hízott borjú, hamar ide mindent, mert nem látod, hogy hazajöttem?!"

Ugyanilyen voltam én, de teljesen ilyen! Micsoda szégyenletes dolog! S ami a legrettentőbb, el sem tudok szégyenemben bújni az Isten szeme elől, mert mindenütt lát. És még ennél is rettentőbb, hogy nem tudok önmagamból kivetkőzni. Most hogy erre a szégyenteljes visszásságra rájöttem, kezdek alázatoskodni, kezdek a szolgaszereppel megelégedni és kérni az Úr Jézust, hogy menjen ki tőlem, mert bűnös ember vagyok és én megelégszem, ha becsületesen megőriz egyszerűen a bűnöktől... mindezt mondogatom én már, de lelkem legmélyén, a legelrejtettebb zugban az bújkál, hogy ezt azért kell így tennem, mert csak így juthatok el majd valóban a magasabb kegyelmekhez.

Ilyen az igazi zsákutca. Benne vagyok! Most aztán, én jó Istenem, segíts rajtam, ha akarsz; ha nem, én bizony örökre itt ragadok. Tehetetlen vagyok, egészen tehetetlen! — De jó a tudat, hogy csak *Te* segíthetsz rajtam!

Naplórészletek.

Élet a földön.

A mi életünk úgy nyugszik az Istenben, mint virágkehelyben a harmat. S talán nincs harmat, üde, ragyogó, hűsítő harmat életemben? — Kérjem először a kelyhet az Istentől s azután bele a harmatot. Mert különben miben legyen az a harmat?

Szemem a magyar búzakalászok hullámzó tengerén akarom a végtelenbe irányítani? Vagy a magyar alkony énekét akarom élvezni? Ne sóvárogjak ezek után a messzi idegenből. Ne elégedjem meg rádióval, grammofonnal, fényképekkel. Menjek el haza, és a drága magyar anyaföldde mindent egyszerre megkapok.

Isten az édesanyaföld. S én elindulok, megyek hazafelé. Lépéseim: ima, tiszta élet, erények. Én nem a tiszta életet, erényeket kérem és óhajtom magukban, hanem az Istent; de ezek vezetnek Hozzá, haza, az édes anyaföldbe.

Viszonyom Istenhez.

Ne legyen bennem semmi, amit nem az Isten hatása tart fönn, és ne is keletkezzék bennem semmi, amit nem az Isten vált ki.

Gondoljam el a tenger dagályát. A fölötte levő hold szinte kidomborítja maga felé az egész tengert, s nincs egy csöpp sem a tengerben, amit nem a hold vonzása tartana ebben az állapotban. És a tengernek ebben a hold felé való kidomborodásában nemcsak a tenger domborodik, hanem mindaz, ami benne van.

Legyen örök dagály a lelkemben!

Fejlődési ellentét.

Amikor az ember valamit igazán ki akar bontakoztatni lelki világában, akkor annak megsemmisülésen kell átmennie. Ez, úgy látszik a fejlődésnek valami egészen mély törvényszerűsége. Mindenesetre nagyon alkalmas arra is, hogy ezen az úton megsemmisüljön az, ami a lélekben tökéletlen.

Talán legnehezebb az értelemnek ilyen átalakulása. A mennyei fény, az értelemnek új, csodálatos világossága a régi fénynek egészen nagystílű föláldozását igényli. Ez a legsötétebb alagútja a teljes kegyelmi kibontakozásnak.

Lelki fejlődés.

Lelkemben két olyan magatartás van, mint két egymást taszító pólusé. Nagy erőlködve össze lehet a kettőt érinteni és az egyiket a másikon tartani, de a taszító erők megmaradnak és a külső nyomás megszüntével egymástól távolodnak.

Ilyen polus-feszültséget él meg a lélek többnyire, mikor Isten akaratához akarja szabni és odafogni magát.

Milyen jó lenne, ha a végtelen Istenhez annyira ragaszkodnám, hogy húzódnám Hozzá, mint a vas a mágneshez.

A lelki fejlődés legbelsőbb problémája épp itt van: hogyan tudok lelkem legmélyéről átalakulni Istennel való teljes szolidaritásra.

A tulajdonképeni lelki élet csak ott kezdődik, ahol már csak egyedül az Isten akarata ragyog a lélek előtt, mint vonzó és magával ragadó eszmény. Igazi eszmény, mely lelkesít és eltölt és mindenestől megragad.

Gy. L.

MAGYAR NÉPÜNK PAPJA.

MIT NYERNE AZ EGYHÁZ, HA A NÉPISÉG TISZTA EREJE ÉRVÉNYESÜLNE PAPJAIBAN?

(E cikk bevezető az írónak ugyanerről a tárgyról szóló többi cikkeihez.)

Hitler írja: „A cölibátus arra kényszeríti a papságot, hogy ne a saját soraiból, hanem mindig újra és újra a nép széles rétegeiből toborozza utódait. A legtöbben nem ismerik föl a papi nőtlenségnek éppen ezt a jelentőségét. Pedig ez az oka annak a hihetetlenül hatalmas erőnek, amely a papság ősrégi intézményében lakozik. Mivel a lelki hatalom hordozóinak ez a roppant hadserege szakadatlanul a nép legmélyebb rétegeiből egészül ki, innét nyeri az Egyház nemcsak a nép érzelmi világával való ösztönös, mély kapcsolatát, hanem akkora energia- és tetterőmennyiséget is biztosít magának, amely ebben a formában mindörökké csak a nép széles rétegeiben van jelen. Ebből ered ennek a roppant szervezetnek csodálatraméltó fiatalsága, lelki rugalmassága és acélos akaratereje." (Mein Kampf 481. o.)

A huszadik század nagy forradalmának legmarkánsabb vezéralakja írta le ezeket a számunkra megdöbbentő világosságot sugárzó sorokat. Hitlerről mindenki tudja, hogy nem rajong Krisztus Egyházáért és azt merőben természetes, emberi szemmel nézi. Mély pillantásával mégis olyan nagy, korszerű és emberi igazságot tár föl a papság szervezetéről és ebben a szervezetben rejlő természetes és eddig kihasználatlan erőkről és lehetőségekről, hogy nekünk, akik minden emberi eszközt is meg akarunk ragadni Isten országa érdekében, érdemes azokon elgondolkoznunk.

Korforduló.

A huszadik század nagy forradalma, vagy ha úgy tetszik: koreszméje sok olyan mély valóságra mutatott rá, amely az előző korszellem egyoldalúsága alatt egészen elsikkadt. A szabadelvűség imádta az egyént, trónra ültette az észt, elveszett a részletekben és szeme elől tévesztette az egészt. A nagy egységek az ész boncolgató munkája nyomán szertehullottak. A mindenható értelem diadalát ülte a gyakorlatban is: ami önmagában is elgondolható volt az absztraháló képesség erejénél fogva, azt a gyakorlati életben is kihasították és elválasztották az egésztől. Igy született meg a homo oeconomicus: az erkölcstől, Istentől, államtól független gazdasági lény; így jött létre a homo aestheticus és nyomában az erkölcstől és jótól teljesen független öncélú művészet; innét fakadt a divatos jelszó, hogy a vallás merőben magánügy, annak a közélethez, politikához, általában az

emberi cselekvés egész területéhez semmi köze sincsen. Szem elől tévesztették, hogy az ember a maga fölfelé és oldalt ható kapcsolataival kiszakíthatatlanul bele van ágyazva az életbe, sőt maga is gazdasági, művészi, erkölcsi, vallásos, politikai és egyéb cselekvési igényeivel együtt egyetlen cselekvő egész és mint ilyen, szükségképen kell, hogy hierarchiát: alá- és fölérendeléssel szervezett egységet teremtsen céljai, igényei, cselekvésének minden területe között. Ez a holt sémákban gondolkozó század termelte ki azokat az életképtelen formákat, amelyek miatt ma újra halálos lázban vajúdik a magát újjáteremteni akaró emberiség: az abszolút egyént, az államnélküli társadalmat, mint célt, a bolsevizmust, mint annak legbiztosabb eszközét.

A nagy szétbontás után most a nagy integrálás, a nagy egészberendezés százada következik. A hatalmas kábel millió foszlányra bomlott, szálait most roppant erejű kezek markolják újra össze és próbálják újra erős, szervezett egységbe fogni. Fölismerik az eddig elfelejtett közösség jelentőségét. Észreveszik, hogy az ember természeténél fogva ezer szállal kapcsolódik a nagy mindenségbe és ezekből a kapcsolatokból kiemelkedni, kibújni nem tud. Tehát el kell fogadnia azokat. Az értelem egyeduralma meginog és ledől, mert a nyomában járó akarati tehetetlenség megdöbbentő méreteket öltött. Fölkelt az akarat, föltámadtak a kinevetett irracionális és emocionális erők és vezérszerepet követelnek maguknak az emberi sors irányításában. Tehát a szellemforduló röviden így jellemezhető: letűnt az egyén, fölemelkedett a közösség; letűnt az értelem és fölemelkedett az akarat és jellem: és a széttöredezett élet újra egységes, szervezett egészbe kívánkozik.

Szükséges volt végigfényszóróznunk a jelenben viaskodó, letűnő és fölemelkedő két hatalmas korszellem területén, hogy legalább nagy vonásokban lássuk és megértsük, mit mond nekünk, Isten magyar napszámosainak a korforduló. Mert mi is eddig úgy képzeltük el hivatásunkat és sokan még ma is úgy képzelik el papi küldetésüket, mintha misszióban volnánk itt a magyar földön, mintha nem volna más dolgunk, mint az Egyház megformulázott örök igazságainak hirdetése és védelme, a szentségek kiszolgáltatása, általában a hivatásunkhoz tartozó papi funkciók. Úgy szállottunk el a kalászos magyar mezők fölött, ahol Krisztus magvai értek, mint a felhők az égen. Hullattuk rájuk az ég harmatát, olykor villám és mennydörgés közt hirdettük az Úr szavát, de magunk soha nem szálltunk le a földre, nem vegyültünk a kalászok közé, nem forrtunk eggyé magával a földdel, amelyből a mi kalászaink élnek, hogy hajszálgyökereikhez érve, a föld kövérségével egyesülve, magával az élet ősnedveivel szívódtunk volna föl beléjük, hogy Krisztus magyar gabonájává, szántóföldjévé, Istenországává tegyük ezt a földet. Csak égi gyémántsíneken futottunk, a földre le nem ereszkedtünk, mert hiszen „nincs itt maradandó városunk". Elfelejtettük azt, hogy nem vághatjuk ki magunkat abból az életből, amelybe beleszülettünk és amelyben élnünk, halnunk és dolgoznunk kell. Ha a kerék elfelejti, hogy ő is egy tagja a nagy gépezetnek és kiszakítja magát, csak kerék akar lenni, megbénul, tehetetlen és semmi hatást sem tud kifejteni a gépezetre. *Égi küldetésünk nem vette el földi kapcsolatainkat,* amelyekbe Isten akarata folytán beleszülettünk. Csak

azok teljes felismerésével és elfogadásával tudjuk kifejteni magunkból az Isten arcát és másokat is a teljesebb, krisztusibb emberségre elvezetni.

A nemzet: Isten gondolata.

Sokat beszélnek, vitatkoznak arról, hogy melyik van előbb: *az Egyház vagy a nemzet?* Ellenfeleink *nemzetközinek,* magunk *nemzetfölöttinek* mondjuk a katolicizmust. Ez utóbbi a helyes álláspont. A nemzetköziség tagadja a nemzetet, pedig a nemzet is Isten akarata. *Minden nemzet Istennek egy külön gazdagságú gondolata, sajátos törvényszerű szántóföldje, különös titkú bányája.* Magyar emberben az Isten arca sajátosan és igazán csak magyarul fejlik ki, úgy, ahogy azt Isten elgondolta.

De a nemzetfölöttiséget is lehet rosszul értelmezni. Az Egyház nemzetfölötti végső céljában és örök kiteljesedésében, nemzetfölötti abban is, hogy az Isten minden embert üdvözíteni akaró szándékát hordozza itt a földön, de nem lehet nemzetfölötti abban, hogy papjai magyar földön mintegy idegen hatalom követeként járjanak, keljenek és dolgozzanak. A konkrét Egyház, sőt a konkrét, helyesen hirdetett evangélium is kell, hogy magyar földön magyar ízt kapjon. Hitlert megdöbbentette az a fölismerés, hogy az Egyháznak legtöbbször még püspökei, kardinálisai, sőt még pápája is a mélyből, a népi őstalajból jön, és a legmagasabb kormányzói székbe is magával viszi azokat az irracionális, mély összekötő szálakat, amelyek erejével szinte vérkeringési közösségben él avval a néppel, amelyhez Krisztus nevében szól. Ő szinte mágikus erőt lát ebben a tudatalatti mélységes összekapcsolódásban, amelynek erejével a vezér szinte ösztönösen indítja, lendíti és sodorja célja felé követőit. Sok igazság van ebben. Az a plébános, aki mintegy belenőtt faluja földjébe, aki úgy fürészti lelkének lombkoronáját az Isten napjában, hogy gyökereit a nép lelkének ősi humuszába mélyeszti, az szinte ujja köré csavarhatja híveit, játszva, könnyedén vezérli őket Isten útján.

De mi nem erre, vagy helyesebben nemcsak erre akarunk rámutatni. Kétségkívül óriási erő, ha beszédünkben magyar íz, magyar szólások, magyar gondolkodásmód útján lép Krisztus a nép elé. De ez még nem minden. Ez még csak külső népiesség volna. Magyar népünk papja azonban ennél is többre köteles. Nemcsak hogy nem érezheti magát égi ejtőernyősnek, egy külső hatalom akkreditált követének. Ő magyarnak született és *mint magyar emberre,* akinek fajtájával szemben Isten akarata szerint kötelességei vannak, *szállott rá az égi küldetés.* Az, hogy valaki magyarnak született, az vártára-állítás, pályamegjelölés, melyet az isteni bölcseség maga tűz ki a nagy szolidaritás, a szeretet és életküzdelem föladatainak megteljesítésére.

Magyarnak lenni: égi küldetés.

A magyar élet egyik nagy őrállója, Szabó Dezső írja: „Mikor Isten a születés mély titkával ezt mondja valakinek: te magyar leszel, — az vallásos feladatot, isteni célkitűzést, a földi élet tartalmának

megteljesítő föladatát jelenti. Jelenti azt: te nem vagy csak — én, csak önmagad: szervesen hozzátartozol az emberek egy időtlen közösségéhez, amelyet a magyar elnevezés alá fogunk össze. Ebbe a közösségbe Isten egy különös termő gondolatát, egy sajátos törvényű akaratát rejtette, hogy ezt a gondolatot, ezt az akaratot, ezt a közösség szabadon választó akaratával teljes emberi és isteni termésre hozhassa. A te lelked sorsa nemcsak önmagadban van, hanem mindazokban, akiket azonos kijelöléssel, azonos föladattal küldött e földi életbe az Isten. És mindazok lelkének sorsa tebenned is meghatározódik, te is felelős vagy értük. Így: ha a legmélyebb és leggazdagabb találkozást akarod Istennel: légy élet vérszerinti sorstestvéreid életében is, légy lélek az ő lelkükben is, légy Isten-arccá fejlődő akarat az ő akaratukban is. Kenyérben és igében, földi tudásban és isteni izenetben, bátorságban és okosságban: a földi élet minden alkalmában, ahol az esendő emberi akarat távolabbra roskadhat Isten arcától: légy védelme, segítőereje, bátorító lendülete sorstestvéreidnek, hogy minél teljesebb termésre hozhassák azt az isteni gondolatot, mellyel Isten magyarrá tette őket. Mindig: valahányszor igéd megerősít egy tántorgó lelket, küzdelmed kenyérhez, lakóhelyhez, a család lehetőségéhez juttat egy magyart, valahányszor bármiben megvéded, megerősíted magyarságuk isteni gondolatát s a bennük Isten felé fejlődő lelket: velem találkozol, az élő Istennel. Nekem adtad magadat, mikor nekik adod életüket, és én nem maradok adósod. És soha egy percre se felejtsd az isteni elszámolás parancsát: minden magyar lélek felelős minden magyar lélekért!"

Márványba kívánkozó szavak, megérdemelnék, hogy minden papi imazsámoly előtt világítsanak. Megérdemlik, hogy minden magyar pap a lelkébe imádkozza azt az istenadta küldetést, amely ezekben a sorokban találta meg legszebb kifejeződését.

Vox temporis: vox Dei.

Most már kezdjük érteni, hogyan képzeljük el, milyennek követeli az idő s az idők szavában beszélő Isten a magyar nép papját. Ez a magáradöbbent hivatástudat nem bír többé megmradni az ima elefántcsont tornyaiban, a bárányfelhők tiszta magasságában, a templom, igehirdetés és papi funkciók körében, ez a lélek nem lesz többé együtemű ingaóra oltár és gyóntatószék között, hanem egyszerre elfogja az egyetemes segítés apostoli láza. Kitágul benne a világszéles, mindenkit ölelni akaró, mindenütt egyetemesen segítő krisztusi szív és nem különböztet többé, nem szabdalja sémákra az életet: ez gazdasági élet, ez politika, ez művészet stb., ez az én dolgom, ez nem az én dolgom, hanem a mindenütt egyetemesen segíteni akaró apostoli szív megtalálja a módját, hogy mindenütt hóna alá nyúljon a roskadozó testvérnek.

Paupertas maxima meretrix, tudjuk mindnyájan; és ha kerítő a nyomorúság, akkor a nyomorúsággal is fel kell vennünk a harcot minden fronton, mert az ejt el legtöbb embert, az torzítja ördögivé a Krisztus-arcot a ránkbízottak ezreinek lelkében. Ne féljen senki, hogy új utakra lép, amelyen az eddigiek nem jártak. A világ fejlődik, fej-

lődik benne az Isten országa is. Új és új problémák elé állítódik a választott nép, az Isten házanépe és a királyi papság: *meg kell találnia a módot az evangélium, az Isten erejének totális érvényesítésére minden körülmények között.*

Szent Ignác is hatalmas korfordulóban élt és Isten kegyelmével merészen új utat vágott: a problémákhoz mérte az eszközöket, az ellenfélhez szabta a fegyvert. Szinte a fél Egyház fölzúdult és az evangélium elvilágiasodásáról beszéltek. Nem látták, hogy ebben a zseniális katonában lépett a történelem porondjára a férfivá serdült Egyház, mely már nem fél, nem reszket, nem bújik el a világtól, hanem a saját csatamezőin keresi föl, ott hívja párbajra és ott mér rá döntő csapást. Az ő korában nem a világot teljesen magárahagyó, a csak magával törődő remete-aszkézis az eszmény, nem egyetemes elv a sinere mundum ire quo vult. Az Egyház gyökeret vert Krisztusban, és legjobbjaiban föl merte venni a világ fegyverzetét is, hogy diadalra vigye a világosságot. Igy lett a *„világgyűlölő"* kereszténységből *világhódító* kereszténység.

A mai fordulóban is a pápák enciklikái mutatják ezt a merész, új irányba fordulást. Az evangélium kovásza, mely a világ nagy tésztáját égig keleszti majd, már nem borul önmagára, hogy erőt gyüjtsön, mint a keresztény középkorban; már nem elégszik meg azzal, hogy mozgatja, erjeszti a világot, mint Szent Ignác óta teszi, hanem utolsó döntő erejű lendülettel át akarja hatni, üdvösséges erjedésbe akarja hozni, égig akarja keleszteni az egész emberi életet. A pápák XIII. Leó óta már nem hitigazságok csiszolásával foglalkoznak körleveleikben, hanem az emberi élet legvitálisabb problémáit ragadják meg. Szociális enciklikák fényszóróznak bele az utat kereső homályba, és a pápa katolikus akciót hirdet. Mi ez, ha nem riadó az élet egyetemes áthatására? Tehát *népünk nagy testi-lelki nyomorával való törődés, annak szervezett, hatékony eszközökkel való jobbrafordítása igenis papi kötelesség.* Mert bár az Isten igéje jó mag, mégis eltapossák, ha útfélre esik, megfullad a bojtorján közt és kiszárad a köveken. Nekünk is küzdenünk kell, hogy olyan talajt teremtsünk, olyan életformát vívjunk ki a nép számára, amelyben a Krisztus magja jó földbe hull és százszoros termést hoz. Előbb emberek fiaivá kell tennünk testvéreinket, hogy Isten fiaivá tehessük őket.

Új út ez, merész út, sokkal nagyobb tudást, kemény felelősségvállalást és odaadó munkát jelent. De mi más ez, ha nem a kereszténység lényege? A mindenkinek mindene lettem mai fogalmazásban így hangzik: a rám bízott magyar lelkeknek minden kínzó kérdése érdekel, minden anyagi gond, minden csapás, minden összetörtség, ami őt éri, az én lelkem is hasogatja és erős segítésre ösztönzi. Mert *a kereszténység a heroikus szolidaritás vallása,* mégpedig elsősorban azokkal, akikkel együtt élnünk-halnunk kell.

Ne mondja senki, hogy akkor segítek legjobban testvéreimen, ha a kegyelmeket közvetítem neki szentségekkel és igehirdetéssel és így vértezem föl az élet nagy harcára. Ez szép, de ott a bökkenő, hogy hiába szórom az Isten igéjét, hiába hintem a kegyelem termő magvait, ha utat nem teremtek azok számára a lélekhez. Ez az útteremtés

pedig ma azt jelenti, hogy egy vagyok a rámbízottakkal, hús az én húsomból, vér az én véremből, lelkemből és Krisztus lelkéből lelkedzett minden magyar testvér, akiknek minden bajával törődnöm, minden nyomorúságával küzdenem kell, hogy magasabb, emberibb és krisztusibb létre segítsem.

Mit nyerne az Egyház, ha a népiség tiszta ereje érvényesülne papjaiban? Kimondhatatlanul sokat. A kegyelem tartályai nem végtelen magasságokból harmatoznának csak úgy találomra az igére váró nép felé, hanem az élő segítés ezernyi hajszálcsövein közvetlen kapcsolatba lépnének a lelkekkel és akadálytalanul árasztanák beléjük az Isten kegyelmét. Nem úgy hullna rájuk az ige, mint a mise utáni szenteltvízhintés, hanem az élettel egybenőve szivárogna a lelkükbe a kegyelem. Az ég harmatából és a föld kövérségéből érik a búza. Az ég harmata nem elég, kell a föld kövérsége is. Ilyen a mi népünk is és ilyennek kell lennie annak is, aki őt Isten akarata szerint magyarabb és krisztusibb emberségre vezérli. A föld kövérségét hassa át az ég harmata. Mert az *evangélium és vele a papi küldetés nem valami elhatárolt szelete az életnek, hanem a mindeneket átható, áthatni akaró és megtermékenyítő erő: kovász a tésztában, lélek a testben.*

Kákonyi István

EGYHÁZSZERETET ÉS HAZAFISÁG.

A katolikus Egyház odaadó szeretete mindíg nagymértékben fejlesztette az igazi hazaszeretetet.

Sohasem hiányzik azok tábora, akik hajlamosak az Egyházat és az Egyház parancsaiért lelkesedőket bizonyos internacionalista szellemmel vádolni. Nem egyszer ér bennünket keserű szemrehányás, hogy hű katolikus nem lehet jó hazafi, s minél nagyobb katolikus valaki, annál kevésbbé tökéletes hazafi. Sajnos, a vád annyira ismerős és legújabb törvényhozásunkig annyira közkeletű és lesujtó, hogy kár ezzel hosszabb ideig foglalkozni.

Tekintsünk igazságkutató szemmel a váddal szembe, s ha a dolgok mélyére ásunk, egyhamar szemünk elé tűnik az egyházias szellem színarany hazafisága, mely egyetlen igazi és áldozatos hazafiság.

Mi is az igazi hazafiság?

Mélyen becsületes szolgálata népünknek és igazi áldozatkészség. Magábaszálló kötelességteljesítés, becsületérzés, mely éli a történelmi multat, számol a jelen nemzethivatással s munkálja az erős jövőt. Szociális igazságérzet és állandó segíteni kész akarat. Végre ott tartunk, hogy ennek megértése és átfogása könnyű. A hangoskodó és március tizenötödikén koccintgató hazaszeretet valahogyan úgy aránylik az egyházias, mély tűzben égő hazaszeretethez, mint két virágkedvelő ember virágszeretete. Az egyik letépte és fitogtatva mellére tűzte a gyökérnélküli virágot, — hogy mindenki lássa — a

másik sokszor észrevétlenül öntözte a tövét, hogy éljen szervesen, földben, tőben. Akik így szeretik a virágot, talán sokszor nem is érintik azt, nem szorítják orrukhoz forró gőzös estéken, mégis értékelik, éltetik! Az Egyház a hazafiság terén is a kincskeresők stílusát vette át. Szeret a dolgok éltető mélyére nyúlni, s szervesen a gyökéren dolgozni, nehogy rikoltozó külsőségek között elsikkadjon a lényeg. Sokszor meg sem hordozza ajkán a hazafiság és nemzetiség fogalmát, mégis leghatékonyabban műveli. Ugyanakkor az Egyház neveli rá legintézményesebben gyermekeit az igazi áldozatokra a haza iránt és a hazát kitevő embertársak iránt. A leghűségesebb és legnagyobb áldozatokra kész fiakat mindig nagyszámban nevelt az Egyház, szinte szóról-szóra valósítva meg a költő szavait: „S vér, veríték, vagy halál az, mit kíván, áldozatként rakjuk azt le zsámolyán, — Hogy mondhassuk csend s viharban: Szent Hazánk, megfizettünk mind, mivel csak tartozánk." (Vörösmarty.) Ezt az áldozati beállítottságot a haza javára nem épp a frontszolgálat jelenti, — az is — de elsősorban a mindennapos becsületes munka, közjóra és a felebarát síró szavára állandóan beállított lelkület, mely ismer felelősséget, lelki műveltséget, józan ítéletet, s olykor nehéz lemondásokat. A becsületes, egyházias lélek megérti a köz érdekeinek kiáltó szavát, az Egyház figyelmeztetését a talentumokról, hogyan kell tehetséget mások javára felelősséggel kamatoztatni, melyekről számolni kell, nem lehet önzőbüszkén elásni, s aki tudja a szociálisan is gondoskodó Egyház felhívását igazságos munkabérre, szociális igazságosságra, nyomorenyhítésre, hivatásszervezetekre, az megérti, hogy ha van élő, égő és igazi tervszerű felkarolása a magyarnak, az legigazabban és legintézményesebben az Egyházban van meg. Aki tehát megfogja az Egyház kezét s követi parancsait, egyúttal a leghűségesebben szegődött a nemzet szolgálatába is. Az Egyház hű gyermekeinél nincsenek a hazának hűségesebb gyermekei. Az igazi hazaszeretet olykor kemény és bűnbánatot kiáltó, mint Coriolán és Savonarola hazafisága, de erős és csendes is ugyanakkor, mert elpihenni csak erős épület árnyékában lehet.

Az igazi hazafiság nem passzív és nem bárgyú, mint ellenségeink az Egyház hazafiságáról szokták hirdetni, hanem ugyanakkor, amikor a legkitartóbb hithűséget követeli, a legserényebb öntevékenységre is sürget. Mindig jellemezte az Egyház cselekvőkészségét ez az elv: — Úgy dolgozzál, mintha mindent Istentől kapnál, egyszersmind úgy, mintha minden tőled függene. Segíts magadon s Isten is megsegít. Hiszen éppen a nagy nemzetmentő szociális munka és hivatásszervezetek gondolata az Egyház agyából pattant ki. A serény munkát és szociális jólétet az Egyház az igehirdetés alapfeltételének tudja. Egy bizonyos földi jólét nélkül elakad a lélek munkája. Ezért aktív és vaskezű az Egyház a földi és nemzeti jó szolgálatában, s ez a nemes és mély munkálkodás a nemzet javán többet ér, mint a szóvirágos szalmaláng. Az Egyház hazaszeretetét az Örök Fény tüze teszi kitartóvá és időtállóvá.

Könnyű ezekután megfogalmazni, *mi is a hamis hazafiság?*

Hibáink kendőzése, nemzeti öntúlbecsülés, dörgő sovinizmus, más nemzetek és fajok ócsárlása. Valami hangulati beállítottság, poha-

razgató nagy jó érzés, mely émelygő, nótázó estéken kiéli magát, — de másnap már weekend-erkölcsöket hirdet. Főként a felelősségérzet hiánya. Ebből sohasem kért az Egyház.

A nemzetnek gyökere a család. Kétségtelen, hogy az tart legacélosabb gerincet a nemzet alá, aki egészséges és erős nemzedékről gondoskodik. A nagy nemzetmentő munka lényege tehát: energikus családvédelem! — Mármost az Egyház mélyben és gyökéren dolgozó hazaszeretete szervesen dolgozik egy erős nemzedék kiépítésén. Az Egyház s az egyházias irány igyekszik a gyökértől eltávolítani a pusztító veszedelmet. A családvédelmet már az ifjú gyermekek között elhinti azzal, hogy meghirdeti és erősen ápolja szentségek fődözetében a szűztiszta életet. Amikor az Egyház hatalmas harcot vív az egyke ellen s egyéb visszaélések ellen a családi élet megóvására, szintén a nemzet alapjait sulykolja. Jegyesoktatáskor szembeülteti papjával a fiatal párt, ráirányítja az Egyház szemét, Isten szemét és a nemzet szemét, — elhalmozza gazdag áldással, ha gyermekek szülei lesznek, annyinak, amennyit az Isten akar, — fekete átokkal riaszt, ha elölik a magzatot, Isten és a nemzet gyermekét. A lelkigyakorlatozó pesti Pátertől az utolsó falu káplánjáig hirdetik Isten nagy parancsát: Multiplicamini. S aki ismeri az Egyház lélekben kötelező parancsát, megérti ezt az alapvető nemzetvédelmet. Pétain szavai után az Egyháznak ezen életszuggeráló hazaszerető stílusa nem kétséges. Az Egyház továbbmegy. Gyóntatószékeiben, az egyéni lelkiismeret reparáló műhelyeiben riaszt a gyökérbaj elharapódzása ellen, a szentségi feloldozás megtagadásával. Megkínoz kemény parancsával, kötelez erős életre. Könnyű e mellett elsiklani egyháziatlan lélekkel, de aki átélte a sötét penitenciátlanság gyilkos, naptalan heteit, az megérti, micsoda óriási elemi erő rejlik az Egyház szelíd, de ugyanakkor vaserős kezében. Hány derék polgárt szült már a nemzetnek a falu és város egy parancsra, a gyóntatószék kemény parancsára, mely az Egyház leigázó lelkiismeretparancsa.

Az Egyház és gyermeke nemcsak előteremti a nagy családot és az egészséges nemzedéket, hanem vállalja is a róla való gondoskodást. A szociális és karitatív segítés kedves terhét úgyszólván ősidők óta az Egyház inspirálta a nemzeteknek. Egy Rerum Novarum és Quadragesimo Anno átkarolja Krisztus kenyér- és igazságosztó karjával az egész társadalmat. Főként a társadalom nyomorultjai iránt viseltetik szamaritánusi szeretettel. Ezen szeretetmű mellett minden más állami segítés eltörpül, mert az Egyháznak keze és szíve van. Munkájában szent pártonfelüliség jellemzi. Nem pártonkívüliség! — Mindenkit szeretne egy fronton látni: a boldogok, megelégedettek és erősek között. Pártok csoportja előtt úgy áll valahogyan, mint az édesanya a cifra palota kapujában: „Melyiket szeressem, melyiket szeressem?" Vádlói a pártokból éppen azért kerülnek ki, mert egyikhez sem specializálja magát. Örök eszmék fényénél dolgozik, jól tudja örökifjú szíve, hogy ami „időszerű, az az Isten akarata". A túlfacsart időszerűséget megveti, ezzel bajlódjanak a pártok, — de méhecskeként gyüjti össze minden életképes pártból és alakulatból a földi jó mézét s önti gyermekei szájába. Aki ebben internacionalizmust vagy hazafiatlanságot lát, az józan ítélete felől essék kétségbe.

Az egyházias lelkület hazafiságának megrendíthetetlen *hit-erkölcsi* alapjai és *történelmi* bizonyítékai vannak.

Az Egyház tettekben megnyilvánuló hazaszeretetét örök hitigazságok súlya tartja biztonságban. Az Egyház által parancsolt Isten-, felebarátszeretet, kötelességteljesítés, tisztaság, fegyelem, felelősségérzet, tekintélytisztelet egyszersmind a nemzet legszilárdabb tartóoszlopai is. A hazaszeretet biztos bázisaiból ragadjunk ki csak két tényt. Egyik legyen a tisztaság nagy munkálása, másik a lelkiismereti felelősség tudatosítása. Az Egyház minden időkben az erkölcs legszigorúbb őre volt, — azt kellett őriznie, amit Ő alapított meg. A fiatalságot a tiszta és erkölcsös életre, mely alapja lesz az erős családnak, leghatékonyabban az Egyház neveli. Az a tisztasági mozgalom, melyet az Egyház éltet, s melynek *minden* egyházi iskola, egylet, *intézmény hivatásos harcosa, — nemde, nemzeti kötelességteljesítés a javából!* A legnagyobb jellemek nevelője az Egyház! *Intézmény, mely nemcsak hirdeti a jót, de erőt is ad ahhoz!* Ha a szentségek nagy kegyelmi hatásait csak úgy fogjuk fel, mint jellemre, kötelességteljesítésre, áldozatos felebarátszolgálatra sarkalló tényezőt, nemde, beláthatatlan jót juttatunk a nemzet szolgálatába.

De nézzük csak e nemzeti munka mikéntjét. Az ifjú sorompótörő világában nem elég egy állami törvény vagy orvosi jó tanács: — Légy tiszta, így leszel boldog családapa és a nemzet ereje. A szenvedély éjjeli rőt lángja elégeti az írott parancsot és orvosi receptet. De amikor az Egyház mellé ül gyermekének, kiveszi kezéből a gyilkos ponyvát, Tiszta férfiúságot nyom helyébe, a szentségek „emberi értelmet felülmúló" gyógyító forrásaiban fürészti, ifjúsági szervezeteiben erős és egészséges munkába szorítja, eléje állítja élvezhető formában mezők romlatlan illatát, másrészt az örök elkárhozás és végítélet szörnyűségét . . . akkor lassan elindul az ifjú, a nemzet valódi ereje, akinek vérében forr becsülete, ereiben zajlik a jövő. Azután művészi kézzel tudja visszavarázsolni a letört és hajótörött ifjak előtt az új idealizmust, melyet a bűnbánat könnyeivel sokszor még mélyebben gyökéren kap és öntöz. Egyedül az Egyház ismeri az Index Librorum Prohibitorumot. Micsoda isteni pszichológia és pedagógia a nemzet szolgálatában! Valóban az Egyház a nemzet fönntartó erőinek ősfészke. — Mennyire bántó ellentét ehhez a hazafisághoz az ellenkező tábor zászlót fitogtató, *szóbeliző* hazaszeretete, mely kicsinyes és önző életében felborítja, amit retorikában felépített. Csak a jelent nézi, holnap már jöhet a vízözön.

Másik fundamentális alap, mely az örök igazságok fényében kelt föl: lelkiismereti felelősség és kötelességtudat, amit az Egyház ápol állandóan gyermekei lelkében. Itt valóban Szent Pál elvére kell hivatkoznunk, — mert ha a kegyelemre — úgy a tevékeny hazaszeretetre is áll e mondás: „Sufficientia nostra non ex nobis, quasi ex nobis . . . sed a Deo est." A hazaszeretet elégségessége azért Isten kegyelme, mert épp Isten köti az Egyház gyermekét áldozatos, lemondó, sokszor idegekbe és húsba vágó embertársi kötelességekre, s ezzel nemzeti kötelességekre. A kontár hazaszeretők hangos szóval hányszor kergették már embertársaikat bajba, s amikor a kötelesség és felelősség vádja marta őket, kötelet oldottak. Az Egyház ismeri, hirdeti és köve-

teli a hűséget a sírig. Oly élénken vési az Egyház lelkünkbe az örök számadást igehirdetésében; gyóntatószékeiben, szentségeiben annyiszor lép *egyénileg érintkezésbe* gyermekével, hogy ez számtalanszor *megalapozója az egyéni becsületérzésnek,* az embertársakkal való mélyen becsületes elbánásnak, s így a nemzet önzetlen szolgálatának. Az Egyház gyermeke ismeri az alázatos visszavonulást, — téveszméiből nem csinál mások kárára presztizskérdést — hogy „csak azért is". Lehet-e rendesebb és mélyen becsületesebb államférfiú és földi felelősséggel megterhelt ember, mint az, akit esetleges kényszernyugdíjazás vagy hivatalvesztésen kívül, ami még éppenséggel elviselhető, — halálosan leigáz a „lélek", az egyházias lélek, mely börtönön és kényszernyugdíjazáson túl is ismeri a nagy szót: „Emberek, keljetek föl és jöjjetek a végítéletre!"... Így erősíti a hazaszeretet tüzét az Örök Világosság tüze, — nem is szólván részletesen a hét szentség szociális áldásairól, melyek a nemzet áldásai, az azt alkotó egyének javításán és boldogításán keresztül. Milyen otromba és kölyök modorban hadonászó ezzel az örök igazságok fényével átszőtt, mélyen becsületes hazafisággal szemben az a másik. Egyik egyházdorongoló párt parlamenti szónoka így nyilatkozik: „A mi érdemünk az, hogy igényessé tettük a népet." — Igényessé, hogy a falusi fiú mozira, a leány szépítőszerre költse pénzét és frivol pesti nóták váltsák fel az ősi magyar dalokat. Mily nagyfokú felelőtlenség, amikor vállveregetve, bűntakargatva szórják a pusztulást az „igényesség" látszata alatt. Valóban igényessé az Egyház teszi a nemzetet, de ez az igényesség az áldozatvállalásra és nemes munkára terjed ki. Épp ez jár sokszor lemondással és a másik tábor „igényességének" teljes megvetésével. Az egyházias lelkület megvetése, s helyébe hóbortos új igények ültetése mindig Voltaire-re emlékeztet. Voltaire társaságában egyik alkalommal barátai hevesen tagadták Istent és az erkölcsöt s új, „nagyszerű eszmékért" lelkesedtek. Voltaire így szólt rájuk: „Uraim, ne tagadják Istent olyan hangosan, mert ha szolgám meghallja, elvágja éjjel a nyakamat." Ilyen ősi fundamentuma az igazi hazafiságnak *az Egyház által hirdetett erkölcsi alap,* — szükséges, hogy a nemzet egyáltalán létezzék! A megvesztegethetetlen erkölcsi érzék ápolása mindig szívügye volt az Egyháznak.

Az egyházias lelkület mély hazafiságának szilárd hordozója és bizonyítéka a történelem. Az Egyház szellemének virágzása minden európai állam virágzását is jelentette. Ismerős tény az egyházias szellemű német-római birodalom világhatalma, Nagy Lajosnak, az Egyház zászlótartójának boldog nagy birodalma. Egyáltalán nemzeti életünk születésének, kultúránknak, haladásunknak száz és száz szála az Egyházra utal. Szent Istvántól, az apostoli királytól kiindulva Szent Lászlón, Kálmán királyon... Pázmányokon, Rákóczikon keresztül Apponyi Albertekig és Prohászkákig nemzeti hősök állnak elénk, akiket az Egyház nevelt és állított a nemzet szolgálatába. Nem Tomori és Erdősi Imre az egyetlen név kereszt- és kardhordozó pap-nagyjainkból. Hogy mit köszönhet éppen száz bajjal, törökkel-tatárral viaskodó testvértelen népünk az Egyháznak, — arra a hazai történelem és a kultúrtörténelem tanít. Nemzetünk az Egyháznak életét, műveltségét, fönnmaradását köszönheti. — Talán megütközik rajta valaki, hogy egy

Pázmányt és Prohászkát a nemzet történelmi jelentőségű nagyjai között említjük, pusztán a nemzeti eszme szempontjából is. Milyen szerepe van például Prohászkának a nemzet erősítésében és felvirágoztatásában? Prohászka kiállt és a léha és liberális intelligencia előtt meghirdette a megfeszített Krisztust, aki él és kötelez parancsaival. Száz kényelmes vezető férfiúban megfordult a lélek. Poros akták kerültek felszínre, s a hivatalnok, aki eddig kenyerét és kényelmét kereste hivatalában, egyszerre fojtónak érezte a kényelmes iroda levegőjét, a bársonyfalakon túl látta megmozdulni a nyomorgó és éhes magyart, látomása támadt... kissé beleizzadt, meggyötrődött... s azután cselekedett tisztult becsülettel és szeretettel. Ezer kisvárosi és falusi családban új darab kenyér, új élet, új család... — Így függenek össze legorganikusabban és legmélyebben az örökké hirdetett hitelvek és honszeretet. Egy Don Bosco szótlan, de munkás hazaszeretete ezért ér többet a lármás utcaszónokénál. Igen gyakran a tiszta tó tükrén csak fodrozó hullámgyűrűket látunk terjedni, de arra nem is gondolunk, mi indította el a mozgást? Ha figyelünk, észrevehetjük: — egy belédobott kő. Hányszor ilyen, az Egyház által hirdetett fejbevágó kőkemény igazság mozdított meg nagy nemzetmentő ügyeket, amiket már a megsemmisülésbe készült ringatni az emberi önzés, kényelemszeretet vagy kapzsiság. Az Egyház az ösztönös, húsos, alsóbb ember becsületre és munkára serkentője. — Felelősségteljes régi és modern államvezetők mindig méltányolták a katolikus Egyházban rejlő nemzetfönntartó erőt. Nagy Károly így nyilatkozik: „Nem tudom elhinni, hogy akik Isten és papjaik iránt engedetlenek, az államhoz hívek lehessenek." Maga Napoleon is sokra tartotta ezeket az erőket. Mussolini és Pétain is kellő helyet és szerepet igyekszik biztosítani az Egyháznak a nemzeti erő érdekében. Nagy, elszánt katolikus tömegek varázsa mindenkit megindít, mert az Egyháznak oroszlánkarmai vannak a rossz ellen és oroszlánereje a bonum commune művelésére. Józan ítélettel ilyen hatalmas erőket a nemzet szolgálatában, mint aminőket az Egyház nyujt — lehetetlen észre nem venni.

Hűséges támasza a hazának az Egyház azért is, mert minden nemzetfelforgató eszmével és lelkiismeretlen törekvéssel szembeszáll. „Mindenkit meg lehet vásárolni, csak az ár különböző" — hangoztatja a világ szirénahangja. — Előáll az Egyház, a dolgok mélyére les, kikutatja és kimutatja a lólábat, visszaveri a téveszmét „az igazság fegyverzetével". Sokszor tört már meg az Egyház józan, lelkiismeretes állásfoglalásán széparcú, de nemzetgyilkos eszme vagy hatalmi hóbort. A katolikus Egyház a szilárd államiság letéteményese. — Negatíve vizsgálván a dolgot, vajjon kik is csinálnak forradalmat, zavart? Vajjon az Egyház hű gyermekei, a templomi malaszt szorgos munkásai? Nemde inkább meggondolatlan és hetyke félvilágiak, akiknek az Egyház problémáin és józan elvein kívül a nemzet problémái sem fontosak, csak az egyéni érvényesülés ugródeszkái.

Szólanunk kell még az Egyház *direkt* hazafiságáról is. Mindezekben ugyanis úgy tűnik fel az Egyház, mintha hazafiságát kendőben rejtegetné, mert árt neki a napsugár. A direkt hazafiságot nem szokta az Egyház sűrűn ajkán hordozni. A hazaszeretet ugyanis elvont fogalom. Akik nagyon szeretik konkretizálni, rendszerint szépírással, lár-

más szóval vagy poharazással teszik azt. Ez magában még nem nagy hiba. A baj rendszerint ott kezdődik, hogy a konkrétum le is zárul a kenetes szavak széthintésével, nagyjóízű ivásokkal a haza javára és tollsercegéssel. Akik azonban a fogalmat életükbe viszik át és életet és tartalmat adnak a fogalomnak, olykor talán kissé esetlenek is annak konkretizálásában. Ez nem ideált jelent, — hogy tudniillik az már jó hazafi, aki sohasem beszél erről — hanem bizonyos kísérőjelenség. Az őszinte hazafiság kevés szóban, de állandó tiszta és talpig becsületes munkában csúcsosodik ki. Harcot is jelent ez a haza konkrét javaiért, a közvetlen szomszéd javáért, „az én falum" javáért s általa nemzetemért, — de másrészt bizonyos mély magábaszállást is, mely ismeri a nemzet és saját hibáit, ugyanakkor történelmi hivatását.

Direkt hazaszeretetét kimutatja az Egyház áldozatos bekapcsolódásával a nemzet minden egészséges és pozitív irányú gondolatába. Nemzeti ünnepségeinek mindig a legnagyobb fényt és pompát juttatja, istentiszteleteivel, litániáival, énekeivel összehozza hazáját, beviszi a Nagyasszony, Magyarok Asszonyának nevét legszentebb könyörgéseibe, égi nagyjait a nemzetéről ismeri, nemzetéért szólítgatja: „Hol vagy, István király..." A hazáért vezekel, könyörög, gyüjt, áldoz... Dehát az Egyháznál a direkt hazafiság egyet jelent az eddig tárgyalt indirekt honszeretettel, a direkt hazafiság a kézfej, az indirekt a lendítő izmos kar, melynek erejétől lendül a kéz. Hogy a hazafiság eszméje és a katolikus Egyház mennyire összeölelkeztek, mutatja a trianoni utódállamok bánásmódja a papsággal, főleg a katolikus papsággal. A lehető legnehezebben adtak vízumot reverendás fényképre, s minden jóval épp a papságot igyekeztek megnyerni az új nemzeti gondolatnak, hiszen az Egyházon és a papságon épül fel sokszor a közvélemény, közhangulat, nemzeti érzés. Valóban az Egyház direkt hazaszeretetét is csak azok vitatják, akik hozzászoktak a veszekedéshez, nem az igazságért, hanem a vita kedvéért.

Nemde, a legmunkásabb és értékes hazaszeretet az a tény is, hogy az Egyház minden időben mentsvára volt a nemes haladásnak és szellemi kultúrának. Az égbenyúló katedrálisok karcsú ívei alatt ihletet kapott és meghúzódhatott a nemes művészet, építészet, ötvösművészet, szobrászat, festészet, költészet, zene és iparművészet. Kultúrközpont, nemzeti világítótorony a pannonhalmi apátság százezrekre menő könyvtárától lefelé a legutolsó kis falu KALOT vagy KALÁSZ könyvtáráig minden egyházi intézmény és kultúrház. Vajjon szeretheti-e jobban valaki hazáját, mint aki nemes felkarolásán, művelésén fáradozik és komoly áldozatok árán juttat tisztultabb, műveltebb életet a révetegszemű, sokszor tunyáskodásra vagy féktelenségre hajló magyar ugarlakónak. Mily komoly gonddal irányítja az Egyház a sajtót! Pedig ez „a földi mindenhatóság, ahol az ég és föld csatája eldűl". (Paul d'Eremité, Stolz.) Igyekszik mindenképen közvéleményt teremteni a nemzet és erkölcsrontó színházak és mozik ellen. Felkarolja az állástalan művészeket, — nehogy kenyér híján elzülljön a nemzeti érték. A kultúrtörténelem, — világi és hazai is — számtalan csillogó szállal van átszőve, melyet az Egyház keze font. S mind pozitív, életerős és egészséges, valódi gyémántértéke minden nemzetnek. Ma a rohanó kultúra zakatolásában kevés embernek jutna eszébe, hogy például egy

Pázmánynak milyen komoly vitát kell vívnia a nemzeti közvélemény felvilágosítása érdekében, hogy a nőnek is illik megtanulni olvasni. Szentek példáit, Szent Teréz, Szent Katalin stb. műveltségét mutatja be, akiket műveltségre, sőt szentségre segített az olvasni-, írnitudás. Szinte már korunk levegőjét érezzük, s mégis az elhagyatott magyar puszták barbársága kínoz meg, s egyben elfog egy háladatos érzés egyházi nagyjaink iránt: — Mi lett volna nemzetünkkel az Egyház nélkül, ha apostoli szent királyok, egyetemalapító Pázmányok és nemzetgyúró Prohászkák csillaga nem ég? Valóban százezer szál, mely mind a mélybe fut és szervesen élteti, építi a hazaszeretetet, mely nem üres fogalom, hanem komoly, Istenben hívő becsületes és áldozatos élet a közjó javára.

Az eddig tárgyaltakhoz még megjegyzendő, hogy nem az anyakönyvelt katolikusokat jellemzi ez a mély és igaz hazafiság, hanem az Egyházáért és parancsaiért lelkesedőket és az Egyház komoly napszámában dolgozó egyéneket.

Hazaszeretet és a klérus.

A jólfogalmazott hazafiság hivatásszerűen csúcsteljesítményt követel a paptól, mint az Egyház képviselőjétől és megbízottjától. A kötelességét lelkiismeretesen és lelkesen végző pap kezében futnak össze a nemzetet fönntartó erők szálai, az erkölcs, jellem, becsületérzés ápolása, kultúra, karitász, — s nem egyben a szervezések és útbaigazítások. A pap nem passzív szemlélő mindezekben, hanem aktív irányító. Az Egyház ugyanis ősrégi és örökúj, korának mindig vezetője és irányszabója. Ezt a lelket csöpögteti papjába is, hogy legyen egészséges, modern elvek hordozója és másokban formálója. Minél modernebb, de egyszersmind minél ősegyháziasabb érzületű a pap, annál jobban és egységesebben tudja kezében tartani a modern ember egész világát, egész modern valóját, s annál stílusosabban mozdítja ki belőle a ma világra hívandó erőket, jellemet, haladást, mely a nemzet jelleme, ereje és haladása. Igy ölelkezik össze az ősrégi és örökúj, a nova et vetera. Amelyik papban csak egyik van meg, veszélyes túlzottság markába eshetik! Sok függ a pap működésétől az erős nemzet szolgálásában. A lelkiismeretes papság a nemzet lelkiismeretének ébrentartója, gyógyítója és őrzője. Jó papok nélkül a nagy katolikus tömeg tehetetlen gomolyag és eredménynélküli. Ismeretes, hogy a tiszta katolikus, de lanyha Franciaországot tönkre tette a történeti forradalom, — az egyharmad rész — de az éberen őrködő katolicizmust nem tudta legyőzni Bismarck.

Ha mármost ezen elméleti elgondolás alapján széttekintünk, valóban hús és kenyérre váltva látjuk azt, hogy a fönt tárgyalt igazi hazafiság mily szilárdan és intézményesen nyugszik a papság kezén. A pap kezében van a tűzpróbás erkölcsök kulcsa. Akár ifjúsági egyesületeket, szívgárdákat, kongregációkat, legtöbbször az egyházközség irányítása alatt álló helyi cserkészcsapatokat, KALOT, KALÁSZ egyesületeket veszünk, akár a szentségek kiszolgáltatásának hatalmát, vakító fénnyel tűnik elénk a tény: jellemet, erőt, tisztaságot munkálunk, gerincet s ugyanakkor munkakedvet adunk az ifjúságnak embertársai és nemzete javára. A felnőtt férfi és nőegyesületek, maga az

egyházközség és A. C. egész tömegeket nemes munkára ösztönző lánca hogy átgyúrja, evangéliumi szellemben áterjeszti a tunya, többnyire önző, nagyzoló és véleményében csapkolódzó tömegeket. Vad energiáikat a pap először betöri Krisztus igájába, s ezzel együtt a nemzet igájába. Az Egyház ráneveli gyermekeit nagy érdeklődésre az „idegen" érdekei iránt. Apostolkodó szellemével rászoktat áldozatos felebarátszeretetre. A magas ablakok mögött selyem párnákon szunnyadó urat vagy kutyababusgatással időtöltő nejét hányszor fogta már kézen az ecclesia docens et miserans, az Egyház nemes szervezete, és elvezette a nemzet siralomodúiba, pinceszagú banliőibe, hogy szívét csordítsa bús testvére felé, aki azelőtt szirti magányában uraskodott. — Sokszor a pap szervezi meg falvak szövetkezeteit és gazdaköreit, — szinte az ekét is kezében fogván. De a kenyértörésen túl főként a kulturális haladás őre és vezetője. Az Egyház szellemi birodalom, papja is legkülönlegesebben a lélek és szellemiség munkása. Tekintsük csak a mindennapi fényszórást kis falvak mélyén, tanyák pusztaságain, ahol már minden fővárosi fény elfáradt és kialudt... ott telve a katolikus legényegylet székháza néppel, könyvtára könyvvel, folyik a kenyérszegés, ismernek KALOT népfőiskolát. Valóban az Egyház és hivatalos képviselője, a pap kezében intézményesen, éspedig irányításra futnak össze mindazok a szálak, melyek az igazi hazafiság gyökerei és éltetői.

Utolsó gondolategységként vessük fel mármost a kérdést: — mikép fogalmazzuk meg az Egyház papjának, mint a katolikus Egyház vezető emberének és más lelkek irányítójának hazafiságát s annak legfőbb irányelveit?

Nehezebb megfogalmazni, — könnyebb élni.

Kell, hogy a papot áthassa nagy szerepe és kötelessége a nemzetmentő munkában. Éljen meggyőződésében az a tudat, hogy munkájával és példájával az abszolút jó és időtálló erkölcsöket hirdeti, s ezzel a nemzet gyökerét erősíti. Tudja meg, hogy mindenki tévedhet s elfajulhat, — Péter széke s tartópillérei, az Egyház papsága, meg nem tévedhet. Ezért legyen művelt és fegyelmezett.

Mélyen becsületes lelkipásztori gondja hazafias akkor is, ha hazaszeretete csak indirekt, de elégeti élete jóillatú áldozatát a becsületes és tiszta élet példaadásában és másokban való ápolásában, — gondja van arra is, hogy hívei önzetlenségében és emberszeretetében kövessék. Imádkozik és vezekel ezért.

Kell, hogy jellemezze az oktató jó pásztor arca, aki lehajol nevelgetni bárányait a józan és okos, kulturált földi életre is, — persze szoros vonatkozásban az éggel. A jó pap szervez, segít, folyamodik. Van jogi jártassága, — s ismeri a kisember nagy elveit: Per esum ad Jesum. Folytathatnám: Per Jesum ad Patriam.

Főként a nép legegyszerűbb rétegének felkarolásával mutassa meg áldozatokra is kész hazaszeretetét. A legegyszerűbb és legműveletlenebb néprétegnél mindig időszerű és nélkülözhetetlen volt a pap erkölcsi és kulturális felkészültsége, a krisztusi szamaritánusi munka: Éhezőknek ételt adni, szomjazóknak italt adni.

Kell, hogy jellemezze a végsőkre is kiterjedő áldozatosság, ha a helyzet ezt megkívánja. Energiáit maradéktalanul rászánja népe munkálására, s ugyanakkor anyagi áldozatok meghozásában is hős tud lenni. Igazi hazafias cselekedet azon fáradni, hogy minél kevesebb legyen a síró és átkozó tekintet Budapest felé és az ég felé. Egészséges eszmék és intézmények áldozatos támogatója is a pap, a nép és a haza apja.

A lelkipásztori lelkes hazaszeretetet jellemezze bizonyos emelkedett pártonfelüliség! Kell, hogy a lelkipásztori munka osztatlanul terjedjen ki minden népcsoportra! Egyik párt csörtető igavonásában ugyanis a másik párt lassan elmaradozik a templomtól, a szent oktatástól és a szentségektől, s vele együtt az erkölcstől, s az erkölcsnek hazát föntartó erejétől.

Dolgozzon azon, hogy végre kivesszen népéből az üres magyar kérkedés és túlbecsülés, foglalja el helyét a magábaszállás és a komoly munka. Szalmaláng helyett az Örök Fény legyen éltetője saját és népe hazafiságának is. Hirdesse is ezt az elvet népének.

Nagyon egységes a jó pap élete a nemzet szolgálatában: Alter Christusként állandóan körüljár, jót tévén; izzadtságszagú, merevtekintetű, kevésszavú, durva modorú testvérek között is jól érzi magát. Megkínozza még a gondolata is a hűvös verandáknak, ahol órákig lehet nyujtózkodni. Kicsalja szórakozásaiból is az éhes szemű magyar tekintete, hogy fényt, derűt, életet, erkölcsöt szuggeráljon belé. Takarja be népénél, ami rút, foltozgasson, ahol szakadás van, csillogtassa meg, ami értékes és időtálló.

Áldozatosan dolgozó pap nem fél a hazafiatlanság vádjától, jól tudván, hogy Isten a papság hazaszeretetének éltetője, tanúja és jutalmazója. Lassan mások is be fogják látni, hogy becsületesen népe javán dolgozó papnál jobb hazafit nem kell keresni, — bár ajka nem hirdeti azt, s bár mélyben és csöndben járó munkáját elalusszák a nappal hivalkodók és éjtszaka trikolorral dáridózók.

Igaz apostola Krisztusnak, egyben igaz apostola népének, vádak szavára szótlan, és imádságosan felemelheti fejét, s az apostolok himnuszának sorával felelhet: ... Nos „saeculorum iudices et vera mundi lumina" ... Nekünk nem a sistergő jelen dícsérete kell, — mi századok távlatában dolgozunk ...

Kistelek, 1941. augusztus hó.

Vass József
káplán

S Z E M I N Á R I U M.

MILYEN AZ IGAZI KISPAP?

Ezt a kérdést adtam fel néhány évvel ezelőtt három végzett növendékünknek, egymástól függetlenül és különböző évfolyambelieknek. Inkább magam akartam tanulni abból, amit ők megállapítanak.

Mindhárom felelt, — úgy természetük szerint. Kettőt leközlök most, a harmadikat, mivel hosszabb, a következő számban adom közre.

(Hunya)

A REÁLIS KISPAP.

Gyakorlatilag:

1. Az ötéves tervet pontról-pontra átmeditálja és annak egész részletes megvalósítását tartja legfőbb teendőjének. Ennek feldolgozása annyira körülírt és annyira pontos, hogy egyrészt ő is világosan látja teendőit és hogy mennyire áll a megvalósításban, másrészt bármikor számot tud adni róla.

Amennyire én látom, ebben gyakorlatilag minden benne van.

A praktikus tennivalókat folyton tökéletesíti, szükség szerint módosítja.

2. Hogy az egyes pontok aprólékosan — azaz reális teendőkben — mit jelentenek majd kinn is az életében: lehetőség szerint leszögezi.

Ezeket az elhatározásokat ellenőrizteti, jóváhagyatja és valósításukat magán komolyan bevasalja.

*

Néhány elvi dolog, melyekhez nagyon erősen kell ragaszkodnia:

1. Hogy elsősorban lelki ember, kegyelmies ember akar lenni és e mellett minden másodrangú lesz számára.

2. Nagyon komoly és szilárd eucharisztikus viszony kiépítését tartja a lelkiség lényeges alapjának.

3. Munkák, másirányú teendők idején lelki dolgait nem hagyogatja el önhatalmúlag. (Csak így szokja meg, hogy azokat kinn is komolyan vegye; ha benn könnyen hagyogatja, kinn százannyi okot vél rá találni.)

4. Lelki vezettetését komolyan veszi. (Amennyire én látom a Szegedről kikerült papot, aki egészen olyan, mint ahogy az igazi papot elgondoljuk, az ezen a ponton megtette a kötelességét teológus korában.)

*

N. B.: Szabad legyen itt megemlítenem, hogy Bukarestben egész napot kapnak — szilencium, előadás nélkül — a kispapok havonta a lelki számvételük — ott „készület a jó halálra" a neve — elvégzésére.

Ahogy emlékszem, az időhiány — tanulni is kell elvvel — kísértés lehet benn a rekollekció jó elvégzése ellen.

Igaz, hogy ha napirend jelöl ki rá időt, esetleg nem lesz annyira egyéni munka, de így nem lennének fennakadások és idő miatti kifogások. B. I.

AZ IGAZI KISPAP ARCA.

Hús- és vérember, aki érzi az eredeti bűn hatásait, s épp ezért észreveszi, hogy szemben áll önmagával. Őt ugyanis a kegyelem vezeti s az új embert követel, aki Isten elgondolása szerint alakítja az életét.

Rájön, hogy nincs eszmény más, melyért érdemes moccanni, mint az Úr Jézus.

Ez az eszmény izgatja kegyelmileg, esetleg emberileg is, mert emberileg is ki kell töltenie valaminek az életét.

Most már egyre jobban kezdi felmérni önmagát és mert gyengének, erőtlennek találja magát, alázatos odaadással borul az Oltáriszentség elé.

Azonban érzi a maga elégtelenségét és ezért nem egyedül könyörög az oltáriszentségi Úr Jézushoz, hanem a Szűzanyával együtt.

Legtipikusabb vonásai tehát:

Nagy Mária-tisztelet, amely azonban nem öncélú, hanem lépcsőfokul szolgál a mindenekfölötti Oltáriszentség-kultuszhoz.

Indifferencia, amellyel kikapcsolódik a világból és önmagából és lesz objektív emberré. Sőt nemcsak hogy nem érdeklik a teremtmények, de amennyiben nem Krisztust szolgálná velük, egyenesen terhére vannak. Amennyiben Krisztust szolgálja velük, minden tette, beszédje: öröm és mosolygás, mert a lelkét eltöltő nagy béke a legjobb talaj ahhoz, hogy mindenben a végtelenül boldogító Isten szolgálatát érezze.

Csak a bűn hangolja le s ezért borul el néha az arca. De ez sem töri le, mert jól tudja, hogy Isten útjai kifürkészhetetlenek.

Annyit dolgozik, amennyire erői képesek, de sohasem nyugtalanul! És nem válogat semmiféle munkában.

Minthogy végtelenül sajnálja a bűnben fetrengő embereket, kész érettük mindenre s szüntelenül érettük esedezik Istennél, érettük akar áldozat lenni; de itt is megvan lelkében a kegyelem békéje és nyugodsága és azért sohasem fantáziál világmegváltó tervekről, nem boszszankodik sikertelenségek miatt, hanem parányisága érzetében beleveti magát Jézus szent Szívébe s reá bíz mindent.

Itéleteiben tartózkodó. Különösen az öregek iránt. Inkább tesz fel jót, mint rosszat az emberekről, s amíg mód van rá, védelmezi és segíti őket.

Külső viselkedésében soha nem feltűnő. Nem komor, de nem is kacag sokat. Inkább csak mosolyog. A maga szenvedését senkinek sem árulja el, a másét mindjárt észreveszi. Hálát soha senkitől sem vár. De első mindig a felebarát.

Külső megjelenése férfias, határozott. Nem fél emberektől. Különös jó illatot áraszt maga körül lelke tisztaságával. A halálra mindig készen van. Tudja, hogy Isten mindenkire és mindenre gondot visel. Azonfelül magát teljesen odaadta áldozatul az Istennek; épp ezért sohasem nyugtalan.

Ruhája tiszta, mert mint örök tabernákulum, tiszta külsővel kell éjjel-nappal járnia.

Cselekvéseiben józan, megfontolt. Nem hamarkodja el dolgait.

*

A szemináriumot igazi kincsnek, kifejlődési területnek tekinti s benne minden eszközt megragad, hogy minél értékesebb embert faragjon önmagából.

Elöljárói minden szavát épp ezért nagy figyelemmel és készséggel hallgatja és iparkodik azoknak tanácsait is kamatoztatni a maga életében.

Amikor a napirend társaságba hívja, szívesen megy oda, de legjobban szereti a magányt; csöndes celláját, kedves íróasztalát, a sokszor forgatott könyvek társaságát.

Komoly tudásvágy tölti el és ezért amennyire erői engedik, igyekszik minél jobb teológiai képzettségre szert tenni.

A szentolvasó mellett két nagy kincse van még, melyeket mindig magánál hord: a Szentírás és Kempis.

Szívesen forgatja a Szentek életét is és valamint őrangyalának, úgy ezeknek a segítségét is nagy hittel és bizalommal gyakran igénybe veszi.

M. E.

KISPAPOK NÉPI TANULMÁNYA.

Nagy magyar problémáink között, amilyenek: a szociális kérdés, nemzetiségi kérdéseink, az osztályelkülönülés és a többiek, szinte első helyet foglal el a népi kérdés. Olyannyira, hogy idestova kulcsproblémává válik. Értve ez alatt azt, hogy ha minden más problémát meg akarunk oldani, először ezt kell rendeznünk, s ennek megoldásában a többiek nyitja is rejlik. Ezt fölismerték már régen, s a magyar fejlődésre jellemző lassúsággal alakul ki egy bizonyos jellegzetes „népi politika". E politikát legjobban szemlélteti Vass József, de főképen gróf Klebelsberg nemzeti politikája. A magyar multban mindennek elindítója és szellemi talaja gróf Széchenyi volt. Kár, hogy őt nem értették meg e téren sem kortársai, de még nagyobb kár lenne, ha mi sem ismernénk fel azt az értéket, melyet a „legnagyobb magyar" hordott magában.

Közben természetesen nagyok és törpe epigonok képviselték e politikát jól-rosszul. Egyesek mély átlátásból, mások bizonyos korszellem-megérzésből; hol biztos üzleti számítással az új irányzattól várták anyagi fellendülésüket. Voltak, akik önfeláldozóan a népért éltek, mások ugyanezt akarták megjátszani, de népfeláldozóan önmagukért éltek.

Papságunk is beállt e népi munkába, sőt talán éppen ő kezdte meg (később majd meglátjuk). Jelen kis írásban keressük, hogy voltakép mi is ez a népi mozgalom, népi politika, mik indítóokai, hogyan alakult ki, mikép lépett e téren a cselekvés terére a kispapság, mik eredményei és a jövő kilátások.

Mindenekelőtt igyekszünk leszögezni, hogy ez a bizonyos „népi mozgalom" — helyesebb szót ma még nemigen lehet rá találni — nem egy és ugyanaz a sokat hallott „falukutatással". Nem is egyenlő a népi mozgalom a falu felfedezésével sem. Nem is a falu életszínvonalának emelkedését célzó mozgalom. Sorolhatnánk még tovább a „nem"-eket, de helyszűke miatt ettől el kell tekintenünk.

A népi mozgalom név alatt jelzett mozgalom abban áll, — szerény véleményünk szerint, tekintve, hogy tudományos munka e téren még a fogalommeghatározáshoz sem érkezett el — hogy a *népet, mint a nemzeti hagyományok, az ősi erkölcs, az ősi vér birtokosát és az eleurópaiasodott középosztályt összeolvasszuk.* Ehhez természetesen szükséges a nép megismerése, tanulmányozása. Igy jutunk el a címben foglalt „néptanulmány" szó igazi jelentéséhez. És egyben: ez az igazinak mondott népi tanulmány a helytelen értelemben vettől abban különbözik, hogy az előbbiben eszköz csupán egy cél elérésére, az utóbbiban pedig céllá lett, s akadálya egy további, az igazi cél elérésének.

Ha pedig elemezni akarjuk az előbbi meghatározást, akkor látnunk kell először, hogy mi is az a nép. Dr. Györffy szerint a nép a nemzet alsó társadalmi osztálya; tágabb értelemben a nép a nemzetté még nem alakult embertömeg. Mi a nép első jelentését használjuk dolgozatunkban. A másik fontos mozzanat az, hogy az európai szellemtől átitatott, elbódított közép- és felsőosztályt a nemzeti multat képviselő néppel össze kell olvasztani. Erre azért van szükség, mert egyszerre európainak és nemzetinek kell lennünk. Ez annyira világos, hogy fölösleges külön kitérnünk rá: európainak kell lennünk, mert bele kell illeszkednünk e földrész nagy embercsaládjába, ha nem akarjuk, hogy elnyomjanak bennünket nálunk erősebb népek; nemzetinek kell lennünk, mert csak így tudjuk szellemi, anyagi, politikai függetlenségünket fönntartani, ha nem akarjuk, hogy nálunk nemzetibb népek felszívjanak és asszimiláljanak bennünket. Ezért kell falura vinnünk a jó értelemben vett kultúrát, az iskolákat, az iskolán kívüli népoktatást, az életmód és a mezőgazdaság tökéletesítésére szolgáló modern vívmányokat. De ezért kell tanulmányoznunk is a falut, hogy megismerjük igazi nemzeti hagyományainkat, jellegzetességeinket, s ezeket magunkra tudjuk ölteni oly mértékben, hogy ismét nemzetiek tudjunk lenni. Csekély tudásunk és tanulmányunk szerint ez a népi mozgalom, s ez a célja az igazi népi tanulmánynak.

1. Amennyiben indítóokot keresünk e mozgalom és szellemi irány megindulásához, szemlélődésünk folyamán főképp hármat találunk:

a) Dr. Györffy „A néphagyomány és a nemzeti művelődés" című füzetében kifejti, hogy „a nemzettartó hagyományok letéteményese a parasztság, az európai, magasabb, nemzetközi műveltség hordozója pedig az úri osztály". Ezzel kapcsolatban a történelem vonalán ha-

ladva bemutatja a kettősen rétegződött magyar nemzetet, melyben az előmagyar leszorult az alsóbb rétegbe, míg a felsőbb kasztokat a bolgár-török elem képviselte.

Bár első látásra érvei nem épp a legvalószínűbbek, mégis megállapítása a tapasztalat igazoló erejével bír. Azt ma mindenki látja, hogy a még el nem modernizált falu népe tartja meg az igazi zamatos magyar nyelvet, költészeti, nemzeti viseleti hagyományokat, benne él legjobban a nemzeti közösség tudata. Ezzel szemben a modern városlakó beszéde tele van idegen szavakkal; még igazi nagy költőink és szépíróink is az úgynevezett „nyugati irányt" utánozták nagy előszeretettel. A különböző külföldi eszmeáramlatok átitatták városi magyarjainkat, akik nem egyszer megfeledkezve magyar mivoltukról, idegen eszmék rajongói lettek, így a magyar középosztály, ha szívvelszóval nem is, de érzelmileg kozmopolitává vált. Úgyannyira, hogy megállapíthatjuk, hogy a felső osztályok szellemi élete a fogalom legtágabb értelmében megszűnt nemzetinek lenni, függvényévé lett az európai szellemi életnek.

Minden jóérzésű magyar, akinek vezetőszerep volt kezében, természetszerűen orvosság után nézett. S ezt az orvosságot a népi nyelv, költészet és általában a szellemi életnek a felsőbb rétegek szellemi életébe történő beolvasztásában találták. Ez váltotta ki a népi értékek mélyebb tanulmányozását elsősorban.

b) A második okot abban lehet megtalálni, hogy az úgynevezett úri réteg erkölcsi színtje igen alacsonyra süllyedt. A különböző eszmeáramlatok nemcsak a látókört szélesítették bennük, mint például a teológusoknál Kant kriticizmusa, hanem sajnos, életté vált bennük. A kétségtelenül szép külsőben megjelenő erkölcsmentes művészet: irodalom, zene, költészet, szobrászat ledérré tette e kultúrgyümölcsöket élvezőket. A renaissance-ban (különösen annak késői hajtásában) az ember, mint egy gonosztevő elfordította arcát az Istentől, a földre sütötte tekintetét és mindent csak a földön keresett — s nem talált meg. Az „én" norma szólította előtérbe a kapitalizmust, mely proletárokat szült, megteremtette az erkölcsi fertőt a munkásság körében, a felsőbb tízezrek életében az egykét és az egysé-t.

Hazánk parasztrétege az ilyen erkölcsmentes állapotot kiváltó kultúrjavakhoz — hál' Istennek — nem jutott hozzá. Vallási szempontból, amíg a városi munkásság az istentelenség felé menetelt és abban végleg meg is akadt, a magyar paraszt — eltekintve a szomorú kivételektől — megmaradt a maga tiszta Isten-szeretetében. Hisz nézzünk csak végig a háború utáni időkben a magyar falvakon. Ott élt a népi hagyományokon alapuló vallásosság, míg a városokban egymásután néptelenedtek el a templomok.

Akik tehát a magyar erkölcs felfrissítésén dolgoznak, azok a falu valláserkölcsi életét akarják átplántálni a felsőbb rétegbe. Ezért kell felkarolni a népi réteget, töviről-hegyire áttanulmányozni annak életét és szokásait. Erre egyetlen eszköz a néptanulmány.

c) Harmadik indítóoknak talán a jelszavak hatóerejét vehetnénk fel. Ez ugyan inkább csak tömegek felhajtásáról gondoskodik, semmint az elvégzendő munkáról. A jelszavak termelték mindig az egyes mozgalmak, szellemi irányzatok követőinek legalsóbb rétegét. Ezek-

nek nem a mozgalmakban rejlő szellem kellett, hanem megfogta őket a jelszavak igézete, s hajtotta, űzte őket. A „falura" jelszó termelte ki a falukutatók típusát. Ez okozta az ügy elsekélyesedését. Pedig milyen másképp gondolták és élték meg e dolgot a mozgalom elindítói és képviselői.

2. Az indítóokok úgy függenek össze a történelemmel, hogy azokat könnyen kiolvashatjuk a történelemből, másképen: *a történelem igazolja az indítóokokat.*

Nem érezzük feladatunknak, hogy lépésről-lépésre kövessük a népi eszme kibontakozásának útját, csupán nagyobb vonásokban utalunk annak fejlődésére. Nem árt már itt kiemelni azt a napjainkban nagyon sokszor elhallgatott tényt, hogy a katolikus papság a magyarság és a valláserkölcsi élet szempontjából is elsősorban foglalkozott a nép megismerésével.

A 18. század barokk magyar nacionalizmusa kiváltotta a magyar haza nagyobb megismerésére való törekvést. Kezdték összegyüjteni a magyar nép nyelvi, irodalmi kincseit. A katolizált Veresmarti, majd Csokonai voltak az elsők, akik kutattak a népi költészet után, s azokat hasznosították is műveikben. Az első tudatos e nemű működés szintén katolikus papok nevéhez fűződik: a jezsuita Faludi Ferencéhez és a piarista Dugonics Andráséhoz. E két pap javára írható az, hogy kialakult a magyar irodalomban egy iskola, melyet az irodalomtörténet „népiesnek" nevez. S nem utolsósorban ennek az iskolának köszönhetjük, hogy a magyar felső rétegek figyelme kezdett a parasztság felé fordulni; ráismert benne saját fajára, könnyebb volt ezután a reform évtizedek munkája, mely kialakította a homogén magyar társadalmat. Csak ez a társadalom állhatta ki a szabadságharc és a kiegyezés viharait, s csak egy ilyen alakuláson átment társadalom volt képes újjáéleszteni a nemzeti Magyarországot.

Az úttörők munkáját magáévá tette a Magyar Tudományos Akadémia, mely szakszerű irányítással és anyagi segítséggel adott lendületet a munkához. A Kisfaludy-társaság kiadásában megjelent a Magyar Népköltési Gyüjtemény, melyet Gyulai Pál szerkesztett.

A második indítóokot szintén papok képviselték elsősorban. Dr. Karsai Géza mondja idevonatkozólag: „A 17. és 18. század nagy jezsuita történészeinek, Hevenesy Gábor és társainak egyháztörténeti adatgyüjtésében népünk vallásos hitének megnyilvánulásai nagymértékben vannak képviselve. A jezsuita rend kiterjedt irodalmi és lelkipásztori működése egyébként is nagy figyelmet érdemel a magyar vallásos és egyházi néprajz felkutatásában..." A magyar nép vallásos életét tárja elénk Ipolyi Arnold „Magyar Anthológiá"-ja. E téren igen értékes munkásságot fejtett ki még Domonkos István plébános és Kovács Márk O. S. B. Irodalmunkban számottevő munka Horváth Jánosnak „Régi Magyaroknak Vallásbéli s Erkölcsi Állapotjukról" szóló munka.

Legújabban a magyar népi értékek felkutatásában nemzeti és vallásos szempontból nagy munkát fejtenek ki dr. Karsai Géza O. S. B., dr. Bálint Sándor és dr. Ortutay Gyula. Köréjük csoportosul a magyar ifjúság, mely szívén viseli a nemzeti és vallásos Magyarország jövendő sorsát.

3. Ebbe a munkába kapcsolódik bele a katolikus magyar növendékpapság is. Vannak, akiknek munkája hosszú időre nyúlik vissza, mások kezdők. Munkásságukat könnyen osztályozni lehet három irányzat alapján.

a) Az első irányzat, melyet a legtöbb szeminárium követ, az, hogy egyesek az ország más-más részét teszik kutatás tárgyává, s erről dolgozat, előadás alakjában számolnak be. A kalocsai szemináriumban például az 1940/41. iskolai évben Bácskával foglalkoztak a teológusok a következő szempontok szerint: Magyar-e Bácska földje és népe? Néhány szó a bácskai nép ragaszkodásáról; Bácska népének vallási megoszlása és a pasztorációs eshetőségek stb....

Kolozsvárott az 1939/40. évben a püspökség nyári feladatoknak tűzte ki a vallási vonatkozású népszokások összegyüjtését. A beérkezett anyagot a püspökség dolgozta fel.

A győriek egész tavalyi programmját a magyar népi mozgalmak ismertetése töltötte ki. Igy több előadást tartottak az agrárifjúsági mozgalomról. Egyik pályázatuk címe: „Kapuvár nagyközség szociográfiája"; ez már igen sok gyakorlati érzéket nevel a teológusoknál.

A pécsi kispapok szülőfaluik történetét dolgozzák föl nagy szeretettel és sikerrel.

A szegediek — érthető okokból — inkább a nép szociális kérdéseivel foglalkoztak eddig, P. Kerkai és P. Nagy Töhötöm hatása alatt. A két lánglelkű páter ugyanis hosszabb ideig szoros kapcsolatban volt a szemináriummal.

b) A második irányhoz tartozók az első iránynál többet adnak. Ezt az irányt képviselik főkép a veszprémi szemináriumban, akiknél irányított munka folyik a falusi népszokások, hagyományok, népi értékek bemutatására vonatkozólag. Egy kisebb csoport úgynevezett iránygyűléseket tart, melyek keretén belül egy-egy terület népi értékeit mutatják be. Előadásra kerültek népies szokások, szólásmondások, viseletek bemutatása, versek, nóták, színdarabok. Céljuk az, hogy elsajátítsák, milyen módon lehet megszerettetni a néppel saját értékeit. Körülbelül hasonló irányban működik a székesfehérvári szeminárium, azzal a különbséggel, hogy vetítettképes előadással dolgoznak.

c) A harmadik, egészen sajátságos irányt a pannonhalmi bencések képviselik. Céljuk: olyan szakismeretre szert tenni e kérdésben, hogy állandóan figyelemmel tudják kísérni a népies irányt, s mindazokat, akik e téren helytelen útra tévednek, visszatereljék a helyes útra. E cél elérésére számos szakkönyvet tanulmányoznak át, szaklapokat — honit és idegent — olvasnak, s a kérdésnek egészen a mélyéig hatolnak. Közben arról sem feledkeznek meg, hogy népies szobarészletet rendezzenek, kisebb-nagyobb kirándulásuk alkalmával közeledjenek a néphez, hogy őket megismerjék.

Igy nagyjából vázoltuk azokat a munkákat, melyeket a kispapok a népi tanulmány terén végeznek. Mindegyikből kitűnik, hogy egységesnek mondható e munka abból a szempontból, hogy minden szeminárium a művelésre gondolt és nem valami fantasztikus külső munkában veszett el. Jól van ez így, mert annál nevetségesebb dolog nincs, mint amikor avatatlanok fognak oly kérdés megoldásához, melyhez elegendő tapasztalatuk nincs.

A jövőre vonatkozólag pedig nagyon jó, hogy e közös alapon elinduló, de elágazó irányban dolgozunk. Mert — legalább is véleményünk szerint — ezekből lehet összeállítani egy legmegfelelőbbnek látszó tervet. Ez pedig a következő lehetne: Alapelgondolásnak fogadjuk el a pannonhalmi bencések tervét. Hisz a pap feladata elsősorban a profán élet irányítása. A mi feladatunk szelepnek lenni, mely szükség esetén a veszélyt elhárítja. De ehhez nem elég — különösen ma — az a tekintély, melyet az Isten-közösség szolgáltat, ehhez pozitív tudás is kell. És ezt, ha kell, véres verejtékkel is meg kell szereznünk. De nem elég az elmélet. A zöld asztal mellett kiagyalt tervek a dolgok rendje szerint valószínűtlenek. És nem várhatjuk a gyakorlati érzékű emberektől, hogy írásbeli elgondolásainkat ráerőszakolják az életre. Ezért a gyakorlati élet szempontjából egyeztetni kellene a két első irányt úgy, hogy amennyire csak a körülmények engedik, saját gyüjtésünket adjuk elő, saját képeinket vetítsük.

Igy látjuk egyesítve a három irányzatot: tudományos felkészültségünket kiegészíti a gyakorlati tudás és előadás.

Végezetül csak annyit: álljunk bele a munkába, mellyel megmenthetjük magyarságunkat és kereszténységünket, mert ez elsőrangú kötelességünk. Ez igazi Isten-szolgálat, mely egyúttal a haza érdekeit is szolgálja. Siessünk, nehogy mások tegyék ezt meg helyettünk, s utána vádoljon bennünket magyar lelkiismeretünk, hogy a régi magyar papok nyomdokairól letérve, nem foglalkoztunk eleget a néppel, melyhez küldetésünk szól.

Lakos Endre—Varga Lajos

ÚJRA A SZEMINÁRIUMBAN.

(Emlékezés.)

A napsugaras nyárnak emlékével a szívben tértünk vissza a Szentlélek papi jellemünket kovácsoló műhelyébe, a szemináriumba. A szeptemberi szél már itt-ott sárguló faleveleket kavart fel a szemináriumi kertben, hol az örök tavasz búzavirágkék jelmezében már az első napokban könyvvel a kézben némán suhantak el a kispapok.

A visszatérés nem volt soha mélázóan komor, mert nem papkaszárnyába, de édes otthonba tértünk. Mosoly virágzott az üde, fiatal arcokon s a lelkek tisztasága kacagott ki az Isten tüzétől fénylő szemekből. A szívekben azonban komoly számvetés folyt. A kápolnában a nap minden órájában voltak imádkozó leviták, akik a szentségi Jézus szemébe nézve, látták egy kispapi vakáció mérlegét lelkiismeretükbe visszaverődni.

Az íróasztaloknál serényen írtak a rekollekciós füzetekbe. Beszámoló készült mindenfelé, melyet a P. Spirituális egyenkint hallgatott meg mindenkitől, a 12-es szoba oly sok és sokféle léleksorsot, vergődést, fejlődést látott falai között. Mennyi szívet mozgattak már itt őszinte, elszánt, Istenre feszült akarások. Mind egy célért: elérni a szentelésig az eszményi papi jellem kifejlettségét.

Számvetés készült a nagy szünetről. Mily fontos idő ez a magyar

papi nevelődésben! Ez a királyvíz, mely megmutatja igazán, aranyat ért-e az a munka, mely egy esztendő jellemnevelődésében telt el.

A szemináriumi 10 hónap nagyszerű keret, ahol az egymás példája, az intézeti szellem és fegyelem s a mindenhez kapcsolódó egyéni akarás eszményi színvonalon tarthat egy embert. A nagy szünet azonban az önállóság jegyében telik el. Itt a saját lábán kell mindenkinek járni, azon megállni. S ha a jellem acélkemény és az akarás maradéktalan, akkor a kispapi lélek továbbfejlődik, ha azonban nyárspolgári, akkor csúszik, kopik, sőt talán el is rongyolódik. A kispapi vakáció bűvös tükör, melyben a papi jövő csillan elő.

Megmértük magunkat: olyan volt-e a vakáció, amilyennek kitűztük? Jézussal vakációztam-e? Tartottam-e a szemináriumi keretet? Tehát: elmélkedtem-e reggel, szentmisére mindig elmentem-e, áldoztam-e mindennap, olvastam-e Szentírást, adoráltam-e legalább 1/4 óráig mindennap, lelki olvasmányt végeztem-e . . .? És így tovább . . .

A vállalandó papi coelibátus öntudatával jártam-e a társaságokban, avagy nem voltam különb bármely civil fiatalembernél?

S ha a mérleg jobbra dült: Te Deumot mondtunk. Ha azonban balra billent, némaságra vágyó nyelvünket kemény akarattal beszédre ostoroztuk s vállaltuk a pirulást, a P. Spirituális megértő, de szeretettel „operáló" észrevételeit. A jellemfejlődés e nélkül nem megy. Aki ezt el akarja kerülni magábazárkózással, az olyan lesz, mint a kagyló, mikor partra dobják; először teljesen zárt, majd lassan nyálkásodik s a végén kiszárad . . . mert a papi hivatást lehet imádkozva megszerezni, de lehet balradöngetve el is veszteni.

Az évindító rekollekciós lelki megbeszélés megmutatta a fejlődést vagy a mulasztást, s e szerint dőlt el a megkezdett tanév lelki munkájának iránya is. A legfontosabb volt a lelki életbe való maradéktalan bekapcsolódás, mely a szoros eucharisztikus viszony alapvető továbbépítésén kezdődött. Ez magával vonta az elmélkedési pontok nyomán is a lelkiismeretes kötelességteljesítés komoly valósítását. A hivatás fokmérője sokféle és különféle dolog lehet, azonban a hivatás igazi eldöntője mégiscsak a becsületességen alapuló öntudatos munka, a lélek meleg kegyelmisége s az Isten elgondolta papi jellem elérésére való törekvés. Mindez pedig lelki életet tételez föl, mely nélkül közönséges főiskolás élet, béresmunka a papnevelőben eltöltött évek sorozata.

Az új munkaév lelki beirányozása így történt az első hónapban mindenkinél. A teljes lendületet az októberi lelkigyakorlat adta meg. E kegyelmi időnek ereje adott lökést a még itt-ott erőtlen akarásoknak.

Igy indultunk s ahogy indultunk, úgy haladtunk az egész esztendőben. E lelki beirányzás segített a papi jellem továbbfejlődésére.

Ez a fejlődés dönti el elsősorban, hogy lesz-e valakiből pap, a szó legszorosabb értelmében igazlelkű *pap!*

Havass Géza

GONDOLATOK AZ ÉV ELEJÉN.

(Egy kispapi naplóból közölve.)

Istené akarok lenni. Apostolává fejlődni. Önfegyelemre szert tenni s ezt apróbb lemondásokkal fejleszteni. Általában az egész vonalon a jelszó: Mindig feljebb!

*

Az alázatot, ahol csak alkalom adódik, gyakorolni fogom úgy, hogy az alázatosság ne csak szándék, de idővel eredmény is legyen.

*

Ami csak érhet egy év folyamán: keserűség, kudarc, bánat, — egyszóval minden, ami önérzetemnek fáj, fölajánlom Jézus szentséges Szívének.

*

Az idén szeretnék jobban elmélyedni, befelé fordulni és nagyon erős munkát végezni lelki fejlődésemet illetőleg.

*

A papi életszentséget a Jézus Szíve-tisztelettel és az eucharisztikus papi lelkülettel akarom gyakorlatilag elérni.

*

Apostol akarok lenni. Tehát: mindenkié! Ezért le kell győznöm a személyválogatást.

*

Szakképzett pap akarok lenni, ezért a becsületes tanuláson kívül készülök és gyüjtögetek az életre értékes meglátásokat, gyakorlati módozatokat, amit másoknál látok, hallok vagy könyvekben olvasok.

*

Törekszem a külső műveltségre, ezért kérek másoktól reám vonatkozó megfigyeléseket, correctio fraternat. A nem kért és váratlan javító megjegyzéseket pedig szívesen fogadom.

*

Látni akarom és kijelölni azt az utat, melyet számomra Isten akar, hogy azon haladjak a teljes papi kifejlődöttség felé. Az ehhez vezető út jelenleg az, hogy igyekszem minél erősebb Jézus-viszonnyal, természetességgel, szeretettel és szolgálatkészséggel a helyes magatartást megtalálni.

Naplórészlet.

Egy energikus rántással kénytelen voltam napirendemben, munkáim között, energiáim terén rendet teremteni. Különben elvesztem volna a sok szétforgácsoló munka között. Igy jut is, marad is.

Az ilyen hébe-hóba megtett rendcsinálás jót szokott tenni. Utána úgy érzem magam, mint aki sok terhét egy ügyes fogással jól összefogta és most vígan fütyül.

*

Megint elkapott a gépszíj! A külső aktivitás visz és nem a lélek. Próbálom átitatni legalább ezt a munkát lélekkel, motívumokkal. Felajánlgatom az Istennek.

*

Úgy látszik, nem hiába imádkoztam mintegy két évig igazi Krisztus-ideáért. Mindjobban és erősebben bontakozik ki előttem.

Tegnap szentségimádás alatt egészen tűzbe hozott még a gondolata is.

És ez az ideál a Corpus Christi Mysticum! A maga teljességében. Melyben én is egy tag vagyok, rendelve arra, hogy a legfőbb tagnak szolgáljak. Melyben principium vitale maga a Szentlélek. Igazi nagy közösség! Melyben nekem is be kell töltenem a helyem. El kell foglalnom a nekem kijelölt munkateret, be kell töltenem hivatásomat.

*

Azok a konzolációk, melyek jövő terveimre vonatkoztak, pünkösd után lassan kialudtak. Szerintem a Szentléleknek ez a legnagyobb ajándéka. Nagyok voltak a konzolációk, melyek meglátást, ötletet, kezdősebességet adtak. Ezt a — mondhatnám — fásult időt úgy nézem, mint ezeknek a meglátásoknak leülepedését, a kezdősebesség állandósulását. Azaz: jó realizáló idő ez. Mikor a jövő délibábos, sikerekkel kecsegtető képe eltűnik, s helyette a ma szürke, kormos valósága mered elő. Itt nem lehet fantáziálni, itt nézni kell, hogy mit tegyek. Az ilyen időben szőtt tervek mindíg valóságízűbbek.

Fogom ezt az eshetőséget, s egyelőre csak azért imádkozom, hogy felismerjem Isten akaratát.

I R O D A L O M.

Harsányi Lajos: a „szent bölcseség" költője.

Költő és pap.

Hagia Sophia — ezt a két görög szót írja a Dunántúl papköltője egyik könyvének homlokára s úgy érezzük, a cím egész költői életművének jeligéje lehetne. Harsányi Lajos verseiben a vonatkozásaiban kimeríthetetlen központi tárgykör, a kereszténység elsősorban bölcseséget jelent: a földi élet útvesztőjében bolygó ember Ariadne-fonala, amely kiirthatatlan szomjúsággal sóvárgott örök céljainkhoz hozzásegít. Valami titokzatos fény, földöntúli jeladás felé hallgatóznak ezek a versek, amely isteni magasságokból árad le hozzánk s megnyitja szemünket a modern élet összefüggéseiben is az egyetlen igaz és örök érvényű álláspont megkeresésére. A költő, amint lelki arcát verseinek ragyogó kristálytükréből ismerjük, ezeknek az örök evangéliumi üzeneteknek tolmácsa. Ajkán színek, ízek, vonalak, illatok köntösébe öltözik, *érzékelhető mennyei látomássá lesz s az élet melegével telik meg az elvont, racionális rendszerességében kevésbbé szuggesztív teológia.* A szent bölcseség egyszerre tudás és magatartás, elmélet és élet, az ész tisztánlátása és a szív megszállottsága s mindez egész emberi sorsunk felett uralkodó állandósággal, minden megnyilatkozásunknak egységes formát kölcsönző következetességgel. Harsányi Lajos verseiben legtöbbször ott kéklenek az emberi élet legmagasabb, emberfölötti lehetőségeinek hegyormai, megannyi támaszpontja szédülő, bizonytalan tekintetünknek, útbaigazítónk földi bujdosásunk tájain. A gondolat, mint a sas körülöttük szálldos, az érzések, mint a felszálló, tiszta láthatárt bontó pára, felé áramlanak s a nyelv izzó igéket keres, hogy beszélni tudjon a nekitüzesedő lélek élményeiről, a mennyei magasságok titkos szépségeiről.

Alighanem ez a körülmény magyarázza, hogy a papi lélek reprezentatív képviselőjét, napjaink érdemes papköltői között, benne fedezi fel az irodalomtörténet. „A pap és a költő őbenne forrt össze legerősebben a magyar katolikus irodalom művelői közül", mondja egyik kritikusa és siet hozzátenni: „Nem akar ez a megállapítás éles határvonalat húzni költőnk és a többi magyar papköltő között, csak egyszerűen Harsányi költői egyéniségének legjellemzőbb oldalára mutat rá." Van költőnk, akinek verseibe több motívum szivárog fel a papi élet körülményeiből, akit hivatása gyakrabban és több oldaláról ihletett, aki gazdagabban merít a pap számára kínálkozó tárgykörökből. Bizonyos abban, hogy mint lélek, mint krisztusi hivatásának szolgálatában alakuló egyéniség, aki bensejében az Úr szolgálatára kiválasztottak égető jegyét hordozza, Harsányi Lajos különösen jellegzetes. *Távlatai, lelki mozdulatai, szólejtése mögött állandóan érezzük a papi lelkület jelenlétét,* annak a különös lélekformának varázsát, amely az Isten és az ember hivatásszerű összekapcsolásának műveletében kialakul. Mintha költői hivatása is az egyetemes istenszolgálat birodalmának egy darabja volna: olvasója úgy érzi, ezek a versek segítségül jönnek s szavakba foglalják vallásos életének megrendüléseit, amelyeket átélt, amelyeknek izgalma megremegtette, de amelyeknek teljes mélységét felfogni és érzékeltetni csak papi és költői hivatásától egyaránt izzó lélek képes. „A pap, ha igazán Isten

gondolata szerint való, sohasem lehet teljesen idegen azokon a tájakon, hol a lélek virágai nyílnak, s itt vet a latin v a t e s a legközelebb az igazsághoz azzal, hogy jelentésében a pap és költő egymásba fonódik", állapítja meg Harsányiról idézett vizsgálója.[1]

A költő maga ragyogó gondolattal világítja meg a papi és a költői hivatás összefüggéseit: a pap mélyen kidolgozott hitének szemüvegén át legtöbbet láthat meg Isten titokzatos ragyogásából, legközelebb áll a szépség ősforrásához. — De beszélhet-e a szépség nevében az, aki éppen a szépség teljessége előtt értetlenül húnyja be szemét? *Isten nélkül szépségnek, művészi ihletnek nem lehet hitele, állapítja meg Harsányi:*

Kik csak a földet szeretik,
Akik nem hisznek a csodáknak,
Azok az én szép álomutamon
Sohase járnak.

Kiknek a napfény csak fehér
S szivárványt benne nem keresnek,
Azok az én utam elején
Erőtlenül elesnek.

Akik a szentjánosbogárt is
Nem nézik mély, rejtelmes hittel,
Azokat égi arany-kapu elé
Egyszeregy, villany sohse segít fel.

Akiknek Istenük nincs,
Prófétáik, költők nem lehetnek.
Azok az örök Napkirályhoz
Soha, soha be nem mehetnek.

(A Napkirály rokona.)

A szépség az isteni teremtő hatalom túlcsordulása, égi eredetű zománc a dolgokon, amely úgy csillog rajtuk, mint a harmat tiszta gyöngyei tündökölhettek a teremtés első hajnalán. Meglátni, hogy a szépség e világon csak halvány visszfénye az Abszolútum gyönyörűségének, emberi fogékonyságunkhoz szabott halvány utalás az örök isteni Szépségre, s a teremtményeken át a Teremtő tökéletességét megközelíteni sejtelmeinkkel: olyan ajándék, amelyet csak hitünkért kaphatunk cserébe. Harsányi egész költészete úgy hat, mint egy *monumentális kísérlet a hittel átélt szépségek kifejezésére,* olyan esztétikai teljesítményre, amely csak az Istenre álmélkodó papi lélekből fakadhat.

A „szent bölcseség" elsősorban tehát a költői látás távlatait szabja meg Harsányinál; de megadja egyben a tónust is, amellyel a költő beszél, az alaphangot, amelyhez igazodik. A költő nem az élőbeszéd földszagú szavaival szól — beszélhet-e így, kinek képzeletét megillették egy másik világ misztikus titkai? Az a nehézveretű, benyomások fergetegével súlyos, lassú lejtésű nyelv, amelyen versei beszélnek, *egy sajátosan papi élményre, a meditációra utal.* Ha a katolikus költészet ellenfelei a közönségre tekintő, prédikációszerűen patétikus, szavalathatású megnyilatkozásmódot e költészet szükségszerű és szükségszerűen fonák sajátságának tartják, cáfolatul elsősorban Harsányira utalhatunk. Az a romantikus stílus, amelyet alkalmaz, sokkal inkább kora költőinek, Ady, Kosztolányi, Gárdonyi és egy-két külföldi író iskolájának indítására, irodalmi ösztönzések alapján születik meg,

[1] Szirák Ferenc: Harsányi Lajos lírája. Katolikus Szemle. 1936. I. 37. l.

semmint közönségfogásokkal dolgozó szónoki gyakorlatból, — a nyelvnek már-már a dekadenciát súroló zsúfoltságát, túlérett ízét ebben az esetben semmiféle szónoki előtevékenység meg nem magyarázná. Ez a modern nyelv ott csiszolódik, ott kap egyéni zamatot és árnyalást a befelé forduló papi lelkület áhítatos elmélyedésében, Istennel társalkodó elmélkedésében az életből való kikapcsolódás perceiben, amelyek által „érthetőkké lettek mind a titkos égi dolgok". Sőt továbbmenve: tagadhatatlanul látszik Harsányi kötetein az is, hogy versei nem a pillanat hatása alatt öltenek végleges alakot, hanem hosszas símító, csiszoló, formáló munka eredményei. Az alkotáshoz szükséges elmélyedés és az Isten felé forduló elmélkedés így szorosan összeszövődik, legbelső lényegében azonosul s mintha a költőnek *írni és imádkozni egyet jelentene.*

Csak természetes, hogy azután ez a költészet, mint minden igazi költészet, tovább szeretné adni az inspiráló élményeket. De amit ebben a vonatkozásban nyujt, az is sokkal inkább vallomás, mint prédikáció: *beszámoló az Istennel való szerető együttlét bensőséges perceiről,* amelyek végeredményben is örök emberi ügyek, az emberi lélek örök igényeinek kielégülései. Harsányi költői hangneméről, a meditáció és költészet, az elmélyedés és a vallomás összefüggéseiről talán legvilágosabban az a költemény szól, amelyben a szentségimádást tartó pap mint a szerelmesének muzsikáló középkori trubadúr lép elénk, hogy szavával lángra gyujtsa, együttimádásra indítsa egész környezetét.

A nagy kupolán már ragyog a Hold!
Fényes keresztje a szemembe tűn.
Besurranok most csendesen a dómba.
Hallga csak, hallga!
Előveszem meggypiros hegedűm.

Mint hős legendák kóbor hegedőse,
Odaállok, én királyom, eléd.
Megpengetem a G-húrt hegedűmön.
Hallga csak, hallga!
Elkezdek egy szép esteli zenét.

(A szemeim miattad mély kutak.
Bennük a képed mint a Hold ragyog.
Te megcsókoltál valamikor engem.
Hallga csak, hallga!
Azóta érzem, milyen szép vagyok.

Aranykorona ragyog fejemen.
A mentémen rubintok fénylenek.
Karmazsin csizmám sarkantyúin
Hallga csak, hallga!
Kipengetem a legszebb éneket.)

Hegedűszómra csoda történik.
Megreszket a templom száz oszlopa.
Gyúlnak a gyertyák. Csengetyűk szólnak.
Hallga csak, hallga!
És zúgni kezd a roppant orgona.

Az est, a csendnek barna hitvestársa
A falakhoz lapul döbbenve künn.
S hallgatja, hogy a lelkem benn a dómban
A többi hangszert túlszárnyalva dobban,
Hallga csak, hallga!
Nagy misét mond egy piros hegedűn.

(Esteli mise, hegedűkísérettel.)

Ez a vers mintegy ízekre, összetevőkre bontva szemlélteti a Harsányi-versek tónusát. A költő Isten dalnoka, hegedőse, Isten nemcsak forrása, tárgya is azoknak az énekeknek, amelyek ajkára tólulnak s a megittasult képzelet úgy eltelik szemléletével, hogy *az égi szépség csodálatában egy világgal kívánna osztozni.* Ilyen értelemben válik a meditáció közüggyé, vár az olvasótól visszhangot a vers. A hős azonban, aki az elmélkedések és víziók, zengő szavak és szivárványos gondolatok középpontjában áll, nem az átélő, hanem az átélt, nem az alkotó művész, hanem a teremtő Isten.

A földi költő csak a reszkető ezüsthúr.
Az Isten a költő, a mindenekfelett úr.
Ő pengeti kiválasztottjában a hárfát.
És felriadnak rá az alvó emberek, madárkák.

(A tavaszi Holdhoz.)

Egyház és történelem.

Ideje azonban, hogy Harsányi szent bölcseségét közelebbről s nem pusztán költészetének formája szempontjából mérlegeljük.

A költő gondolatvilágában a kereszténység szerve, az Egyház, elsősorban vaskemény szilárdságával, örök, rendíthetetlen állandóságával kap szerepet. Kívülről tekintve a katolicizmus arcának ez az isteni vonása félelmetes és megdöbbentő, belülről végtelenül boldogító és felemelő. Ebben a keménységben ugyanis a szeretet tüzének olthatatlanságát kapta a világ, ebben a merevségben a jóság kiapadhatatlan forrása buzog. Titok ez az ellentét, amely előtt az értetlenek közömbösen mennek el, de amely előtt döbbent csodálattal hull térdre maga a nagy természet is. Emberi ész meg nem foghatja, logikai erőnk meg nem közelítheti az Istennek ezt az önmagát közlő nagyszerű alkotását. Csak sejtelmeink, lelkünk révületbe és kábulatba ejtő izgalmai, képzeletünk szárnyának bátortalan rebbenései segítenek az Egyház misztériumának közelébe. A pap, az Isten szolgája, a Végtelenbe hallgatódzik, az Örökkévalósággal társalog, valahányszor Krisztus titokzatos testére, az Egyházra gondol s mintegy kiemelkedik a tér és idő véges életünket határoló korlátai közül. *Az Egyházzal: az időtlenség lépett szövetségre a történelemmel, földöntúli hatalom költözött a földre, csodálatos biztonságú alapokat kapott az emberi fejlődés.* A verseknek több csoportjában új meg új oldaláról mutatkozik meg előttünk ez a tárgykör, mintha a lélek nem tudna betelni a probléma szemléletével. Nem kapunk bennük éles, fínom vezetésű fejtegetéseket az Egyház mivoltáról, eredetéről vagy hivatásáról, az elme magyarázó kísérletei elmaradnak, fogalmi világunk szűk lehetőségei közé nem illik bele a tárgy isteni határtalanságával, értelmünket meghaladó jelentőségével. *Harsányi lelkét egyszerűen az Egyház létének ténye ragadja meg* és indítja újra meg újra megdöbbent csodálkozásra, s valahányszor az isteni kegyelem e legnagyszerűbb tényére fordítja tekintetét, mintha átélné az emberiség hódoló csodálatát, amellyel az Egyház születése óta e nagy misztérium jelentőségére eszmélt.

A versek egyik sorozata az Egyháznak a történelembe való belerobbanását érzékelteti. Visszavisz az idők teljességének korszakába, amikor az óhajtó emberi várakozás izgalmában feszültté lett a Földön a légkör, amikor a nagy természet is lélekzetét visszafojtva nézett az égre, csak a bűneibe zárkózott pogány világ merült mélyen nemtörődömségének ingoványába. A próféták hangja remegett a hegyek fölött és a szeretet érkezését hirdette. Csak a hatalma teljességétől ittasult Cézár birodalma járt vakon és siketen, nem sejtve, hogy meg vannak számlálva hatalmának órái.

Lefelé áll az égről
A hosszú farkú csillag, a baljós, tüzes Kométa.
Kezében nagy tülökkel
A hegyen áll Izaiás, a nagy költő-próféta.

A holt zsidó hegyek
Megdördülnek a harsogó tülök szavára.
A barmok összebújnak.
És reszket a szegények gyenge vályogháza.

(Csak Róma él vidáman.
Márványból van a sok görög és perzsa, thrák sír.
Cézár, a világ megváltója,
Cirkuszba jár és könnyű szatirát ír.)

A holt hegyek felől
Hosszan elnyúlva jön az ős próféta-szózat.
A döbbent emberek
Térdelve hallgatják a döngő, szörnyű szókat.

— Halljátok lépteit már?
Jön a hegyeken át. Hatalmas lábai dörögnek.
A földnek sarka fordul
És lába lesz minden halott parányi rögnek.

— Ha felbukkan az ormon,
Szájából édes méz-folyamok ömlenek le.
És dalra nyílik minden
Teremtett lénynek eddig néma nyelve.

— Kis vessző lesz kezében.
Előtte futnak népek és ijedt királyok.
Az ökör és oroszlán
Együtt legelnek füvet és szagos virágot.

Az ordas nagy hegyek
Dörögnek a próféta rettentő szavára.
A barmok összebújnak
És reszket a szegények gyenge vályogháza.

(Csak Róma él vidáman.
A polgár élcel Jupiter gigászi szobra mellett.
Cézár, a világ megváltója
Cirkuszba jár és könnyű lantot penget.)

(Áve, Cézár!)

A világtörténelem legjelentősebb eseményéről van itt szó, amely észrevétlen halk titokzatossággal köszönt be, megremegtetve misztériumával a világmindenséget. Az élő és élettelen természet felfigyel és izgalomba jön Harsányi szerint a szent napokban: alkotójával és céljával találkozik.

A költő ecsetje *odafesti az emberi lélek üdvösségtörténetének e fordulópontja köré az önmagába feledkezett antik pogányság közönyének dekadens színeit:* a köszvényes császár hárfázik, a hivatalnokok gyanús üzleteket kötnek, a katonák arcfestőt hordanak tarsolyukban, az elfojtott népi erők háborognak, a bolond bölcsek az öngyilkosságot választják, az állam talpköve: a népkonyha, ingyen cirkusz, és senki sem hallgatja meg a latin hegyek közt dübörgő, történelmi lázaktól gyötört költő szavát. Ennek a világnak el kell pusztulnia, mert a mulandóságra épít s határain köröskörül frissebb, egészségesebb népek fenyegető árnyékai tornyosulnak: Karthágó népe, a gallok, vandálok, gótok, germánok és húnok, s a pusztulás közelgésétől elrémül a természet.

Az éjtszakában vad viharlovak nyihognak.
Jönnek a barbárok!
Nagy udvara van éjenkint az ölnyi Holdnak.
Jönnek a barbárok!
Lúd gágog. Egy sötétpiros kakas hajnalt kiált.
Jönnek a barbárok!

Mi a titka az apokaliptikus hangulatnak, amely betölt igézetével élőt és élettelent? A kérdést mintegy kinyilatkoztatásszerűen oldja meg a vers záróakkordja:

(Judeában keresztre verték az Ember Fiát.
Jönnek a barbárok!)

(Jönnek a barbárok!)

A megváltás új helyzetet teremt az ember és az Isten viszonyában s új, erősebb játékosokat parancsol a történelem színpadára. A pogányság egyetlen kis szigetén érzik meg az élvezetbe, bűnbe fulladt emberek, hogy reng a föld: Harsányi mély beleérzéssel támasztja fel zsidóország töprengéseit, amellyel az Heródes udvaroncaihoz fordul. A város tele katonával, védi Cézár kardja, nyílnak az olajfák, selyemben jár az írástudó és tapsot kap a farizeus, a tenger a nyugtalanító égi jelet is elnyelte s erős illatú liliomok nyílnak: — hát miért remegnek úgy?

Az angyalok daloltak és december
Idusára tizenkét nappal egy kis Gyermek
Született? Ó, botor ijedtség!
Ki fél egy Gyermektől, kinek nincs atyja?
Nincs fegyvere. Nincs katonája! Nincsen
Semmi hatalma, csak egy ifjú anyja?
Hát mért remegnek úgy?

Világ Cézárja: a fegyver az úr most.
Egy gyönge Gyermek csak nem dönti meg tán
Heródes trónusát? Az írástudók
S farizeusok egyesült hatalmát?
Mivel? A semmivel? Egy kis vesszővel?
(Az igazságnak vesszejével,
Amely előtt népek s ijedt királyok futnak!)
Hát mért remegnek úgy?

A feloldó zárósorok ismét a titkos nyugtalanság okára utalnak: Krisztus érkezése egy korszak záróköve s egy másik korszak elindulása, félelembe ejti ellenségeit: olyan, mint a tisztító vihar. Példáinkat szaporíthatnók, de ennyi is szemléltetheti, mennyi leleménnyel érzékelteti Harsányi Lajos a kereszténység, az Egyház születése körül küzdő misztikus erőket s azoknak a döbbent emberi lélekre, a megilletődött természetre sugárzó hatását.

A pálya, amelyet az Egyház születésének pillanatától megfutott, határozott és egyenes vonalú és minden megpróbáltatással szemben bizonyítja, hogy a Megváltó jóslata teljesül: „...non praevalebunt..." — a pokol kapui nem vesznek erőt rajta. Az Egyház, mint isteni örökkévalóság talapzatára épült katedrális, sértetlenül állja évezredek ellenséges viharát. Harsányi Lajos verseiben nem is vitázik támadóival, nem indít harcot azokkal szemben, akik létére törnek: *lényege szerint sérthetetlen és örökkévaló.* A keresztény élet tűzhelyein sohasem alszik ki a fény s a költő képzeletének egyre újra érvényesülő hajlama az Egyház örökkévalóságának jelképévé magasztosítja a századokkal dacoló templomot, kolostort. Megsűrűsödik ugyan körülöttük s mítikus arányokat ölt a pokoli energiák támadó tombolása; az Egyház azonban él *s Krisztusban gyökerező tulajdonsága, hogy legyőzhetetlen és végtelen.* Tagjai szenvedhetnek, elhullhatnak az időtlen harcban, de vértanúságuk csak éleszti s nem oltja ki az isteni tüzet. A népmesék színeivel szemlélteti ezt az örök történelmi törvényt egyik közismert verse, a *Ballada a hétfejű sárkányról.*

Előjött barlangjából
A szörnyűséges sárkány.
Elnyelt az első fáról
Egy sárgatollú sármányt.
És sírni kezdett nyomban
Kilencszáz zsenge bárány.

A kertekben letépett
Egy nyílni kezdő rózsát.
Sárgulni kezdett nyomban
A fű, a rét, a rónák.
A rengeteg nagy erdő
Rémülve szórta lombját.

Kiment a hímes rétre.
Ott bömbölt és barangolt.
Ivott a vadvirágos
Kanyargó kék patakból.
És nyomban eltűnt minden
Víz a hűvös kutakból.

A száraz özvegyasszony
Sovány kenyéren bőjtölt.
A szörny elkapta sótlan
Falatját a kötőből.
És nyomban eltűnt minden
Kerek kenyér a földről.

Az erdő mellett elnyelt
Egy apró kecskepásztort.
Siratta apja, anyja,
Ült jajveszékes gyásztort,
És attól kezdve mindig
Temetni járt a kántor.

Két tollas, kardos csendőrt
Az árokpartra vágott.
Iszonyú karmaival
Piros torkukra hágott.
Felfalja vélük nyomban,
Fel, az egész világot.

És ugrott vad haraggal
A toronynak, mely márvány.
De akkor felujjongott
Kilencszáz zsenge bárány.
Mert a torony kemény volt
És attól — felfordult a sárkány.

A kereszténység körül tomboló vihar végzete, hogy önmagát emészti el. *Krisztussal szemben — s Egyházunkban Krisztus misztikus teste él — tehetetlen minden ellenséges erőfeszítés.* Az ellentmondás pokoli köde azonban valami sátáni törvényszerűséggel ott gomolyog mégis tornyaink alatt, menynyei láthatárunk végtelenül derült, de a földön körülsettenkedik a kereszténységet a komor, szürke fellegek. Harsányi egyik verse különösen éles beállításban veti fel az ellentétet, amely az Egyház időtlen rendíthetetlensége s az ellentmondások múlékony, tovatűnő kísérletei között fennáll: Pannonhalma, a kereszténység kincsét őrző ősi hegy s az ormánál örvénylő felhőtömkeleg ez ellentét szimboluma.

Hogy jönnek, jönnek a fekete felhők!
A négy világtáj ontja őket egyre.
Mind ostromolva hág a szentelt hegyre,
Hol rendületlenül s magasan áll
Az egykor bölcső: tömjénszagú vár.
Pedig a bástyán nem ragyognak ágyúk.
Vitézeinek nincs piros ruhájuk.
A kapuk, ajtók mindig tárva vannak.
A nyílt küszöbök békét, enyhet adnak.
De benn a várban, száz komoly szobában
Örök zsolozsma és szent munkaláz van.
A nagy magyar Mogult, a szent gyémántot
Őrzik, csiszolják egyre égi lángok.
És áll az őrség. Áll, áll rendületlen.
És zeng a munka. Zeng és zeng szünetlen.
Hogy jönnek, jönnek a fekete felhők!

(Felhők Pannonhalmán.)

Az állandóság, amely Krisztus Egyházával a világra költözött, *a kereszténység isteni alapja, szilárddá és bátorságossá tette az ember műveltségteremtő tevékenységét is.* A kereszténység történelmi távlatainkban tekintve elsősorban természetfölötti életünk művelője, másvilági boldogságunk forrása. Az a földöntúli erő azonban, amely Krisztus Egyházában él, földi erőfeszítéseire is sokszorosan képessé tette az embert. A rend, a civilizáció, a szorosabbra fonódó társas együttélés Krisztus tanainak világhódító terjedésével hatalmas arányokban bontakozik ki, Isten szeretete alázatosságra tanítja az önző, hódító, erőszakos pogány időt, a felebaráti szeretet a meleg emberi érzések kötelékével szövetségesekké teszi az ellenséges elkülönülésben élő embereket s a természetfölötti igazságok befogadása fogékonnyá tesz a természetes igazságok iránt. Harsányi képzeletének egyik kérdése, mi lett volna a kereszténységen naggyá fejlődött európai műveltség hőseiből — a kereszténység nélkül. A Papininak, Krisztus olasz költőjének ajánlott egyik költeményében úgy véli, Beethoven talán a Wienerwald süket kecskepásztoraként legföljebb mellének néhány kiáltásáig jutott volna el, Michelangelo csőszkunyhót ácsolt volna, Munkácsy kőbaltája bölénycsordát karcolt volna sziklafalra s Dante is megrekedt volna a gúnyversek között, ha Krisztus nem jött volna el. Mert akkor

A Szépnek, Jónak és Igaznak
Nem lett volna itt soha hely.

(Ha nem jött volna el.)

Krisztus vére nemcsak az eget engesztelte ki a bűnös emberiségnek, megtermékenyítette a földet is, amelyből a kultúra csodálatos virágai sarjadnak.

A Megváltót váró izgalmaiban, az időt uraló változatlanságában és legyőzhetetlenségében, civilizációs erejében így mutatkozik meg Harsányi Lajos előtt az Egyház történelmi arca. De lényegesebb és igazi mivoltára vet világot az Egyház isteni oldala — a papköltő számára ez az igazi élmény.

Mi cha Él?

Egy álom él az emberiség lelke mélyén az Istenről: a Teremtő az emberi szíven is rajta hagyta kezenyomát, gyarlóságunk is tökéletességére, tehetetlenségünk végtelen hatalmára, esendő természetünk ragyogó tisztaságára emlékeztet s *mint valami titkos mágnes, maga felé vonzza, örök nyug-*

talan feszültséggel tölti el, egy hívó égi szó varázsának bűvöletében tartja az emberi lelket. Beleoltotta az emberbe a szomjúságot Maga után, fellobbantotta benne az Isten-keresés ösztönét, elindította képzeletének vágyódó sejtelmeit s mindezeket a természettörvény felfüggeszthetetlen örök érvényességével. Istenről nem tudunk lemondani vagy megfeledkezni, a lélek nehézkedési ereje úgy kapcsol hozzá Istenhez, mint a testé a Földhöz. Gond, élethajsza, tévedés, bűn elhomályosíthatja tekintetünket; de vakságunkban is a fényre emlékezünk s ha lidérc után kapunk, akkor is a Nap vonzza vágyainkat. Minden emberi szenvedély, a lélek minden megszállottsága az Isten-kereső emberi vágyak megtévedése: a boldogító kielégülést a Földön keressük és csak Istenünknél tudjuk megtalálni. Azok a nagynak tetsző földi eszmények is, amelyeknek életünket odaadjuk, ilyen végzetes tévedései elhomályosult szemléletünknek s a jelszavak, amelyek után a történelem fut, elsüllyednek a feledésbe, — az egyetlen igaz szó az örök Ige, a Verbum, amelyért nem hiába égnek el az emberi életek.

Ez a gondolatsor Harsányi Lajos verseinek egy újabb csoportját ihleti. *Életünk Isten felé utaló nyugtalanságáról* a magyar papköltő úgy beszél, mint Horatius szólt az arany középszerről. A pogány idők bölcse a lélek egyensúlyát a vágyak fékentartásában kereste, a keresztény poéta Isten felé irányítja vágyait. *Isten a keresztény klasszicizmus elvi alapja és megokolása:*

Hiába gyüjtesz sáraranyat rakásra.
Hiába Krőzus, Dárius összes kincse.
Nem boldogít. Aranyak között is
Koldus, üres, nyomorult az élet.

Hiába zöldel homlokodon babérág.
Hiába gyujt tömjéntüzeket a népkegy.
Bágyaszt tüze. Elúnottan érzed:
Füst csak a hír, szemedet kimarja.

Hiába gyötröd a vad gyönyörök leányát.
Acélos, ifjú tested ereje lankad.
És sárguló tetemed a gyepágyon
Fájva kívánja a hosszú alvást.

Egy nyughatatlan lény lakozik szívedben.
Ki egyre éhes, sír, követel s hiába:
Habár a földgolyót teszed is eléje,
Rázza fejét. Nem elég neki az sem.

Csak egy elég. Piros alkonyatokkor
Mutass az égre és magyarázd a tulsó
Világok végtelenjét. Az betölti.
Úgy alszik el rá, mint kicsi gyermek este.

(Örök nyughatatlan.)

A „szent bölcseség" költője a világon zajló hiúságok vásárát szemlélve szűri le itt a tanácsot, amelyre az evangélium is tanít: „Egy a szükséges." Az élet csődjei, tragédiái, az emberi félresiklások egy nagy világtörvény mellett bizonyítanak. De bizonysága a törvénynek maga az emberi szív is, amely legtisztább gyermekéveinek álmai között is a főhelyet adja az Úrnak s ha az élet későbbi korszakainak földrengéseiben a mélybe is süllyed ez az aranykor, magunkba tekintésünk óráiban fényei felhatnak hozzánk s ragyogásában megtisztulunk. *A zajló modern élet örvénylésében is sértetlenül őrizzük magunkban a vágyat Isten után* s a szédült napok új eretnekségei sem irthatják ki égi igényeinket. *Istent nem lehet elfelejteni.*

...tán neved se lesz, csupán egy szám lész,
Közös asztalnál étkezel s a bámész
Tömeg röhög, mert tejfehér a képed
S lenéznek, mint amaz aranyvitézek,
Kik Egyiptom tornácain mulattak
S az irnokokra gúnyverset faragtak.
Tán gyermeked se lesz és hogy ha lesz is,
Úgy jár, amint a sok kicsiny Alexis,
Lelencben nő fel, furcsa lesz a hangja,
Nem tudja meg soha, ki volt az anyja.
Tán templomot is hasztalan keresgetsz.
Nem látsz majd tornyot, csillogó keresztet.
A szent szavaknak ős varázsa megdől.
Fehér galambod elrepül szívedből.
S te szép aranygally, Isten aranyága,
Visszavadulsz vadócnak ősi fádba.

De megszólalsz a fában, Memnon szobra.
Mert véred visszasír a tűnt napokra,
Mikor a bronz-zöld égből jött az angyal
S titok volt minden, ég, föld, éj s a nappal.
Tízéves voltál és leírhatatlan.
Ifjú zene, amely születve harsan.
Emlékszel majd a fürge kis csikóra,
Mit névnapodra küldött boldog óra.
Eszedbe jut a templom és az oltár,
Hol csipkeingben kis minister voltál.

A modern álruhát a lélek arcának erősebb ősi idomai nem sokáig bírják s szétszakítva diadalmasan tűnik elő az Isten képmása. Az Isten-keresés forradalma az ősi egészséges életösztön felszabadulását jelenti:

Ha akkor is a gépmadáron volnál,
Tüzes keresztet írsz vele az égre,
Kigyúl szívednek régi tiszta vére
S visszasikoltod, ami szent és szép volt.
Sírásodtól boldogkék lesz az égbolt.
S te, gép-ember, ragyogva kivirágzol,
Ezer aranygally nő ki durva fádból.
S légy bár pogány, gonosz, zsákmányra éhes,
Leszel, mi most vagy: tündöklő s tízéves.

(A gépember.)

A válság, amely Harsányinak nyugtalanító, állandó élménye, soha nem kerítheti tartósan hatalmába a világot: az emberszívbe írt isteni törvény a keresztény reménység kiapadhatatlan forrása.

Isten örökkévaló, nemcsak lényegében, hanem az emberi történelemmel kötött szövetségében is, s nincs végzetesebb kisiklása az emberi értelemnek, mint ha a halhatatlan Jóságot botor és mulandó földi vágyálmokkal próbálja helyettesíteni. Az egyetemes változás mechanikája uralkodik ugyan a teremtmények világában, sírjuk felé tartanak emberek és alkotások, népek és világok, az elmúlás nagyszerű színjátékának azonban örök kivétele marad az Úr. Harsányi egyik költeménye a kilencedik világcsodáról, a Pantheonról szól, ahová eltemetik majd a királyokat és koldusokat, a hírhedt mákvirágokat és a méltóságos rendeket, a gótikát, az aranyat, a kispolgárt, a katonát, a kisdedet és a pisla mécset, a parkokat, Napot, az ostyaszínű

Holdat és a költőket — az elmúlás hatalmas Pantheonjáról, amely fölött az emlékezés sem virraszt sokáig.

Vassá mered és apró, szürke szegfej lesz az ember.
Eltűnnek a hegyek. Kiszárad és sportpálya lesz a tenger.
S a világ-gép dohog. Az ember-ész hatalmát zengi.
Csak Istent nem tudják soha a Pantheonba tenni.

(Pantheon.)

Az egyetemes elmúlás megrendítő látványa fölött ott áll a soha el nem múló Lét, az Élet teljessége, az Isten. Harsányi Isten-élményében az Úr fogalma nyomul előtérbe: Isten az úr a történelem századai, a dobogó emberi szív, az élet és a halál felett, az emberségünket határoló egész világ felett. Ő az Omega és az Alfa, a Kezdet és a Vég, a Forrás és a Cél — minden bűnös vagy hamis ellenséges emberi törekvés ellenére. Sokat idézett költeményében filmszerűen sorakoztatja fel, kit vallott az emberiség urának kezdet óta, mi a világot kormányzó erő. Kezdetben volt az Isten, az Isten volt az Úr. Azután jött a Tűz, Víz, az Ég, azután a Királyok, majd a Nép, azután a szent Szabadság, majd a Terror, azután sorban az Inség, a Bőség (nem lett belőle úr), a Megértés (nem lett belőle úr), végül a Bankár, a Mammon és — a Sátán. A vers második felében a jövőbe veti tekintetét a költő s mintegy visszafelé pergeti le a filmet.

De elbukik a Sátán
És nem lesz mindíg úr.
És összedől a Mammon
És nem lesz mindíg úr.
Ongyilkos lesz a Bankár
És nem lesz mindíg úr.
És elmúlik az Inség
És nem lesz mindíg úr.
És fölenged a Terror
És nem lesz mindíg úr.

És meghal a Szabadság
És nem lesz mindíg úr.
És megszelídül a Nép
És nem lesz mindíg úr.
Király nem akad senki
És nem lesz többet úr.
És ránk szakad a kék Ég
És nem lesz mindíg úr.
És füstté lesz a Tűz, Víz
És nem lesz többet úr.

Kezdetben volt az Isten.
Az Isten volt az Úr.
Orökkön és örökkön
Az Isten lesz az Úr.

(Ki az Úr?)

Harsányi látomásában tehát a történelemben kettős folyamat játszódik le: az emberiség lelkében az Istenhez sóvárgó vágy elhomályosul, majd kitisztul. Az emberiség hatalmas kanyarodóval távolodik Isten országából a sátán birodalmába, de a szívekbe rejtett rúgók hajtóereje visszahozza.

Az emberi szív Isten felé hajtó erejébe beleépíteni öntudatos akaratunkat, követni készséges elhatározással a hívó szót s átadni magunkat boldogságvágyunk Istenbe torkoló áramlásának, — ez a szent tudomány, a bölcseség titka, az egyetlen megoldás. Harsányi *ebben az elvi háttérben tekinti a keresztény aszkézist is.* Földi kívánságaink megfékezése, testünk kemény zablába törése, a lemondás földi céljainkról valódi értelmét Istenben találja meg: így küszöböljük ki mindazt, ami figyelmünket az örök céltól elvonná, így biztosítjuk, hogy apró világi fények helyett az örök égi világossághoz igazodhasson szemünk. Keresztény élet az akaratnak ezt az iskoláját nem nélkülözheti; de különösen nem az Úr felkentjének élete, amely egyetlen kizárólagos lobogás kell hogy legyen egy nagy feladat teljesítésében. *Aki Istenhez akar közeledni, csak az Istené legyen,* hirdeti a költő, s hagyja el rajta kívül mindenét.

A csősztűz füstje hűvös égre szökken.
S ki azt hittem, hogy nincsen is már könnyem,
Mi hulljon búcsúzó fecskéknek kék zenéjén
S hogy nincs is már tüz ötvenéves szívem mélyén,
Most, őszi csősz, ó én, a hűvös estbe
Nagy tűzrudat veszek kinyúlt sötét kezembe
És óriás betűkkel az egekre írom,
Én, líra hercege, a nagy világba sírom:
Menj hát, ó hűtlen Hold! Eredj csak messze!
Legyen bár mindenem a távolokba veszve,
Tudd meg, ó testvér, kéklő Pannonhalmán,
A Gangesznél, arab légy, lapp vagy talján,
Légy szerzetes vagy bonc a pagodában,
Bíborban járj, vagy toprongyos ruhában,
Füledben gyárak szirénája búgjon,
Vagy andalogj síró hegedűhúron,
Minél messzebb megy tőlem mindenem:
Annál közelebb jössz Te hozzám — Istenem!

(Az őszi Holdhoz.)

Ha a kereszténység kultúrateremtő erejének értékelésében a bencés életeszmény, az „ora et labora!" elve érezteti Harsányi gondolatvilágában hatását, az istenszeretetből fakadó aszkézis, a dolgokkal való kapcsolatainkat fellazító lelki szegénység értékelésében Szent Ferenc szelleméhez közeledik. Egy idevágó verse magát a Szegénykét beszélteti:

Ne legyen házad, szőllőd, földed.
Az aranyat gurítsd el messze.
Kincsek bilincseibe veszve
Mindíg gondok, bajok gyötörnek.

Tested legyen csupán a házad.
Benne lakója: tiszta lelked.
Irass nevére égi telket.
Leveled róla: az alázat.

Boldog, akinek semmije sincs!
Kit nem gyötör vagyon, hideg kincs.
Minden vagyona: teste, lelke.

A test a sírban szendereg majd.
A lélek meg csodás rügyet hajt
A rózsás mennyei ligetbe.

(Assisi Szent Ferenc üzenete.)

Az élet javainak ez az aszkétikus szemlélete kapcsolódik össze a szegénységről szerzett milliónyi benyomással Harsányi sok verset sugalló szociális szemléletében.

A kegyelem.

Az Isten azonban elénkbe siet a Hozzá vezető úton. A bukdácsoló embert titkos égi erők fogják körül s nemcsak az ember küzd az égért, az ég is vágyón terjeszti ki kezét feléje. *Harsányi Lajos képzeletének legnagyobb élménye az ember felé áradó isteni szeretet.* A kegyelem, amely megkönnyíti vergődésünket, új meg új lendületet ad a magasságot kereső lélek szárnyának, ha elbuktunk, felemel, a bűn fertőiből a szentség szűzi

ormára visz, — egyre újra betölti a költőt csodálatával: az értelem nem tud mit kezdeni a jóságnak e végtelen tengerével. A szív azonban megtelik imádással s a képzelet a legmerészebb vállalkozásokba kezd, hogy érzékeltesse az ember és az Isten szerelmes kapcsolatának misztériumát. A pap, aki hivatása szerint e szeretet követségében jár a földön s mintegy az isteni jóság képviseletére esküszik föl, beleszédül a boldog gondolatba, hogyan szereti az embert az Isten. *Nincsen a magyar költők között, akik az égi Jóság titkát fürkészik, akikben a kegyelem élménye olyan lenyűgöző, szinte ijedt megdöbbenéssel elegyedne, mint Harsányi.* Isten nemcsak büntető hatalmában félelmetes, — szeretetének mérhetetlen arányai is térdre kényszerítenek, s amilyen földrengésszerű katasztrófa lelkünkben a bűn, ugyanolyan kozmikus arányú megrázkódtatás, ha a lelket megérinti Isten viharzó szeretetének érintése. Benne élni e viharban, átadni magunkat a Szeretet végtelen ölelésének, megtelni Isten közelségének izgalmával s szólni a lenyűgöző élmény révületében — ez a papköltő igazi életeleme. A feladat, amelyet itt Harsányi maga elé tűz, sohasem lett volna megvalósítható a századvégi költői formák népies racionalizmusával: az értelmünket meghaladó természetfölötti világ egy zenében, szimbolumokban, élettől eltávolodó nyelvhasználatban átformált stílust követel. A kegyelem világának modern költői fegyverzettel meghódított csodái tárulnak fel Harsányi költészetének legnagyszerűbb alkotásaiban, mindenekelőtt a *Hagia Sophiá*ban.

A *Hagia Sophia* voltaképen *lírai útirajz a kegyelem világában, a hét szentségnek a Földre sugárzó tájain,* az emberre sugárzó isteni Szeretet forrásvidékein. Az ég és föld csodálatos egymásratalálásának látomásai közt a Hagia Sophiá-ban négyen járnak együtt:

A kapunál künn várt reám a Doktor,
Szemén hatszögletű gyémántüveggel.
És Délibáb, szemén szivárványhíddal,
Mely messze bíborhegyeken veszett el.
S egy kis Diákonus, a harmadik társ,
Kinek fehér arcához ajk nem ért még,
Kinek nézése néma szobrok mása,
Vállát az életostorok nem érték.
Kinek szemében mély csodák alusznak.
És érintetlen és mindent megérez.

Mintha a kegyelem országának misztériumaihoz a pap, Isten felkentje is csak a Tudás gyémánttiszta távlataival, a Képzelet délibábos színfergetegével és az Ártatlanság intuíciójával közeledhetne. Az útitársak közösen indulnak el „az álomlátás vándorútjain", ahol a Szentírás, a jövendölések és a Titkos Jelenések láthatára tárul ki előttük. A barokk templomok színfergetege, a dunántúli tájak telített, éles, tiszta színei s mindenekelőtt a katolikus szertartások ősi jelképei különös világot varázsolnak köréjük. A zsúfolt sorokban *Isten országának káprázata* fogadja az olvasót.

Egy háromágú Napszem szórta fényét,
Kitől, ki által és kiben lett minden;
Ki három és ki egy s a lábainál
Egy színezüst Hold ragyogott szelíden.
A Bárányról öt rubinseb meredt ránk.
A föld minden sebe bennük piroslott.
És hét aranykürtből hét nagy kiáltás,
Mely minden fájó kiáltást kioltott.
És hét aranykút minden szomjazónak.

Egy égő máglya örök áldozatként;
Sok ezüstcsésze, telve kenetekkel,
Árad belőlük száz illat patakként.
És oldalt álltak sok-sok drága kincsek:
A Holdnak szíve hét fekete tőrrel,
Mély börtönök és katakombaszájak,
Melyekből néha halk kiáltás dörren.
Sok éles kard s olajjal teli hordó.
Nagy tüzes rács és sok-sok égő fáklya,
Mint utcákon világító szövétnek,
Mely mind a vaksötét vesztét kiáltja.
A levegőben fehér fátylak úsztak.
(Szűzeknek homlokáról integettek.)
A fátyolok közt csillagok ragyogtak,
Áttörve mélyét zordon fellegeknek.
S fölöttük messze-messze halmon álló
Nagy Aranypáva roppant fénye fénylett,
Csupa titok és csupa szent valóság,
Kinyílt szemeknek mély, csodás igézet.

Ebben a távlatban a kegyelem birodalmának útjain kíséri végig a költő az emberi élet kanyargó útjait, amelyek fölött őrt áll és szentségeivel minden fordulónál megerősít az Isten. *A bölcsőtől a koporsóig, a keresztségtől az utolsó kenetig bontja ki előttünk titkait a kegyelem.* A hét szentség jelentősége elvont elmélkedések, hideg tanítások helyett e nagy vízióban egész érzéki erejű valóságában lepi meg az olvasót. „A Divina Comoedia titáni lelkű szerzőjének költői és látnoki szelleme hatolt csak be ilyen transzcendens mélységekbe, és a Hagia Sophia költője bebizonyította, hogy a magyar irodalomban alig van még egy ilyen rokonlelkű utóda a halhatatlan Dantenek", írja e mű egyik méltatója.[1]

Mégis a pap szívét a legjobban melegíti s *a költői képzelet legmelegebb színeit hívja elő a hét szentség közül: az Eucharisztia.* A kegyelem itt maga az Isten s a pap hatalmának legnagyobb csodája, hogy szavára kenyér-bor színébe öltözik, testi valóságában birtokunkba jut az Isten: egyesülhetünk vele. Úgy érezzük, a költő víziós hajlamait voltaképen az Oltáriszentség gyujtja ki, az unio mystica, az Istennel való egyesülés, minden katolikus misztika álma, benne már földi életünkben is valósággá, vágyaink teljesedésévé lehet. Az Eucharisztia szemléletében hagyják el a költő ajkát a Hagia Sophiában a sorok:

Mi kigyulladtunk, mint sokágú csillár,
Karunk kitárva égtünk égi fényben
És elragadtattunk szent víziók közt,
Mint Paulus a hétszer titkos égben.

Harsányi Lajos egyik költeményében *egyenesen az eucharisztikus élményből magyarázza papi hivatását:* a szeretetnek ez a nagyszerű tette hozta magával, hogy beállt azok közé, akik a „nagy lakomára" hivatásszerűen invitálnak. Aki egyszer evett a költő szerint a kenyérből, amíg a nap kel, mindig e kenyérre éhez.

Hét évig fürödtem a szent vizekben.
Uram, te láttad.
Akkor rám adtak, ijedt kis fiadra
Fehér selyemruhákat.

[1] Bánhegyi Jób: Harsányi Lajos költészete. Pannonhalmi Szemle. 1934. 4. l.

Elvittek fehér márványasztalodhoz.
És jobbról ültem.
Cselédjeid ezüstös, drága szókkal
Hajladoztak körültem.

S ennem adtak. Jaj, soha oly kenyeret!
Én örökéhes lettem.
Szédülve láttam, piros lángra gyullad
Nagy aranykelyhem.

Ittasan kifutottam palotádból.
S most járom a világot.
Szent lakomádhoz víg hegedűszóval
Bús éhezőket invitálok.

Ha elfáradok, Isten hegedőse,
Hallom, hogy hív a Lélek
S én éhező, fáradt, kicsiny futárod
Szent lakomádhoz mindig visszatérek.

(A nagy lakoma.)

A papköltő életében valóban a hit foglalata tehát az Oltáriszentség. *Az Eucharisztiával megszentelt élet mintha felemelkednék a másvilági, természetfölötti élet magasába,* mintha a két egyesülés az Istennel, a halál előtti és a halál utáni, sajátos magas méltóságot, halhatatlanságot kölcsönözne az embernek. Az Oltáriszentség mellett lenyűgözi a szívet a tudat, hogy számára *Krisztus ígérete szerint nincsen halál,* hogy élete átível az Örökkévalóságba. Abban a korban, amikor Harsányi Lajos költészete teljes érettségében kialakul, ez a gondolatkör líránkban meglepően szokatlan: ellene mond egy egész halálsejtelmekkel gyötört kornak, ellene a nihilizmusba fulladt széles irodalmi közvéleménynek. Van verse, amelynek egyik árulkodó sora bizonyíthatja, hogy mintegy válaszul készült Ady Endre költeményének, aki lidércnyomásos óráiban egyre ott érzi magát: „Szemben a temetővel." A modern reménytelenség költészetével szemben az Eucharisztiára gondolva hirdeti a magyar papköltő: „Én nem halok meg."

A fejemen idők ezüstje.
Az arcomon ezer redő.
De nyíljon bár a dörrenő
Kriptakapu: én nem halok meg.

A titkom: egy mondat csupán.
Csodálatos, ódon szavak.
Az eszem szinte elakad,
Amint kimondom őket.

Hajnalban frissen fölkelek.
Fehér selyembe öltözöm.
Körülölel tömjénözön.
És illatos az arcom.

Kilenc angyal repül le hozzám.
Kristályszemekkel csüngnek rajtam.
Áhítva lesik vékony ajkam,
Amint oltárhoz állok.

Az oltár alatt Kristophoros
Áldott teteme alszik.
Biztat. A szava halkan hallszik:
— Testvérem, mondd a szókat!

És én kimondom. S a szavakra
Krisztus ragyogva száll le.
Hódolok neki: Szálve, szálve!
Térj be puha szívembe!

És ő betér. A teste: testem.
Bíborpiros vére: a vérem.
És én szívére hullva kérdem:
— Uram, mondd, meddig élek?

És fölbúg ajkán az ígéret:
— Aki eszi a testemet
És issza az én véremet,
Azé — az örök élet!

(Én nem halok meg.)

Csoda-e, hogy a költő egyre új oldaláról közelíti meg az emberre váró isteni lakomát s az Oltáriszentség magyar költészetének történetében olyan előkelő helyre emelkedik? A nagy téma mellett újra meg újra égni kezd a szív az ihlet tüzében. Sőt mintha *az emberi szív legmelegebb dobbanásait tartaná Harsányi az egyetlen méltó zenének, amely az Eucharisztiát ünnepelheti,* s a szív imádságával szemben hidegnek érezné minden lelketlen hangszer szavát.

Az orgonán a dörgő basszus
Némuljon most egy pillanatra.
A tremolók, a pasztorálék
Szédüljenek szent áhítatba!
Most minden hangszer elcsituljon,
Amely ezer hangot kínálna,
Egyetlen igaz zene szóljon,
A szívből szálló vox humana.

(Hagia Sophia.)

Gondok.

Tévedne azonban, aki fejtegetéseink alapján Harsányi költészetét élettől elvonatkozottnak találná. Verseinek különös varázsát éppen az adja, hogy az Isten felé feszülő képzelet, a magasságba lendülő érzés, innen, a bajjal, küzdelemmel, bűnnel tele Siralom Völgyéből szárnyal föl, a por és hamu ember eredendő korlátait feszíti szét. A költőnek, kivált ha Isten szolgája, végtelen távolságokat kell képzeletével áthidalnia, amíg a föld sarából az ég ragyogó azúrjáig emelkedhetik, s költészete sokkal inkább a kiküzdött, mint a magától értetődően birtoklott „szent bölcseség" kiáradása. *Harsányi Lajos katolicizmusa ismeri a „küzdő Egyház" küzdelmeit is,* nemcsak az Istenben való beteljesülés megnyugtató örömét. A képzeletet szárnyalásában újra meg újra a földre húzzák embervoltunk nehezékei, s hogy a küzdelem rajza annál hitelesebb legyen, az elnehezítő problémák ismét sajátosan a papi életből adódnak. A papi élet távlataiban szólnak az ijedt vagy mélabús hangok *az emberi pesszimizmus nagy témáiról: a bűnről, a magánosságról és az elmúlásról.* Az élet csonka, ha csak természetfeletti oldalát szemléljük, vallja e versekben Harsányi állásfoglalása. Hitünk boldog szemléletében elmerülve is belopódznak életünkbe földi boldogtalanságunk érzései. Az Istenbe kapcsolódó földi élet alatt is ott rejlenek a földi élet aknái, kísértő veszedelmei, s ha valaki, a pap nem feledheti az evangéliumi intést: aki állni gondolja magát, vigyázzon, hogy el ne essék.

Csak természetes, hogy a misztikus látomások költője *tisztában van a bűn szörnyűséges értelmével,* s a papi életet fenyegető kísértések olykor pánikszerű menekülésre késztetik. Az imádság és az aszkézis nemcsak megnyitja szemünket Isten látására, meg is szabadítja a pokoli erők vonzásától. A kísértés óráiban mintha földöntúli hatalmak harcának erőterébe kerülnénk, a harc borzalmaitól csak a lelkünk rejtekében való elzárkózás óvhat meg.

Az est kijött a fekete hegyekből.
Erre tart s egyre nő az árnya.
A vén toronyból elcikázva
Halk denevérek kelnek szárnyra.
Uram, bezárkózom már.

Ablakom alatt valaki elmegy.
Nyomán — jaj — roppan a kő ijedten.
Egy sárgaruhás éji árnyék.

Meg akar kísérteni engem.
Uram, vigyázz rám!

Zörren az ablak elremegve.
Ő néz tüzes szemmel be rajta.
Nem szól, de tudom: vén hárfáknál
Szebben zendül muzsika-hangja.
Uram, vigyázz rám!

A kapu lent hétszer bezárva.
Nem jöhet senki ide hozzám.
A minden-szentek idenéznek.
Elalszom áldott szent nevükkel.
A kísértetet, Uram, űzd el
S adj — csendes álmot!

(A sárgaruhás asszony.)

Ilyenkor jó a papi környezet háborítatlan zártsága, jó az érzékek s gondolatok makacs fegyelme, a lélek uralma az ellenséges erőkön. Az aszkézis évezredek iskolájában tökéletesedett szerető szigora ilyenkor hozza meg kamatait. Nagy tét forog kockán: egy Istennel töltött egész örökkévalóságról kell döntenünk, amely lelkiismeretünk harcaiban mienk lehet, de ki is eshet birtokunkból. Ezért az alázatos erőfeszítések:

Virrasztok hosszú kilenc éjen.
Kenyéren, bugyadt vizen élek,
Hogy eltávozzék közelemből
Vad kínzóm: a kísértő lélek.

Uram, zokogva levetettem
Arany-piros ruhámat.
Durva daróc borítja testem,
Melyet a nagybőjt rám ad.

Nárdusz-kenetek illatát
Nagy tölgyfa-szekrényekbe zárom.
Csípős izsópszag marja szemem,
Hogy sok tilos nézésem fájjon.

Patinás korsóm olajából
Esztelen éji szűzek kérnek.
Maradj velem, Uram, maradj,
Hogy ne engedjek — jaj! — a vérnek.

(Vigilia.)

A versek világosan mutatják, hogy *nem annyira a bűn, mint inkább a bűn iszonyú lehetősége foglalkoztatja a költő képzeletét.* A kárhozat tényét mérlegelve úgy érezzük, rettenetes örvény szélén járunk s minden óvatosságra szükségünk van, hogy a pusztulást elkerüljük. Ez az apokaliptikus arányokat öltő aggodalom ihleti a költőt második nagy misztikus költeményének, a *De Profundisnak* alkotásakor.

„Milyen lesz a te igen-igen nevezetes napod?" — veti fel itt a kérdést, halálunk napjára gondolva a költő, akár a középkor túlvilági látomásai. A testtől elváló lélek a szörnyű, hideg űrben, az irtóztató csendben szembentalálja magát a pokoli rémmel, a rossz teljességével, a Sátánnal, aki magának követeli, hogy megérinti a kárhozat vörös szele. A harcban, mely e találkozásra következik, az ember tehetetlen, csak elmult életének tényei szabadíthatják meg a gonosztól, amelynek látása is halálos dermedtségbe ejt.

Kénsárga ködből, gúnykacaj a száján,
Feketén és véresen hahotázva
Elédbe csattan a fekete Sátán.

Hideg tüzet fúj rád iszonyú szája
És fölveri a roppant mindenséget
Velőt fagyasztó rémes hahotája.

Kígyó ha bűvöl megdermedt madárkát
Hogy tőrbe ejtse, úgy néz rád meredten
S rajtad a rémület golyója jár át.

Szeretnél szólni, kérdeni: ki vagy te?
De jól tudod, hogy ő az ősi rontás,
Ki ellen nem segít titáni agy se.

Az űr megdöbben. Dúltan szembeálltok.
És megkezdődik köztetek a torna,
Mely győzelmet hoz rád, vagy szörnyű átkot.

A kétféle örökkévalóság kapujában álló lélek fölfokozva érzi át sorsának őrjítő bizonytalanságát. A Sátán vádoló szava a reménytelen kétségbeesésbe akarja taszítani, sorra olvassa fejére a hét főbűnt. Az élet nagy kisiklásaiból kész az ítélő következtetés:

Nézd meg magad és láttán semmisülve
Jer, fuss az égről, mint a hullócsillag,
Mely eltűnik a feneketlen űrbe!

Az akaratbénító pillanatban valóban „de profundis" — a mélységből kiált Istenhez a lélek, hogy űzze el magától a kísértőt s tegye mérlegre kegyelme a jót is, amelyet segítségével cselekedett. Tíz kiáltás sikolt fel irgalmat esdve a magasba, amint a lélek multjába tekintve Isten tízparancsolatának teljesítéséről számot ad s jóról, gonoszról bűnbánó vallomást tesz. „A mindenséget kéred, a bűnösöket és a szenteket, kiáltsanak ők is érted", olvassuk a megrázó lírai kompozíció egyik fejezetének címét, s végül is Szent Mihály elűzi a Sátánt s a lélek beléphet a mennyországba. Az unio mysticának erről a végső és tökéletes folyamatáról szólva ismét a mámorosan boldog látomások igéit halljuk s a végtelenül elvont mondanivalót legnagyobb költőink művészetével vetekedő szemléletességgel öltözteti szavakba a költő.

Mint nyilt színen, ha megmozdul a kárpit
És száll és süllyed völgy, hegy és világok,
Mi ámulatba ejtene akárkit:

Úgy mozdul minden az űrben körötted.
A magasságból fényeső zuhog rád
S egy roppant ajtó tornyosul fölötted.

Tűzben a jég: olvadni kezd a lényed.
Cikáz az ős elemnek földi mása:
Tűz, víz zuhog: mágnesedik a lélek.

A víz, mely csillog cseppben, hópehelyben,
Világok sarkai felől kiáltoz:
Fiad vagyok, ó hol vagy, tenger, tenger!

A tűz: aranynyíl, — vérvörös az este —
Feled virágot, rétet, hegytetőket,
Szalad haza a roppant égitestbe.

Kiáltasz: — ó, kiből szakadtam: Lélek,
Lélektengerbe, benned elmerülni,
Én Alkotóm, fogadj be, hazatérek!

És ekkor lelked fúlt gyönyörbe ájul.
Az ajkadon boldog sikoly repül fel:
S az égi ajtó nesztelen kitárul...

Ismételjük, erősen lírai gyökerű, a költő-pap szívében fel-felriadó aggodalmakból sarjadt alkotással állunk szemben s a második személyű előadásmód sem kivétel nélkül illik a világi olvasó élethelyzetéhez, akihez a sorokat jövendölésszerűen intézi. Éppen az az élményszerű melegség, amely a nagyszabású s ismét dantei távlatú költeményt áthatja, mutatja az író lírai érdekeltségét a műben. Innen az olvasóhoz intézett kérés is a vers elején és végén:

Értem, ki e komor, bölcs könyvet írtam,
Imádkozzál el egy kegyelmes Ávét!

Ugyancsak a papi élet jellegzetes problémájaként merül fel Harsányi Lajos költészetében a modern ember sajátságos élménye, a magánosság is. Mennyire téves utakon jár az egyén mindenekfelettiségét hirdető korszak s milyen elemi lelki szükségletünk a közösség, a XIX. század embere mélyen érzi. Európa s benne Magyarország íróinak sok fájdalmas sora hirdeti, hogy inkább szeretetre, mint önszeretetre születünk, s az individualizmus életformáját több keserűséggel, mint méltósággal viseljük. Harsányi Lajos a katolikus pap szempontjaival közeledik ehhez a kérdéskörhöz. A fájdalom, amely a világmindenség magánosát, a Kozmoszban égen és földön társtalan századeleji költőt eltölti, természetesen ismeretlen előtte. De egyre újra nyugtalanítja *a családonkívüliség, a szülők és gyermekek meleg kapcsolatából formálódó otthon hiánya.* A papi életnek ez az Istenért vállalt fínoman sajgó sebe időnként újra meg újra megremegteti a költő lelki életét s ebben elsősorban annak a meghitt, bensőséges családi légkörnek emlékei részesek, amelyben gyermekkorának éveit töltötte. Az Istenben való elmerülés gyönyörűségeinek lantosa tisztában van vele, hogy a pap magánossága áldozat, a lemondás fájdalma, a pap árvaságának tudata beilleszkedik tehát alázatosan a papi lelkület távlataiba.

A harsogó, villámos űrben
Fekete sasként száll a föld.
De egy magános, hűs verandán
Kéken, fehéren süt a Hold.
A néma pap künn áll az éjben
És őrzi a sötét halottakat.
S ha tán eszébe jut, hogy maga is
Önnönmagának szörnyű temetője,
Ki eltemette zengő önmagát
S talán az estnek méla percein
Egy messze, soha meg nem érkező
Gyermek neve hárfáján felriad
A szív legmélyén: hűvös, szép feje
Csak elhanyatlik. Szomorú szemét
Befutja könny. De újra fellobog,
Mint síron égő árva gyertyaszál.
És halkan súgja: nem, nem, nyugalom!
Aludjatok, sötét halottak!
Aludjatok, sötét halottak!

(A pap.)

Igy kapnak sajátos színezetet a pap élménykörében a kor egyéb nyomasztó problémái is. Ezek közé tartozik — s már Harsányi magányélménye mögött is ott lappang — az elmúlás végzete, amely balsejtelmeivel oly sötéten árnyalja a századforduló művészeinek világképét s a magyar irodalomban is oly általános ihlető. A keresztény szemléletmód természetesen tisztán látja

a halál jelentőségét az isteni világtervben s tudja, hogy Krisztus ígérete szerint a halál korántsem az élet teljes lezárulását jelenti. Krisztus gondolatainak fényénél valóban értelmetlennek tetszik minden pesszimizmus. Az élet apró örömei, szépségei, az emlékek mind távolabb s mind halkabban szóló zenéje azonban csak kedvesek a léleknek s nehézzé teszik az elmúlás tudatával való megbarátkozást. A tárgykör különösen az élet delére érkező költőt ihleti, aki úgy érzi, pályája nagyobb felétől már el kellett búcsúznia. Remek hangulatverseinek egész sora fakad a tűnő emlékek szemléletéből, köztük néhány Harsányi költészetének legkitűnőbb teljesítményei között követel helyet (Ó, líra, líra! Őszi szántás). *Az örök emberi ösztön az idő rohanásának feltartóztatására a pap lelkében is eleven* s a halálra gondolva a papi lélekből is feltör a sóhajtás: ne még!

Már néha jelzi messzi jöttét
A szörnyű rém: a fekete vonat.
Elgázol majd. Iszonyú füstje
Fakóra váltja máris arcomat.

Nem akarok megöregedni!
Legyen csak másé mitra és agát!
Inkább vagyok fiatal levita,
Mint összeroppant, őszfejű apát.

Tudom, hogy el kell menni egyszer.
De a természet vadul hánytorog.
És megfagyasztja vérünk a dübörgő,
Egyre növő-jövő haláltorok.

Ó, ember, légy bölcs! Ne siettesd
A sikert, napot, éveket!
Ude szájjal tavaszi sípon
A kis bimbóról fujj friss éneket!

Száz év mulva minden mindegy bár,
Szemen, szíven csillag nem ég,
A szeptemberi nyár is összeborzong
És könyörögve súgja: Ó, ne még!

(Ne még!)

Szükségesnek láttuk a költő ez emberi problémakörének körvonalozását ebben az összefüggésben is: *a pap egyéniségében Isten szolgájának és a földi kötöttségekkel vivódó embernek vonásai egybekapcsolódva jelentkeznek,* egymást kiegészítik és hangsúlyozzák, a költő misztikus látomásainak magasára a szürke mindennapok völgyéből — saját szűk szemhatárából vezeti fel az olvasót. Katolikus íróinkat gyakran éri a vád, hogy életük helyett eszményeiket mutatják fel írásaikban s életük önmagában sem érdekes — megfejtett talány, amelynek minden szenzációját előre tudja, aki hozzájuk közelít. Harsányi köteteinek csak néhány kiemelkedőbb tárgykörét emeltük ki annak igazolására, hogy a katolikus élet jelenti az igazán küzdelmes életet, a fel nem adott és soha le nem záruló harcot önmagunkkal, közösségünkkel, az élettel, sőt embersorsunk fölött feszülő természetfölötti erőkkel egyaránt. A katolikus élethelyzetet felfokozva szemléltetheti a pap helyzete. Az örök csúcsok, amelyeket elérni Istentől kitűzött feladatunk, a hit napsütésében előttünk bíborlanak: elérni magasukat, átvergődni sziklák, bozótok, ingoványok, erdők, szakadékok szövevényén, leküzdve a visszarántó nehézkedési erőt, a szemet elfátyolozó szédülést s a tévutak csábítá-

sait, — mégis emberi valónk egészét követelő nagyszerű feladat. Kalauznak, utasnak egyaránt!

A magyar pap.

Az élet gondjai mellett van Harsányi költészetének még egy olyan vaskos gyökérrostja, amely a földhöz kapcsolja s a testetlen elvontság veszedelmétől megőrzi, s ez a papköltő magyarsága. Közhelyek ismétléséhez vezetne a vallásos és nemzeti ihlet költészetünkben tünetszerű összefüggéseit történeti tények tükrében szemléltetni. A nagy viharok, amelyek a magyar jelen fölött dúlnak, hagyományos nemzeti tisztjük vállalására szinte szükségszerűen vezetik papköltőinket s könnyű volna Harsányi verseiben végigkísérni az aggódó, bizakodó, de mindenkor nyugtalan magyar szív változatos hangjait, amelyekkel a költő a válságokkal tele négy évtized magyarságának útját járja. De a hagyományokkal közös elemek helyett többet ígér azoknak *az egyéni és újszerű vonásoknak vizsgálata, amelyek Harsányi magyar problémákkal foglalkozó verseiben felbukkannak.* A papi életet a magyar életviszonyokkal való elválaszthatatlan összefüggéseiben, a magyarság életrendjének zárt rendszerében elhelyezve olyan sokoldalúan senki sem ábrázolta a multban költőink között, mint Harsányi. Könnyű volna sajátosan magyar papi színekre utalnunk költészetének fentebb ismertetett tárgykörében is: a hang, a magatartás, a látásmód és szólejtés árnyalása sokszor annyira a magyar jellem alkatát tükrözi s annyira jellegzetesen magyar inspirációra utal, hogy helyenként nem is annyira az emberi, mint inkább a magyar lélek istenkeresésének dokumentuma. Világosabban szól azonban a versek egy tárgy szerint is szorosan ide kapcsolódó csoportja, amelyek *a magyar pap magyar hivatáskérdéseit fogalmazzák meg.*

A magyar pap Harsányi szerint maga a biztonság, a part, a rév: atyja és Isten nevében ura a népnek, századok hagyományainak törvénye és az emberi szívek örök vágya szerint. Körülötte mintha sűrűbb volna a levegő: közel jön a jelenhez a mult, a földhöz az ég, s szívéből a kereszténység energiái ömlenek a faluba, amelyek századok lelkét nevelték az Isten akaratából hősi életre. *A jólét és tisztelet, amely életét körülveszi, szíve nemességének, papi hivatásának és nemzeti szolgálatainak együttesen szól.*

Agg rácson belül áll nagy sárga háza.
A folyosója hűvös és homályos.
Szobái falán ódon, barna képek.
A tölgyszekrényen komoly hallgatással
Nagycsatú könyvek.

Egy dunántúli vén kakukkos óra
Halkan ketyeg s ijedt kiáltást hallat.
A mutatója réz-vörös hegyéről
(Mint szalmaszálról színes buborékok)
Tűnnek a percek.

Távol az udvaron a gazdasága.
Fehér ökrök és jóillatú szénák.
Álmos cselédek, félők nagyuruktól,
Ki hallgatag s kinek a keze s szíve:
Mint alabástrom.

Atyja, ura a nagyhatárú népnek.
Kezét fogja. Isten kezébe vonja.

Ő a part. Rév. Sok kis gond méla bölcse.
És szent. Áldott legyen, mert ő nevelte
Hős fiainkat.

(A magyar pap.)

A falu papjának világáról vall verseinek egész sora s a költő úgy érzi, a zajló történelemben az időtlenség szigetére jutott, ahol az élet derült nyugalommal lüktető ritmusa s a kegyelem világának titokzatos zenéje egy melódiába fonódnak. Az állandóság és béke levegőjét tele tüdővel szívja magába s a klasszikusok derűs harmóniáját ülteti el magában!

Harsányi egyik kötetében külön verciklusként helyezkedik el a Ruralia Hungarica: remek impresszionista hangulatrajzok a falu életéről, amint az a filmszerű benyomások, egymásra zsúfolódó képek sorozatából összegeződik. Ezekről írja Prohászka, aki a költő mestere volt: „Ezek a gyöngyszemek a magyar életet ragyogtatják. Mennyi kedély, zamat s öröm ezekben! Oly jól esik ezeket olvasni! Lám, ez a mienk, ilyet máshol nem találni, s kedves poétám, higgye el, ebből kellene minél több!"[1] Az idill ősi műformája valami nyersen reális, életszerű és magyar változattá fejlődik ezekben a versekben. A költő éles, tiszta, egészséges szemével nézzük, *a pap szerető tekintetével simogatjuk itt a magyar falu és a dunántúli táj világát.* Harsányi versei: a Dunántúl dicsérete, Dunántúli táj, A búza, A paraszt ősszel, A kis kocsis, A béres, Magyar tél, A falu télen és a többiek mind igen jelentős fejezetet képviselnek az új magyar népiesség születésének irodalomtörténetében. Ez a költészet szembetűnően érzékelteti a századeleji dekadensül városias ízlés s a falu őserejének kultusza közötti visszahatásszerű összefüggéseket:

A nagy csapás, mely a világra sujtott,
Lelkem szeméből kiverte az álmot.
Látom: romlott a túlzott szépség
S a vak kultúra: álnok.

Helyette jer, egyszerű, régi ember!
Kezedben só, kenyér, kapa, kasza.
Légy üdvöz, Nap, szél, kis fűszál
És csendes nyári éjszaka!

Süss tornácomra, régi Hold!
Lábamnál fekszik nagy fehér kutyám.
S én, színek, fények kábult régi rabja
Vágyom a hűs klasszikusok után.

(Légy üdvöz, Nap, szél...)

A falunak ez a föloldó hatása kétségkívül régi élménye a magyar íróknak. Harsányi azonban a katolikus pap szempontjaival a falu ősi életstílusának olyan gyökeres sajátságait is a megbékélés élménykörében helyezi el, amelyekre a századforduló írója nem talált szavakat. Az Isten nélküli gondolkodás a halálhoz csak a rémület képzeteit tudja hozzákapcsolni, minthogy a teljes megsemmisülés eseményének látja. A falu egyszerűbb, töprengés nélküli életében a halálfélelem ismeretlen fogalom s ebben a falu századok óta érintetlen kereszténysége is részes. A falusi ember kevésbbé ismeri a test élettörvényeit s az életre settenkedő veszedelmeket, egyszerű életéből a nagy kockázatok is hiányoznak s az öregkor inkább a bölcs érés, mint az ijedt halálvárás korszaka az ember életében.

[1] Harsányi Lajos: Prohászka és a vallásos költők hazafisága. Élet, 1927. 152. l.

Falun, mint ért gyümölcs, az öreg ember.
Piros arccal, fehér, kemény bajusszal
Ül künn a kazlaknál az enyhe napban.
Vagy a verandán nagy bundákba mélyed,
Úgy sütteti magát az őszi fénnyel.
És jár az év. El-eljön az öreg pap.
Beszélgetnek nagy bújó csillagokról.
És bölcseségük, mint a tiszta kristály.
S míg nagy, szikár kezük eggyé fonódik,
Lassan, nyugodtan elszárad az egyik,
De még holtan is a papét szorítja.
És lárma nincs, ha viszik be a házba.
A nagy harang beszél csak bölcs igéket,
Ha temetik a dombos temetőre.
A temetőn nincs a halott magában.
Köröskörül dolgozik a vidám nép.
A szép nyirfák közt citerál a szellő.
A kakukkfűről illat árad és az
Éber tücsök az unokák szívéről,
Hűségéről azt mondja: sírig, sírig...

A sírkövön meg ódon, régi mondás,
Mit tisztakezű örökösök írtak,
Gyászolva szívvel, méla sóhajokkal.

(Pii, dolentes et moerentes...)

(Falun ilyen a halál.)

Az élet befejezése a magyar vidék világában szervesen illeszkedik be *egy zárt, szép és hagyományosan őrzött egységes szokásrendbe* s nem annyira a rikító kérdőjel szerepét tölti be egy befejezetlen mondat végén, mint inkább a mindent megoldó, megnyugtató pontét.

Harsányi költészetében a magyar falu sokkal inkább szociális helyzete, mint világnézeti állapota szerint jelent problémát. Az a minden másnál elismertebb tekintély, amellyel a pap a falu népe között jár, nem merev elzárkozásra készteti a papköltőt, hanem nyájának gondozására. Harsányi Lajos krisztusi követségnek fogja fel a szegénység, a szenvedés enyhítését, a nincstelenek fölemelését is, éppen úgy, mint a lelkek vallásos vezetését. Egy vallomásszerűen idézett prédikációjában mondja, akkor teljes értékű és a modern időkhöz szabott a pap munkája, „ha jó atyátok vagyok s úgy vigyázok lelketekre, mint huzatos sikátorban az őr, hogy lelketek mécsese el ne aludjék; ha kezemben tartom szíveteket és símogatom, hogy ne fájjon; ha lehajolok minden árvához és szenvedőhöz, hogy letöröljem könnyeit; ha verekedem értetek a mindennapi kenyérért s Szent Pál szerint mindegyiteknek mindene akarok lenni és mindezért szerettek s a nevem ajkatokon sóhajtássá válik".[1] *A papi hivatásból fakadó „szent bölcseség" így vezeti a költőt* — ebben is Prohászka tanítványa — *egy sajátos magyar szocializmus tájaira,* amely a magyar népi gondokra magyar megoldással keresi az orvoslást. Kiemelni népünket a gazdasági alárendeltség állapotából s munkájának gyümölcsében idegenek helyett a magyar falut és általában a magyar dolgozókat részeltetni: ez a gondolat újra meg újra felbukkán verseiben.

[1] Id. tanulmány. Élet, 1927. 152. l.

A magyar falu látása csalja ki a panaszt a pap szívéből, amikor a magyar népnek juttatott gazdasági statiszta-szerep körvonalai szeme előtt kibontakoznak. *A falu az a hely, — panaszolja a költő — ahonnan a javak elvándorolnak: minálunk minden elfogy.*

A skarlát-szín magyar pusztáról
Lassan, lassan fogy a kenyér.
A Nap lángolva ég fölötte,
De már semmit sem ér.

Nálunk lassan mind kiürülnek
A nagy aranygyomrú bányák.
Kincseit vígan elviszik mások.
De nálunk azt se bánják.

Nálunk a nagy erdők ledőlnek.
Elpusztul a madár-nép.
Hol megpihennénk tikkadt nyáron,
Nem vár ránk hives árnyék.

E tünetek magyarázatául kevés szót veszteget a „német sógorra" s a „vörös zsidóra". Nagyobb veszedelmünk ezeknél a magyar parlag fölött eluralkodó szürke köd, *a tervek, célok, a jobbatakarás erőit halálos bénává igéző közömbösség.* Ezt a szürkeséget ismét a magyar falvak soha meg nem zökkenő életritmusa hozza magával. A béke ezen a földön nemcsak megnyugtató, de veszedelmes is — a kereszténység lelkét adó mozgalmasságnak, a javító harcnak feladását jelenti s a költő döbbenve kiáltja el egyik verse végén:

A szürke rém: a közöny ellen
Ha minden össze nem fogunk,
A Tisza mellől egyszer csak majd
Mi magyarok is — elfogyunk.

(Minálunk minden elfogy.)

Az ébresztés himnuszai hangzanak fel tehát a papköltő ajkán. Új életlehetőségek és főként új életforma után vágyódik, amely az új idők színvonalára emeli s a jelenhez elevenebben kapcsolja falvaink életét. Az apostoli tűz lángjai azonban előre, a jövő felé tekintve nem egyszer ijedten húzódnak össze. A költő éles tekintete *nem lát a nép előtt olyan vezető eszményképet, amelyért a mult hagyományait megtagadnia érdemes,* s attól tart, hogy a törtető modern kor benzinszagú világában lélektelen géppé vagy éppen proletárrá vedlik át a falu népe.

...Az új ember nem a föld fia már.
Benzinnel él. A felhők felett szárnyal.
Kenyér helyett lakmározik banánnal.
Mind proletár lett!

Gyapjúszövetet gumiruha vált fel.
A vászon, gyolcs, csak kocsis öltözéke.
S az ősparaszt riadva néz az égre:
Kellesz-e, földem?

Serkentselek-e bővebb termésre,
Ha dús termésed már ingyen kívánják?

Hasznod vigyék a trösztök, bankok, bányák?
S önzsírodon fúlj?

Bányát nyissak mélyedben? Vagy pedig légy
Újra ugar? Virágos, álmodó?
Öntözzön gáttalan, szilaj folyó?
Aludj el, földem?

(Aludj el, földem?)

Van verse, — éspedig a javából — amely bemutatja, mint temetik be a nélkül, hogy el tudnák pusztítani, a városi proletárélet benyomásai a falusi gyermekkor emlékeit (A kalapácsos ember). *A falunak önmagában, a maga elzárt, ősi állandóságában is hivatása van a társadalmi válság éveiben!*

A magyar pap szociális hivatása éppen a problémák ilyen összecsomósodásából adódik. A költő azonban nemcsak érzékenységével, hanem kulturális igényeivel is nem egyszer nyomasztónak érzi a falu szürkeségét. Ebben a zárt világban élni annyi, mint *az elszürkülés veszedelmével küzdeni saját személyünk mélyén is.* Az egyhangúság, az ellaposodás miazmáival fenyegeti azt, aki sorsául vállalja, s a változatosság nagyszerű ihleteiről lemondani külön kis kereszt annak, akit az Isten költőnek teremtett. A csend néha siketséggé sűrűsödik a lélek körül s a versíró a város felé menekül. Az életigényeknek erről a kettősségéről nem egyszer megkapó sorokban tesz vallomást:

A nádak közt hűs lenruhában járok.
Vár szeretőm, a Hanyság néma csendje.
Tudom, bronzfényű, illatos hajából
Koszorút fon királyi szép fejemre.

Ropogva töröm ismeretlen útját.
Hétágú kis Pán-fuvolát csinálok
S a titkos csend bódító mámorában
Néha egy-egy nagyot kiáltok.

De nyugat felől kaján szelek jönnek.
A nádhúrokon vad koncertbe fognak.
S rémülve látom rőt bugatengerén
Hideg arcát az októberi Holdnak.

Ijedt ködök futnak a táj fölött el.
Futok a városba halálraváltan.
Egy árván maradt, kicsiny, nádi rigó
Sikoltozva, búsan kiált utánam.

(A nádi rigó.)

A költő, aki annyiszor dícséri Horatius-szal a vidéki élet békés hangulatait, újra meg újra verssel fordul Ovidiushoz is, akit a távoli Pontus partjára száműzött a végzet, s Tomiból sóvárgott a távol város felé — holtig hiába. Neki panaszolja el a szürke élet keservét:

Ó, föl ne kelj most, bús költő, sírodból!
Nézd, én is, kései utód a dalban,
Ki egykor Rómát zengtem szakadatlan
S felállni vágytam harcos fórumokra,
Hogy intsem Cézárt enyhébb hajlamokra,

Itt sorvadok a szürkülő vidéken,
Ahol halott Hold bujdokol az égen.
A kivert szépség kriptájában fekszem.
Beteg a mától feldúlt lelkem, testem.

(Ovidiusnak.)

Az elvágyakozás, a falun élő művelt lelkek mérge, azonban a papi hivatás és a magyar küldetés-élményen nem diadalmaskodhatik. A falu szerelmes öleléséből Harsányi Lajos költészete nem tud kibontakozni s míg a városról szóló epikus költeményeiből sohasem hiányzik a keresztény kritika keserűsége, a falut minden problémájával együtt örök honának érzi. Mint valami titokzatos fizikai törvény vonzza az egyszerű emberek birodalma, a Dunántúl szép magyar tája magához, s nincs hely, amellyel a magyar föld egyszerűségét fölcserélné. Ha kilövi fantáziájának rakétáját, a földön és a csillagrendszerek között bolyongva eredendően idegen. „A nagy világon e kívül nincsen számodra hely", vallja Vörösmartyval.

Mert a Zenitből, mely szemként igéz,
Kinyúlt egy csontos, óriási Kéz.
Parancsolóan lemutatott a földre,
Az én fekete, jószagú rögömre.

Itt áll a nagy, virágos, vén akác.
Napos falával a kicsinyke ház.
Az udvaron a nagyanyó seperget.
A kertben kisleány szedi az epret.
A kút körül piros taréjú jércék.
Gazdasszonyuk szeme, akár a kék ég.
A kert alatt, hol tündököl a nyár,
Apa, fiú szép csendesen kaszál.
Vadméh dönög a hűs érnél napestig.
A kiskapuban (a legszebb szobor!)
A házőrző: a Bodri kutya fekszik.,

Himnuszt kellene mindíg énekelni:
Erről a földről nem lehet elmenni.

(Nem lehet elmenni.)

A hivatás dícsérete.

Alig több merő magyarázó kommentárnál s a Harsányi papi lelkiségében munkáló távlatok ismertetésénél, amit ebben az összefüggésben nyujthatunk. A teljességtől, érezzük, messze járunk. A papi lelkiség kétségkívül alapjaiban határozza meg Harsányi költészetét; de merített az író más természetű ösztönzések egész sorából is, amelyeknek részletezőbb számbavétele még megoldatlan feladat. Bizonyos azonban, hogy a legszélesebb szemhatárt a papköltő tevékenységének áttekintésére papi mivolta adja. Nagy kilengések, forradalmi megrázkódtatások helyett a papi sorson időtlen állandósággal uralkodó erők határozzák meg Harsányi Lajos költészetét, amelyben mintha egy tipikusan dunántúli lélekalkat nyilatkoznék meg: a „szent bölcseség" költőjére „egy mélázó, az elmúlás elől menekvő, meghasonlott modern kedély s egy minden nyugtalanság fölé emelkedő keresztény összeszedettség és klasszikus önfegyelem egyszerre és együtt jellemző".[1] A lelki alkatnak ez a szerencsés összetétele biztos alapja a költő

[1] Sándor István: Költő a Dunántúlon. Dunántúli Helikon. 1937. 43. l.

magas élethivatásának s megfordítva, a papi élet szép hivatásköre mind szilárdabb, zártabb, élesebb arcélű egyéniséggé formálja a költőt. A költészetén áttündöklő papi vonások részben éppen az *ember és a hivatás harmonikus találkozásából magyarázhatók.*

S ez a tény okolja meg azt a tisztánlátást, már-már misztikus megvilágosodottságot, amellyel *a költő magas papi méltóságát becsülni tudja.* Isten követségében járni az emberek között, a földöntúli örökélet örömeit hirdetni a halandók szomorú világának, belekapcsolni a gyarló, esendő, el-elbukó szíveket a kegyelem erősítő áramforrásaiba s lehívni Krisztust a földre — lehet-e ezeknél magasztosabb méltóság, lehet-e előkelőbb hivatal? A középkor régi legendáira kell gondolnunk, amelyeknek hősei az istenközelség mámorában járják e siralomvölgyet, valahányszor az egyházi rend értelmét fontolóra vesszük.

A Napkirály lovagjai
Kora hajnalban útra kelnek,
A tűzpiros hegycsúcsra néznek
S egy hajnali dalt énekelnek.

Hajójukon aranykehelyből
Titokzatos borokat isznak.
Szemük köve kigyul ilyenkor,
Mint köve sok nagy amethisztnek.

A vígság tengerén lebegnek
Kék vitorlás aranyhajókon.
Aranyhajón, csoda-hajókon
Eveznek egyre napkeletnek.

Fejükön ég a nap árnyéka:
Tavaszéjjeli ezüst Holdak.
Szemük köve kigyúl ilyenkor,
Nagy bőrdobok hajrát dobolnak.

Karjuk erős bronzevezőjén
Megtörik a viharok árja.
Igy mennek fényes fergetegként
Ragyogva, vígan a világba.

Messze lobog a szent Napország.
Már csillan sok aranytetője
S a naplovagok mind befutnak
A halhatatlan kikötőbe.

(A naplovagok.)

A papok, akiket egészen eltölt hivatásuk, akiknek egész emberi valójukat átjáró örök élményük, hogy „fölkenettek örök áldozatra": a kegyelem kiválasztottai, akik fölött láthatatlanul is mennyei fény fénylik és melegít, Harsányinál az „Isten testőrkatonái", „választott vitézei az égnek", megannyi „el nem alvó, tündérfényű fáklya".

Kiket az Úr küldött a nagy világba,
Hogy népeit vezessék a sötétben.

De talán a legmagasabb s legköltőibb értékelése a papi méltóságnak akkor hangzik el a költő lantján, amikor nem a képek, szimbolumok nyelvén beszél, hanem a megrendült szív dadogó közvetlenségével zengi el, mit kap a pap az egyházi rendben. Idézett verseinek csokra mellett szemléltesse ez a költemény egyben azt is, mit jelent Harsányi mondanivalóinak mélységével, kifejezésformáinak színességével, művészi ötletgazdagságával a magyar irodalomnak. A költő és a pap elragadtatása ismét közös forrásból fakad és eggyé olvad Isten szárnyaló dícséretében:

Engem az Úr ragadott el magához.
Ő tette szent palástját vállaimra.
Azóta látok minden égi titkot
S enyém az arany, tömjén és mirha.

Nem értitek, mivé lettem e percben,
Mily szédületes magasokban állok!
Hogy mily kicsinyek hozzám a hegyek mind
S az űrben szárnyaló csillagvilágok.

Az ő hatalmas, szent aranykeze most,
Miként örök tűz, pihen áldva rajtam.
Én választottam a legszebb világot,
A legbölcsebb igéket mondja ajkam.

Énnálam szebben senki sem dalolhat.
Énnálam szebbet senki sohse látott.
Ó, ihletések, szárnyas vízióim,
A nagy világ fölbámul tirátok.

Dr. Sándor István

V E G Y E S E K.

VISSZAEMLÉKEZÉSEK † HONTI KANONOKRA.

Ezen sorok írója † Honti kanonok káplánja volt Rohoncon, 1914—1918-ig. A visszaemlékezések így személyes megfigyelések.

Neve *Honthy* volt. De ő sohasem így írta. Szerénységből. Húgának sírjára azonban így íratta a családi nevet.

Hogyan fogadott minket káplánokat, kiolvasható leveléből, melyet Rohoncra helyeztetésem alkalmából nekem írt. Nem hiába őrizem 27 éven át.

† Honti kanonok imádságos lélek. Igy figyelhettük meg főleg az Eucharisztia tiszteletében. Reggel ő volt mindíg az első a templomban. Amíg jöttek a gyónók vagy megkezdődött a szentmise, az oltár előtt térdelt és imádott. Szinte mozdulatlanul. Igy szokta tartani adorációs óráit is. Most is látom az oltár előtti kis padban térdelve senkivel és semmivel, ami körülötte történik, nem törődve. Ilyenkor nemigen mertünk hozzá menni, hacsak valami nagy dolog nem történt. A háború alatt imádságát megkétszerezte. Híveiért könyörgött, bár ők szigorú kifejezésű arcában nem látták ezt a szeretetet és gondot. Kár; sokan félreértették és most sem értik meg.

Ez a kemény kifejezés arcában talán onnan volt, hogy árva maradt, amint én hallottam, és soha különös szeretetet nem kapott a szülői házban. Ezért az állításért azonban nem állok jót. Betegsége is kínozta már Pazmanita kora óta. Ha nem vigyázott volna annyira egészségére, sokkal előbb meghalt volna.

A plébánia egy kis zárda volt, telve szeretettel és jókedvvel, melyet mi, fiatal káplánok vittünk bele. Este mindíg ő szokta becsukni a kapuajtót, mint klauzúrát. — Hetenkint azután kapucsukás után mentünk gyónni mi káplánok az ő szobájába, keményfa, vánkos nélküli térdeplőjére, melyen ő az esti csendben, csak Isten tudja, meddig szokott még imádkozni.

Egymásmellett laktunk mindhárman. Az én szobám a középen volt. Ha este elköhögtem magamat, meghallották mindketten, jöttek érdeklődni, nem fáztam-e meg, hozták a teát, hogy ne legyen baj, hiszen én voltam a legfiatalabb, a Benjámin, akire gondolni kellett, mivel még tapasztalatlan.

Igy történt meg az is, hogy kikergetett a gyóntatószékből, ahol reggel 5 óta ültem és 12-kor még mindíg ott voltam. „Jöjjön ebédelni, ezek várjanak." Szólt és ment, én meg kullogtam utána, intvén az én poenitenseimnek, hogy félóra mulva visszajövök. Persze, ők nem segíthettek, mivel az én gyónóim horvátok voltak, ahogyan csak én értettem. — Ebédnél azután megkaptam a leckét: „Nem egy évre lett pap stb., holnap is van nap; jobb egy egészséges szamár, mint egy beteg oroszlán" — citálta az egyik szombathelyi püspök szavait.

Ellentmondás nem volt; amikor azután ő 10 percre ledűlt, én visszaszöktem a gyóntatószékbe, ami azután vacsorán újabb leckének volt az oka.

A mi ebédünk és vacsoránk különben unikum volt. Nagyon sokszor nem tudtuk, mit eszünk vagy ettünk, annyira élénk volt a társalgás. Téma mindig akadt. Főleg amikor én szigorlatra készültem. Amit ő mondott, az Szentírás volt, amit én állítottam, azt be kellett bizonyítanom. Sokszor az ebéd vagy vacsora végén több volt a könyv az asztalon, mint az edény.

Nagyon szerette, ha valamit kérdeztünk tőle. Azért öregebb és tapasztaltabb ő. Mi azután ki is használtuk az alkalmat. Mindenkinek kívánnám az ilyen alkalmat, hogy tudását így kipróbálja. — Ezt a lehetőséget én kihasználtam élete végéig. Minden ügyemben hozzáfordultam, főleg liturgikus kérdésekben. A válasz biztos volt. Rövid, de határozott. Rendesen közönséges levelezőlapon.

Hogy azután ebéd és vacsora alatt zavartalanul beszélgethessen káplánjaival, nem engedett mást az asztalhoz. Húga, akit különben nagyon szeretett, — meg is érdemelte, szentéletű, Crescentia néven harmadrendű kármelita volt — sohasem ehetett velünk. Neki nem kell mindent hallania, amit mi beszélünk, szokta mondani, ha közbenjártunk érte. Mindig hármasban ettünk, ha nem volt papi vendégünk. — Ha hozzája mentünk és húga szobájában volt, azonnal kiküldte; keményen: — Menj ki! — Húga azután mindig mosolyogva engedelmeskedett. Mit is tehetett volna?

A liturgia volt legkedvesebb tárgya. A Direktóriumot majdnem élete végéig ő szerkesztette nagy gonddal. Alig várta már, mikor később a római direktóriumot küldöttem neki, amely alap volt az ő munkájához. Fájt neki, amikor élete végefelé felmentették a Direktorium szerkesztésétől.

A nagy pontosság a liturgikus előírások betartásában élénk emlékezetemben maradt egy kis epizód folytán. Velem, mivel tiszta, csengő, fiatal hangom volt, szívesen mondatta a nagy szentmisét. Egyik Septuagesima vasárnapon is. Szentmise után azután megállít: „Káplán úr, ma milyen Benedicamus Domino-t énekelt?" Én: „Quadragesimalis-t." Ő: „Melyik van előírva?" Én: „Semiduplex." Ő: „Miért énekelte akkor ezt?" Én: „Mivel ez szebb." Ő: „Jegyezze meg magának, káplán úr, legszebb az, ami elő van írva", szólt és állva hagyott. Nem felejtettem el, spirituális koromban másoknak is elmondtam, magamat is ahhoz akarom tartani. Ilyen volt az ő egyházias lelkülete.

A provízió az ő privilégiuma volt, csak akkor mehettünk mi, amikor külön kívánt minket valamely beteg. Akkor is külön önmegtagadás volt számára, hogy nem ő mehetett. — Megéltünk együtt egy kis háborús kolerát. Akkor csak én voltam ott, mint káplán. Egyik délután bejön a szobámba és mondja: „Káplán úr, tudja, hogy nehéz napok jöttek ránk. Ön fiatal és egészséges, önnek még élnie kell. Azért minden beteget én akarok provideálni, értem nem kár. Ön csak temeti a halottakat, az nem veszedelmes. Itt van a végrendeletem és életbiztosításom, ha meghalok, adja át húgomnak." — A kolera vagy 2 hét mulva megszűnt, híveink közül többen meghaltak, mi nem, de ez a jelenet megmaradt a lelkemben.

Az Isten ügye minden előtt. Nem mondta, de így cselekedett. Ezért tudott kemény és meg nem alkuvó lenni. Nem rettent vissza a legradikálisabb eszközöktől sem, ha arról volt szó: az Egyház törvényeit betartani. Én is megízleltem ezt a hajlíthatatlanságot, amikor egy családos tanító érdekében kértem, hogy kommunista multja dacára adjon neki működési bizonyítványt, hivatkozván ártatlan gyermekeire: „Igen, 3 gyermeket megment, 1000-et pedig tönkre tesz." Igaza volt; szavamra adott bizonyítványt, de az illető megint szociáldemokrata lett, amikor Burgenland lett. „Nem megmondtam?!" — mondta azután.

A Szent Szívnek gyermekded lélekkel tisztelője volt. Ebből azután a következő kis epizód keletkezett. Az ostyákat mindig a szombathelyi kármelitáktól hozatta. A kármeliták az ostyákat nemcsak kereszttel, hanem különböző képekkel ellátva szállítják; többek között a Szent Szív képével. Ő mindig ezeket vette a szent áldozathoz; ez volt a plébános privilégiuma, mi csak véletlenül jutottunk ehhez a szerencséhez. Megtörtént mármost, hogy a postát mi vettük át, az ostyákat is és titokban kivettük a Szent Szív-ostyákat. Azután mintha mi sem történt volna, megint becsomagoltunk mindent. Ő felbontja, keres-keres, morog: „de ezek az apácák, akik ilyen figyelmetlenek", amíg azután ránk nem néz és nem látja szemünkben a huncut mosolyt: „Ide az én ostyáimat", mondja és nem volt pardon. Persze mi azután tárgyaltuk az ebédnél a kérdést: Vajjon érvényes lett volna-e a szentmise, ha nem a Szent Szív-ostyával mondta volna.

Szerette a jókedvet és tudott velünk együtt örülni. Nekünk különös élmény volt, ha hármasban elmehettünk sétálni a rohonci szép hegyekbe. Hárman voltunk és mindig vittünk magunkkal: egy kalapot, egy botot, egy esernyőt, hogy mindenből legyen valami — szokta mondani.

Mikor címzetes kanonok lett és én már nem voltam ott, Rohoncra mentem gratulálni. Este értem oda, a káplán örömmel fogadott, hívott magához, de én: „Most még nem; először verset mondok az Öregnek." Ő pedig a sötét folyosó végén állt, mi nem láttuk, elkezd nevetni és mondja: „Na, hát csak mondja..." Olyan szívből ritkán nevetett.

AZOK A SZATMÁRI PAPOK!

Írta: *P. Nagy Töhötöm S. J.*

(Az itt közölt cikk részlet a szerző „Ismeretlen magyar egyház" című készülő könyvéből. Színes riport lesz ez a könyv, a magyar katolikus papság fényeinek, értékeinek fel-felvillanó bemutatása. Sokat beszélnek az emberek a papokról, botlásaikról és hibáikról, de nincs szemük meglátni azt a sok értéket és szépséget, amelyik mégis csak sokkal inkább jellemzője ezeknek a közszemlére kitett embereknek. A szerző sokat járt állandóan az egész országban és lelkében annyi szépség gyűlt össze, hogy az kikívánkozik onnan. Ime, kis részlet a hosszú füzérből.)

Amikor először léptem a szatmári egyházmegye területére, a sokat utazó ember érdeklődésével figyeltem, hogy vajjon találok-e itt is valami jellegzeteset. Minden egyházmegyében van valami külön kihangsúlyozható, valami egyedi vonás. Ezen az új területen sem kellett sokat csavarognom, hogy egy egészen különös és hangosan kiabáló jellegzetességet észrevegyek. Annyira jellegzetes volt és annyira kihangsúlyozott, hogy eleinte szemfényvesztésnek hittem. Márcsak a témája miatt is, hisz nem kisebbről volt szó, mint hogy a szatmári egyházmegye papjai feltűnően szeretik egymást. Itt van a papi jóbarátságok hazája, a papi vendégeskedések és látogatások külön tartománya, berendezve éjjeli szállásokkal és egy-egy parókián 12 mosdótállal. Itt a hivatalos koronák mellett a félhivatalos és egészen hivataltalan összejövetelek sorozatába csöppentem bele.

Kezdődött azzal, hogy szerdai napon jöttem Szatmárnémetibe. Nagy hetivásár! Bemegyek az aulába, hát ott is hetivásár. Valami 14 pap lármázott az igazgatói iroda előtt és bent. Beálltam én is tizenötödiknek. Hamarosan megtudtam, hogy ez minden szerdán így megy; a hetivásár ürügye alatt a közel- és távolkörnyék papjai bejönnek, elintézik ügyeiket, vásárolnak és aztán beülnek a papi nagyszállóba ebédelni.

— Hát ez meg hol van? — kérdem.

— Ilyet nem tudni! — méltatlankodtak a papok. Ilosvay Lászlónál van, az öreg 84 éves szatmárnémeti kanonok-plébánosnál.

Erre már én is kíváncsi lettem. Erősen biztattak a papok, hogy tapasztaljam meg és jöjjek el a kanonok úrhoz ebédelni bejelentés nélkül.

— De ez nem illik.

— Talán másutt, nálunk azonban így megy. A kanonok úr minden szerdán télvíz idején befűttet a nagyebédlőbe, nyáron nem fűttet be, hanem csak megteríttet 15—18 személyre. Közönséges napokon ugyanis a kisebédlőt használja. Aztán rágyujt egy pipára és mint pók a hálóban, lesi a vendégeket. Azok aztán minden szerdán nagy zajjal be is nyomulnak.

Volt pap, aki csaknem eskü alatt állította, hogy ő látta a jó öreget szomorúnak, mert csak öten jöttek összesen a 18 terítékhez. Egy másik meg elbeszélte, hogy egy alkalommal méltatlankodott előtte a kano-

nok úr, hogy a mult héten látta Szatmáron és mégsem jött őhozzá ebédelni.

Lassan megtudom, hogy még a román világban az egyik vendéglős, akihez előzőleg a papok járni szoktak szerdai ebédekre, feljelentette a plébános urat jogtalan konkurrencia miatt. Megtudom, hogy vannak, akik néha csak azért jönnek be szerdán Szatmárba, hogy a vidám papi társaságban egy jó ebédet elköltsenek. Megtudom még ezt, még azt, úgyhogy már alig várom a delet.

Hogy kísérletem teljesebb legyen, úgy egyeztem meg a főtisztelendő urakkal, hogy egyedül fogok bejelentés nélkül beállítani a kanonok úrhoz.

Ha őszinte akarok lenni, be kell vallanom, hogy szorongó érzés vett rajtam erőt, amikor fél 1 tájban csengettem az ajtón. Folyton az motoszkált a fejemben, hogy ezek a papok bizonyosan becsaptak engem, mert mégsem lehetséges, hogy ilyen kanonokok létezzenek a világon. Lesz, ami lesz!

Amikor belépek, harsány nevetés fogad. Tizennégy pap egyszerre akar bemutatni a nagyságos úrnak, aki másfél méteres pipájával oly jóságosan állt ott előttem, hogy szinte bocsánatot kértem a szívem legmélyén bujkált sanda gyanú miatt.

Aztán számbavett bennünket a jó öreg pap, kiüzent a konyhára, hogy tálalhatnak, és mi asztalhoz ültünk. Lopva végignéztem a terítékeken: hárommal több volt, mint mi voltunk.

Az ebéd alatt zsinatoltunk. Aki meg akarja ismerni a szatmári egyházmegyét, annak folyó és álló ügyeit, várható dispozícióit, a kinevezéseket és áthelyezéseket, az csak bátran jöjjön el minden szerdán a kanonok úrhoz ebédre. Be se kell magát jelentenie.

Ebéd közben az asztal végéről megszólalt egy fiatal pap:

— Igaz, kanonok úr, hogy nyugdíjba akar menni?

Megértette a jó öreg az aggódó hang belső lényegét.

— Ne féljen, édes öcsém, papi nagyvendéglőmet akkor is meg fogom tartani!

Nagy nevetés, koccintás, éltetés... és én is azt gondoltam magamban, hogy a jó Isten bizony csak soká éltesse az ilyen embereket és kissé szaporítsa meg számukat ezen a földön.

*

Pár nap mulva Nagybányán vagyok. Értekezletet tartottam, amelyen résztvett a környékből 8—10 főtisztelendő úr is. Utána elővesznek, hogy most aztán én is vegyek részt az ő „értekezletükön". Az autobusz mindjárt indul, s valamennyien gyerünk át Felsőbányára, mert ott ma búcsúztatják dr. Czumbel plébános urat. Áthelyezték Máramarosszigetre.

Hát átmentünk valamennyien. Az autobuszban egész idő alatt a Czumbel plébános urat jellemezték nekem s annyi szeretet csendült ki a szavukból, hogy a végén meg is kérdeztem:

— Honnan van ez a különös kapcsolat Önök között?

— A teológián többünknek tanára volt és ott szerettük meg ennyire. Aztán később is, mint principális csak öregbítette ezt a ragaszkodást.

A búcsúünnepségen mi papok egész tekintélyes számú díszkísé retet adtunk. A bányaiak észre is vették és hallottam megjegyzésü ket, hogy lám, mennyire szeretik és becsülik a többi papok is a m plébánosunkat. Szinte kézzelfoghatóan éreztem, hogy a plébános ú minden prédikációja és minden erkölcsi intelme, amellyel 8 éven á nevelte ezt a népet, ezzel a megállapítással különös tekintélyt és alátámasztást kapott. Mert a többi papok is becsülik! Mi talán fel sem tudjuk mérni egy-egy ilyen kicsiségnek óriási erkölcsi és pedagógia értékét.

Az ünnepély maga számomra felejthetetlen volt. Ott, abban a túlzsúfolt nagyteremben, ahol újabb emberek már csak második rétegben fértek volna el, abban a forró, fülledt levegőben és a néha szinte feltörő sírásban valóságos élménnyé nőtt a lelkemben a mindenkori plébánosok hivatása és a jó plébánosok sorsa. Kiolvashattam volna akár egy könyvtárat is a plébánosok feladatairól és arról a benső, atyai kapcsolatról, amely híveihez köti őket, mindez semmi sem lett volna ahhoz a bizonyító erőhöz képest, amely itt sűrűsödött össze ebben a kis, egyszerű ünnepségben. Láttam a nép őszinte szeretetét és háláját szinte rázúdulni a plébánosra. Ez elborította ezt a nagy darab embert és amikor behúnyt szemmel hallgattam az ő válaszbeszédét és hangja a kitörni akaró sírástól el-elcsuklott, az volt az érzésem, hogy ez az ember nem a sírástól, hanem az őt elborító szeretettől nem jut levegőhöz. Ez a jó plébánosok sorsa! Nincs családja, de egy egész falu szeretete pótolja ezt neki; nincsenek gyermekei, de egy egész falu tekinti őt édesapjának és amikor elmegy vagy meghal, egy egész falu gyászolja és siratja. Gyönyörű szép hivatás.

Kis színdarabot is adtak elő. Természetesen az apácák rendezték. Csak ők tudnak ily bájosan naív darabot megírni és megrendezni. Hét kislány állt fel a színpadon székekre, ők voltak a göncölszekér hét csillaga. Jött a szigorú Hold néni és nagyon meghagyta nekik, hogy el ne menjenek a helyükről, mert nagy baj lesz. Ő azonban elment. Mire a kicsikék tanácskozni kezdtek, hogy hogyan tudna legalább egyikük leszökni a földre Felsőbányára, mert ott bizony éppen most búcsúztatják a jó plébános bácsit. Az egyik kis csillag aztán le is szökött és hatalmas csokorral a plébános bácsi elé állt, de beszédéből olyan keserves sírás lett, amilyet én még életemben nem hallottam. Sírtunk ott még mi is. Csak akkor vigasztalódtunk meg, amikor a szigorú Hold néni ismét megjelent a színen és nagy büntetést akart kiszabni a megszökött csillagra, de midőn megtudta, hogy a kis csavargó Felsőbányára szökött le a plébános bácsi búcsúztatójára, hát megenyhült az arca és csak azt sajnálta, hogy ő ezt nem tudta előbb, mert ő is lement volna.

Este a vacsoránál mind a kilencen, vendég-papok ott ültünk az asztal körül. Fél tíz után kissé idegesen kezdtem az órámat nézegetni, mert az utolsó autobusz 10 órakor indult vissza Nagybányára. Mi lesz velünk, ha lemaradunk. A többiek csak intettek, hogy semmi csüggedés a válságos időkben. Van itt hely még többnek is. És igazuk volt. Másnap reggel külön végigjártam az egész házat és még két összecsukott vaságyat és egy üres dívánt találtam. Mind a kilencünknek jutott ágy, lavór és minden. Amikor a piactéren az autobuszra

várakoztunk, jókedvűen sorolták fel nekem, hogy az egyházmegyében melyik pap hány vendégre van berendezkedve: Barna József, a batizi plébános 7 emberre, Bothlinger Pál Erdődön kilencre, Árvay Dezső Lázáriban kilencre, Tillinger Ferenc, a csanálosi pap tizenkettőre... és így tovább! Később személyesen is végigjártam ezeket a plébániákat és meggyőződtem, hogy igazat mondottak.

Szatmáregyházmegyei utazgatásaim alkalmával gyakran csöppentem bele egy-egy vidám papi összejövetelbe, amikor is a körökből 8—10-en összejöttek és vidám énekléssel, beszélgetéssel töltik együtt az estét.

*

A világi papoknak ez a nagy barátsága és vendégszeretete aztán ráragadt a szerzetesekre is. Egyideig csak kerülgették a papok a nagykárolyi piarista rendházat, míg egyszer híre ment, hogy dr. Bakody házfőnök úr egészen a mi emberünk! Itt is, ott is hallottam dícsérni vendégszeretetüket. Egyszer aztán Nagykárolyban volt dolgom és írtam a házfőnök úrnak, hogy hálásan megköszönném, ha befogadnának. Be is fogadtak és hosszú beszélgetések alatt nagyon is összemelegedtünk.

Pár hétre rá ismét átutaztam Nagykárolyon. Oly rossz volt a vonatösszeköttetésem, hogy este 7 órakor érkeztem meg és csak másnap hajnalban fél 5-kor volt tovább vonatom. Mivel nem jeleztem előre lapon, hogy jövök, nem akartam a főtisztelendő atyákat zavarni és elindultam, hogy tisztességes szállodát keressek. Már sötét volt s íme, kissé távolabbról meglátok egy piarista atyát. Hamar fordulok át a túlsó oldalra, hogy észrevétlenül meglógjak, de ő már lohol utánam s integet, hogy álljak meg!

Ekkor jött az első szidás. Hogy hogy merem én elkerülni az ő házukat! Bakody házfőnök úrtól kaptam aztán a második szidást, hiába védekeztem, hogy nem tudtam előre írni lapot s csak pár óráról van szó és késő este és kora hajnal s így s úgy... vittek az ebédlőbe.

Ott ragadtunk majdnem éjfélig; az egész kis rendház. Az áldott jó humorú Gyurácz tanár úr élményeiből mesélt. Mi meg hallgattuk és mulattunk. Amikor pedig lefeküdni mentünk, olyasmi történt, amit sohasem fogok elfelejteni. Az egyik tanár úr hozta nekem a szappant, a másik a törülközőt, a harmadik bekészítette a vizet, ketten húzták át az ágyat és a házfőnök úr hozta az ébresztőórát.

— Fél négy, — mondotta — elég lesz?

— Köszönöm, elég, de vajjon biztosan felkölt?!

— Ne féljen, öcsém, — szólalt meg az aranyos Gyurácz tanár úr — majd mi gondoskodunk, hogy el ne aludjon.

Elbúcsúztunk. Éjjel aztán arra ijedek fel, hogy valaki bejön a szobámba. Felülök az ágyban és rászólok, hogy ki az! Felgyujtja a villanyt. Hát ott áll előttem Gyurácz tanár úr papucsban, lengén, nyaka körül hatalmas pokróccal.

— Felkelni, édes öcsém!

Abban a pillanatban, brrr, brrr... szólal meg az ébresztőórám is.

Azt hiszem, én egy szót sem tudtam szólni. Csak mintha a torkomat szorongatta volna valami és néztem, néztem a sietve elcsoszogó jó piarista atya után, aki januári hidegben végigjött egy hosszú folyosón, csak hogy engem felköltsön.

A jó Isten áldja meg őket és azokat a jó szatmári papokat is, akik közé mindig elmegyek egy kicsit tanulni, amikor már nagyon kiszárad a lelkem.

Bácskai papi emlékeim.

Jó néhány évvel ezelőtt a nagy jezsuitát, P. Banghát hallgattam valahol. A nagy szónok fanatikus szeretettel beszélt akkor is az Egyházról. Az Egyház nemzetekfelettiségéről szólva elmondotta, hogy ha egy katolikus távol él hazájától és idegen országban bemegy egy katolikus templomba, otthon érzi magát. S ő mint jezsuita bejárhatja szinte az egész világot, mindenütt szeretettel fogadják és meleg otthonra talál, ahol házuk van a föld kerekségén. Rendkívül megkapott a gondolat és bizonyos büszke örömmel töltött el a tudat, hogy ilyen világraszóló szervezet a mi Egyházunk.

Ez év tavaszán a Gondviselés a felszabadító sereggel engem is a Bácskába vezérelt. Kezdetben természetesen tartózkodó voltam a papokkal szemben is, mert nem tudtam, hogy megbízhatók-e politikai szempontból, s nem tudtam, hogy bennem, a magyar papban vajjon nem egy idegen hatalom képviselőjét látják-e. Rövid időn belül azonban megéreztem közöttük azt, ami P. Banghát is annyira tudta lelkesíteni: az Egyház egyetemességét és ennek folyományaként a minden nemzetiségi problémán és egyéni sérelmen felülálló paptestvéri szeretetet. Az őskereszények ismertetőjegyét fedeztem fel rajtuk: „Arról ismernek meg titeket, hogy szeretitek egymást." Igy természetesen az én rideg tartózkodásom is rövidesen feloldódott és befogadtak engem is a szeretet közösségébe. Náluk a reverenda már ajánlólevél és biztosíték. A nemzetiségi különbségek (pedig olykor igen nagyok!) nem hidegítik el a szeretetet. Láttam plébániát, ahol magyar, német és bunyevác káplán — bár mindegyik fanatikusa nemzetiségének is — a legnagyobb egyetértésben és legigazibb paptestvéri szeretetben él együtt. Lassan megszoktam a Bácskában, hogy bármelyik pappal a legnagyobb bizalommal beszélgethetek akkor is, ha először találkozunk. Mintha ott legalább a papság körében valósulna az Eucharisztikus Kongresszus himnuszának könyörgése: „Forrassz eggyé békességben minden népet, nemzetet". S mit jelent a nép és az ország érdekében, ha ez az eszme hatja át papjait!

Csak idevetek egy-két esetet.

Április elején átfázva érkeztünk az egyik faluba. A jó öreg aranymisés „pap bácsi" mindjárt az iránt érdeklődött, hogy van-e papjuk a katonáknak. S mikor meglátott, kijelentette, hogy az ő vendége itt a pap. Minden tiltakozásom ellenére saját szobáját engedte át, mert tudja, hogy az úton átfáztunk s a vendégszobában csak most fűtenek be, az ő szobája meg jó meleg.

Szabadkán a papi otthonban minden átutazó papot vendégül látnak, mert „hospes venit, Christus venit".

Egyik faluban a plébánián már 16 katonatiszt volt elszállásolva. A plébános minden erővel még engem is ott akart elhelyezni. Külön szobát is adott volna. S minthogy semmiképen nem fogadtam el, — talán saját szobáját — csak úgy engesztelődött ki, hogy legalább nála étkeztem.

Az egyik pap politikai akciói miatt bajba került. Bámultam, hogy milyen buzgósággal dolgoztak a többiek szabadonbocsátásán. Még azok is, akik úgy látták, hogy megérdemli! Ha tévedett is, mégis csak paptestvér — mondották.

Amikor a katonaságot gyóntattuk, vagy 15 pap jött össze segíteni Szabadkán, arra az egyszerű felhívásra, melyet kérésemre az egyik szabadkai káplán intézett hozzájuk.

A Duna mellett az egyik káplánnak csónakja van. Egész természetesnek tartja, hogy azt minden paptestvére szabadon használja.

Szabadkán minden héten közösen végzik szentgyónásukat.

Tudom, hogy ők is emberek, ők is küzdenek gyarlóságokkal. De felül tudnak emelkedni az apró sérelmeken, s a hibákat szeretettel elnézik, megbocsátják. S mindez megy, mert nekik Krisztus és a hívek érdeke a fontos, saját apró érdekeik eltörpülnek ezek mellett.

Úgy vettem észre, hogy ez a szeretet papi életszentségük folyománya. Lehet, hogy nemzetiségeik iránti kötelességtudatuk sarkallja arra, hogy értékes papi életet éljenek. Vagy talán a több mint két évtizedes szerb nemzeti és vallási elnyomás váltotta ki ezt a papi szellemet. Lehet, hogy kicsiben itt is az valósult meg a szemeink előtt, amit az ősegyházban tapasztaltunk, hogy minél jobban üldözik őket, annál erősebbek lesznek.

Több mint kéthónapos katonalelkészi tapasztalatom ez volt a bácskai és főleg szabadkai papok papi szelleméről.

A mi imánk értük csak az lehet, hogy tartsa meg őket az Úr ebben a testvéri szeretetben, és a Bácskából hozott szellem termékenyítse meg jótékonyan az egész országban a paptestvéri együvétartozás tudatát és szeretetét.

Gímes Gyula

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

(Papi Lelkiség.)

Cum hoc titulo apparet nunc prima vice series quaedam publicationum, quae vitam spiritualem atque mutuam dilectionem sacerdotum utriusque Cleri fovere intendit.

Methodus, qua finem prosequitur, est: spiritum sacerdotalem tum theoretice fundare tum practice explicare variis articulis.

Respectus totalis, quo opus integrum, scripta omnia determinantur, vita concreta sacerdotalis est. Tractatus ergo mere doctrinales evitantur.

Scriptores ex utroque Clero colliguntur. Nonnunquam laici quoque periti admittuntur.

Opus hoc eadem fere ratione pertinet ad Clerum tum saecularem tum regularem. Ampliori tamen studio causas Cleri saecularis prosequitur.

„Spiritualitas Sacerdotalis" quater in anno prodibit.

Pretium singulorum numerorum: 3 pengő + porto — Pecunia solvi potest per cheque postale, cuius numerus est: 19,078.

Inscriptio epistolarum: Papi Lelkiség. Szeged, Dóm-tér 2. (Hungaria.)

SUMMARIUM

primi fasciculi,

qui praecipue de Ecclesia sub respectu spiritualitatis sacerdotalis tractat:

Fasciculus dedicatur Episcopo Csanádiensi jubilari, Praesidi dirigenti Actionis Catholicae in Hungaria.

Praefationem scripsit Sigismundus Mihalovics, praelatus d. S. Sanctitatis, Director Actionis Catholicae ibidem.

Motiva, methodum, spiritum, totamque rationem publicationum harum evolvit Daniel Hunya S. J., director spiritus et professor theologiae in Seminario Interdioecesano Szegedinensi.

Articuli varii sic distribuuntur. (Numeri appositi paginas designant.)

Vita spiritualis:

Ecclesia, prout experientiae hodiernae subiacet (13)
Christus in Ecclesia (15)
Beatissima Virgo, Ecclesia et sacerdos (19)
Conscientia invincibilis (23)
Ecclesia Christi in vita spirituali Sanctorum (24)
Brevius et pulchrius . . . (Brevis analysis nexus teneri erga Ecclesiam) (30)

Ecclesia Jesu Christi, prout sacerdoti meditanti occurrit (31)
Carmen, tamquam speculum conscientiae (49)
Iterum incipiam (54)
Meditationes breves pro initio anni scholaris (55)
Vertebrae sanae spirituales (57)
Spiritus eucharisticus sacerdotalis (59)
Spiritus sacerdotum in Bácska (63)
Sacrificium et timor (66)

Spiritus boni pastoris:

Stylus ecclesiasticus in vita nostra sacerdotali (67)
Sacerdotes et multitudo plebis (71)
„Desiderata laicorum relate ad sacerdotes" (74)
Radiatio sacerdotalis (77)
Ecclesia luctuosa — Ecclesia gloriosa (78)
Campana unica . . . (81)
E diaspora (82)
Exemplar? (83)

Studium:

Principia studii sacerdotalis post Seminarium (85)
Scientia stricte sacerdotalis eiusque incrementum (94)
Progressus exercitiorum spiritualium in Clero Galliae (98)

Unitas:

Unitas Ecclesiae et unitas sacerdotum (102)
„Nemo" (126)
Acta quaedam (127)

Confiteor:

Colloquium cum Patre Ernesto de spiritualitate sacerdotali catholica Hungarica (128)
Jesus postulat a me . . . (131)
Forma vitae meae (132) Attactus animae meae (132) „Quod ego accipio . . ." (133) „Admodum vacuum erat" (133) „Uno oculo, vero spiritu" (134)

Liturgia:

Vita spiritualis sacerdotis liturgice formata (135)
Ecclesia universa super patenam (140)
Relatio templi et sacerdotis in speculo liturgiae (144)
Labor communis liturgicus (162)

Sacerdos regularis:

Quo determinatur essentialiter evolutio regularis pleni valoris? (165)

Relatio amorosa Jesu erga Ecclesiam suam (171)
De profundis animae (178)
E diario (180)

Sacerdos populi Hungarici:

Quidnam emolumenti Ecclesia acquireret, si robur sanum plebis in suis sacerdotibus praevaleret? (181)
Amor Ecclesiae et amor patriae (186)

Seminarium:

De genuino clerico: Clericus realis (196) Facies Clerici veri (197)
Studium populare Clericorum (198)
Iterum in Seminario (203)
Cogitationes initio anni scholaris (205)
E diario (206)

Litteratura:

Poeta „Hagiae Sophiae": Harsányi Lajos (207)

Varia:

Memorabilia de Canonico † Honti (235)
Sacerdotes isti Szatmárienses! (238)
Recordatio mea sacerdotalis Bácsiensis (242)

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg. Az iskolaév elején, karácsony előtt, húsvét előtt, iskolaév végén.

Összeállítja: Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyeközi Nagyszeminárium lelkiigazgatója.

Kiadásért felel: Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címezendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekkszámla száma: 19,078.

A kiadvány egyes számainak ára: 3.— P. (Jelen szám kivételes terjedelme miatt 4.— P.)

A kiadványsorozat számai csak előfizetés ellenében kaphatók. — Előfizetést kérjük csekken eszközölni.

*

Ugyanazon a csekken rendelhető a Szent Rendiség, vagyis az első érdi papi tábor előadásainak és megbeszéléseinek kiadványa. Ára: 1.80 P. — Hamarosan megjelenik a második és harmadik érdi papi tábor előadásainak és megbeszéléseinek két kiadványa is.

*

Beküldött kéziratokat csak kérésre küldünk vissza, ha a postadíj mellékelve van. — Levelekhez is kérünk válaszbélyeget csatolni.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepreghy-u. 2.

Horda
RT NYOMDA BUDAPEST